ఆంధ్ర పండిత భిషక్కుల

భాషా భేషజం

గిడుగు వెంకట రామమూర్తి పంతులు, బి. ఏ.

విశాలాంధ్ర పబ్లిషింగ్ హౌస్

చంద్రం బిల్డింగ్స్ :: విజయవాడ–520004

ప్రచురణ నెం. 833

ప్రథమ ముద్రణ : నవంబరు, 1933

ద్వితీయ ముద్రణ : ఆగస్టు, 1957

తృతీయ ముద్రణ : ఆగస్టు, 1976

వెల : రు 6-00

ముద్రణ.

స్వతంత్ర ఆర్టు ప్రింటర్స్,

విజయవాడ-520004.

ఫోన్ నెం. 75302

ప్రథమ ప్రచురణకు

సంపాదకీయ భూమిక

శ్రీ రామమూర్తిపంతులుగారు వ్యావహారిక భాషను పునఃప్రతిష్ఠితము చేయడానికి సుమారు పాతిక సంవత్సరములనుంచి చేస్తూవున్న వాదములో ప్రధానముగా నాలుగు మార్గములు గోచరిస్తున్నవి.

భాషాతత్త్వ ప్రదర్శన పూర్వకముగా ప్రపంచములోని ఇతర భాషా వాఙ్మయముల చరిత్రములున్ను, వాటితోపోల్చి ఆంధ్ర భాషా వాఙ్మయముల చరిత్రములున్ను బోధించి తక్కిన భాషలవలెనే తెలుగుకూడా నానాటికీ మారుతూ వచ్చినదనీ, ఆయాకాలముల కవులు తమనాడు శిష్టవ్యవహారసిద్ధమయిన భాషను కావ్యాలలో ప్రయోగిస్తూ వచ్చినారనీ, నేటి రచయితలుకూడా ఆ శిష్టాచారమే పాటించి వ్యావహారిక భాషలో గ్రంథములువ్రాస్తే భాషా ప్రయోజనము చక్కగా నెరవేరుతుందనీ, నోటిమాటకూ చేతివ్రాతకూ సామరస్యము కుదిరి ఒకదాని కొకటి పోషకముగా ఉన్నప్పుడే వాఙ్మయములోని భాష సహజముగానూ, సరళముగానూ, సుబోధకముగానూ పరమ ప్రయోజనకారిగానూ ఉంటుందనీ నిరూపించడము ఒక మార్గము.

వ్యావహారిక భాషను బహిష్కరించి గ్రాంథికాంధ్రమును దాని స్థానములో నెలకొల్పడానికి ప్రయత్నిస్తూ ఉన్నవారు ప్రాచీన తాళపత్ర గ్రంథములలో ఉన్న లౌకికభాషను ఎట్లు గ్రాంథికీకరణముచేసి కూటకరణ దోషమునకు పాల్పడి భాషకు అపారమయిన అనర్థము కలుగజేసినారో ఋజువుచేసి పూర్వులు వ్రాసిన పురాణ (వచన) ములూ, లక్షణగ్రంథములూ, వ్యాఖ్యానములూ, టీకలూ, వివిధ శాస్త్ర గ్రంథములూ, దేశచరిత్రములూ, జానపద వృత్తాంతములూ, వార్తాపత్రికలూ, శాసనములూ, కథలూ, బడిపుస్తకములూ మొదలయిన అన్ని విధముల రచనలలోనూ వచనము వ్యావహారిక భాషలోనే ఉన్నదని నిదర్శన పూర్వకముగా సిద్ధాంతీకరించి, ఏ భాషలోనయినా ఇదే నిజమయిన వచన రచనా సంప్రదాయమని నిరూపించడము రెండోది.

'గ్రాంథికభాష' అని మన పండితులు వ్యవహరించేదాని స్వరూపము ఇదమిద్ధమని నిర్ణయించడానికి వల్లపడదనీ, మన వ్యాకరణములు పరస్పర విరు

ద్ధములుగానూ, అసమగ్రములుగానూ ఉండడమువల్ల ఏది తప్పో ఏది ఒప్పో నిర్ధారణ చేయడము దుష్కరమనీ, ఒక పండితుడికి గ్రాహ్యమయిన ప్రయోగము ఇంకొకరి మతములో అగ్రాహ్యమనీ, ఒక మహామహోపాధ్యాయుల గ్రంథాలలో ఇంకో మహామహోపాధ్యాయులవారికి వేనవేలు తప్పులు కానవస్తూ ఉన్నవనీ, గ్రాంథిక భాషలో నిర్దుష్టముగా వ్రాసిన గ్రంథము మచ్చుకి ఒక్కటి అయినా లేదనీ, గ్రాంథికభాష పండిత ప్రకాండులకయినా సాధ్యపడక ఇంత అవ్యవస్థముగా ఉన్నదనీ ప్రాచీన భాషలో శబ్దస్వరూపమూ శబ్దార్థమూ నిర్ణయించడమే బహుకష్టముగా ఉన్నందువల్ల ఆ భాషలో స్వతంత్ర రచన సాగించడము అసంభవమనీ నిరూపించడము మూడో మార్గము.

ప్రాచీనకవుల కావ్యములన్నీ సమగ్రముగా పరిశీలించకపోవడమువల్ల వ్యాకరణకర్తలూ, కోశకారులూ, పండితులూ తప్పులుగా భావించి లక్షణ విరుద్ధములనీ గ్రామ్యములనీ నిందించిన రూపములు వందలకొలదిగా కవుల కావ్యములలో ప్రయుక్తములై ఉన్నవనీ, వ్యాకరణము ప్రయోగమూలము కావడమువల్ల కవిప్రయోగము లక్షణముకంటె బలవత్తరమైనదనీ, కవులు ప్రయోగించిన రూపములు లక్షణములో చెప్పకపోతే లక్షణమే అసమగ్రమూ దుష్టమూ అవుతుంది కాని ప్రయోగములు నింద్యములు కావనీ నిరూపించి, అట్టి రూపములకు-ప్రతిపక్షులు ఎదురాడుటకు వీలులేనట్టుగా—కవుల కావ్యములనుంచి వందలకొద్దీ ప్రయోగములుచూపి నిర్దుష్టత్వ మాపాదించడము నాలుగో మార్గము.

ఈ నాలుగు మార్గములూ వ్యక్తపరచే గ్రంథములు వరుసగా శ్రీపంతులుగారి సప్తతితమ జన్మదినోత్సవ ప్రచురణములలోని వ్యాసావళి, గద్యచింతామణి, ఆంధ్ర పండితభిషక్కుల భాషాభేషజము, బాలకవి శరణ్యమున్ను.

ప్రకృత గ్రంథములో కళాప్రపూర్ణ వేదం వేంకటరాయశాస్త్రులవారి గ్రాంథికాంధ్రభాషా పాండిత్యమును శ్రీ రామమూర్తి పంతులుగారు విమర్శించినారు. తెలుగు పండితులలో అగ్రగణ్యులైన వీరి భాష దోషభూయిష్ఠముగా ఉన్నదని ఋజువుచేస్తే గ్రాంథికాంధ్రము నిర్దుష్టముగా వ్రాయడము ఎంతటి పండితులకయినా అసాధ్యమని బోధపడుతుంది; ప్రజలు కృతక భాషావ్యామోహము పరిత్యజిస్తారు.

ఇందులో ఆంధ్రపండితభిషక్కుల భాషాభేషజమనీ ; మిథ్యాపవాదమనీ రెండు వ్యాసములు ఉన్నవి. మొదటిది పంతులుగారు ప్రకటించిన 'తెలుగు' పత్రిక నుంచిన్నీ, రెండోది ఏలూరిపాటి రామభద్ర చయనులుగారు ప్రకటించిన 'సారస్వత సర్వస్వము' నుంచిన్నీ పునర్ముద్రితములు.

జన్మదినోత్సవ నిర్వాహక సంఘమువారి కోరికపైని భాషాపోషకులూ, ఉదారహృదయులూ శ్రీ దేశోద్ధారక కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు ఈ గ్రంథము ఉచితముగా ముద్రించి ఇచ్చి గొప్ప సహాయము చేసినందుకు ఈ సంఘము పక్షమున వారికి కృతజ్ఞతతో వందనము లర్పిస్తున్నాను. ఈ గ్రంథము ప్రూఫులు ఓపికతో దిద్ది నా కత్యంత సాహాయ్యముచేసినవారు శ్రీ రామమూర్తి పంతులుగారి శిష్యకోటిలో ప్రధానులూ, సహృదయులూ, నాకు గురుతుల్యులూ అయిన శ్రీ కాళ్ళకూరి సూర్యనారాయణ పంతులుగారు. వారికి నా హృదయ పూర్వక ప్రణామములు.

జన్మదినోత్సవ సంఘమువారికి శ్రీ పంతులుగారు తమ రచనలు ప్రకట నార్థము ఇచ్చినందుకు వారికి ఈ సంఘము తరపున కృతజ్ఞతా పూర్వక వందన ములు సమర్పిస్తున్నాను.

గుంటూరు
నవంబరు. ౧౯౩౩.

తెలికిచెర్ల వెంకటరత్నం,
సంపాదకుడు.

కందుకూరి వీరేశలింగ కవి
స్మృతి చిహ్నముగా
అంకితము

ఇందులో ....

మిథ్యావాదము

భాషాభేషజము

మిథ్యాపవాదము

మిథ్యాపవాదము

ప్రస్తావన

ఈ వ్యాసమునకు పీఠిక వ్రాయనారంభించినప్పుడు నా మిత్రులిద్దరు నన్ను చూడవచ్చి, దీనిలోని విషయమును గురించి ప్రసంగించినారు. ఆ ప్రసంగమే ప్రస్తావనగా రచించి చేర్చినాను.

నాయుడుగారు—మేము వచ్చినపని అయినది, గాని మీ పనికి ఆటంకమైనది, ఏదో వ్రాస్తున్నారు—రేపు మళ్ళీ వస్తాము.

నేను—చిన్న వ్యాసమొకటి—

నా—దేన్ని గురించి ?

ఆచార్లుగారు—విషయమేమిటండి ?

నేను—మిథ్యాపవాదము—కూర్చుని వినండి, చెప్తాను—మీరు విన్నారో లేదో ?—దుష్టప్రబంధ నిర్మాతలట! భాషాదేవికట! విషప్రయోగము చేసినారట! విషము శల్యములోనికి దిగినదట! దేవిగారు ప్రాణసంశయదశలో ఉన్నారట! వెంటనే తగిన చికిత్స చేయకపోతే—

ఆ—(చెవులు మూసుకొని) కృష్ణ కృష్ణ! ఏమిటా అవాచ్యము! ఎవరా విషప్రయోగము చేసిన పాపాత్ములు ?

నేను—దుష్టప్రబంధ నిర్మాతలని చెప్పినానే.

ఆ—ఎవరా పాపిష్టి దుష్ట ప్రబంధ నిర్మాతలు ?

నేను—అనేకులట. వారికి ప్రతినిధులు, ప్రధానులు, కీర్తిశేషులయిన రావుబహదరు కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారట!

నా—ఎంతమాట! ఎంతమాట! భాషాదేవికి విషంపెట్టి ప్రాణసంశయదశలోకి తెచ్చినవారా వీరేశలింగపంతులుగారు ? యావజ్జీవము గాఢమైన భక్తితో భాషాదేవికి నిరంతరసేవచేసిన వీరేశలింగం పంతులుగారేమిటి, భాషా దేవికి విషం పెట్టడమేమిటి ? ఎవరండీ ఇట్టి తొందరమాటలాడినవారు ?

నేను — చెప్పనా ?—బ్రహ్మశ్రీ వేదం వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు.

ఆ—(ముక్కుమీద వేలు పెట్టుకొని) ఆ! ఏమిటీ ? వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రిలుగారే ? ఎంత దారుణము ! ఎప్పుడన్నారీలాగున ? ఎక్కడ ?

నేను—1919 వ సం॥ జూన్ 7 వ తేదీని నెల్లూరి పురమందిరమందు ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషదష్టమ వార్షికసభలో—

నా — అన్నట్టు జ్ఞాపకంవచ్చినది! ఆ సభకు నేను వెళ్ళినాను. ఆ శాస్త్రిలుగారే సభాధ్యక్షులు. అధ్యక్షోపన్యాసము మొదలుపెట్టి ముగించినదాకా ఏవో హాస్యాలూ పరాచికాలూ చెప్పి అందరినీ నవ్వించినారు. ఏవో పుస్తకాల లోని వాక్యాలున్నూ శబ్దాలున్నూ ఉదాహరించి అవి విషప్రయోగాలని చెప్పినారు. అధ్యక్షోపన్యాసమంతా ప్రహసనమే. మాటిమాటికీ చప్పట్లే. ముచ్చట్లు చెప్పు కొంటూ ఉన్నవారుకూడా చప్పట్లు వినపడ్డప్పుడు కొంచెము ఆగి, తాము కూడా గట్టిగా చప్పట్లుకొట్టి, ఒకమారు నవ్వి, మళ్ళీ ముచ్చట్లు చెప్పుకొనేవారు. అయితే ఈ ప్రహసనమునకు నాయకులు వీరేశలింగంపంతులుగారే అని ఎవ్వరికీ తెలియలేదుసుమండీ. శాస్త్రిలుగారు పంతులుగారిపేరు ఎక్కడా ఎత్తలేదు; మీరేలాగున కనుక్కొన్నారోగాని—

ఆ—ఇది హాస్యానికి విషయమా ? భాషాదేవిని ప్రాణసంశయ దశలోనికి తెచ్చినారంటే, జాలిపుట్టి ఏడుస్తారుగాని నవ్వుతారా ఎవ్వరైనా ? భాషాదేవికి విషం పెట్టినారని చెప్పినప్పుడు కోపంవచ్చి వళ్లు మండవలసినది నిజముగా భక్తి గల వాళ్ళయితే. మన నాయుడుగారుకూడా—

నా—ఎంత సత్యకాలంవాళ్ళండీ ఆచార్లుగారూ, మీరు! ఉపన్యసించిన అధ్యక్షులకు ఏమైనా జాలీ, కోపము, దుఃఖము సహజముగా ఉంటేగదా, సభవారి మనస్సులో ఆ భావాలు ఉద్రేకించడం ?— ఆయన నవ్వటాలకోసమే ఉపన్య సించినప్పుడు విన్నవాళ్ళకు నవ్వటాలుకాక మరేమిటో ? మీ రా సభలో ఉంటే నాలాగే మీరూ నవ్వుదురు. ఆయన విమర్శించిన గ్రంథాలు చిన్న బడులలోను, పెద్ద కాలేజీలలోను పిల్లవాళ్ళు చదివే పుస్తకాలట! అవి గ్రామ్యవాదులు రచించి నవి గాబోలు; గ్రామ్యప్రయోగాలు చూపించి శాస్త్రిలుగారు ఎప్పటిలాగే హాస్యా లుచేసి గ్రంథకర్తలను వెక్కిరిస్తున్నారు గాబోలును అని పండితులు హర్షించి ఉంటారు. ఇది పండితులకు ఇప్పుడు మామూలు అయినది గదా.

ఆ—వీరేశలింగం పంతులుగారు గ్రామ్యవాదులు కారేమో !

నా—కారు, మొట్టమొదట పంతులుగారు గ్రామ్యవాదమును ఖండించిన వారే; గాని, ఆయనమతం—

నేను — ఆయన మతం ఇదమిత్థమని ఎవరున్ను చెప్పలేరు. పూర్వము పండితులను కూడా "పెదెంట్లు" అని ఆయన ఆక్షేపించలేదా ఏమి ? అలాగున ఆక్షేపించినందుకేగదా వేంకటరాయ శాస్త్రులుగారికి పంతులుగారిమీద కోపము వచ్చినది. పంతులుగారికి ఎప్పుడు ఏదిమంచిదని తోస్తుందో అప్పుడు అదే సమ్మతము. భాషావిషయంలో చూడండి. చిన్నయసూరి మిత్రభేదము రచించినట్టు ప్రాచీనాంధ్ర కావ్యములలోని భాష అభ్యసించి విగ్రహము, సంధి రచించినారు. అప్పుడు అదే యుక్తమని ఆయనకు తోచినది. అది అయుక్తమని తోచిన తర్వాత అట్టి గ్రంథములు ఆయన మరి రచించలేదు. అట్టి అయుక్తమైన పని చేసినందుకు తమ్ము తాము నిందించుకొన్నట్టు స్వీయచరిత్రము రెండోభాగములో వారు ప్రకటించినారు; చూడండి పుట 156. అందరికీ తెలిసేటట్టు సుపరిచితమైన భాషలో రచించడము ఉచితమని తోచినప్పుడు నాటకాలు, నవలలు, ప్రహసనములు మొదలయినవి అలాగున రచించినారు. పండితులు ఆక్షేపించినా పంతులుగారు లక్ష్యపెట్టలేదు. ఎన్నోసార్లు వ్యావహారిక భాషా ప్రయోజనమును గురించి వారితో నేను చర్చించినాను. అంతకంతకు నా ఉద్దేశము వారికి సమ్మతమైనది. తుట్టతుదకు 1919వ సం॥ ఫిబ్రవరి నెల 28 తేదీని నా సలహా అంగీకరించి, "వర్తమాన వ్యావహారికాంధ్రభాషా ప్రవర్తకసమాజము" ఒకటి రాజమహేంద్రవరమునందే స్థాపించి దానికి వారే అధ్యక్షు లయినారు. అప్పుడు వారు కవుల చరిత్రము రెండవ కూర్పు అచ్చు వేయించుటకుగాను గ్రంథము సవరిస్తూ ఉండిరి. ఈ పని పూర్తి కాగానే వాడుక భాషలో గ్రంథరచనకు పూనుకొంటామని సభలో చెప్పినారు. అయితే మన దురదృష్టముచేత మరి మూడు మాసములకే పంతులుగారు కాలం చేసినారు. వీరు మొదట "గ్రామ్యవాదము" ఖండించినవారే అయినా, పూర్వులు ప్రయోగించని నేటి వాడుక మాటలు మొదటినుండిన్ని వాడినట్లు వారిగ్రంథాలలో కనబడుతున్నది. అది దోషముగా వారు ఒప్పుకోలేదు. ఈ విషయములోకూడా వేంకటరాయ శాస్త్రులుగారికిన్ని పంతులుగారికిన్ని మతభేదమున్నది. వ్యావహారికభాష శాస్త్రులుగారి మతమందు అస్పృశ్యము, అవాచ్యము; పంతులుగారి మతమందు యోగ్యము, సేవ్యము.

ఆ—అయితే, ప్రతిపక్షుల పేరు చెప్పి మరీ శాస్త్రులవారు ఆక్షేపించవలసి ఉండెను. పిరికివారి లాగున ఊరూ పేరూ చెప్పకుండా, కాకిమీదనో, గెద్దమీదనో పెట్టి దుర్భాషలాడి తిట్టడము నీచమైన పనికాదా ?

నా—వీరేశలింగం పంతులుగారిని పేరుపెట్టి అలాటి తిట్లుతిట్టితే సభవారు సహింతురా ? పరిషత్తువారికి పంతులుగారి యెడల చాలా గౌరవము కద్దు. ఒక సంవత్సరము పంతులుగారిని పరిషద్వార్షిక సభకు అధ్యక్షులుగా చేసి గౌరవించినారు. పంతులుగారి మరణమువల్ల దేశమునకు గొప్పలోటు వాటిల్లినదని నెల్లూరి

సభలోనే సభవారందరూ లేచి నిలబడి, తమ విషాదమును వ్యక్తపరచినారని వార్తాపత్రికలలో ప్రకటించినారు. అందుచేతనే శాస్త్రిలుగారు పంతులుగారి పేరు ఎత్తలేకపోయినారు.

నేను—పంతులుగారు కాలంచేసి అప్పటికి పదిపండ్రెండు రోజులకన్న అధికము కాలేదు; గనుక పేరుపెట్టి తిట్టడము మర్యాదగా ఉండదని మొగమాటము చేత స్పష్టముగా చెప్పక పంతులుగారి పేరు ప్రచ్ఛన్నంగా ఉంచినారు. పంతులుగారి పుస్తకములలోని వాక్యములు, శబ్దములు పుటల వరుసను ఎత్తుకొని జాబితాలు వ్రాసి ప్రకటించినప్పుడు పేరు చెప్పకపోతేనేమి ? ప్రయోగములనుబట్టి గ్రంథములనున్ను, గ్రంథములనుబట్టి గ్రంథకర్తలనున్ను తెలుసుకోవలెనని కోరిక గలవారు తెలుసుకోవచ్చునుగదా.

నా—మీ రనుకొన్నట్లు మొగమాటమూకాదు, ఆచాట్లగా రనుకొన్నట్లు పిరికితనమూకాదు. గడుసుతనము. పంతులుగారిపేరు స్పష్టముగా సభలో తెలియజేస్తే, నోరారా ఇష్టమువచ్చినట్లు వారిని తిట్టనిత్తురా సభవారు ? చాలా కాలమై అణగివున్న కోపము వెళ్ళగక్కి కడుపుబ్బు తీర్చుకోవడమునకు శాస్త్రిలుగారికి మంచి అవకాశము దొరికినది. ఈ ఉపాయముచేత కసిదీర్చుకొని సిద్ధసంకల్పు లయినారు.

ఆ—సరే కాని, నిందితునిపేరు తెలియజేయకుండా ఎవరినో గ్రంథకర్తను పరోక్షమందు దుర్భాషలాడి శాస్త్రిలుగారు తిట్టుతున్నారనైనా సభవారికి తెలిసిన దంటారా లేదా ? ఆ పని శాస్త్రిలువారికి నైజమైనా, సభలోనున్న సభ్యజనులకు ఏలాగున వినోదకరమైనదో నాకు తెలియదు.

నేను—సభ్యత, మర్యాద కేవల తత్త్వవిచారమందు పాటించకపోవడము గొప్పదోషము కాకపోవచ్చును. గ్రంథకర్త వీరి తిట్లకు పాత్రమైనప్పుడు పరిషత్తువారు శాస్త్రిలవారిని కోరికొల్పి వారిచేత ఈలాగున తిట్టించినా అన్యాయమని నేను వాదించను. గ్రంథకర్త ఎవరయితేనేమి, అయోగ్యుడైనప్పుడు ? వీరేశలింగం పంతులుగారైతే ఆక్షేపించకూడదనిన్ని, ఇతరులెవరైనా అయితే ఆక్షేపించవచ్చుననిన్ని, వివేకులు ఎవ్వరూ అనరు. విమర్శకు విషయము గ్రంథముగాని గ్రంథకర్తకాదు. అయితే ఆరోపించిన నింద యథార్థమవునా కాదా అని మాత్రము విచారించవలెను.

ఆ—ఆ విచారము పరిషత్తువారు చేయవలసియుండెను, చేసినారా ?

నేను—చేయలేదు. శాస్త్రిలువారు చదివిన అధ్యక్షోపన్యాసము మాత్రము కొంతకాలము గడిచినపిమ్మట పరిషత్పత్రికలో ప్రకటించినారు. గాని ఇప్పటికిన్ని—

నా—ఆంధ్రపత్రికలో మాత్రము వెంటనే ప్రకటించినారు; గాని, మీర న్నట్లు ఇప్పటికిన్ని శాస్త్రిలుగారు ప్రకటించిన అపవాదము ఎవ్వరును విమర్శించలేదు.

ఆ—పరిషత్తువారు, సభవారు, పరిషత్పత్రికాసంపాదకులు, ఆంధ్రపత్రికా సంపాదకులు ఈ పత్రికలు చదివినవారు—వీరందరూ ఉపేక్షించి ఊరుకున్నం దున అపవాదము స్థిరపడినట్టే అయినది. పండితు లందరూ విరుత్తరులయి మౌనము వహించినట్టే, వీరేశలింగం పంతులుగారి కీర్తి కళంకితమైనదన్నమాటే. ఆహా! పంతులవారితోగూడా పంతులవారియెడల లోకుల కున్న గౌరవము, అభిమానము, అనురాగము — అన్నీ చచ్చినట్టే—

నా—అలాగనడం ధర్మంకాదు. వీరేశలింగం పంతులుగారిమీద శాస్త్రిలు గారు ఈ నింద మోపినారని ఇంకా ఎవ్వరికీ తెలియలేదు. ఒక్క రామమూర్తి పంతులుగారు మాత్రము తెలుసుకొన్నారు.

ఆ—వీరైనా పంతులుగారి కీర్తికి కళంక మంటకుండా చూస్తే లోక మంతా సంతోషిస్తారు.

నేను—పంతులవారి కీర్తిప్రతిష్ఠలను గురించి మనకంత ఔత్సుక్యముండ నక్కరలేదు. వాటికి ఆధారము కేవలము సత్యము. సత్యము శాశ్వతము. సత్యము అసత్యముగాను, అసత్యము సత్యముగాను అవివేకులు ప్రకటించినా సత్యాసత్యములు తారుమారు అయిపోవు, గాని కొంతకాలము కొంత హాని కలిగితే కలుగవచ్చును. సదాచారమును దురాచారమని నిందించడము వంటిదే సుశబ్దము అపశబ్దమని దూషించడము కూడాను. అందువల్ల లోకులు సదాచారమును విడిచి దురాచారము అవలంబించినట్లే సుశబ్దాలు విడిచి అపశబ్దాలు వాడుతారు. ఇప్పుడు నేను రచించిన ఈ వ్యాసములో నాకు తెలిసి నంతమట్టుకు సత్యమే ప్రకటించి నాను. వీరేశలింగం పంతులుగారు ప్రయోగించిన శబ్దాలలో ఏవి విషప్రయోగ ములని శాస్త్రిలుగారు నిందించినారో అవి ఒక్కొక్కటి శ్రద్ధగా విమర్శించి చూచి ఏవి సాధువులని తెలుసుకొన్నానో అవి సాధువులని రుజువుచేసినాను. శాస్త్రిలు గారి వాదములోని దోషములు నాకు కనబడ్డంత మటుకు చూపించినాను. ఏవో కొన్ని అంశములు మినహాగా మొత్తముమీద శాస్త్రిలుగారి అపవాదము నిరాధార ముగా నాకు తోచినది.

ఆ—మంచిపని చేసినారు. అయితే మరి వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు గొప్ప పండితులని లోకములో ప్రసిద్ధిగదా. సుశబ్దమేదో అపశబ్దమేదో తెలుసుకో కుండా గొప్ప సభలో సాటి పండితుణ్ని గురించి మిథ్యాపవాదము ప్రకటించుటకు సాహసించినారేమి?

నా—ఆయన స్వభావమండీ అది, ఇరవై యేండ్ల క్రిందట కొక్కొండ వెంకటరత్నం పంతులుగారిని గురించి ఈలాగే శాస్త్రులుగారు మిథ్యాపవాదము ప్రకటించినారు. ఆ పంతులుగారు తెలిగించిన ప్రసన్నరాఘములోని సుశబ్దాలే కొన్ని అపశబ్దాలని దూషించి గ్రంథకర్తను అతినీచముగా తిట్టినారటండి. అన్నట్టు —రెండేండ్ల క్రిందట మన రామమూర్తి పంతులుగారే తమ తెలుగు పత్రికలో "పండిత భిషక్కుల భాషాభేషజము" అని పేరుపెట్టి ఒక వ్యాసము రచించి శాస్త్రులుగారి విమర్శము విమర్శించి సత్యము ప్రకటించినారండి—అయ్యా పంతులుగారూ! మీరు వ్రాసినదానికి ప్రత్యుత్తరమేమైనా శాస్త్రులుగా రిచ్చినారా?

నేను—లేదు. నా వాదము ఖండించి వారు ఏమైనా వ్రాసేయెడల నా పత్రికలో ప్రకటిస్తానని కబురుపంపినాను. అయితే వారు ఊరకున్నారు.

ఆ—ఊరుకోక ఏమిచేస్తారు? మీ పత్రిక సాగకుండా ఆగిపోవడము దురదృష్టమండీ.

నా—వారిని ఏమి చేయమన్నారు? మొదటి సంపుటము 12 సంచికలు అచ్చువేయించిన ఖర్చులయినా చందాలవల్ల రాలేదు, సాయము చేస్తామన్నవారు ఉపేక్షించినారు. కొందరు చందాలియ్యనేలేదు. భాషాభిమానము గలవారు లేరండీ. ఈయన పత్రికవల్ల వ్యావహారికభాష అపరిహార్యమనిన్ని అపరిమిత ప్రయోజనమైనదనిన్ని రుజువయినది సుమండీ.

నేను—"గ్రాంథికభాష" అనేది కృతకభాషగాని వాస్తవమైనది కాదని స్పష్టపరచినాను. గ్రాంథికాంధ్రమనేదానిలో కొంత పూర్వులు వాడినభాష, కొంత మనము వాడుకునే భాష కలిసి ఉంటుంది. మనము వాడుకునే మాటలలో ఏవి పూర్వుల గ్రంథాలలో కూడా ఉన్నవో అవే సాధువని పండితులంటారు. పూర్వులు రచించిన గ్రంథాలన్నీ చదివి, వాటిలోని శబ్దాలు జ్ఞప్తియందుంచుకొన్న వారికిగాని ఇట్టి వివేకము కలుగదు. అట్టి వివేకముగల భాషా పండితులు అరుదు. మన వాడుకలో ఉన్న మాటలుగానీ, లేనిమాటలుగానీ ఎవరైనా బుద్ధిపూర్వకముగానో ప్రమాదముచేతనో మార్చివేస్తే, తప్పో ఒప్పో తెలుసుకోవడం కష్టం. అందుచేత కృతకభాష నిరాక్షేపముగా పుస్తకాలలోనికి ఎక్కుతున్నది.

ఆ—కృతకభాష అంటే ఏమిటి? బాగా తెలిసింది కాదు.

నేను—వాస్తవమైనది కాదన్నమాట; ప్రాచీనాంధ్రగ్రంథములలో గాని, నేడు మన వ్యవహారములోగాని ఉన్నభాష వాస్తవమయినది. అందులోగానీ ఇందులోగానీ లేనిది కృతకభాష; కేవలకల్పితం. శరణుచొచ్చుము, ఏతెంచ

వలెను, దొఋకదు, ఊరునకు, అచ్చటకు, అచ్చటునకు, పంద్రెంద్రుగురు—ఈలాటివి వందలు వందలుగా పెద్ద పేరుగల పండితుల గ్రంథాలలో ఉన్నవి.

అ—ఎక్కడాలేని శబ్దాలు పండితులు ఎందుకు కల్పించి వాడుతారు? ఇతరులు అలాగున కల్పించరే.

నేను—అవును; ఆ పనిచేసే వారు పండితులె. వ్యావహారికభాష గ్రామ్యమని దానిలోని శబ్దాలు వారు ముట్టుకోరుగదా! ప్రాచీన గ్రంథాలలోని శబ్దాలు సుపరిచితమైనవికావుగనుక చట్టునఎవరికీ జ్ఞప్తికి రావుగదా. ఏవో శబ్దాలు లేనిదే గ్రంథం సాగదు. అందుచేత, వ్యావహారిక భాషలోని శబ్దాలే అచ్చో, హల్లోమార్చి గ్రామ్యత్వము తొలగించి, గ్రాంథికీకరణముచేసి ప్రయోగిస్తారు. మన పిల్లలు బడులలో చదువుకొనే శిశుబోధలు, బాలబోధలు కృతకభాషలో రచించినవే. ఇవి చదివి గ్రాంథికాంధ్రము నేర్చుకొని, పెద్దవాళ్ళయిన పిమ్మట, అలాటి కృతకభాషలోనే గ్రంథాలు రచిస్తున్నారు. ఈ యాభైయేండ్లలో ఈ దురభ్యాసము దేశమంతటా వ్యాపించినది. మన తండ్రుల కాలములోనూ మన తాతల కాలములోనూ లేదు. మన పురోహితులూ యాజకులూ దోషభూయిష్ఠములుగా మంత్రాలూ శ్లోకాలూ చదువుతూ మనచేత కర్మలూ వ్రతాలూ చేయిస్తూ ఉంటారుగదా! వాటిలోని తప్పొప్పులు మనకు తెలియకపోయినా ధన్యులము, కృతకృత్యులము అయినామని తృప్తిపొంది, దక్షిణ సమర్పించి నమస్కారము చేస్తున్నామా లేదా? అలాగుననే గ్రాంథికాంధ్రము చదువుకొని అందరూ తరిస్తున్నారు.

అ—నాకు బాగాబోధపడక అడుగుతున్నాను. కోపంపడకండి. మా వాళ్ళ ద్రావిడం అలాగేఉంటుంది; అవి దేశభాషలుకావు. తెలుగులోలేని శబ్దాలు కల్పించి ఒకరు వాడితే, కనుక్కొని బయలుపెట్టి బుద్ధిచెప్పేవాడు ఒకడైనా లేడండీ! అందరిదీ గుడ్డిపాండిత్యమే? భాషాభిమానమున్నట్లే అందరూ కేకలు వేస్తారు. గ్రాంథికభాషాసంరక్షక సమాజాలు, సాహిత్య పరిషత్తులూ, పత్రికలూ—ఇవి అన్నీ ఏమి చేస్తూ ఉన్నట్టు?

నా—వ్యావహారికభాష నిష్ప్రయోజనముగాచేసి గ్రాంథికభాషను రూపుమాపి, కృతభాషను వ్యాపింపజేస్తూ గొప్పపనిచేసినట్టు వీరంతా బడాయి చెప్పుకొంటున్నారు. మాతృభాషాభిమానమంటే లోకులు వాడుకొంటూఉన్న భాషను నిందించడము, లోకవ్యవహారమందు లేనిభాషను స్తుతించడమున్ను—అంతే. పరిచయముగలచోట అనాదరమూ, పరిచయములేనిచోట వ్యామోహమూ అవివేకమూలమే.

అ—నేనడిగిన మాటకు జవాబుచెప్పినారుకారు. ప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథాలు చదవని నాలాటివాళ్ళు తప్పులువ్రాస్తే, పండితులైనా కనుక్కోలేరటండీ?

నా—వేంకటరాయశాస్త్రిలవారు సరిగా తప్పొప్పులు కనుక్కోఁగలిగి నారా? ఆయనలాటిపండితులేగదా అందరున్ను.

నేను—కాదు కాదు; అనేకులు ఆయనకంటే తక్కువవారే అనవలెను. ఆయనకంటె ఎక్కువ పండితులుంటే వారు ఉపేక్షించి ఊరకొన్నారేమో?

నా—అంతటి పండితులయినా భారతములో ప్రచురముగా ఉన్న శబ్దములే వేంకటరత్నం పంతులుగారున్ను, వీరేశలింగం పంతులుగారున్ను వాడితే, తెలియక అది తప్పని వారిని పరతిట్టినారు; చూచినారా?

నేను—మరి, శాస్త్రిలుగారే నా వాదము చాలాపట్టుకు బలపర్చిన వారయి నారు సుమండీ!

ఆ—ఏలాగునండోయ్?

నేను—1898 వ సం॥లో ప్రకటించిన ప్రసన్నరాఘవ విమర్శముయొక్క అవతారికలోను, 1919 వ సంవత్సరమందు నెల్లూరిసభలో చదివిన అధ్యక్షోప న్యాసము యొక్క అవతారికలోను, శాస్త్రిలుగారేమి చెప్పినారో చూస్తే తెలుస్తుంది. రెండింటిలోను మొదటివాక్యాలు చదువుతాను వినండి.

ప్రసన్నరాఘవ విమర్శమందు—"ఈ కాలములో ఆంధ్రభాషలో ప్రబంధములు పెచ్చుపెరుగుచున్నవిగదా; వీనిలో అనేకములవలన భాషకు కడుంజెట్ట కలుగుచుండుటంగాంచి ఏదే నొక గ్రంథ మాధారముగా నీ చెఱుపునెల్ల విద్యార్థి జనోపయోగముకై భాషారక్ష వెల్లడిసేయఁ దలంపుగొన్న వాఁడనై, అట్టి యిప్పటి గ్రంథములలో నెల్ల మ. రా. శ్రీ కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులవారు రచించిన యాంధ్ర ప్రసన్నరాఘవము నా యుద్యమమున కత్యంతోపయుక్తముగా నున్నందున దానిని విమర్శింప దొరఁకొంటిని" అని వ్రాసినారు.

నా—తెలిసిందా? అచార్లుగారూ! గ్రాంథికాంధ్రము రాగారానివాళ్ళు గ్రంథాలు రచించి భాషపాడుచేస్తూ ఉన్నారని శాస్త్రిలుగారు నిందించడం వేంకటరత్నం పంతులుగారిని ఒక్కరినేకాదని స్పష్టమైనదిగదా? ఆ పంతులుగారివంటి వారికి అనేకమందికి ప్రతినిధిగా ఆయనను ఏంచుకొని, అందరికీ చేయవలసిన శిక్ష ఆయనకు చేసినారు.

ఆ—ఆ శిక్షవల్ల ఇట్టి పండితులుచేసే నేరాలు కొంతైన తగ్గినవా? గ్రాంథికాంధ్రము రానివాళ్లు గ్రంథాలు రచించడము మానుకొన్నారా, ఆ పిమ్మట నైనాను?

నేను—శాస్త్రిలుగారి వాక్యములోనే ఉన్నది మీ ప్రశ్నకు జవాబు. వారి అధ్యక్షోపన్యాసము సాహిత్యపరిషత్పత్రికలో ఉన్నది. ఇవిగో ఈ బీరువాలోనే ఉన్నవి సంచికలన్నీ; అవి తీసి చదువుతాను. వెంకటరత్నం పంతులు గారికి శాస్త్రిలుగారుచేసిన శిక్షవల్ల ఇతరుల కెవ్వరికీ బుద్ధివచ్చినట్లు కనపడదు. ఈ ఇరవై యేండ్లలోను మరింత అధికముగా నేరాలు జరిగినవట.

నా—గ్రాంథికాంధ్రము బాగారానివాళ్ళకు తమకు తెలిసిన విషయములు పుస్తకాలలో వ్రాసి ప్రకటించవలెననే కోరిక మిక్కుటముగా ఉన్నప్పుడు, వారు అపరిచితమయిన గ్రాంథికాంధ్రములో వ్రాయక, సుపరిచితమయిన వ్యావహారిక భాషలో వ్రాస్తే, గ్రాంథికాంధ్ర భాష మరి పాడుకాదు. వ్యావహారిక భాష చక్కపడుతుంది. అందువల్ల లోకానికి చాలా మేలు కలుగుతుంది.

అ—అలాగయితే, గ్రాంథికాంధ్రము వ్రాసేవాళ్ళు అట్టే వుండరు; అందరూ వ్యావహారిక భాషలోనే గ్రంథాలు రచిస్తారు. అవి—

నా—రచిస్తే లోకము మునిగిపోతుందా ఏమి? మరీ మంచిది. పుస్తకాలు చదువుకోవడం సులభముగా ఉంటుంది. అక్షరాలు నేర్చుకొన్న వాళ్ళందరికీ కావలసినన్ని పుస్తకాలు దొరుకుతవి. ప్రజలలో విద్య వ్యాపిస్తుంది. దేశము అభివృద్ధి పొందుకుంది. అందువల్ల అన్ని విధాలా లాభమేకాని నష్ట మేమీ లేదు.

అ—మరి గ్రాంథికాంధ్రము గతి?

నా—గ్రాంథికాంధ్రము ఆంధ్ర పండితులు గుత్తగొన్నది. ఇతరులు దాని జోలికి పోగూడదు. అది సంస్కృతము వంటిది. ముందుగా భాష బాగా నేర్చుకొంటేనేగాని, గ్రంథరచనకు అధికారము కలుగదు. పదేండ్లయినా కష్టం పడకుంటే భాష పట్టువడదు.

నేను—అవును; అయినవాళ్ళూ కానివాళ్ళూ దానిని చేపట్టడముచేతనే దానికి సంకటాలు తగిలినవట. ఇదిగో! వినండి శాస్త్రిలుగారి ఉపన్యాసమునకు అవతారిక:

"ఈ కాలమందెల్లెడలను భాషాభివృద్ధి యగుచున్నదని ఘోషాభివృద్ధి వినఁబడు చున్నది. ఆ యభివృద్ధి వాపో, బలుపో యనిన—వాపు ప్రత్యక్షమే, మఱి నాఁటిని బరికింపఁగా, నాంధ్రసాహిత్యపరిషదుద్దేశ్యములలో సూచితమై విజ్ఞాన సర్వస్వాది మహోద్యమములలోను, నాంధ్రులచరిత్రము లోనగు గ్రంథములలోను బరిషత్పత్రి కాంధ్రపత్రికా హితకారిణ్యాది పత్రికలలోనూ బ్రస్ఫుటమై శ్రీ సూర్యరాయ ప్రభునిర్మిత్సిత బృహన్నిఘంటు ప్రస్తావనలం దస్ఫుటమై బలుపు నాఁడియు నాఁడుచునే యున్నది.

"మఱి వాపు ప్రత్యక్షమేయైనను, చికిత్స సేయుటకై నిదానాదికము నరయవలయును. అందుల నిదాన మాధవిక వాఙ్మయమే. దినము తప్పక గంట తప్పక శైశవ ప్రభృతి ఆకౌమారము భాషాదేవతకుఁ బుస్తక నిర్మాత లసంఖ్యేయులు యథాప్రజ్ఞము ప్రయోగించిన విషములచే ధాతువులు సెడి సంజాగలిగి వాపెక్కి మన చేతితో నెట నదిమినను దాని రేఖలుగూడ స్ఫుటముగాఁ గానిపించుచు లొత్తలు పడుచున్నవి."

నా — ఆచార్లుగారూ! చూచినారా పరాచకాలు? ఉపన్యాసమంతటా ఇట్లానే—

నేను — పరాచకాలమాటకేమి? నా వాదమునకు అనుకూలముగా ఉన్నదా లేదా శాస్త్రులవారి సాక్ష్యము? మీ ప్రశ్నకు జవాబుకూడా ఈ వాక్యములోనే ఉన్నదిగదా?

నా — అవునండి, నాకు తెలిసిన సారాంశము చెప్తాను. 1898 వ సం॥ లో వెంకటరత్నం పంతులుగారివంటి దుష్టప్రబంధ నిర్మాతలు అనేకు లున్నారు. 1919-వ సం॥లో కూడా వీరేశలింగం పంతులుగారివంటి దుష్టప్రబంధ నిర్మాతలు అసంఖ్యేయులు. గ్రాంథికాంధ్రము ఒక్క వేంకటరాయ శాస్త్రిగారికే కాని మరి ఎవరికీ రాదుగాబోలు!

నేను — ఆ విషయముకూడా నా వాదమునకు అనుకూలముగానే శాస్త్రులవారి విమర్శలోని దోషములవల్లనే రుజువైనది. చూడండి.

అ — బలువునాడి అదదముమాట?

నేను — అది వేరే విషయము. దానిని గురించికూడా చెప్తాను. ఇప్పుడు నేను సూచించినది వినండి. గ్రాంథికాంధ్రము చక్కగా రానివారు గ్రంథాలు రచిస్తున్నారనిన్నీ, అట్టి గ్రంథకర్తలు "అనేకులు" "అసంఖ్యేయులు" అనిన్నీ, వారు రచించిన గ్రంథములు పెచ్చు పెరుగుచున్నవనిన్నీ, "భాషాభివృద్ధి అగుచున్నదని ఘోషాభివృద్ధి మాత్రమే వినబడుచున్న"దనిన్నీ, శాస్త్రులుగారు రుజువుచేసి ప్రకటించినారు. దానికి తోడు నేను ప్రకటించే దేమిటో తెలిసినదా? గ్రాంథికాంధ్రము రానివాళ్ళు గ్రంథకర్తలు మాత్రమేకాదు, గ్రంథ విమర్శకులు మన శాస్త్రులుగారి వంటివాళ్ళుకూడా అలాటివాళ్ళే అవి. గ్రంథకర్తలకురాదు, గ్రంథ విమర్శకులకురాదు. గ్రంథపాఠకులకు, పఠకులకూరాదు. మరి ఈ గ్రాంథిక భాష వచ్చినవారు ఎవరున్నారో, ఎక్కడనున్నారో నాకు తెలియదు.

అ — బలుపునాడికూడా ఆడుతున్నదట, ఏవో కొన్నిచోట్ల?

నేను—అదికూడా తెలుసుకోలేక చెప్పినమాటే. మన పండిత భిషఙ్మణుల నిదానము చొప్పున విజ్ఞాన సర్వస్వము, ఆంధ్రుల చరిత్రము, పరిషత్పత్రిక, ఆంధ్ర పత్రిక మొదలయిన వాటిలో విషప్రయోగములు లేవట। ఐతే 'దుష్ట ప్రబంధ నిర్మాతలు, ప్రయోగించిన శబ్దములలో ఏవి విషప్రయోగములని వీరు నిందించినారో అవి ఈ నాలుగింటిలో కూడా నాకు కనబడ్డవి. నా విమర్శములో కొన్ని చూపించినాను. వీరి భేషజాలు ఎంత మోహకమయినవో చూడండి। ఎవ్వరికీ తెలియని విషయంలో అందరూ బా.గా తెలిసినట్టే నటిస్తారు.

నా—ఇదికూడా వీరి వాదమును బలపరచినట్టేకదా, ఆచార్లుగారూ।

ఆ—అవును. రెండు విధాలాను. 'నిర్దుష్టమైన గ్రాంథికాంధ్రమున రచించిన గ్రంథాలు సుతరాం లేకపోలేదు. కొద్దిగానైనా ఉన్న'వనిగదా ఈ నాలుగున్ను శాస్త్రిలుగారు పేరుకొన్నారు? ఇవికూడా దుష్ట ప్రబంధవర్గములో చేరవలసినవే అని రామమూర్తి పంతులుగారు రుజువు చేయడముచేత నిర్దుష్టమైన గ్రాంథికాంధ్రగ్రంథము నేటి గ్రంథాలలో ఒక్కటైనా ఉన్నదా అని పంతులుగారు వేసిన ప్రశ్నకు ప్రత్యుత్తరము పండితులమీద అప్పుగా నిల్చి ఉన్నది. పరిషత్తువారుత్తరవాదులు.

నా—మీరు "రెండువిధాలా" అన్నారే; రెండో విధమేది?

ఆ—గ్రంథాలు విమర్శించి సాధుత్వాసాధుత్వాలు నిర్ణయించే సామర్థ్యం శాస్త్రిలుగారికి లేదని ఇందువల్ల కూడా రుజువు కాలేదూ? ఐతే పంతులుగారూ। గ్రాంథికభాష మీరు బాగా అభ్యసించినవారుగదా। ఒక గ్రంథమైనా రచించి మీరు ప్రకటించినవారు కారేమి?

నేను—నాకు గ్రాంథికాంధ్రము పూర్తిగా రాదండీ. వచ్చీరాని భాషలో స్వేచ్ఛగా రచనసాగదు; భావాలు స్పష్టముగా తెలియజెప్పడం కష్టము. ఎంత జాగ్రత్తగా ఉన్నా తప్పులు పడవచ్చును. 'నుయిదాటేవానికిన్ జింతయా కంతైనన్ గడమేనియుం గడమగాదా' అన్నాడు రామకృష్ణ కవి.

నా—కొంతకాలము క్రిందట మన రామమూర్తి పంతులుగారు 'ప్రాఁదెలుఁగుఁగమ్మ' అని ఒక ఉత్తరము వ్రాసి పరిషత్పత్రికలో ప్రకటించినారు. దానికి సరిగా అర్థం చెప్పలేక కొందరు హాస్యాలు చేసినారు.

నేను—ఎంతో ప్రయత్నపూర్వకముగా అది వ్రాసినాను. దానిలో బుద్ధిపూర్వకముగానే అపశబ్దాలు కొన్ని దూర్చినాను. అబుద్ధిపూర్వకముగా ఎన్ని వాడినానో నాకే తెలియదు. పండితులెవరైనా తప్పులు కనుక్కుంటారో లేదో చూతామనే అలాగున వ్రాసినాను. ఎవరూ కనుక్కోలేదు. త్రికరణశుద్ధిగా నాకు

తోచినట్టు నిజము చెప్తున్నాను; నమ్మండి। సిగ్గూ, లజ్జా ఉన్నవాళ్ళయితే, మన వంటి వాళ్ళు "గ్రాంథిక భాషలో" గ్రంథాలు రచించకూడదండి. అపరిచితమైన భాష వాడినప్పుడు ప్రమాదము సంభవించక మానదు. తప్పులెప్పుడైన పడక పోవు. అపకీర్తి తప్పదు. నిత్యమూ వాడుకొనే భాషలోనైనా చక్కగాఅభ్యాసము చేసుకొంటేనే కాని వాక్యవిన్యాసము కుదురుగా ఉండదు. ఔచిత్యమూ అనౌచిత్యమూ లోకమునుపట్టి తెలుసుకోవలెను. ఒక వృత్తాంతము తార్కాణముగా చెప్తాను వినండి.

ఇంగ్లీషు నవలలు రచించినవారిలో చాలా ప్రసిద్ధి పొందిన 'థ్యాకరే' అనే ఆయన 1852-వ సం॥ లో ఎజ్మండ్ అనే నవల రచించినాడు. అప్పటికి 150 సం॥ ల క్రిందటనున్న వాడుక భాష అందులో వినోదార్థము వాడినాడు. ఆ భాష అతడు ఎంతో ప్రయాసపడి అలవర్చుకొన్నాడు. ఆ భాషయొక్క కట్టుబొట్లు బాగా తెలియక అనేకులు ఆ నవలను చాలా మెచ్చుకొన్నారు; గాని, అతని మిత్రుడే ఒకడు అందులోని తప్పులు చూపించి ఆక్షేపించినాడు. అప్పుడు థ్యాకరే సిగ్గు పడి, అటువంటి అవివేకపు పని మరిచేయక తనకు సుపరిచితమైన తన కాలపు వాడుక భాషలోనే గ్రంథములు రచించినాడు.

ఆ—అయితే, ఇంగ్లీషువారు తమ వాడుకలో లేని గ్రాంథిక భాషలో గ్రంథలు వ్రాయడం లేదంటారా?

నేను—లేదనే చెప్పవలెను. సర్వసాధారణముగా గ్రంథకర్త లందరూ తమ కాలపు భాషలోనే గ్రంథములు వ్రాస్తున్నారు. కొంతకాలము క్రిందట ఇంగ్లండ్ దేశములోకూడ మన పండితులవంటివారు కొందరు స్పెన్సరు మొదలయినవారు తమకు సుపరిచితముకాని "ప్రాచీన గ్రాంథిక" భాషలో గ్రంథములు రచిస్తూ ఉండేవారు; తప్పులుచేస్తూ ఉండేవారు; థ్యాకరేవలెనే పరాభవము పొందుతూవుండేవారు. పార్లమెంటు సభలో కొందరు డాంబికులు తమకు వచ్చీ రానీ లాటిన్ భాషా పదములు తమ ఉపన్యాసములలో వాడుతూ ఉండేవారు. అందులోని తప్పులు అసందర్భాలు చూపించి కొందరు డాంబికుల దుష్పాండిత్యము బయలుపెట్టుతూ ఉండేవారు. అందుచేత సుపరిచితమైన వ్యావహారిక భాషలోనే గ్రంథరచన చేయవలెనన్న కోరిక అంతకంతకు ప్రజలలో విద్య వ్యాపించినకొద్దీ ఎక్కువయినది. ఇప్పుడు ఇంగ్లండు దేశములో కోట్లకొలది పుస్తకాలు ప్రకటిస్తున్నారు. అన్నిటిలోనూ ఇప్పుడు వ్యవహారములో ఉన్న భాషే కాని ప్రాచీన భాష కనబడదే.

ఆ—అయితే మన దేశమం దెక్కడ చూచినా పుస్తకాలు గ్రాంథిక భాషలోనే కనబడుతున్నవే. ఈ సంప్రదాయము—

నేను—సరే. మీ రడిగే ప్రశ్న, వినండి దానికి జవాబు చెప్తాను. మన పూర్వుల సంప్రదాయము చొప్పున రచించిన తెలుగు గ్రంథాలు వేలకొలదిగా ఉన్నవి. గవర్నమెంటువారు, పరిషత్తువారు, ఇంకా మరికొందరు వాటి ప్రతులు సంపాదించి గ్రంథాలయములలో పెట్టి ఉంచినారు. మనుచరిత్ర, వసుచరిత్ర మొదలయిన ప్రబంధాలు తప్ప తక్కినవన్ని వాడుకభాషలోనే రచించినారని ఆ ప్రతులు చూస్తే తెలుస్తుంది. బాలసరస్వతివంటి పండితుడుకూడా ఆంధ్రశబ్ద చింతామణి అనే వ్యాకరణమునకు వ్యావహారిక భాషలోనే టీక వ్రాసినాడు. అప్పకవీయములోని వివరణమంతా వాడుకభాషలోనే ఉన్నది. 1859 వ సం॥లో మొట్టమొదట అచ్చువేయించినవారు గ్రాంథిక భాషలోనికి మార్చివేసినారు. అప్పటినుండి ఇప్పటిదాకా అలాగుననే పునర్ముద్రితమైనది. అయితే తాటాకు పుస్తకాలుచూచి వాటిలో ఉన్నట్లుగా గ్రంథమంతా దిద్ది ఆ గ్రంథము వావిళ్ళ వారిచేత నా కొమారుడు ఇప్పుడు అచ్చువేయించినాడు. అప్పకవీయ పీఠికలో ఈ విషయము సవిస్తరముగా అతడు చర్చించినాడు, అదిచదివితే లెస్సగా తెలుస్తుంది. బడులలో పిల్లలు చదివే పుస్తకాలుకూడా పూర్వసంప్రదాయము చొప్పున వ్యావహారికభాషలోనే రచించి అచ్చువేయించేవారు. వాటిలో కొన్నింటి ప్రతులు నా వద్దనున్నవి. కావలిస్తే చూపిస్తాను. ఉత్తరాలు వ్రాసినట్లే గ్రంథాలు రచించే వారండీ మన పూర్వులు! అందరికీ తెలిసేటట్టు కథలూ, కాలక్షేపాలూ, పాటలూ, పదాలూ—

అ—అన్నట్టు జ్ఞప్తికి వచ్చినది. మా యింట్లోనే ఉన్నవండీ కొన్ని పుస్తకాలు అటువంటివి. వైకుంఠ మహాత్మ్యం, ప్రసన్న పరిత్రాణం, సాత్త్విక బ్రహ్మ విద్యావిలాసం ఇవి అన్నీ వాడుకభాషలోనే ఉన్నవండీ. ముముక్షు జన కల్పకములో పద్యాలు గ్రాంథిక భాషలో ఉన్నా టీక వాడుకభాషలోనే ఉన్నది సుమండీ!

నా—మీ పూర్వులేకాబోలు తాతాచార్యులుగారు. వారు చెప్పిన కథలట బ్రౌను దొరగారు అచ్చువేయించినారు. వాడుకభాషలో మాట్లాడినట్లు రచించినారు. మీ పొట్టనిండా కథలే. వాటివల్లనే మీ పొట్ట నిండుతూ ఉన్నది గదా. తాతా చార్యులు గారు వ్రాసినట్టే మీరుకూడా వ్రాసి మీకు వచ్చిన కథలన్నీ అచ్చు వేయించ రాదూ. అందరూ కొనుక్కొని చదివి సంతోషిస్తారు.

అ—ఇప్పటివారికి గ్రాంథికభాషేకాని గ్రామ్యభాషే రుచించదటండీ. కాశీ మజిలీలు మొదట ఏలూరిలో గ్రామ్యభాషలోనే అచ్చువేయించినా, ఇప్పుడు అవి గ్రాంథిక భాషలోనే అచ్చుపడుతున్నవి. కథలు నోటను చెప్పినప్పుడు గ్రామ్యభాష వినడానికి ఇంపుగానే ఉంటుందట గాని పుస్తకములు చూచి చదివి

వప్పుడు బాగుండదట। గ్రాంథికభాషలో ఉంచేనేకాని గ్రంథము కాదని చాలా మంది అనుకొంటారు. స్త్రీలకు కూడా గ్రాంథికభాష మీదనే ఎక్కువ మక్కువ సుమండీ. పల్లెటూళ్ళలోకూడా తెలిసినా తెలియకపోయినా గ్రాంథికభాషలో ఉన్న పుస్తకాలే అందరూ కొని కూడబలుకుతూ చదువుతారట।

నా—మా పిల్లవాణ్ణి ఏదైనా ఒక కథ చెప్పమని నేను అడిగితే, ఆనంద వాచకములలో తానదివరకు చదివిన కథ ఒకటి అందులో ఉన్నట్టే పాఠము అప్పగించినట్లు ఏకరువుపెట్టినాడు. వాడికి ఆ కథ ఏమీ బోధపడలేదని కొన్ని ప్రశ్నలకు వాడిచ్చిన జవాబువల్ల తెలిసినది. అయినా, మావాళ్ళందరూ వాడి పాండిత్యానికి చాలా మెచ్చుకొన్నారు. వాడు పుస్తకములోని కథలు చదువుతూ ఉన్నప్పుడు వాడి తమ్ముళ్లుగాని చెల్లెళ్లుగాని వాడివద్ద కూర్చుని వినరు. మా అమ్మ కథలు చెప్తూంటే, అందరూ ఆవిడ చుట్టూ కూర్చుంటారు.

నేను—యూరోపులోను, అమెరికాలోను అయిదారేళ్ళ పిల్లలుకూడా ఆసక్తితో వినేటట్టుగా రచించిన కథల పుస్తకాలు వందలూ వేలూ ఉన్నవి.

ఆ—అదేమి టచో నాటకాలలో కూడా పాఠము అప్పగించినట్టే ఉంటుంది సంభాషణ. మాట చెవిని పడ్డప్పుడు వెంటనే దాని అర్థమున్ను రసమున్ను అందరి మనస్సులలోను స్ఫురించనప్పుడు నాటకమువల్ల లాభమేలేదు. పురాణములోని శ్లోకాలో పద్యాలో చదివినప్పుడు అందరూ అర్థం చేసుకోలేకనేకదా వాడుక మాటలలో వాటికి అర్థం చెప్పడము ఆచారమైనది. నాటకాలలో పాడే పద్యాలకు ఎవరూ అర్థం చెప్పరే?—

నేను—నాటకాలమాట తలపెట్టినారు గనక జ్ఞప్తికి వచ్చినది. తంజావూరి రాజుల కాలములో పండితులు రచించిన నాటకాలు 60కి పైగా ఉన్నవి. వాటిలో సంభాషణ ఆ కాలపు తెలుగులోనే రచితమై ఉన్నది సుమండీ। వాడుకలో నున్నట్లు భాష గ్రంథములో కనబడితే, ఇప్పుడు రుచించదని మీరు చెప్పినారే— అదే గ్రాంథిక భాషవల్ల మన దేశానికి కలిగిన గొప్పకీడు. హితమైనది అప్రియమైనది. పిల్లలకు పంచదార చేదయినది; పొగాకు మసాలా వేసిన కారపు బీడీలే కావలెను. రుచి మరగినారు. రవీంద్రనాథ ఠాకూరుగారు ఈ విషయమై మోడరన్ రివ్యూలో ఏమని వ్రాసినారో చూడండి.

ఆ—అది ఇంగ్లీషు కాబోలు।

నేను—నాయుడుగారు తెలుగున వివరించి చెప్తారులెండి.

“The artificial language of a learned mediocrity inert and formal, ponderous and didactic, devoid of the least breath

of creative vitality is forced upon our boys at the most receptive period of their life. It is every day be coming a more formidable obstacle in the way of our boys' acquiring that mastery of their mother tongue which is of life and literature.''

నా—మీరిప్పుడు చెప్పిన సంగతేనండి రవీంద్రనాథ ఠాకూరుగారి వ్యాసములో ఉన్నది. పండితంమన్యుల కృతకభాషలో జీవకళ యేమీ ఉండదట ; దానివల్ల అర్థమూ, భావమూ, రసమూ ఏమీ స్ఫురించవట ; మా పురోహితుడు చెప్పే మంత్రాలలాగున ఉంటుందట ; మన పసిపిల్లలు ఏదిమంచిదో ఏది చెడ్డదో స్వయం తెల్సుకోలేరు. దగ్గర ఉన్నవాళ్లు ఏది మంచిదంటే అదేమంచి దనిన్ని, ఏదిచెడ్డదంటే అదేచెడ్డదనిన్ని అనుకొంటారు. వారిబుద్ధి లేత మొక్కలా గుంటుంది. ఎటువంచితే అటే వంగుతుంది. అట్టి అవస్థలో పిల్లలు ఉన్నప్పుడు వాడుకలో ఉన్న భాష అయోగ్యమైనదనిన్ని, కృతకభాష యోగ్యమైనదనిన్ని తోచేటట్టు శిశుబోధలూ, బాలబోధలూ మొదలుకొని వాళ్ళుచదివే అన్ని పుస్తకాలలోను వాడుకలో ఉన్నమాటలు వాడకుండా వాటికి మారుగా ఏవో వ్యత్యస్తముగా ఉన్నవి, లోకములో పండితులయినా ఎన్నడూ వాడనివి, కొన్ని కల్పించినవి, కొన్ని ప్రాచీన గ్రంథాలలోనివి కూర్చి, డాబుగా వింతభాష పుట్టించి నేర్పుతున్నారట ; చిన్నప్పుడు తినమరిగినదే తియ్యగా ఉన్నట్టు కృతకభాషే విద్యార్థులకు రుచించేది అయినది. సాజమైన లౌకికభాషమీద ఉండవలసిన అభిమానము పోయినది. వట్టి వేషాలు, వాలకాలు ఇష్టమైనవి. అనేక అనర్థములకు అదే కారణమైనది, సారస్వతము నిర్జీవమైనది. జీవలోకమునకూ సారస్వతమునకూ ఉండవలసిన సంబంధము ఏమీలేక కవులశ్రమ నిరర్థకమయినది. లోకులకు సారస్వతమూ జ్ఞానమూ అందరాని పండ్లయినవి, పండితుల కృతకభాష అలవాటు చేసుకొన్న వాళ్ళు పండితుల భేషజాలు అవలంబిస్తున్నారు. శబ్దార్థము అప్రధానమైనది. వట్టి శబ్దాలు వల్లించడమే విద్యాభ్యాసమయినది.

నేను—తెలిసిందా ? ఇప్పుడు రవీంద్రనాథఠాకూరుగారు వ్యావహారిక భాషలోనే కావ్యాలు రచిస్తూ ఉన్నారు. ఇంకా అనేకులు బంగాళీవారు వాడుకమాటలతోనే కొత్తకొత్తకావ్యాలు ఇంపుగా రచిస్తున్నారట ;— అందుచేతనే అంతకంతకు వారి సాహిత్యము పండితపామర సామాన్యమైన లౌకికభాషలో విజృంభిస్తున్నది. నేటిస్థితి సునీతకుమార ఛాటర్జీగారు వివరించి వున్నారు. చదువుతాను.. వినండి—ఇదిగో పుస్తకము ; నాయుడుగారూ మీరేచదివి, ఈ వాక్యానికి అర్థం ఆచార్లుగారికి చెప్పండి—

" The present day literary Bengali is often nothing but Calcutta colloquial, with only a few archaic inflections of the verb; it is freely used in literature, especially in poetry, drama and fiction; and there is a strong body of writers who advocate the supersession of the old literary language by this living and vigorous form of spoken Bengali."
Dr. Suniti Kumar Chatterji Bengali Phonetics, 1921.

శాబాష్! ఆచార్లుగారూ! బ్రతుకుతెరవెరిగిన వాళ్ళండి బంగాళీవాళ్ళు! సాధ్యాసాధ్యములు సాధక బాధకములు చక్కగా ఆలోచించి కార్యసిద్ధికి అనుకూలమయిన సాధనము చేతబట్టి ఇష్టార్థము సాధిస్తారు; ప్రతికూలమయిన సాధనము విడిచిపెట్టడానికి జంకరు. భాష సాధనముగాని సాధించవలసిన పరమార్థము కాదని వారు తెలుసుకొన్నారు. అందరికీ సుపరిచితమయిన వాడుకభాష సాధనముగాజేసి సారస్వతము నిర్మించి ప్రజలలో విజ్ఞానము వెదజల్లుతున్నారు! ఇప్పుడట, కలకత్తాలో శిష్టజనవ్యవహారమందున్న భాషే గ్రాంథికభాషగా గ్రంథాలన్నిటిలోనూ, అందులో ముఖ్యముగా పద్యకావ్యములలోనూ, నాటకములలోను నవలలోను స్వేచ్ఛగా వాడుతున్నారట. ఏవో పాత క్రియా రూపములు కొన్ని మాత్రము ఉంచుకొన్నారట. నిస్తేజము నిర్వీర్యము అయిన ప్రాచీన గ్రాంథికభాష పరిత్యజించి అవికలమయిన అర్థపుష్టి శబ్దశక్తిగలిగి జీవకళతో కలకలలాడుతూ ఉన్న నేటి వాడుకభాషే కావ్యరచనకు ఉచితమైన భాషగా అంగీకరించదగినదనీ విద్వత్కవులనేకులు పట్టుదలతో వాదిస్తున్నారట! నూరేండ్ల క్రిందట మన తెలుగువారికంటే బంగాళీలు ఈ విషయంలో చాల వెనుకబడివుండేవారట! ఇప్పుడు మనమే చాల వెనుకబడి ఉన్నాము. మనలో జ్ఞాన సంపన్నులు లేకకాదు. అయితే విషయము తెలిసినవారికి ఆంధ్ర పండితుల కృతకభాషరాదు. ఆ కృతకభాష అభ్యసించినవారికి విషయము తెలియదు. కృతకభాషలో రచించిన గ్రంథాలే కాని వ్యావహారికభాషలో రచించినవి బడులలో చదువకూడదని పరిషత్తువారు పట్టుపట్టి ప్రభుత్వమువారిచేత శాసనము చేయించినారు. విద్యావంతులు ముందుగా వాడుకభాషలో గ్రంథము రచించి తర్వాత భాషా పండితులచేత దిద్దించి ప్రకటించవలెనట. అవే బడిపిల్లలు చదువవలెనట. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయములలో విజ్ఞాన విషయములు సవిస్తరముగా నోటనే ఉపన్యసించి విద్యార్థులకు చెప్పవలెనే—

నేను—వీరేశలింగం పంతులుగారిని వేంకటరాయశాస్త్రులుగారు విందించడం కూడా బడిపుస్తకములగురించే. రవీంద్రనాథఠాకూరుగారు ఏది హానికరమని నిందించినారో అదే ఉత్తమమైనదని శాస్త్రులుగారున్నూ పరిషత్తు వారున్నూ శ్లాఘిస్తున్నారు, గ్రాంథిక భాషలోని శబ్దములువిడిచి వ్యావహారిక భాషలోని శబ్దములు

ప్రయోగించి పంతులుగారు రచించిన పుస్తకాలు చిన్నబడులలో "బాలరహిత్రములు" గాను కాలేజీలలో "శాస్త్ర విద్యార్థుల పాత్రములు" గాను విద్యాధికారులు నియమించి తెలుగు పిల్లలచేత చదివించి తెలుగువారి దేశభాష పాడుచేస్తున్నారని రెండుతరగతుల గ్రంథాలు పేరేపేరే విమర్శించి శాస్త్రులు గారు తమ అధ్యక్షోపన్యాసము రెండు భాగములుగా విమర్శించినారు. నేనున్ను ఆ విభజనాను సారముగానే నా విమర్శనము రచించినాను. వారుచేసిన అపవాదములో ప్రతి అంశమున్ను వారి మాటలతోనే ముందుగా ఉదాహరించి వెంబడినే విమర్శచేసి నా ప్రత్యుత్తరము ఇచ్చినాను. బుద్ధిపూర్వకముగా అసత్యము ఎక్కడా చెప్పలేదు. పక్షపాతము వహించలేదు. ప్రమాణము చూపకుండా ప్రతిపక్షుల వాదము ఖండించలేదు. అబుద్ధిపూర్వకముగా చేసిన తప్పులు పెద్దలు క్షమింతురని నమ్మి ఈ వ్యాసము ప్రకటిస్తున్నాము. మీరు రేపు దయచేస్తే చదివి వినిపిస్తాను.

ఆ— బాగానే ఉందిగాని, వెంకటరాయశాస్త్రిగారు గ్రామ్యభాష అంగీకరిస్తారని నమ్మలేము. వారివంటివారి బోధవల్లనే వ్యామోహము నిలిచి ఉన్నది.

నా— పోనీండి ! వారంగీకరించకుంటే మానిరి, భాష వారొక్కరిసొమ్ము కాదు లోకులందరిదిన్ని. ఇప్పుడు వాడుకభాషలో పుస్తకాలూ, పత్రికలూ చాలా ప్రకటిస్తూనే ఉన్నారు. సభలలో అందరూ, అధ్యక్షులుకూడా వ్యావహారిక భాషలోనే ఉపన్యసిస్తున్నారు; యథోక్తముగానే పత్రికలలో ఆ ఉపన్యాసాలు ప్రకటిస్తున్నారు. తీర్మానములన్నీ వాడుకభాషలోనే వ్రాస్తున్నారు. యూనియన్ పంచాయితీలు, తాలూకా బోర్డులు, జిల్లా బోర్డులు, మ్యూనిసిపల్ బోర్డులు మొదలయిన సంఘముల వ్యవహారము నోటనూ, కాగితము మీదనూ కూడా వాడుకభాషలోనే జరుగుతున్నది. రేపు ఆంధ్రరాష్ట్రము ఏర్పడ్డ తర్వాత ప్రభుత్వసభలోను శాసన సభలలోను రాజ్య వ్యవహారము వాడుక మాటలతోనే జరుగకతప్పదు. అప్పుడు గ్రాంథికాంధ్రములో పండితులు తమ బడాయి ప్రకటిస్తే రామమూర్తి పంతులుగారి వంటివారు వారి అపశబ్దాలు బట్టబయలుగా వారి భాష విమర్శించి వెల్లడి చేస్తారు. బలాత్కారముగా నయినా ప్రజలందరికీ చదువు వచ్చేటట్టు చేస్తేనే కాని స్వరాజ్య వ్యవహారము సాగదు. ప్రజలందరూ గ్రాంథికాంధ్ర భాషా పండితులు కాలేరు. వాడుకభాష వారికి నేర్పితే చాలును. వాడుకభాషలోనే అన్ని విషయములను గురించి కావలసినంత జ్ఞానము సంపాదించవచ్చును. పంతులుగారు చేసే హితోపదేశము నేడు కాకపోతే, రేపయినా గ్రాహ్యమవుతుంది గాని కాకపోదు. బంగాళా రాష్ట్రములో అయిందికాదా ?

నేను—కావలెంది; కాకపోవలెంది. నాకు కర్తవ్యమని తోచినపని నేను చేస్తున్నాను. అది లోకమునకు హితమయినదనే నమ్ముతున్నాను. అన్ని దేశములలోను సదాచారముగ నున్నదే నే నుపదేశిస్తున్నాను. మన తాతలనాటి పరకున్ను మన దేశమందుకూడా బహుకాలము మన పూర్వులు అట్లే ఆచరించినారు. అందుకు నిదర్శనముగా లిఖిత పుస్తక భాండాగారములందు, వ్యావహారిక భాషలో రచించిన గ్రంథములు నానా విషయములను గురించి పండితులు వ్రాసినవే వేల కొలదిగా ఉన్నవి.

నా, అ—రేపు రెండోపూట వస్తాము. వ్యాసము చదివి వినిపించుచునుగావి నమస్కారములు. సెలవు.

నేను—చిత్తం, నమస్కారములు.

ప్రస్తావనలో చెప్పిన చొప్పున కీర్తిశేషులయిన కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులు గారి గ్రంథములను గురించి శ్రీ వేదము వేంకటరాయశాస్త్రులవారు కావించిన దూషణము వారి ఉపన్యాసమందు రెండు భాగములుగా విభక్తమై ఉన్నది. మొదటి భాగము "బాలురపోత్తము"లను గురించినది. రెండోభాగము "శాస్త్రవిద్యార్థుల తెనుగు పొత్తములను (College Telugu)" గురించినది. మొదటి భాగము ఆరు ఖండములుగా విడదీసి, ఒక్కొక్క ఖండము శాస్త్రులవారు ప్రకటించినట్లే వారి సొంత మాటలే ఉదహరించి, దానిలోని అంశములన్నిటిని వరుసగా ఎత్తుకొని, విమర్శించి నేనీ వ్యాసమందు ముందుగా ఉపన్యసిస్తున్నాను. రెండో భాగములో శాస్త్రులవారు తప్పులని దూషించిన శబ్దములు వరుసగా ఒకొక్కటి పేర్కొని దాని సాధుత్వాసాధుత్వము యథాశక్తి నిరూపిస్తాను. శాస్త్రులవారి ఉపన్యాసములోని విషయానుక్రమణమునే నేనున్ను అనుసరించినందున, దానిలోని పునరుక్తి నా విమర్శమందున్ను కొంతమట్టుకు అనివార్యమైనది.

(ఈ వ్యాసమందు నే నుదహరించిన గ్రంథములలో శబ్దరత్నాకరమందు పేర్కొని వాటికి సంకేతములు తరచుగా వాడి ఉన్నాను. అవి ఏవంటే, వేదం వేంకటరాయశాస్త్రులవారు రచించినవి; క. సా. = కథాసరిత్సాగరము; ప్రతా= ప్రతాప రుద్రీయము; ఉష; అలం=అలంకార సంగ్రహము; శి. వ్యా. = శిశు వ్యాకరణము; వ్రత=వ్రతకల్పములు; అముద్రి=అముద్రిత గ్రంథ చింతామణి; ఆం. చ.=ఆంధ్రుల చరిత్రము; వి. స.=విజ్ఞాన సర్వస్వము; ఆం. సా=ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రిక; ఆంధ్ర=ఆంధ్రపత్రిక; ఆం. భా. = ఆంధ్ర భాషార్ణవము; శ. ర. = శబ్దరత్నాకరము; ల. నా. = లక్ష్మీనారాయణీయము; బ్రౌ. ని. = బ్రౌణ్య నిఘంటువు.)

మొదటి భాగము - బాలుర పొత్తములు

1. దూషణవాక్యము:- ఆ విషయముల వించుక (ఇంచుకయే) ఉద్ఘాటించెద-

"ననవిల్తుశాస్త్రంపు మినుకులావర్తించు పని వెన్నతోఁ బెట్టినది మాకు" అని పెద్దన్నగారు చేసిన యుపదేశమును దృఢముగా నవలంబించి ప్రథమ శిక్ష పుస్తకములోనే రాజకీయ విద్యాంగమువారీక్రింది ప్రయోగములను జేయించి యున్నారు.

1. జలగ, 2. దవడ, 3. జండా, 4. కాలవ, 5. మనమడు — అని మాటలు నేర్పినారు. జెలగ, దవుడ, జెండా, కాలువ, మనుమఁడు, అని వీనివలెనే యుచ్చరించుటకు సులువగు సాధురూపములుండగా నీయసాధు రూపములనే నేర్పుట యవిమృశ్యకారిత గదా? "

2. విమర్శము. తెలుగు శబ్దముల రూపములలో ఏవి సాధువో ఏవి అసాధువో నిశ్చయించుటకు ప్రమాణమేమిటి? 'సిద్ధిర్లోకాత్,' 'శబ్దసిద్ధిలోకంబు వలనం దెలియును' అని అన్ని దేశములందున్న పండితులు అంగీకరించినారు. ఏ సంఘమందైనా శిష్టజనసామాన్యమైన భాష ఉత్తమమైనదిగాను సాధువైనది గాను అందరున్ను ఎన్నుకొంటున్నారు. శిష్టజనుల పిల్లలకు ఆ భాషే అలవడు తుంది. ఆ భాషద్వారానే పిల్లలందరున్ను జ్ఞానము సంపాదిస్తారు. శిష్టవ్యవహార మునకు వ్యతిరిక్తమైన భాష వాడేవారుకూడా శిష్టులతో సహవాసము చేయడము వల్ల శిష్టులభాష అలవర్చుకొంటారు. బడులలోను సభలలోను శిష్టుల వ్యావ హారిక భాష నిరంతరంగా వినబడుతూ ఉంటుంది గనుక పిల్లలకూ పెద్దలకూ సామాన్యమై, ఆ భాష దేశభాషగా వ్యాపిస్తుంది. నేడు లోక వ్యవహారమందు రూఢమయి ఉన్న శబ్దము అసాధువని ఎవ్వరికిన్నీ తోచదు. పూర్వకాలమందు ఆ శబ్దము మరి ఒక రూపముతో ఉంటే, ఉండుగాక. అప్పటి వ్యవహారము అప్పుడు సాధువైనట్టే ఇప్పటి వ్యవహారము ఇప్పుడు సాధువు. ప్రజలకు స్వస్థాన వేషభాషాభిమానము శిష్టజనుల వేషభాషలనుబట్టే కలుగుతుంది. వారిని బుద్ధి పూర్వకముగానో, అబుద్ధి పూర్వకముగానో అనుకరించుటవల్లనే ఆ వేషభాషలు అందరికీ అలవాటయి, 'దేశవేషము' 'దేశభాష' అవుతవి. అట్లే ఆచారము, నడివడి, శీలము, గుణము మొదలైనవన్నీ ఒంటికి ఎక్కి, లెస్సగా పట్టి ఉండేవి; కాని ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఎరువుగా తెచ్చిపెట్టుకొనేవి కావు.

అయితే వేంకటరాయ శాస్త్రులవారికి నేటి వ్యావహారిక భాష శిష్టులదైనా సాధువుకాదు. ఈయన 1886 వ సంవత్సరమున రచించి ప్రకటీకరించిన శిశు వ్యాకరణమందు మొదటి సూత్రములో 'పెద్దలు ఎట్టి మాటలకు గ్రంథములయందు

ఎట్టి రూపములనువాడిరో, ఆ విషయమును దెలుపునది వ్యాకరణము' అని వ్యాకరణ శాస్త్రలక్షణము చెప్పినారు. కాని 'పెద్దలు' అనగా ఎవరో, 'గ్రంథములు' అనగా ఏవో స్పష్టముగా చెప్పినారుకారు. జ్యోతిశ్శాస్త్రం, వైద్యశాస్త్రము మొదలయిన విద్యలు తెలుగున వివరించినవారు, ప్రబంధములకు టీకలు వ్రాసినవారు, రామకీర్తనలు రచించినవారు పెద్దలుకారా? వారు రచించినవి గ్రంథములు కావా? అవి వ్యావహారిక భాషలోనే ఉన్నవి. మన తాత ముత్తాతలనాడు బాలురపొత్తములు రచించిన రావిపాటి గురుమూర్తిశాస్త్రిలుగారు, ఉదయగిరి శేషయ్యగారు పెద్దలుకారా? వారి పుస్తకములు దుష్టగ్రంథములా? గురుమూర్తి శాస్త్రిగారి పంచతంత్రము 1834వ సంవత్సరము మొదలుకొని 40సం॥లు బడిపిల్లలచేతఉపాధ్యాయులు చదివించేవారు. చిన్నయసూరిగారి నీతిచంద్రిక ఆదర్శమై నెలకొన్న పిమ్మట ఆ గ్రంథములోని భాష ఆదరణీయమై అంతకంతకు వ్యావహారికభాష యెడల విద్వేషము పుట్టించినది, అయితే సూరిగారుగాని, వారి శిష్యులుగాని నేటివరకున్ను "పెద్దల గ్రంథములందు తెలుగుభాషలోని మాటల కన్నిటికిన్ని యెట్టిరూపములు వాడిరో" తెలిపేటట్టు అనుశాసనము నిరపశేషముగా చేయలేదు. ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తువారు బృహదాంధ్ర నిఘంటు నిర్మాణమే పూనుకొన్నారట. గాని బృహదాంధ్ర వ్యాకరణ నిర్మాణము ఇప్పటికిన్ని తలపెట్టనేలేదట.

ఇప్పుడు మన తెలుగు దేశమందున్న రెండు కోట్లమంది తెలుగువారున్ను వాడుకలోనున్న తెలుగుమాట లన్నిటిలోను వేటి రూపములు "పెద్దలు" "గ్రంథములలో" వాడినచొప్పున ఉన్నవో, వేటి రూపములు ఆ చొప్పున లేవో తెలుసుకొని సాధుత్వాసాధుత్వము నిశ్చయించుకొని అసాధువులు పరిత్యజించి సాధువులు అలవర్చుకోవలసి ఉన్నదట! ఇట్టి దేశభాషా సంశోధనము సాధ్యమో అసాధ్యమో వివేకులు ఆలోచింతురుగాక, శాస్త్రిలవారి ప్రమాణము చొప్పుననే నాకు వల్లనయి నంతమట్టుకు వారు కావించిన దూషణము యుక్తమో కాదో విచారిస్తాను.

(1) 'జలగ' తప్పనుటకు కారణము కనబడదు. ఇది సం: "జలౌ (లూ) కా" నుండి వచ్చినది. మొట్టమొదట 'జలుగ' గా వుండెనేమో? 'జ' కారము తప్పట! ఏమి? 'జటా' నుండి 'జడ' రాలేదా? 'చంద్ర' శబ్దము నుండి చందురుడు. రాలేదా? పెద్దలలో పెద్ద పెద్ద తిక్కన, భారతము, శాంతి పర్వము (ఆ. 2, 393) లో 'జ' కారయుక్తముగానే 'జలగ' వాడినాడు. ఆ జకారము యతిస్థానమందున్నది. చూడండి :—'క', జలగదిగిచినట్టు గొనగజును నిల సొమ్ముల్. శ.ర.లో ఈ శబ్దమున్ను ఈ ప్రయోగమున్ను ఉన్నవి. శాస్త్రిలవారు సాధువని చెప్పిన 'జెలగ' శ.ర. లో లేదు. బ్రౌ. ని. లో ఉన్నది. అయితే ఆ నిఘంటువునిండా "గ్రామ్యభాషే" గదా. శాస్త్రిలవారికి అది ప్రమాణమవు

తుందా ? అయితే నాకు సంతోషమే. ఇకను శాస్త్రిలవారి విదానము చొప్పున బలుపునాడిగల గ్రంథములందు గూడా 'జలగ' ఉన్నది. వి. స. లో (చూ. విన్నపము పుట 10) 'జలగలు', ఆంధ్ర పత్రిక (4-1-23) లో సర్ త్యాగరాయ శ్రేష్ఠిగారి ఉపన్యాసమందు "మంత్రు లీయుద్యోగమును జలగలు పట్టుకొనినట్లు" అని ఉన్నది. ఇప్పటి కవులలో మిక్కిలి ప్రఖ్యాతిపొందిన తిరుపతి వేంకటేశ్వరులు తమ దేవీ భాగవతమందు (1-367) "చ. జలగ శరీరముం బొదివి చయ్యన నెత్తుపు క్రోలుభంగి" అని తిక్కన వలెనే 'జలగ' ప్రయోగించినారు.

(2) 'జండా' — తప్పట ! శ.ర. లో 'జండా' 'జెండా' రెండున్నూ ఉన్నవి. ఇది హిందీ "ఝుండా" నుండి తెలుగులోనికి వచ్చినది. సం. 'జయ' తెలుగు 'జే' అనిన్ని 'జా' అనిన్ని రెండు రూపములతో ఉన్నది. రెండున్ను పెద్దలు వాడినారు. శ.ర. లో 'జా' లేదు. లేకుంటే ఆ లోపము నిఘంటువు దోషముగాని శబ్దముయొక్క దోషముగాదు. వరాహపురా. (1-148) లో నంది మల్లన 'జా పరమేశ్వరా యనిన-జంతువులన్నియు' అని యతిస్థానమందు 'జా' ఉంచి వాడినాడు.

(3) 'కాలవ'—శ. ర. లో లేదు. గాని బ్రౌ. ని. లో ఉన్నది, ల. నా. లో కూడాను, బలుపునాడిగల వి. స. లో 1332 వ పుటలో కనబడు తున్నది. రంగయ్య సెట్టిగారు తెలుగు పీనల్ కోడ్ 432 వ సెక్షనులో వాడినారు. మరాటీ భాషలోకూడా 'కాలవా' అని అంటారట! నేను కాలువ అనే వాడుతున్నాను గాని 'కాలవ' తప్పనలేను. లోకమందున్నది.

(4) 'దవడ'—తప్పనుటకు ప్రమాణ మేమిటి ? 'దవుడ', 'దౌడ' అని శ. ర. లో ఉన్నదిగాని, దవడలేదు. అది నిఘంటువు దోషము. 'అవల, అవుల, ఔల' చేర్చినవారు 'దవడ, దవుడ, దౌడ' కూడా చేర్చుకోవలసి ఉండెను. ఆం. భా. (11,143) లోను, ద్విరూపకోశములోను, ల.నా. లోను 'దవడ' ఉన్నది. విక్రమాంకదేవ చరిత్రమందు తిరుపతి వేంకటేశ్వర కవులు వాడినారు. (చూ. పు. 46) సులభ వ్యాకరణమందు వావిలికొలను సుబ్బారావు గారు తాలువులు-దవడలు వీనియందు(బుట్టిన యక్షరములు (?) తాలవ్యములు అని అనుశాసించినారు. బలుపునాడిగల వి. స. (పు 708) లోను: చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము గారి 'వినోదముల' లోను (పు18) అనేక గ్రంథములలోను పెద్దలు వాడిఉన్నారు. 'దవడ' సం. దంష్ట్రి — ప్రా — దాఢ— నుండివచ్చినది. అయితే సంస్కృత శబ్దము తెలుగు దొంష్ట్రి అని గాని దొ(ష్ట్రి అని గాని సాధారణముగా ఉచ్చరిస్తారు. మాటకు, చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహము గారు

క్రొత్తగా రచించిన రామాయణ సంగ్రహమందు (చూ. కిష్కి. 22) దౌష్ట్రియజాచి అని కనబడుతున్నది. ఇట్టి ఉచ్చారణ కారణముగా దవుడ అనే రూపము రావచ్చును. మడికిసింగన వాసిష్ఠ రామాయణమందు జ్ఞా - ప్రాసముగా, 'పౌజ్ఞాఖ్యానములు' అని కందపద్యములో ప్రయోగించినాడు, సంజ్ఞా సరిగా తెలుగువారు నేడు ఉచ్చరించరు. ఓఢ్రులు యథావిధిగా పలుకుతారు. అట్టి వుచ్చారణ నుండి సన్న అనే రూపమున్ను సైంగ్య అనే వుచ్చారణము నుండి 'సైఁగ' అనే రూపమున్ను తెలుగు గ్రంథములలోనికి వచ్చినవి. నేడు 'సౌఁగ్య', 'సవుగ్య' అనేవి కనబడుతున్నవి. నేటి లౌకికభాష నేడు సాధువనే వారు నేటి శబ్దరూపములు వాడుతారు. పాతరూపములే కావలెననేవారు వెదకి తెలుసుకోవలెను. మన శాస్త్రులవారు వి. స. లో 'ఆవలించు' వాడినారే (చూ. పు. 213,398). ఇది 'దవడ' వంటిదే కదా. అయితే, ఇది శ. ర. లో లేదు. లేకుంటేనేమి ? ల. నా. లోనున్ను ఆం. భా. లోనున్ను ఉన్నది; లోకములో ఉన్నది; ఆంధ్ర వాల్మీకి రామాయణమందున్నది. (బాల. 479), ప్రాచీనులయిన పెద్దలు గ్రంథములందు 'ఆవులించు' అనే వాడినారు. ఈకాలపు పెద్దలు 'ఆవలించు' అని వాడుతూ ఉన్నారు. మన శాస్త్రులవారు వాడిన శబ్దము నేటి వాడుకనుబట్టి సాధువు, పూర్వుల వాడికనుబట్టి అసాధువు.

(5) 'మనమడు' — అసాధువట ; ఎందుచేతనో ; 'మనమడు' 'మనమరాలు' అని నేడు లోకమందు అందరూ అంటున్నారు. శ. ర. లో లేకున్నా ల. నా. లోనున్నది. నవలలలోను, నాటకాలలోను కనబడుతున్నవి. అయితే ఇవి పెద్దల గ్రంథాలు కావంటారు శాస్త్రులవారు. వసుచరిత్ర పెద్దల గ్రంథాలలో చాలా చాలా పెద్దదిగదా ; అందులో (ఆ V 35) "భవ్యగుణమంజి మనమరాలి మానసమున మనమరాలి మనవరాలి వివాహ సంభ్రమముఁ జూడ" అని, రామరాజభూషణుడు 'మనమరాలు' శబ్దము చిత్రరచనములో చమత్కారముగా పొందుపర్చినాడు. "సద్వ్యవహారగతము లగుటంజేసి యగ్రామ్యములును బ్రయోగార్హములును ననుతలంపున రామరాజ భూషణుఁడు ప్రయోగించి యుండునని తోఁచుచున్నది." అని దీనిని గురించిన్ని, ఇట్టివే మరి కొన్నింటిని గురించిన్ని బ్ర. శ్రీ. వఝ్ఝుల చిన సీతారామస్వామిశాస్త్రులవారు తమ వసుచరిత్ర విమర్శనమందు వ్రాసినారు. పుదూరి సీతారామశాస్త్రి గారు 1834 సం. లో రచించిన ప్రశ్నోత్తర వ్యాకరణమందు ఏకాది శబ్దములలో 'మనమడు' అనే రూపముగల శబ్దము పేర్కొన్నారు. (అజంత ప్రకరణము, 49 వ ప్రశ్న ;) కృష్ణజన్మఖండమందు శ్రీ గోపీనాథ వేంకట కవీంద్రులు "ధాతకు, న్మనమఁడవౌట" అని వ్రాసినారు. (ఆ. 4. పు. 212). వేంకటరాయ శాస్త్రులవారి విధానమును బట్టి ఆం. చ. లో "బలుపునాడి" అడుతున్నదట కనుక, ఆ గ్రంథమందే (1. 86, 142, 194, 271) నాలుగు పుటలలో నాలుగుచోట్ల, 'మనమఁడు' బలిసిచన్నదని

తెలుసుకొని పండిత భిషక్కులు ఇట్టిరూపములు భాషాదేవికి రోగలక్షణములని తలంచకుందురుగాక. ఇవి గ్రంథములలో వాడుట 'అవిమృశ్యకారిత' అని శాస్త్రిలవారు అన్నారు; కాని సాధువయిన శబ్దములను అసాధువులని దూషించడమే అట్టిదనవలెను. తిక్కనవంటి కవీశ్వరుడు భారతమువంటి గ్రంథములో యతిస్థలమందు, జ ఉంచి, జలగ శబ్దము ప్రయోగించి ఉండగా, 'జాలరిపొత్తములు'లో ఆ శబ్దమువాడితే రాజకీయ విద్యాంగమువారు సరస్వతికి విషప్రయోగము చేయించినారని దూషించేవారు ఎట్టి విమర్శకులో పక్షపాతము లేకుండా ఆలోచింపగలవారు చెప్పగలరు.

"జొన్నకంకెకు నూఁగు ఉండునా?"—"కంకె" యేమి? "కంకి" యని లోపము. ఈ పుస్తకములోనే-కంకులను కోయును—అని యికారాంత శబ్దముగాను ప్రయోగమున్నది. "పెంకుడు ఇల్లు" ఇందు "డు" ఏమి? పెంకుటిల్లు అనరాదా? "శనగలు" — "సెనగలు" సాధురూపము, పామరులు "శెనిగలు" అందురు. పామరతరులు "శెనిగెలు" అని ఎత్వాంతము చేయుదురు. శెనిగె అన్నందులకు నా గుమాస్తాను బ్రాహ్మణు నొకనిని నేను తటిమివైచితిని. "ఊసరవిల్లి" యట—వెల్లిగాని విల్లిగాదు. ఒక్క "గెలుచు" ధాతువునకు వచ్చినపాట్లు కనుఁడు;—ఎవరు గెలిచెదరో (గెలుచు ప్రకృతి) "నేను గెలవలేనా" (గెలచు ప్రకృతి), "పందెము (?) గలచెను" (గలచు ప్రకృతి), "గెలుపు కలుగును" (గెలుచు ప్రకృతి)—అన్నిటను గెలుచే ప్రకృతిగానుండరాదా?

విమర్శనము:—(1) 'కంకి' 'కంకె' 'కంకులు' 'కంకెలు' లోకములో ఉన్నవి. అట్లే ఏ.వ. 'పల్లి' 'పల్లె' ఉన్నవిగాని, పల్లెలు మాత్రమే బ.వ. వాడుకలో కనబడుచున్నది. 'పల్లులు' లేదు; 'ఐతే' పల్లి తప్పా? 'చెఱువుంబల్లి' అని ప్రాచీన తామ్రశాసనమందున్నది. సంపఁగె, సంపెఁగ, గరిటె, గరిట, గగ్గెర, గగ్గిర, పీకె, పీక, చీఁకె, చీఁక, తొట్టె, తొట్టి, తొట్టెల, తొట్టిల, గెంటెము, గింటెము, చిత్తకార్తె, చిత్తకార్తి, కోరికె, కోరిక, కోరిమి, పోలికె, పోలిక, ఒకతె, ఒకత, ఒకతి, ఇటువంటివి భాషలో వందలకొలదిగా ఉన్నవి. ఎవరికి ఏది అలవాటైతే అది వాడుతారు. కవులు తమ కుచితమని తోచినట్లు వ్రాసినారు, వ్రాస్తున్నారు. వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు హితోపదేశములో నెమలి (71) అనిన్ని, క.సా. లో వదినె (పు. 170) చెడిపె (పు. 414) అనిన్ని వ్రాసినారు. శ. ర. లో. నెమలి, చేర్చలేదు; 'నమిలి', 'నెమిలి' సాధువులని ఉన్నది: 'వదిన' లేదు, 'వదినె' మాత్రమే ఉన్నది. అయితే, 'వదిన' తప్పా? ల. నా. లో ఉన్నది. శ. ర. లో 'చెడిపె' లేదు. 'చెడిప' మాత్రమే యున్నది. అందుకు ప్రమాణముగా కాశీఖండము (ఆ. 2. ప. 72) "లోని చెడిపతోఁ జాలపోరాడు సేయజనదు" అని యుదాహృతమయి ఉన్నది. ల. నా. లో. ఈ ప్రమాణమే చూపించి 'చెడిప'

శబ్దమున్నూ దానితోపాటు 'చెడిపె' రూపాంతరమున్నూ చేర్చుకొన్నారు. అయితే, వావిళ్ళవారు ముద్రించిన కాశీఖండములో 'చెడిపె' అని ఉన్నది; కాని, శ. ర.లో ఉదాహరించినట్లు 'చెడిప' అని లేదు. నా వద్దనున్న తాటాకు పుస్తకములో "చెడిపితోడను బోరామి సేయవలదు.' అని ఇకారాంత రూపమున్నది. ఇట్లు "చెడిప, చెడిపి, చెడిపె" అని మూడు రూపములు కంటికి కనబడుచున్నవి. వాటిలో ఏది సాధువు? సాధుత్వా సాధుత్వము నిరూపించుటకు ప్రమాణ మేమిటి? శ.ర. లో 'సంపెఁగె, సంపఁగ' మాత్రమే యెత్తుకొన్నారు. ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నములో యతిస్థానమందు 'ప' గలిగి 'సంపంగి' అని ఉన్నది. (చూ. 11, 78) వేంకటరాయ శాస్త్రులుగారు 'కొమారిత' అని 762 వ పుటలోను 'కొమారితె' అని 758 పుటలోను క. సా. లో వ్రాసినారు. ఇవి వారి, 'ప్రత కల్పములలో' కూడా ఉన్నవి. శ. ర. లో మొదటిదే కాని రెండవరూపములేదు. ల. నా. లో రెండున్ను ఉన్నవి. చాలాచోట్ల ప్రతకల్పములలోను (చూ. 68.) తక్కిన గ్రంథములలోను శాస్త్రులుగారు ప్రయోగించిన 'గాడిదె' శ. ర. మే ప్రమాణమయితే తప్పవుతుంది. ల. నా. ప్రమాణముగా అంగీకరిస్తే సాధువు. ఆ కోశకారులు ఎందుకు చేర్చినారు? లోకములో ఉన్నది కనుకనే చిన్నయసూరి నీతి చంద్రిక మొదటి కూర్పులలో 'గాడిదె' చాలచోట్ల ఉన్నది. గాని ఈ రూపము శ.ర.లో లేనందున నేటి కూర్పులలో 'గాడిద' అని పరిష్కర్తలు దిద్దివేసినారు. ఇప్పటి నీతి చంద్రిక చిన్నయసూరి రచించినట్లు లేదు. క. సా. లో 'సంకిలి' (పు. 211) 'సంకిళ్ళు' (44—83) తరచుగాను, 'సంకెలలు' (62) అరుదుగాను రెండురూపములు కనబడుచున్నవి. మొదటిది ఏకోశమందున్ను నాకు కనబడ లేదు. 'సంకెల' 'సంకలియ' శ. ర. లోను ల. నా. లోను ఉన్నవి. లోకములో 'సంకిళ్లు' 'సంకెళ్లు' బహువచనమందు వాడుచున్నారు. ఏ. వ. రూపము నేను వినలేదు. బ్రౌ. ని. లో 'సంకెల' ఏ. వ. 'సంకిళ్ళు' బ. వ. అని ఉన్నది. కనుక 'సంకిలి' శబ్దము 'సంకిళ్ళు' అనే బ. వ. రూపమునుండి శాస్త్రులుగారు సాధించినదిగా కనబడుచున్నది. ఇదే కృతక భాష: అనగా వాస్తవమయిన వర్తమాన వ్యావహారిక భాషా కాదు, వాస్తవమయిన ప్రాచీన కావ్య భాషా కాదు. నాగపూడి కుప్పుసామయ్యగారి గ్రాంథికాంధ్రము కూడా ఇట్టిదే. వారి భారత సారమందు 'సంకిలెలు' అని ఉన్నది. ఇట్టి అపశబ్దములు వాడుట నిజముగా విష ప్రయోగమవుతుంది. వాడుకలో ఉన్నవి లౌకికములు. "లోకేవిదితా లౌకికాః"

లోకములో ఉన్నశబ్దమును కోశములోగాని వ్యాకరణములోగాని చేర్చుకోకపోతే కోశమున్ను వ్యాకరణమున్ను తప్పులవుతవిగాని శబ్దము తప్పుకాదు. పరమ ప్రమాణముగా గ్రహించదగిన కోశముగాని, వ్యాకరణముగాని తెలుగు భాషకు ఇప్పటికింకా ఒకటీ పుట్టలేదని అందరున్ను ఎరుగుదురు. ఉన్న మట్టుకైనా

అవి పెద్ద పెద్ద పండితులకే ఉపచరించదములేదు. సామాన్యులు కోశములు, వ్యాకరణములు ఎన్ని వున్నవో అన్నిన్ని దగ్గరపెట్టుకొని ఒక శబ్దము సాధువో కాదో అన్నిటిలోనున్న వెదికిచూచి తెలుసుకొని మరీ వ్రాస్తారా? దేశభాష మాట్లాడినప్పుడుగాని వ్రాసినప్పుడుగాని దేశస్థులు ఇంత ప్రయత్నము చేయవలసి యుంటే లోకవ్యవహారము సాగుతుందా? ఎంతో గొప్ప పాండిత్యముగలవారని ప్రఖ్యాతిపొందిన వేంకటరాయ శాస్త్రిగారికి 'జలగ' శబ్దము సాధువని తెలియలేదు సరిగదా మరి ఒకరు ఆ శబ్దము ప్రయోగించినప్పుడు ఆలోచించకుండా అది అసాధువని నిందించుటకు సాహసించినారుగాని శ. ర. మైనా చూచినారుకారే! అది చూచివుంటే, తిక్కన ప్రయోగమట్లున్నదని తెలుసుకొని ఉందురుగదా! నిష్కారణముగా ఒకరిని నిందించినారన్న నిందకు పాత్రులు కాకపోదురుగదా! తమ అలంకార సంగ్రహమునందు శాస్త్రిలవారు "క. అరయ నద్భుత మిథ్యా, భారత్వోదార్య రచన, చౌయుసత్యుక్తిన్" అని 63 వ పుటలో అత్యుక్తికి లక్షణము వ్రాసినారు. శ. ర. లో 'చొచ్చు' ధాతువున్నది; గాని 'చొఱు' లేదు (చొరు అయినా లేదు) చిన్నయసూరి బాల వ్యాకరణ సూత్రము వారి జ్ఞప్తియందుంచుకోవలసి ఉండెను; లేకుంటే, గ్రంథము వ్రాసినప్పుడైనా చూడవలసి ఉండెను. ఇది వ్యావహారిక భాషలోని శబ్దము కాదు. గ్రాంధిక భాషలో 'చొచ్చు' ధాతువు ముత్తుపరంబగునపుడు మాత్రము 'చొరు' అగును. ఉ. చొరఁడు, చొరుము. పోనీ! గ్రంథములలో ప్రాచీన కవులు ఏలాగున వ్రాసినారో తెలుసుకొన్నారా? నే నెరిగినంతమట్టుకు ఏ గ్రంథములోనూ 'చొఱున్' అని కానీ, 'చొరున్' అని కానీ ప్రాచీన కవి ప్రయోగము ఒకటైనా కనబడలేదు. రాజమహేంద్రవరము గవర్నమెంటు కళాశాలలో ఆంధ్ర పండితులుగా ఉన్న, బ్ర. శ్రీ. మల్లాది సూర్యనారాయణ శాస్త్రిగారు 'శరణుచొచ్చుము' అని తాము నిఋము రచించిన భాసనాటక కథలలో (199 పుట) ప్రయోగించినారు. ఆంధ్ర పండితులయినవారు బాల వ్యాకరణము చదివినవారని అనుకోవలెను గదా? చదివిన ఫలమేమి? వ్యాకరణములో అనుశాసించిన మట్టుకైనా సాధువైన గ్రాంథిక భాష పెద్ద పేరుగల పండితులకే అలవడలేదు. భారతము తిరిగి తెనుగున రచిస్తూ ఉన్న బ్ర. శ్రీ. శ్రీపాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రిగారు—కవిరాజ బిరుదాంకితులు, ఆది పర్వములో 'చొరి' అని (అ. 5. ప. 4.) చొరినన్ అని (అ. 10. ప. 251) 'చొరితిని' అని (అ. 7. ప. 72) అనేక పద్యములలో ప్రయోగించినారే! ఇవి కోశములకున్ను వ్యాకరణములకున్ను ప్రాచీన కవి ప్రయోగములకున్ను విరుద్ధముగా, నాకే కాక, అనేక పండితులకు కూడ కనబడుతున్నవి. ఏ శబ్దమయినా ఇప్పటి లోక వ్యవహారమునుగానీ, పూర్వకవుల వ్యవహారమునుగానీ అనుసరించినట్టయితే, సాధువైన వర్తమాన వ్యావహారిక భాష అని కాని సాధువైన ప్రాచీన కావ్య భాష అని కాని అంగీకరించుటకు యోగ్యమవుతుంది. ప్రాచీన కావ్యభాష వ్యావహారిక

భాషకంటె వేరుగా ఉన్నంతమట్టుకు దాని లక్షణము ప్రాచీన కావ్యములు లెస్సగా చదివి నేర్చుకొని అభ్యసించి అలవాటు చేసికొన్న వారికే కాని ఇతరులకు వాటిలో వ్యత్యాసము నిస్సందేహముగా బోధపడదు. మనము చదువుతూ ఉన్న ప్రాచీనాంధ్ర కావ్యములలోని పాఠములన్నీ నిర్దుష్టములుకావు. మనము చదువు కొన్న వ్యాకరణములు సంపూర్ణములు కావు. నిర్దుష్టములును కావు. మనకున్న కోశములున్ను అట్టివే. చక్కగా రచించిన వ్యాకరణము కోశము ఉన్నా వాటి సాయమున ప్రాచీన భాషలో మనము రచింప బూనుకొనుట అతి సాహసము. నా అభిప్రాయము స్పష్టపర్చుటకు ఒక అంశము నిదర్శనముగా చూపిస్తాను. చనుదెంచు, అరుగుదెంచు, ఏగుదెంచు, పోవుదెంచు మొదలయిన క్రియలు అనేకము ప్రాచీన భాషలో ఉన్నవి. వీటిలో 'తెంచు' అనుబంధముగా ఉన్నది. వీటికి ముత్తుపరమయినప్పుడు 'తే' 'తేరు' లగునని (బాల. క్రి. 113) వ్యాకరణ మందున్నది. చొచ్చు, పుచ్చు, తోఁచు, మొలచు, వగచు మొదలయిన చు కారాంత క్రియలకు 'తెంచు' అనుబంధముగా చేరినప్పుడు ఆ చువర్ణము లోపించుననికూడా వ్యాకరణమందున్నది. (బాల. క్రియ. 112). ఈ లక్షణము స్పష్టముగా ఉన్నా శ. ర. లో 'వగచెంచు' దే. ప్రే. వగచెఁగ జేయు, పరిష్కరించు అని అర్థము చెప్పి 'వగచెగు' దే. అ. క్రి. (వగ+తెగు) పరిష్కృతమగు అని కృతక శబ్దము కల్పించి చేర్చినారు. ఇది వాస్తవముగా వగచు+తెంచు=వగతెంచు. శ. ర. లో ఇచ్చిన ప్రయోగమందున్ను, ఇతర ప్రయోగములందున్ను శ. ర. లో చెప్పిన అర్థము పట్టదు. వ్యాకరణము రచించిన చిన్నయసూరిగారు నీతి చంద్రికలో 'పుచ్చు' వాడవలసినచోట 'పుత్తెంచు' 'పుత్తెంచు' వాడవలసినచోట 'పుచ్చు' ప్రయోగించినారు. మన వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు శృంగారనైషధ వ్యాఖ్యాన మందు (చూ. V 101) "వాగ్భావ...... ఒక మానవేంద్రు సమక్షమునకు నిందు బింబాస్యఁ దోతెంచి యిట్టులనియె" అని మూలమందు పాఠమిచ్చి టీకలో 'తోతెంచి=తోడితెచ్చి" అని అర్థము చెప్పినారు. నా వద్దనున్న రెండు తాటాకు పుస్తకములలోనున్ను మూలమందు 'తెచ్చి' పున్నదిగాని 'తెంచి' లేదు. ఈ అర్థ మందు 'తోతెంచు' అనే రూపముండదు. అసంభవము. తోఁచు+తెంచు = తోఁ తెంచు' (కానవచ్చు: ఎదిమఖమై కనబడు) శ.ర. లో 'తోఁతెచ్చు' 'తోతెచ్చు' వేరు వేరు శబ్దములుగానే యున్నవి. నైషధమందే VIII 91 వ పద్యములో 'దినయౌవనంబు దోతెంచె' అని యున్నది. అక్కడ 'తోతెంచెను=కనబడినది' అని శాస్త్రిలవారు అర్థము వ్రాసినారు. పిందువు మాత్రము తీసివేసినారు. ఆ గ్రంథమందే III 12 లో ఏగుదెంచుచో = పోవు సమయమున అని తెంచు స్వార్థమందున్నట్లు అర్థము చెప్పినారు. కాని అక్కడ కథా సందర్భమునుబట్టి 'వచ్చు' అని అర్థమే పొసగి వుంటుంది. 'పోవు' అని చెప్పుట తప్పు. ఇంద్రుడు నారదుని అడుగుతున్నాడు—యుద్ధములో చచ్చిన రాజులు మా యింటికి (అనగా

స్వర్గమునకు) అతిథులుగా రారేమీ ? అని. ఇట్టి సందర్భమందు 'పోరేమీ' అని అనగూడదు గదా ?

ఇట్లు ఈ ప్రాచీనాంధ్రశబ్దములు సరిగా తెలుసుకోలేక అకటా వికటముగా అవి ప్రయోగించడమేగాక వాటి రూపములు మార్చి పాడుచేయడముకూడా జరుగుతున్నందుకు ఇప్పటివారి గ్రంథముల నుండి కొన్ని దృష్టాంతము లుదాహరిస్తాను. శ్రీ పాద కృష్ణమూర్తి శాస్త్రులవారి శ్రీకృష్ణ భారతమందు "రమ్ము నను బాహు బలాఢ్యునిఁ దాఁకు దెంచఁగన్" (సభా. 11, 307) వావిలికొలను సుబ్బారావుగారి ఆంధ్ర వాల్మీకి రామాయణము నందు "అంగదుఁ డంతటి యనయయేరి త్రయే తేదుటకు" (సుంద 1390). కూచి నరసింహంగారి గౌరాంగ చరిత్రమందు "కృష్ణుని.... ఏతెంచుమని వేఁడరాదు" (భా. II. అ. XI. 144). నంది రాజు చలపతిరావుగారి సావిత్రి (కథ)లో 'కళ్యాణము కల్యాణమని నారదుఁ డేతేరెను' (పు. 15) నడింపల్లి వేంకటహనుమంతరావుగారి సాహసికలో 'రాగపల్లరి లీలావతి గృహమున కేతెంచగనే" (పుట. 66). నేతి వేంకట సుబ్బయ్య శాస్త్రిగారి ధర్మజ రాజసూయములో రెండుచోట్ల 'అరుగుదేరు నిజసుమాటునకు' (పు. 42 మొదటి కూర్పు, 40 రెండోది) క్రతువుపక్రమించు నాఁటికి 'మీనాటికి మరల నరుగుదేరువాడ' (89, 84). నాగపూడి కుప్పసామయ్యగారి భారత సారమందు తెచ్చుధాతువిట్లే ప్రయుక్తమైనది. 'కల్లుదేరు నెపంబున సైరంధ్రి నా యింటికిఁ బంపుము' (పు. 144) దుగ్గిరాల గోపాలకృష్ణయ్యగారు కాంగ్రెసు సప్తాహము నందు "ఆంధ్ర దేశమున కరుదెంచనున్న ధర్మజ్ఞులగు నాయక శిఖామణులకు అన్నముబెట్టి బిల్లు చేతికీయవలసినదేనా ?' (ఆంధ్రపత్రిక ది 6-12-23) ఆంధ్రపత్రికలో ఇవి లేఖకుల జాబులలోనేకాక, సంపాదకీయ వ్యాసములందు సయితము, తరుచుగా యిట్టి ప్రయోగములు కనబడుతూ ఉన్నవి. (చూ. తే 20-11-22 సంచికలో) 'అరుగుదెంచక మానదు' అని రెండుచోట్ల; (తే 4-1-23 లో) ఏతెంచగ అని, (తే 29-1-24 లో) 'స్వరాజ్యసిద్ధి నాటంకపరుచుట కేరికిని వీలులేని పరిస్థితులు త్వరలో నరుదెంచక మానవు' అని, ప్రజాస్వామిక పరిపాలనాభిలాషగల పత్రికాధిపతులు గ్రాంథికాంధ్రమురాని ప్రజల కోసము ప్రకటిస్తూ ఉన్న తమ పత్రికలో ప్రజలకు సుపరిచితమయిన భాషకు మారుగా కృతకభాష వాడడము చూస్తే గ్రాంథికాంధ్ర భాషా వ్యామోహము యొక్క ప్రాబల్యమూ, ప్రభావము అప్రతిహతముగా ఉన్నట్లు కనబడుతున్నది. ప్రరూఢమూలమయిన దురభ్యాసము, దురాచారము పండితులయినా విడిచిపెట్టలేరు గదా ! 'రాక మానదు' అనుటకు మారుగా 'అరుగుదెంచక మానదు' అనునది దురభ్యాసముకాక మరేమిటి ? పామరులను మోసపుచ్చడము కాదా ?

(2) 'పెంకుడు ఇల్లు' తప్పన్నారు. విసంధి వివేకము రచించిన శాస్త్రిలవారు క. సా. లోని పదకయిల్లు (401, 443) మొదటి కూర్పులోనే 'పదుకటిల్లు' వ్రాయవలసి ఉండెను. క. సా. లోని 'మూకుడునడుమ బొక్క'లో (478) తప్పుకాదా? మూకుడి నడిమి బొక్క అనవద్దా? శ. ర. లో 'లోవ' రెండవ అర్థము 'రథపీఠముక్రింది చట్టపు అంచు' అని విసంధిగా ఉన్నది. 'పెంటపాడు అవతల' 'కొండపీడు అవతల' మొ॥ ఆంధ్ర పత్రికలో కనబడ్డవి. వి. స. నిండా యిట్టి ప్రయోగము లున్నవే.

కృతకభాషలో విసంధి వివేకమేకాదు. ఏ వివేకమయినా కృతకమే. అది ఒక్కలాగున ఉండదు. 'ఎల్లవి' (భీష్మ. 1.65) 'ఎల్లయవి' (అను, IV 166) అని తిక్కన వాడినాడు. ఆ అర్థమందు నేడు లోకులు 'ప్రతీది' అంటున్నారు. ఆంధ్ర పత్రికలోని జాబులలో కనబడుచున్నది. మన శాస్త్రిలవారు ఈ రూపము గ్రామ్యమనికాబోలు 'ప్రతిది' అని (అలం. పు. 2) పద్యమందే ప్రయోగించినారు. ఎవరో జ్ఞప్తియందులేదు, 'ప్రతియది' అని ఈ మధ్యనే వ్రాసినారు!

(3) 'శనగలు' తప్పట! వ్రా. ని. లో ఉన్నదే. బిలుప్పనాడి గల వి. స. లో కూడా ఉన్నదే (పు. 345). "శనగలు" అన్నందులకు నాగుమాస్తాను బ్రాహ్మణు నొకనిని తఱిమివైచితిని అని శాస్త్రిలవారు తమ గ్రామ్య ద్వేషము వెల్లూరి సభలో వెల్లడిచేసుకొన్నారు. ఈలాగుననే స్విఫ్ట్ అనే ఇంగ్లీషు పండితుడు 'మాబ్' అనే ఇంగ్లీషుమాట వాడినవారిని కొట్టబోయేవాడట. అతడు ఉడుకోకుండా చేయుటకు అడిసన్ తన పత్రికలో ఆ శబ్దము గ్రామ్యమని ప్రకటించినాడట! కాని లోకమందంతటా ఆ శబ్దము వ్యాపించి ఆ కాలమందే సాధుత్వము పొందినది. కొండ వెంకటప్పయ్య పంతులుగారున్ను పురాణ పండ మల్లయశాస్త్రిలు గారున్ను తమ యింటిపేర్లు అకారాంతములు కావని వాదించినా, వారి బంధువులున్ను లోకులున్ను అకారాంతముగానే వాడుతున్నారు. 'శెనిగపప్పు' అని వై. హనుమంతరావుగారు రచించిన సోమశేఖర విజయము నందున్నది. (పు. 98). ఈ గ్రంథమునిండా ఎన్నో అపశబ్దాలున్నవి; అయినా, కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారున్ను, రా. సా. గుమ్మడూరి వేంకట రంగారావు పంతులుగారున్ను, దానిని మెచ్చినారు; ఇది కాలేజీ విద్యార్థులకు ఈ సంవత్సరము పఠనీయ గ్రంథము! పినాకిని పత్రికలో ఒక విలేఖరి 'చెనిగపంట' 'చెనిగ బుడ్లు' వాడినాడు. ఇది సం. చణక శబ్దమునకు అన్నిటికంటే దగ్గరగా ఉన్నది. వాచకభాషలో వైవిధ్యముండుట వైయాకరణులకు వింతగా ఉండదు. దేశాంతరమందున్న వివిధ శబ్దరూపములు పాణిని అనుశాసనమందు ఉన్నవి. శవర్ణము తెలుగులో లేదని శాస్త్రిలవారి సిద్ధాంతము గాబోలు! 'శవివాదము' 'శరణు' తత్సమములా? తద్భవములా? శలవు, శిస్తు, డిశంబరు

తెలుగులో చేరినవి. 'శాలువ' తప్పని 'సేలువు' కొందరు వాడుతున్నారు. 'శెట్టి'ని 'శ్రేష్టి'ని చేసినారు. 'చెట్టి' కూడా నిలిచివున్నది. 'శింగకవి' 'శితయ్య' అని సంతకాలు చేస్తున్నారు. మొదటి మాట ప్రాచీన శాసనాలలో ఉన్నది. 'పడిశము' న్ను దానికి మందులున్ను పత్రికలలో కంటబడుతూనే ఉన్నవి. మన శాస్త్రిల వారే ఉష. లో (పు. 13) 'శబాస్' అని వాడినారు; అదేమో! షకారము కూడా తెలుగులో ఉండకూడదని వీరి అభిప్రాయము. క. సా. లోను, ప్రతా. లోను అనేకచోట్ల 'మనిసి' అని శాస్త్రిలవారు ప్రయోగించినారు. క. సా. లో 'మనిసి శవము' (227), 'మనిసిని' (18) 'మనిసి పుట్టె' (206), ప్రతా. లో రాజు వాక్యమందు "మీకు మనిసికి ఒక సర్కారిచ్చెదము" (పు. 44, 3వ కూర్పు). 'అంచెమనిసి' (72). ఈ నాటకములోనే చాకలి పేరిగాడి భాషలో 'పెతిమనిసికీ' అని ఉన్నది. 'మనిషి' అని లౌకికభాషలో శిష్టవ్యవహార మందున్నది. దీనిలోని 'ష'కారము అనాంధ్రమని కాబోలు అపశబ్దముగల తెనుగుశబ్దము గ్రామ్యమంటారు! భాషాదేవికి గ్రామ్య విషయము తగలకుండా షకారము సకారముగా మార్చి 'మనిషి'ని 'మనిసి'ని చేసి, గ్రాంథికభాషలో వాడుటకు తగినశబ్దము పుట్టించినారు. అయితే, లోకములో చాకలి పేరిగాడివంటి పామర జన వ్యవహారమందు సిద్ధశబ్దముగా ఉన్నందుకు పేరిగాడిమాటే ప్రమాణము. సర్వ స్వతంత్రులయిన పండితులు అఘటితఘటనాసమర్థులు గనుక, లోకములో వాస్తవముగా గ్రామ్య మయినది సాధువుగాను, వాస్తవముగా శిష్టజన వ్యవహారమందు సాధువుగా ఉన్నది గ్రామ్యముగాను చేసినారు. ప్రాచీన కావ్యములలో నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱన, శ్రీనాథుడు మొదలుగా గల కవిపుంగవులు 'మానిసి' అని వ్రాసినట్టు తాటాకు పుస్తకములలో కనబడుతున్నది. అచ్చుపుస్తకములలో 'మానిసి' అని ఉన్నది. అరణ్య పర్వములో ఒకచోట (అ. 5. ప. 332) క. అక్కట మృదు గాత్రులు గడుఁజిక్కని మనసులు-అని నాకు కనబడినది. 'మనసులు' అంటే, 'మనస్సు' కలవారు అని అర్థము అగునా? కాకపోతే 'మానిసి'కి 'మనిసి' రూపాంతరమని చెప్పవలసి వుంటుంది. క. సా. లో 'షికారు' గ్రామ్య మని దానికి మారుగా 'సికారి' అనే శాస్త్రిలుగారు వ్రాసినారు. (చూ. 19,23). అయితే మోర్సింగు (శ. ర.)కు మారుగా 'మోర్సింగు' అన్నారు. (చూ. ప్రతా 72). ఇట్లే 'మరుపటి' అని క. సా. (పు. 632) లోను, 'మరుసటి' అని శ. ర. లోను ఉన్నది. 'కొంచెము' అని క.సా. (పు 51, 109)లో. వీజనము (?) విశ (వె)న కఱ్ఱ అయిలోకములోన్నా, 'విసనకఱ్ఱ' అని గ్రాంథికముగా వ్రాస్తారు పండితులు (చూ. శ. ర.) అయితే 'విసరుకఱ్ఱ' అని ఇప్పుడు కొందరు గ్రాంథీకరణము చేస్తున్నారు. ఇది ఇకను విసరుఁగఱ్ఱ అవుతుందేమో. ఉచ్చారణను అనుసరించి ఊయెల, ఉయ్యేల, ఉయ్యల, ఊయల, ఉయ్యాల, పయ్యెద, పయ్యద, బోయెత, బోయత, ఆయెలే, ఆయలే, అనే రూపములు ఏర్పడ్డవి కావా?

(4) 'ఊసరవిల్లి' లోకములో ఉన్నది. వ్యుత్పత్తిని పట్టిచూస్తే ఊసరవల్లి (సం. పల్లి బల్లి) సాధువు కాబోలును. కన్నడములో 'ఊసరవళ్లి' 'ఊసరుళ్లి'. కొందరు తెలుగువారు 'ఊసపిల్లి' అంటారని బ్రౌ. ని. లో ఉన్నది. 'పల్లి'కి మారుగా 'పిల్లి' అనుటకు 'చెరుకుపిల్లి' వారని, చెరుకుపల్లి (చెరకుంబల్లి)కి మారుగా వాడుట దృష్టాంతము. ఇది మల్లె పుల్లి మొదలయిన వాటివలెనే అయినది. క. సా. లో శాస్త్రులవారు పల్లి, పల్లిని, పల్లికి, అని వ్రాసి ఎందుకు దిద్దుకొన్నారు? 'పల్లి' సాధువు కాదా? ఆచంట వేంకటరాయ సాంఖ్యాయనశర్మగారు 'రహస్య దర్పణ' మందు 'గురివిందగింజలు' (పు 112) అని వాడినారు. (శ. ర. గురివెంద) ఏమిచేయను?

(5) గెలుచు, గెలుపు, గలిచెను, గెలుపగలవా అని అచ్చు వ్యత్యస్తముగా వాడుట దోషమని ఆక్షేపించినారు. కాని తెలుగులో ఒక శబ్దము ఉకార మధ్యమమో అకార మధ్యమమో ఇకార మధ్యమమో నిరూపించుట యెంత కష్టమో ఆలోచించినారుకారు. యతిస్థానమందు కనబడితేనేకాని అచ్చు యిద మిత్థమని నిశ్చయించి చెప్పశక్యముకాదు. అట్టి స్థానమందే వివిధముగా కావ్యములలో కనబడినప్పుడు రూపాంతరములు కోశములలోనికిన్ని, వ్యాకరణములలోనికిన్ని అప్పుడప్పుడు లాక్షణికులు చేర్చుకొన్నారు. ఇంకా చేర్చుకోవలసినవి కొన్ని కనబడుతున్నవి.[1] ఒక్కొక్క కాలమందు ఒక్కొక్క విధముగా శబ్దరూపము లున్నవి. నన్నయ మొదలయిన ప్రాచీన కవులు 'నడుము (నడక, నడ) మిక్కుటము (ధా. మిక్కు, మిక్కిలి), బోరన, దిగ్గన, నాలుక, కానిక, సడలి,[2] పగుల్చి[3] అని వాడినట్లు యతిస్థానమందు డ, కు, ర, గ, లు, ని డి, గు, వర్ణములు కనబడుతున్నవి. ఉత్తరాంధ్ర కవులు 'నడుము, మిక్కుటము, బోరున, దిగ్గున, కానుక, సడలి, పగిల్చి, అని వాడినట్లు అట్టి నిదర్శనమే ఉన్నది. తమ పూర్వుల వాడుకను అనుసరించకుండా దానికి భిన్నముగా ఉన్నా తమ కాలపు వాడుకనుపట్టే వారు వ్రాసినారనక తప్పదు. శ.ర. లో అనేక శబ్దముల రూపము నిర్ణయించలేక సీతారామాచార్యులుగారు చాలా చిక్కులు పడ్డారు. వారికి తెలిసినంతవరకు చెప్పి దొరికిన ప్రమాణములను చూపించినారు. తక్కినవి విచార్యములన్నారు. ఎవరైనా మరేమిచేయగలరు? 'తొరఁగు' గురించి గ్రంథములయందు అంతట యిది అకార మధ్యముగానే

1. మెలత (అనుశా. III 221) — 'ల' యతి. శ. ర. లో మెలఁత పున్నది గాని మెలుఁత లేదు.

2. పడల్చక (కాశ్య. IV. 12 — 'డి' యతి.)

3. పగుల్చి (హరి వం. పూ. IV. 148. 'గు' యతి.)

కనబడుచున్నది. అయినను ఒక మహాకవి మాత్రము ఉకార మధ్యముగా ప్రయోగించి యున్నాడు' అని వ్రాసినారు. నాకు తాటాకు పుస్తకములలో 'తొరుఁగు' అని ఉకార మధ్యముగానే కనబడ్డది. ఈ విచారణలో ఎట్టి చిక్కు గలదో తెలియజేయుటకు ఒక శబ్దము తార్కాణముగా చూడండి: 'ఎగచు' 'ఎగుచు' అని రెండు రూపములున్న శ. ర. లో ఉన్నవి, రెండింటికి ప్రమాణముగా నిర్వచనోత్తరరామాయణము ఆ. 3. 33 వ పద్యమే ఉదాహృత మయినవి. దానిలో కొట్టకొనసను, ఒక్కచోటను మాత్రమే ఈ శబ్దము ఉన్నది. అది 'ఎగచు' శబ్దముక్రింద 'ఎగవన్' అనిన్ని 'ఎగుచు' శబ్దముక్రింద 'ఎగువన్' అనిన్ని పాఠభేదములతో ఈ ప్రయోగమే ప్రమాణముగా కనబడుతున్నది. ఆ ఒక్క పద్యములో ఉన్న ఆ ఒక్క శబ్దమే రెండు విధములా ప్రమాణమని చెప్పి రూపాంతరములు సాధించడము యుక్తమా? తాటాకు పుస్తకములలో 'ఎగవన్' మాత్రమే నాకు కనబడినది. కనుక నా బుద్ధికి 'ఎగచు' అకార మధ్యమని తోస్తున్నది. 'ఎగచి యెగచి యందు నెగవోకుండబట్టె' అని సభ చరిత్రము నందు నన్నయ వ్రాసిన పద్యములలో 'గ' యతిస్థానమందు లేకున్న దానినిపట్టి అకారమధ్యమని ఊహించి శ. ర. లో ఉదాహరించినారు.

ప్రస్తుత విమర్శకు విషయమైన "గెలుచు" ధాతువు ఉకార మధ్యమని శ. ర. లో ఉన్నది గాని 'గెలివు' ఎందుండి వచ్చినది? (శ. ర. లో ఉన్న "గెలివి" రూపము తప్పుగాబోలు, ఇది 'ఉలివు, తెలివు' వంటిది. శ. ర. లో ప్రయోగము లుదాహరించలేదు. శల్య. III 100-క. 'ఈ గెలివేలార్పెద'-లో, గెలివు+ఏల+ఆర్పెద అని శబ్దముల రూపములు) కన్నడములో 'గెల్' ధాతువు; గెలల్, గెలవు కృదంతములు; గెలిదు క్త్వార్థకము; గెలువికే, గెలువు అనే రూపములుగూడా ఉన్నవి. అట్లే అరవములో "కెలి" ధాతువు, "కెలిప్" కృదంతము. ధాతువులనేవి కొన్ని శబ్దముల రూపములు ఆధారముగా చేసుకొని లాక్షణికులు కల్పించిన ప్రకృతులుకాని సహజమైన సిద్ధశబ్దములు కావు. భాషాశాస్త్ర సంప్రదాయము చొప్పున 'కెల్' ధాతువు అనేక కారణములచేత అనేక విధములుగా శబ్దముల రూపములు మారుతవి. ఈ విచారణ ఇక్కడ విస్తరించి చేయుటకు అనువుపడదు. ఇట్టి వివిధ రూపములు శాస్త్రులవారి గ్రంథములలోను వారు మెచ్చుకొన్న వారి గ్రంథములలోను చూపించు వారివలెనే బాలుర పొత్తములను రచించిన వారున్ను వ్రాసినారని మాత్రము సమాధానము చెప్పవలెను. ఇవి లోకములో ఉంటే వ్యావహారిక భాషలోనివి అవుతవి. ప్రాచీన గ్రంథములలో ఉంటే, ప్రాచీనాంధ్ర భాషలోనివి అవుతవి, ఎందున్నూ లేకుంటే అపశబ్దములు అవుతవి. శాస్త్రులవారి ప్రయోగములు కొన్ని వర్గీకరణముచేసి చూపిస్తాను. వ్రతకల్పములోని 'తీసుకొని' (102); క. సా. లోని 'తగలఁబెట్టిరి' (21),

'దొరికిన' (524) "పరక" (401) "ఒడిలి" (232) [శ. ర. 'వదలు' ధాతువు] 'ముసురుకొని' (149) 'మఱిచి' (232) 'కదపక' (195) (కదలు — ధాతువుకు ప్రేరణార్థకము) "దగ్గిర" (44, 57) దొపడు* (4) అగుపడుట (8) అగుపడెను (18) అగుపడుము (30) అగుపడి (31) అగుపడుచున్నది (36) అగుపడఁగా (49) అగుపడక (56) అగుపడలేదు (56), [ఇట్టివి 15 చోట్ల ఉన్నవి] — ఈ మొదలయినవి ప్రాచీన కావ్యభాషలో లేవు; అందులో అసాధువులు వర్తమాన వ్యావహారిక భాషలో ఉన్నవి; అందులో సాధువులు, క. సా. లోని మఱపక (474) తఱిమి (426) (గురు రేఫముగానీ లఘు రేఫగానీ) ఈ మొదలయినవి ప్రాచీన కావ్యభాషలోను, వర్తమాన వ్యావహారిక భాషలోను ఉన్నవి. రెంటికిన్ని సామాన్యము క. సా. లోని 'వెదకు' (86) వెదరించే (118)-ఈలాటివి; కేవలము ప్రాచీన కావ్యభాషలోనివి — వ్రతకల్పములోని అడగి (81) [అడిగి] క. సా. లోని కదులని (497) వెదుక (85, 210, 327), తడవసాగెను. (281) [తడవు. తుమర్థక రూపము]. తరముకొని (256) పదనొకండుగురు (374) ఈలాటివి ఎందునూ పొందని అపశబ్దములు; కృతక భాషలోనివి. ప్రాచీన కావ్యభాష లెస్సగా అభ్యసించక వర్తమాన వ్యావహారికభాష గ్రామ్యమని త్యజింప నుద్దేశించి లౌకికభాషలోని శబ్దముయొక్క రూపము యథేష్టముగా మార్చి చిత్రమైన గ్రాంథికీకరణవిధాన మేర్పరచుకొని కొందరు పండితులు గ్రాంథికభాషాభివృద్ధి చేస్తున్నారు. లోకములో దొరకదు, వెదకవలెను అని ఉన్నవి గనుక, అవి గ్రామ్యములట. అకారము తీసి ఉకారము పెట్టగానే గ్రామ్యత్వముతొలగి గ్రాంథికమయి పోతుందట, దొరుకదు. (గురురేఫముంటే మరీ మంచిదని దొఱుకదు), వెదకవలెను అని కొందరు పండితంమన్యులు వ్రాస్తున్నారు. అట్టే చర్చ ఎందుకు? శాస్త్రిలవారు మెచ్చుకొన్న గ్రంథములలోకూడా శబ్దరూపములు ఏలాగున మారి ఉన్నవో చూస్తే భాషాదేవికి ఎవరు విషప్రయోగములు చేసినారో తెలుస్తుంది. శివాజీ చరిత్రలో వెదుక (78) వెదకి (78) వెదకుచు, దొరకు, దొఱకు (164); వి. స. లో కరుచు (118) కరిగి (152) దొరికిన (347) దొరకలేదు. (379) దొరికి (617) దొరకక (619) అగుపడు (558) పెరుగును, పెరగవు (657) నరికిన (657) నరకరు (657); ఆం. సా. పత్రికలో అగుపడును, (1,67. 11, 195) ఒరిగి (I. 64) వెదుకగా (1. 67) తరవాయి (1. 46) దొరికిన (II. 26) ఆం. చ. లో అగుపించదు (1. 96) దగ్గిఱ (I. 96) క. సా. మొదట కూర్పులో 'ఒద్దికి' అనేక వేల వాక్యములలో ప్రయోగించి రెండవ కూర్పులో 'ఒద్దకు' అని అన్నిచోట్లను దిద్దుకొన్నారు. ఇది అసాధువుకాదు.

* ప్రతా. లో చాకలివాళ్ళ భాషలో 'దొపడు' ఉన్నది.

ఉత్తరాంధ్ర కావ్యములలో తరచుగా కనబడుతున్నది. తిక్కన్న కూడా వాడి ఉన్నాడు. (చూ. విరా. I. 230 ఉద్యోగ IV. 105).

"నీవు చాలా బాగా పాడుతావటే!" "పకోడీలు కరకరలాడుచు బాగానే యున్నవి." "నీకు దానిరుచి బాగానే తెలుసును" మరియొక బాలశిక్షలో "బంధుత్వము తెలియజేసే మాటలు బాగా బోధపడ్డ తర్వాత" అని మాటి మాటికి బాగా ప్రయోగము, ఎఫ్. ఏ. పరీక్షకు పఠనీయమైన యొక నాటకంపు(ద్రో(బుట్టువు నాటకములో అనర్థమోక్తిగా ఈ "బాగా" ప్రయోగము అయిదాఱు మాఱులు కావింపబడినది. అందే ఇట్లుండగా అట్టివానింజదివి పండితులయిన వారిపొత్తము అలో నిట్లుండుట యాశ్చర్యమా? అయినను "బాగాయన్నది" అని అందున్న కళాత్వమునుదిద్ది యందు "బాగానే" అని ముద్రింపుంచుట మేలుగదా.

ఇది అతి సులభమైన శబ్దము — "బాగుగా" లేక "బాగుగ" అని సాధు ప్రకృతి, దానికి "బాగా" అని గ్రామ్యము, ఇట్లే పెద్ద పెద్ద వారి గ్రంథములలో "అనక" శబ్దము చొచ్చినది, "అలానా?" "అమట" అనువానిని ఇంకను నేను ఆధునిక వాఙ్మయమునం గన లేదు.

విమర్శనము :— 'చాలా' 'బాగా' తప్పులట! 'చాలా' శ. ర. లో లేదు; గాని, ల. నా. లో ఉన్నది: ద్విరూపకోశములోను, దేశ్యనామార్థ కోశములోను ఉన్నది. 'చాలఁ' అనగా చాలునంత, చాలునట్టు అని మొదట అర్థముండెను. కాని, "అధికముగా" అనే అర్థము తెలియజేయుటకు 'చాలా' అనేది అవ్యయముగా వాడుకలోనికివచ్చి మున్నూరు సంవత్సరములయి ఉంటుంది. ఇట్లే 'కూడా' (కడ) 'తేరా' 'నోరారా' 'తీరా' 'ఇంకా' 'అంతా' 'తిరిగీ'—మొదలయినవి భాషలో పరిణమించినవి. దీర్ఘముచేత అర్థ విశేష మేర్పడుతుంది. 'ధనము కూడ బెట్టు' 'ధనముకూడా పెట్టు'—ఈ రెంటికిని ఒక్కటే అర్థము కాదు. 'చాలా యభివృద్ధి (ఆం. పత్రిక పుట 8, 10-1-23) కూడ యుండవలయును (ఆం.ప. పు, 10; 10-1-23) —ఇవి తప్పులు. దీర్ఘముమావి(హ్రస్వము వాడితే శబ్దార్థము మారి వ్యవహారహాని సంభవిస్తుంది. వ్యవహార సౌకర్యముకోసమే భాష ఉన్నది. వ్యవహారమునకు హాని కలిగించే భాష ఒక్కటే నిరర్థకమే కాదు. అనర్థకముకూడా అవుతుంది. మరి చర్చించకుండా ప్రసిద్ధ కవుల ప్రయోగములు ఉదాహరిస్తాను. అనిరుద్ధ చరిత్రము (ii 83), ఇందుమతీ పరిణయము (iii 40) కుచేలోపాఖ్యానము (III 75) కవికర్ణ రసాయనము (IV. 164), గంగా గౌరీ సంవాదము (పు. 17), దశావతార చరిత్రము (పు. 47). ప్రబంధరాజ వేంకటేశ్వర విజయ విలాసము (పు. 27) ప్రభులింగలీల (పు. 21), బసవ పురాణము (పు. 102), రామస్తవ రాజము (పు. 35), వాసిష్ఠ రామాయణము (కొత్తది XII. 12, 78,

88), వేంకటేశ్వర మహాత్మ్యము (159) అప్పకవీయము (1859 సం. మొదలు ముద్రించిన కూర్పు లన్నిట IV. పుటలు 165—188 లో ఎనిమిదిచోట్ల), విజయ విలాసము (మొదటి కూర్పు, III. 56), రంగరాయ చరిత్రము* (II. 48, 148) కవిరాజ మనోరంజనము (పు. 87)— వీటిలోనే కాక శతకములలోను, కీర్తనల లోను అనేక ప్రయోగములున్నవి. టీకలలోను వచన గ్రంథములలోను అపరిమితముగా పండితులు వాడినారు. పరవస్తు శ్రీనివాసాచార్యులవారు సర్వశబ్ద సంబోధినిలోను, రంగాచార్యులవారు శ్రీనివాస రక్షణములోను 'చాలా' శబ్దము వాడినారు. మన శాస్త్రులవారు 'చాలా' శబ్దము ప్రయోగించినట్లు నాకు ఎక్కడా కనబడలేదు గాని వారు మెచ్చుకొన్న వి. స. లో 'చాలా భాగము' (పు. 428) 'చాలా యుగములు' (450) 'చాలా యెత్తు' (470) ఉన్నవి. సంపాదకులు మ॥ కొ. వెం. లక్ష్మణరావుగారు రచించిన హిందూదేశ చరిత్రలో మహమ్మదీయ యుగమందు 'చాలా దూరము' (238) ఉన్నది; ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు వారి పుస్తక భాండాగారాధికారి మ॥ క్రొ. సూర్యారావుగారు 'ఫసానే అయాబ్' అనే గ్రంథములో 'చాలా' ఇరవై అయిదుచోట్ల వాడినారు. అన్నట్టు చెప్ప మరచినాను, ఆంధ్ర పండితోత్తములు శ్రీ సూర్యారాయ బృహదాంధ్ర నిఘంటు సంపాదకులు ఆంధ్రపరిషత్ ప్రతిష్ఠాపకులు మ॥ జయంతి రామయ్య పంతులుగారు తమ ముక్తీశ్వర శతకములో "క. చాలా లాభముగోరినఁ గేలఁ గలదిగూడ వెచ్చగించవలయున్" (55) అని వ్రాసినారు. ఆంధ్ర పరిషదధ్యక్షులు, ఆంధ్ర కాళిదాస బిరుదాంకితులు అపరిమితముగా ఆంధ్రగ్రంథములు రచించినవారు మ॥ పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు పంతులుగారు సారంగధర నాటకములో సారంగధరుని వాక్యములందే వాడినట్లు మూడు కూర్పులలోను కనబడుచున్నది. అప్పకవికి పూర్వమునుంచిన్ని లోకములో ఉన్నట్టిది, ద్విరూపకోశములో గణపవరపు వేంకటకవి చాలా కాలము క్రిందటనే చేర్చినట్టిది, లక్ష్మీనారాయణీయ మనే కోశములో 16 ఏండ్లయి ఉన్నట్టిది, కావ్యములలో ప్రాచీన కవిపుంగవులు ప్రయోగించినట్టిది, ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషదధ్యక్షులు వాడుచున్నట్టిది, బృహదాంధ్ర నిఘంటు నిర్మాతలంతటి ప్రఖ్యాత పండితులు స్వకీయ కావ్యమందే ప్రయోగించినట్టిది, సాధు శబ్దము కాదనుటకు కారణమేమిటి? ఇప్పుడు తాము నిర్మిస్తూ ఉన్న బృహదాంధ్ర నిఘంటువులో దీనిని నిర్మాతలు చేర్చుకోకపోతే ఈ శబ్దమువాడుతూవున్న ఆంధ్ర లోకమునకు, దానిని ప్రయోగించిన ప్రాచీన కవులకు, దానిని కోశమందు

---

* "శా. ఆమాటల్ విని......చా
లాముఖ్యంబుగ......" అని
'లా' యతిస్థానమందున్న 'ము' ప్రాసస్థానమందున్న ఉన్నవి. 'చాలన్' అని దిద్ద వాటముకాదు.

చేర్చిన పూర్వాలాక్షణికులకు. ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తుకు, దాని అధ్యక్షులకు వీరందరితోపాటు తమకున్ను, యెంత అగౌరవముగా ఉంటుందో ఆలోచింతురు గాక; లోకమందు సార్వత్రికమై భూరిప్రయోగ మహిమచేత సాధువయిన శబ్దములు విడిచి లోకములోగాని, ఆంధ్ర సారస్వతమందుగాని, లేని శబ్దములు వేనవేలు సంస్కృత కోశములోనుంచి యెత్తుకొనివచ్చి చేర్చినందువల్లనా శ్రీ సూర్యరాయ బృహదాంధ్ర కోశముయొక్క బృహత్త సార్థక మవుతుంది? 'బాగా' తప్పుకాదు. శిష్టజన వ్యవహారమందున్నది, బ్రౌ. ని. లో ఉన్నది. "వాతాత్మజునికి బాగా తెలుసురా" అని త్యాగరాయలు పాడిన పాటలో వినబడుతున్నది. బాగుగా—బావుగా బాఉగా బాగా బాగ అయినది. దీనిలో ఉచ్చరణ సౌకర్యము కనబడుతున్నది. పోవదు, పోదు; తటాలున, తటాల్న, తటాన అని కవులు వాడినారు. చక్కా (చక్కగా) అని వాడుకలో ఉన్నది. "నీ తండ్రి బాగున్నాఁడు" అని సులభ వ్యాకరణమందు వా. సుబ్బారావుగారు ఉదాహరణగా ఇచ్చినారు. (చూ. III. పు. 14) బాగున్నాడు=బాగ (బాగా—బాగుగా)+ఉన్నాఁడు. వి.స.లో "బాగుండును" (పు. 1526) అని ఉన్నది. "వానిని గ్రద్దల కేసెద" అని ఉష. లోను (పు. 52) "పదలిపోవు" కు మారుగా 'ఒడిలిపోవు' అని క. సా. లోను (పు. 232) వ్రాసిన వారికి ఇది తప్పుగా తోచినదేమి? 'ఆలాగే' 'ఏలాగున్నది' మొదలయినవి పండితులు అపరిమితముగా వాడుతున్నారు. 'ఆలాగే' క. సా. లో ఉన్నది (పు. 11, 30, 74), ఇది 'ఆలాగుననే' అని ఉండవద్దా? 'అనక' అనేదేకాదు 'ఆక' అనేదికూడా గ్రంథాలలోని కెక్కినది. మ॥ తేకుమళ్ళ రాజగోపాలరావుగారి లలితలో 'అనక ప్రమాదము వచ్చును' అని 121 వ పుటలోను 'అన్ని సౌభాగ్యాలు అయినాకనే' అనిన్ని 'ఈ పెద్దాపురం చేరాక' అనిన్ని 129 వ పుటలోను ఉన్నది. "ఆలానా?" అనే దానిని ఇంకను ఆధునిక వాఙ్మయమునం గనలేదు' అని శాస్త్రులవారన్నారు. ఆధునికము మాటకేమి? ఆధునిక గ్రంథములు గ్రామ్య భూయిష్ఠములని వారు వాటివైపు చూడనైనా చూడరు. పూర్వకవుల కావ్యములైనా వారు తిన్నగా చూచి ఉన్నట్టు కనబడదు. దశావతార చరిత్రలో 'శా. ఏలా శూలము గేలఁ బూని లయకాలేశాను చందంబునన్' అని ఉన్నది. (అ. 4. పు. 130) భారతమునందున్న 'నేరనయ్యెదను' వంటి ప్రయోగములు కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులుగారు ప్రయోగిస్తే తప్పులని ప్రసన్న రాఘవ విమర్శములో చెడనిందించిన వారికి ప్రాచీనాంధ్ర వాఙ్మయము సుపరిచితము కావనక తీరదు. "ఏలాటి" అనే శబ్దము తప్పని మ॥ వావిలికొలను సుబ్బారావుగారు సులభ వ్యాకరణములో వ్రాసినారు. అప్పకవి ఈ శబ్దము వాడినాడు. వేంకటరాయశాస్త్రులవారే అనంతవ్రతకల్పములో "అవృషభ మేలాటిది?"

(చూ. 67) అన్నారు. ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రిక (VI. 50) లో "ఏలాటి" ఉన్నది. ఒకరికి సాధువయినది మరి ఒకరికి అసాధువు. అంతా పండితులే! అంతా విమర్శకులే! వారిలో వారికే వివాదాలు పుట్టినపుడు ఎవరి మాటలు లోకులు పాటించవలెనో తెలియదు. ప్రాచీనాంధ్ర వాఙ్మయము బాగా చదువుకోని వారికి ప్రాచీనాంధ్ర భాషా లక్షణము సంపూర్ణముగా ఏలాగున తెలుస్తుందో! అట్టివారు ఆంధ్ర భాషా విమర్శకులయి, నోటికి వచ్చినట్టూ ఇది తప్పు అది ఒప్పు అని కారణము చూపించకుండా ధూంధాం అని బూకరిస్తే వీరి భేషజాలు చూచి సామాన్య జనులు మోసపోతారు. బుకాయించగల పెద్ద పండితులు చెప్పినదానిలో తప్పొప్పులు తెలిసికోగలవారరుదు. అది చూపించుటకు చిన్న పండితులు మొగమాట పడతారు. ఎవరేమన్నా, సామాన్యులు నోరుమూసికొని ఊరుకోవలసినదే. ఇట్టిదా దేశభాష? లౌకికభాష? తెలుగువారి మాతృభాష?

'అమట' తప్పుకాదు. అమ్+అట. 'అమ్' చాలా ప్రాచీన శబ్దము; 'అగును' అని అర్థము, అరవములో కన్నడములోను ఉన్నది.

"కూర్చుండు" ధాతువునకై కొందఱు పడినపాట్లు పరిహసనీయములేగాక అనుశోచనీయములుకూడనై యున్నవి:— కూర్చుని, కూర్చొని, కూర్చున్న, కూర్చొన్న, కూర్చున్నాడు, కూర్చొన్నాడు. ఇత్యాది బహురూపములను ఒక్క కవియే ప్రయోగించియున్నాడు. I have a house అను వాక్యమునకు తెనుగు నేర్పిన శిశుబోధకుడు తొట్టతొలుత కలుగు ధాతువును సకర్మముగావించినాడు. "I నేను, a house ఒక ఇంటిని, have కలిగియున్నాను." అతని యుపదేశము ఆ సాంప్రదాయమున సకర్మత్వము నాటకొంతము వ్యాపించినది. ఆధునిక వాఙ్మయము నుండి ఎన్ని ప్రయోగముల నేని యుదాహరింపవచ్చును. బడి పుస్తకములలోను సమృద్ధిగానే కలవు. మూడవ తరగతి పాఠపుస్తకమున (Third class Reader—Marsden's) 24 వ పుట, "కిటికీలను గొన్నిటిని మాత్రమే కలవై యుండును."

విమర్శనము : 'కూర్చుని' 'కూర్చొని' 'కూర్చొనెను' 'కూర్చో' 'నిల్చో' 'ఊరుకో' ఇటువంటివి ప్రాచీన భాషలో లేవు. ప్రస్తుత వ్యావహారిక భాషలో దేశమందు అంతటా ఉన్నవి. ఆధునిక కవుల కావ్యములలో వ్రాసినారు: వ్రాయుచున్నారు. 'భేషజ కల్పము' అనే వైద్య గ్రంథములో "ప......... ...ప్రాఙ్ముఖంబును దగ్వస్త్రిమునైన గూర్చుని.........." (ఆ. 4 ప. 13) అని వ్రాసిన కవి మొదటివాడు కాబోలు, ఒక్కాలి ప్రఖ్యాతి పొందిన పుత్తుబుపల్లి నృసింహ విద్వన్మణులచే 60 ఏండ్ల క్రిందట దుందుభి సం. లో ప్రణీతమైన చెన్నపురీ

విలాసమున 43 వ పుటలో "చ........ప*జ్జులు గొని దారుపాళి పయిగూర్చుని వ్రాయుచు...." అని ఉన్నది. సారపరాజు కొంత కవి రచించిన కవిజన చకోర చంద్రోదయమునందు "కూర్చొని" పదమూడుచోట్ల ఉన్నది. శ్రీ వెంకటగిరి మహారాజావారి ఆస్థాన కవీశ్వరులు గోపీనాథ వెంకటకవిగారు కృష్ణజన్మ ఖండమునందు "క, వదలక కూర్చుని ప్రాగ్గిరి" (పు. 120) అనిన్ని, "చ....కొలువయి రత్నపీఠమునం గూర్చుని యుండగ........" (పు. 120) అనిన్ని వ్రాసినారు. ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషదధ్యక్షులు శ్రీ పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహరావు పంతులుగారు నర్మదాపురుకుత్సీయములోను (రెండవ కూర్పు పు. 119), సారంగధర నాటకములోను (3వ కూర్పు పు. 31) "కూర్చుని" మాత్రమే కాక "విలుచుని" కూడా నర్మదాపురుకుత్సీయములో (పు. 136) ప్రయోగించినారు. ఊరకొనుము, ఊరుకొమ్మ అనికూడా దానిలోనే ఉన్నవి. అముద్రిత గ్రంథ చింతామణి (1896, పు. 107)లో పత్రికాధిపతులు "తిక్కన సోమయాజిగారు కూర్చొని భారతము వ్రాసిన స్థలము" అని స్వయముగా వ్రాసినారు. విజ్ఞాన చంద్రికా గ్రంథమాలలోని పుస్తకములందు తరచుగా ఈ శబ్దములు కనబడుచున్నవి. వ్యవసాయ శాస్త్రము (II. పు. 240, 241) లో "కూర్చుని", చంద్రగుప్త చరిత్రములోను, లింకను చరిత్రము (148, 154) లోను "కూర్చొని", మ॥ కట్టమంచి రామలింగారెడ్డిగారు కూడా అర్థశాస్త్రము (పు. 150, 189, 203)లో కూర్చొని 'కూర్చొనవచ్చును' అని వ్రాసినారు. వి. స. లో "వృక్ష మూలమున గూరుచొని" (పు. 270) 'కూర్చొనిన' చోటనే (పు. 509) 'కూర్చొని' (707); ఆంధ్రపత్రికలో ప్రతి దినమున్ను 'కూర్చుని'గాని కూర్చొనిగాని కంటబడుతూనే ఉంటుంది. ఆంధ్ర పత్రిక సంపాదకీయ వ్యాసములందు (2-1-23; పు. 7; 8-1-23; పు. 9) 'కూర్చొని' దుందుభి సం. ఉగాది సంచిక (పు. 193) పద్యములలో 'కూర్చొనె' వచనములో 'కూర్చుని' (పు. 227) వందేమాతర ప్రచురణములలో వరదు రామదండులో 'కూర్చొని' 'కూర్చుని' మహాత్మాగాంధి ఆరోగ్య దిగ్దర్శినిలో 'కూర్చొనుటకు' (13) కూర్చుని (24) కీర్తిశేషులయిన మ॥ గురజాడ వెంకటప్పారావు పంతులుగారు 'కూచుని' అని ఒక కావ్యములో ప్రయోగించినారు. పాటలలోను, పదాలలోను, కీర్తనలలోను దేశమంతా 'కూర్చుని' 'కూర్చొని' 'కూచుని' అని అంటూ ఉన్నారు. సార్వత్రికమైనవానిని మన శాస్త్రులవారు గ్రామ్యమని నిందించి రూపుమాపగలరా! గ్రామ్యభాషను నిర్మూలింపవలెనని దీక్ష పట్టినవారే చాలా ధనము వెచ్చించి 'ఇట్టి గ్రామ్యము' గల గ్రంథము అచ్చు వేయించి గ్రామ్యము వ్యాపింప జేసిన వారయినారు. ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషదధ్యక్షుల నాటకములనిండా కావలసినంత గ్రామ్యమున్నది.

"కలుగు" ధాతువు సకర్మకమని కూడా శ. ర. లో ఉన్నది. పండితులనేకులు అట్లే నమ్ముతున్నారు. వి. స. లో "గ్రామములను పల్లెలను గలిగియుండును" (పు. 486). గ్రామముల లక్షణములనే కలవియై (పు. 1330) "అధికారములనే కలిగియున్న దేశముఖులు' (పు. 1365). ఇంకా అనేక ప్రయోగము లిట్టివి ఉన్నవి.

భాషా భేషజము

ఆంధ్ర పండిత భిషక్కుల భాషాభేషజము

ము౦దుమాట

["భాషాదేవికి ఆధునిక వాఙ్మయమువలనం గలిగిన యీ వాపును ఇంకను జీవధాతువుండఁగానే పండిత భిషక్కులు కలిసి యాలోచించి తగిన మందులచే తొలగించి ఆరోగ్య మొసంగుదురు గాక యని మదీప్సితము" అని బ్ర. శ్రీ. వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషదష్టమ వార్షికోత్సవ సభలో అధ్యక్షులుగా నుండి హెచ్చరించినారు. (చూ. ఆం. సా. పత్రిక, VIII పుట 92.)

మా ఉపదేశము ఏమిటంటే :— ఇద్దరు భాషాదేవు లున్నారు. వారిలో నొకతె లౌకిక భాషాదేవి. ఆయమ్మకు రోగమేమీ లేదు. పెద్దల యిళ్ళే ఆయతనముగా చేసుకొని, వారి నోటిమాట మీరకుండా ప్రవర్తిస్తూ అందరితో కలిసి మెలసి, హాయిగా ఆడుతూ పాడుతూ ఆయురారోగ్యైశ్వర్యాభివృద్ధి కలిగి, కులుకుతూ ఉన్నది. ప్రత్యేకముగా తమకోసమే పండితులు ఉంచుకొన్న భాషాదేవమ్మగారు, ప్రబంధబద్ధయై ముసుగు వేసుకొని శుద్ధవాయువు, వెలుగులేని చీకటిగదిలోనే పడుండి వ్యాయామములేక, వింత వింత రోగాలెన్నో తగిలించుకొని, ఎప్పుడుచూచినా మూలుగుతూ ఏ క్షణమో, ఏ గతియో అన్నట్టుంటారు. ఆయమ్మగారి రోగాలు పండిత భిషక్కుల భేషజాలవల్ల కుదిరేవికావు. వీరి భేషజాలవల్లనే కొన్ని రోగాలు పుట్టినవి. వాటివల్లనే అవి ముదిరినవి. అవి కుదరక పోవడమే కాక కొత్తరోగాలుకూడా పుట్టుతున్నవి. పండిత భిషక్కుల నిదానము తప్పినది. ఈ రోగాలకు ఒకటే చికిత్స. ముందుగా విరేచనాలకు మందిచ్చి అజీర్ణ పదార్థాలు తొలగించి, లౌకికభాషాదేవి సంరక్షణలో పండిత భాషాదేవిని ఉంచితే ఆమె పెట్టే పథ్యపానాలచేతను, చేసే ఉపచారముల చేతను, రోగాలు కుదిరి ఈ దేవిగారు ఆరోగ్యవంతురాలు కాగలరు. లౌకిక భాషాదేవితో కలసి ఉన్నంతకాలము పండితుల భాషాదేవిగారు ఆరోగ్యముగలిగి బ్రతుకుతారు. వారి పరస్పర సంబంధము తెలియక, పండిత భిషక్కులుచేసే భైషజ్యము వ్యర్థమవుతున్నది. గనుక భాషాతత్త్వము తెలుసుకొని, భాషారోగములకు భాషాభిషక్కులు

భై షజ్యము చేస్తే కృతకృత్యులవుతారు. నాన్యఃపంథావిద్యతేఽయనాయ. ఓం. శాంతిః శాంతిః"].

1. లౌకిక భాష శిష్టజన వ్యవహార సిద్ధమయినది గనుక పూజ్యమేగాని ఎంతమాత్రమూ నింద్యము కాదని మా మతము. శిష్టజన వ్యవహారసిద్ధమయినా లౌకిక భాషగ్రామ్యమే అనిన్ని, గ్రంథములలో వాడుటకు తగినది కాదనిన్ని కొందరు వాదిస్తున్నారు. ఆలాగున వాదించేవారి మతము మా మతమునకు విరుద్ధమయినది గనుక వారితో మాకు వివాదము గలిగినది. వారి వాదమును మేము ఖండించుటకు పూనుకొన్నంత మాత్రముచేత వారి యెడల మాకు గౌరవములేదని తలంచగూడదు. మాకు మిత్రులున్ను పూజ్యులున్ను అయిన పండితుల తోనే ముందుగా మేము వాదించవలసి వచ్చినది. మా మతము గ్రాహ్యమని ప్రతివాదులనేకులు ఒప్పుకున్నారు; ఒప్పుకోనివారు ఇంకా అనేకులున్నారు. అందరినీ మామతములోనికి తిప్పవలెననే మా అభిలాష. అందుకై ప్రయత్నము చేయడము మాత్రమే మావంతుపని. దురభిమానము, దురహంకారము గలవారు సత్యము ప్రత్యక్షమయినా ఒప్పుకోరు: అలాటివారు మా మతము నిరాకరిస్తారని మే మెరుగుదుము. మా ప్రతివాదులలో కొందరు సరళ హృదయులున్నారు. వారియెడల మాకు చాలా గౌరవము కలదు. అట్టివారిలో కొందరితో సంధికోసమై అభియోగము చేయడము తగిన ఉపాయముగాతోచి ఈ వ్యాసము వ్రాస్తున్నాము. పెద్దలతో అభియోగము అభివాద పూర్వకము గనుక ఒక్కొక్కరిని గూర్చి వ్రాసిన గ్రంథ మొకొక్క అభివాదనముగా విభజిస్తున్నాము.

2. మా అభియోగవిధానము వివరిస్తున్నాము. ప్రతివాదులు తమ తోడి పండితుల భాషలో ఏదోషములు చూపించినారో ఆ దోషములుగాని అట్టివిగాని, లౌకిక భాషాలక్షణానుసారముగా ఉంటే అవి దోషములు కావని సాధించడము మా పని. అవి వాడిన పండితులు, ఒప్పుకొన్నా ఒప్పుకోకపోయినా, మా మతము లోనివారే అవుతారు. ఇతరుల గ్రంథాలలో తప్పులుగా తాము ఎంచిన శబ్దములు తమ గ్రంథములలోకూడా కనబడినప్పుడు తాము తప్పులు వ్రాసినవారు అయి, "గ్రాంథిక భాష" లెస్సగా రానివారవిపించుకొంటారు. మా ప్రతివాదులు "గ్రాంథిక భాష" తప్పులు లేకుండా వ్రాయలేరు అని సప్రమాణముగా సిద్ధాంతముచేయ బూనుకొవడములో దురుద్దేశము ఏమీలేదు. నిజము చెప్పకేమి? ఇహం జాగ్రత్తగా పరిశీలించి చూడగా, "లాక్షణికులు", "పండితులు" అనే అభిధానములు గల వారందరూ నిర్దుష్టమని ఐకమత్యముగా అంగీకరించదగిన గ్రంథము ఒకటీ నేటివారు వ్రాసినవాటిలో మాటకు కనబడుటలేదు. ఒకరికి సాధువయినది మరిఒకరికి అసాధువు. ఎవరిమాట ప్రమాణము? ఇక ప్రాచీన భాషలోని

శబ్దములు తిన్నగా వాడలేకపోయినా తెలియక తప్పులనుకొని వాటిని దూషించినా ఎంత పండితుడైనా, గ్రాంథి కాంధ్రము రానివా డవుతాడు. ప్రాచీనులు వాడని ఉత్తరాంధ్ర శబ్దములు వాడిన వాడు కొత్త తెనుగు వ్రాసినవాడు కాకపోడు. ఉత్తరాంధ్ర కవుల గ్రంథములలోని ప్రయోగములు కొన్ని తాము ప్రమాణంగా అంగీకరించి, తక్కినవి ప్రమాణము కాదనడము ఎవరికీ న్యాయము కాదుగదా. వృద్ధాచారము ప్రకారము అభియోగము నడుపుతాము. పెద్దలు అనుమతింతురుగాక.

అ భి వా ద న ము I

బ్ర. శ్రీ. వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు I. I.

3. వీరు తెలుగు పండితులలో అగ్రగణ్యులు, 'అభినవ వాగనుశాసను' లని, 'ఆంధ్ర మల్లినాథు'లని, 'శ్రీమాన్ మహోపాధ్యాయు'లని వారి పాండిత్య మందభిమానముగల వారిచేత పొగడ్త గన్నవారు ; చాలాకాలము కళాశాలా పండితులుగా ఉన్నవారు. అనేక గ్రంథములు రచించినవారు. శృంగార నైషథమునకు సర్వంకష వ్యాఖ్య వ్రాసినవారు, లక్షణజ్ఞులు, విమర్శకులు. ఆంధ్రమే కాక సంస్కృతము, ఇంగ్లీషు యింకను మరికొన్ని భాషలలో పాండిత్యము సంపాదించినవారు. ఇంతటివారి తెలుగు భాషలో తప్పొప్పులు నిరూపించడమునకు మా వంటివాళ్ళు పూనుకోవడము అతి సాహసముగా కనబడునేమోకాని, నిర్భయముగా మా పూనిక నెరవేర్చుకొనేటందుకు తగిన ఉపాయములు, సాధనములు, ఈ శాస్త్రులవారే మాకు సమకూర్చినారు. ఏలాగంటే :—

4. తమవలెనే కాలేజీ పండితులుగా ఉండి, తమవలెనే అనేక గ్రంథములు రచించి, తమవలెనే కవులని, విద్వాంసులని విఖ్యాతి పొందినవారి భాషలో అనేక దోషములు చూపిస్తూ వారి గ్రంథములు ఈ శాస్త్రులవారు విమర్శించి ఉన్నారు. అవి మేము చదువుకొన్నాము. ఇతరుల గ్రంథాలు దుష్ట ప్రబంధములని స్థాపించడమునకు వాటిలో ఏవి దోషములుగా నిరూపించి ఈ శాస్త్రులవారు నిరాకరించినారో, ఆ దోషములు ఈ శాస్త్రులవారి గ్రంథములలో ఉన్నప్పుడు అవి వెదకి చూపించడము కష్టమయినపని కాదు. ఆ దోషములనుబట్టి శాస్త్రులవారి గ్రంథాలు కూడా దుష్టప్రబంధములని సిద్ధాంతము చేయడము సాహస మెందుకవుతుంది ? అప్పుడు జంకు కళంకు లేని కవిచంద్రులమని విద్వద్వతంసులమని చెప్పుకొన్న శాస్త్రులవారు కూడా ఇతరులతో కలిసి ఏకరాశిలో చేరుతారు. వారి గ్రాంథికాంధ్రభాషా పాండిత్యము, కేవలము మిథ్య అనిన్ని, పామరులను మోసపుచ్చుటకు పన్నిన కైతవము అనిన్ని, తెలుసుకొని వివేకము కలవారు దాని

కోసము దేవులాడరు. మృగతృష్ణలోని నీటికోసము వృథాశ్రమ పడక సర్వజన సామాన్యమయిన జలాశయము చేరి దప్పి తీర్చుకొని సుఖిస్తారు.

5. ఈ శాస్త్రిలవారు 1898 సం॥లో అద్భుతమైన గ్రంథ మొకటి రచించి ప్రకటించినారు. దాని పేరు "ఆంధ్ర ప్రసన్న రాఘవ విమర్శము". ఆంధ్ర ప్రసన్న రాఘవమనే గ్రంథము తెలుగు తర్జుమా. సంస్కృత ప్రసన్న రాఘవము తెలుగులోనికి తర్జుమా చేసినవారు కీర్తిశేషులయిన కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులవారు; మహామహోపాధ్యాయులు, ఆంధ్ర భాషా సంజీవనీ పత్రికాధిపతులు, నలభై యేండ్లు కాలేజీ తెలుగు పండితులుగా నున్నవారు. అనేక గ్రంథములు రచించినవారు. తమవంటి పండితులు ఇంకొకరు లేరనిపించుకొన్నవారు. "సలక్షణమైన తెలుగు భాష" సుళువుగా వ్రాయడమేకాక, నిరాఘాటముగా మాట్లాడడము నేర్చినవారట. నిత్య వ్యవహారములో ఇంటివద్దను కూడా "సలక్షణమైన తెలుగే" వాడుట ఆయనకు అలవాటట. "సలక్షణమైన తెలుగుభాష"కు ఆయన గ్రంథములే కాక ఆయన నోటిమాటలే ఆదర్శమట. లౌకికభాష గ్రామ్యమని (సంపంగిపువ్వును తుమ్మెద నిందించినట్టు) పంతులవారు పరిత్యజించినారట. నాటకములలోనయినా, అత్యధమ పాత్రల వాక్యములందైనా గ్రామ్యభాష వాడకూడ దన్నారట. వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారి నాటకములో అట్టి వాక్యములలో గ్రామ్యము ప్రయోగించడము దోషముగా పంతులవారి బుద్ధికి తోచినది. ఆ కాలములో గ్రామ్యద్వేషులందరూ శాస్త్రిలవారిమీదికి దండెత్తి వచ్చినప్పుడు, వారికి పంతులవారు కన్నాకుగానుండి శాస్త్రిలవారితోను, వారి పక్షమువారితోను ఘోర యుద్ధము జరిపినారు. ఆరు సంవత్సరముల క్రిందట సాహిత్యపరిషత్తువారు రాజమహేంద్రవరములో సమావిష్టులయి సభ చేసినప్పుడు ఈ పంతులవారు అధ్యక్షులుగా నుండి మా బోంట్ల నందరినీ గ్రామ్యవాదులని నిందించి, బడులలోను, సభలలోను పండితులు కూడా "గ్రామ్యభాష" 'మాట్లాడటము మిక్కిలి నింద్య' మని నొక్కి చెప్పి తమవలె సదా సలక్షణముగా అందరూ మాట్లాడడము నేర్చుకోవలెనని ఉపదేశించినారు.

6. ఇంతమట్టుకు వేంకటరత్నము పంతులవారిని ఎందుకు వర్ణించవలసి వచ్చినదంటే, సలక్షణ భాషాభిమానమున్ను గ్రామ్యద్వేషమున్ను వీరియందు మూర్తీభవించినవి గదా; ఇట్టి పండితుల గ్రంథములో 2568 తప్పులున్నవట! వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు వరసగా జాబితా వ్రాసి అంకెలువేసి చూపించినారు. రెండుకోట్లమంది తెలుగువారున్నారు. వేంకటరత్నము పంతులువారి వంటి పండితులకే స్వాధీనముకాని "సలక్షణ గ్రాంథికాంధ్రము" సర్వజన సామాన్యమయిన దేశభాష ఎప్పటికైనా కాగలదని ఆశపడుటకు అవకాశలేశమైనా ఉన్నదా? మా బోంట్లను గ్రామ్యులని తిట్టిన పంతులవారినే గ్రామ్యులను చేసి

నారు శాస్త్రిలవారు! చూడండి, ఆంధ్ర ప్రసన్న రాఘవ విమర్శ గ్రంథము యొక్క అవతారికలో విమర్శకులైన శాస్త్రిలవారు ఏమి వ్రాసినారో :—

'ఈ కాలములో ఆంధ్ర భాషలో ప్రబంధములు పెచ్చుపెరుగుచున్నవి గదా. వానిలో అనేకములవలన భాషకు కడుంజెట్ట కలుగుచుండుటం గాంచి ఏదే నొక గ్రంథమాధారముగా నీ చెఱుపునెల్ల విద్యార్థి జనోపయోగముకై భాషారక్షకై వెల్లడిసేయఁ దలంపుగొన్న వాఁడనై అట్టి యిప్పటి గ్రంథములలో నెల్ల మ. రా. రాశ్రీ కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులవారు రచియించిన యాంధ్ర ప్రసన్న రాఘవము నా యుద్యమమున కత్యంతోపయుక్తముగా నున్నందున దానిని విమర్శింప దొరకొంటిని...ఛందో వ్యాకరణాలంకారముల కిది వేరుపురువు... రసము సున్న. పూర్వులు చెప్పిన పాకము లిందులేవు. గ్రచ్చకాయ పాకము. మేడిపండు పాకము, ముసిఁడి పండు పాకము, దృష్టిపిడత పాకము....ఇత్యాదులు కలవు...అలంకార శాస్త్రమునఁ జెప్పిన దోషములలో ఇందు లేనిది లేదు. అందు లేనివి ఇందెన్నియేని గలవు.......సావధానముగా తత్త్వమరయువారు వీరికి సంస్కృతము తెలియదనియు, దేవనాగరలిపి తెలియదనియు, నాటక లక్షణము తెలియనే తెలియదనియు, ఆంధ్ర భాషకు వీరు విషము పెట్టినారనియు, ఇతరుల గ్రంథముల గుణదోషములను చర్చించుటకు వీరు అధికారులు గారనియు, వీరి మతముచే భాష చెడుచున్నదనియు, గ్రహింతురు. అయినను సామాన్యముగా జనులు పరప్రచ్యయనేయ బుద్ధులు, తెలిసిన వారును పత్రికలయందు రాఁగల దూషణలకు భయపడియు, నిజస్తుతి యెనగొనియు, 'అస్త్రైతే మాభాగా యేదన్నమమ' మర్యాదగా ఆత్మాభిప్రాయములం బ్రకటింపరు. ఇందువలన భాష చెడిపోదా? కావున, ఇన్ని దోషములు గల దగుటచే ఈ గ్రంథము బుద్బుద ప్రాయముగా లయ మొందంగలది యైనను ఆంధ్ర భారతి కటాక్షము వడయువాఁడనై, జయదేవ కవికి ఈ తెలుంగు వలనం గలిగిన చెట్టందొలంచుటకై విమర్శారంభముం జేసినాడ.'

8. శాస్త్రిలవారు వ్రాసిన విమర్శ గ్రంథమంతా మొదటినుండి కొనవరకూ 324 పుటలున్నూ చదివితేనేగాని ఈ అద్భుత విమర్శ స్వారస్యము తెలియదు. అయినా కొన్ని వాక్యములు ఉదాహరించి మచ్చు చూపిస్తాము. (ఆ వాక్యములు ఏ పుటలోనివో తెలియుటకు పుట సంఖ్య చేర్చినాము) పంతులవారి తెలుగు చక్కనిది కాదని విమర్శకులకు తోచినప్పుడు ఎంత సరసముగా దోషము నిరూపించి ఉద్ఘాటించినారో చూడండి :—

9. 'గోకంబద్ధ తెలుగు' (69, 79, 80, 105, 120, 122, 143, 276) గార్దెన్ టుకమ్ తర్జిమా (54) హాపెంటాడ్ భాష (73, 80, 84, 131) అసంబద్ధ

ప్రలాపము (282) మదరాసు తెలుఁగు (80) చెన్నపట్టణపుఁ దెనుఁగు (89) అఱవ తెలుఁగు (227) గుజరాతీపేట తెలుఁగు (218) అరబ్బీ మంత్ర పారాయణము (82) అసహ్యము (116) దగ్ధపటలము (281) రోత (301) తద గిడతోమ్ (142) చెత్త (21) లొట లొట (251) చచ్చుడు (264) మునిసిపాలిటీవారిది (216) వేసిన అడుగెల్ల ఎంగిలాకులోనే పడవలయునా? (249) ఇట్టి చేతకాని కవనమెవరు చెప్పుకొమ్మన్నారు (314) వాణికి ఓకలింత (12) వీధిలో పారవేయవలసినది (5) ఉంకాయ పిచ్చికొండ (7,110,182) అర్థమేడ్చినట్లున్నది (97,304) ఏమి యీ చేయంగల విన్నపముల కవనము (162) పంతులవారు స్వారస్య వినాశన ధ్వజ ప్రతిష్ఠాపనాచార్యులుగారు (105) రక్షణ నిర్వాహము పీఁచు రేఁగుచున్నది. (111) ఎవ్వరికేవి చూపుకొని యుండరాదా (122) విద్యార్థులతోఁ కలిసి చదుపరాదా [171] కవితా తత్త్వ విద్వత్ప్రకాండకులమవి ప్రగల్భింతురు. అజ్ఞులను నమ్ముదురు, గఱాను గతికులు ఘోషింతురు [16] ఏం శేతూ నేం శేతూనే అని యేడ్చినట్లున్నది. [70] నన్నుఁ బెండ్లాడవే చెంచీత నీకు బహుపున్నె ముంటదే చెంచీత అని చెంచీత పాట సరణిం బఠించుచున్నది [253] ఆంధ్రభాషావధూటిని కడుపార విషము త్రాగించి సంజీవనము వేయుటగాదా? [164] మున్ను తిక్కన శ్రీనాథులు ఆంధ్రీకరించిరి. ఇప్పుడు ఇట్టియ నేదమూకులు తొడఁగినారు అందును వీరివలె పాడుచేసినవారు మఱి లేరు, వీరు పండితులట! తెలివిగలవారట! విస్తర పాద పే దేశే హేరండోపి ద్రుమాయతే [323].

శాస్త్రులవారూ! న్యాయమా యింత పరుషముగా పంతుల వారిని తిట్టడము!

ఈలాగున ఒకరి నొకరు దూషించడము పండితులకు చెల్లును కాబోలు, అది అట్లుండనీయండి. భాష ఒక్కటే మా వ్యాసమునకు విషయము గనుక అలంకారాలు, రసాలు, పాకాలు, యతులు, ప్రాసములు మొదలయిన వాటి విమర్శనముతోగాని, తిట్లతోగాని, మాకు ఇక్కడ పనిలేదు. ఆంధ్ర వ్యాకరణ మర్యాదాతి క్రమణములు ఇంచుమించుగా ఇరవై అయిదు పంతులవారి గ్రంథములో శాస్త్రులవారు చూపించినారు. వీటిలో రెండుమూడు తప్ప తక్కినవి రావు బహద్దరు కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులవారి నాటకములో ప్రయుక్తములైనవవిన్ని ఆ పంతులవారు వ్రాసిన "దుష్ట ప్రబంధముల" విషము ఆంధ్ర భారతి దేహమునకెక్కి ఆమెను 'ప్రాణసంశయ దశకు' తెచ్చినదవిన్ని శాస్త్రులవారు మరియొక విమర్శలో వ్రాసినారు. ఆ విమర్శనము ఈ వ్యాసము రెండవ భాగములో విమర్శించినప్పుడు వేంకటరత్నము పంతులవారి 'తప్పులు' అచ్చట వేరొక్కవి చర్చించి ఇద్దరు పంతులవార్లున్ను పొరబడ్డారో లేక శాస్త్రులవారే

తప్పొప్పులు కనుక్కోలేక పొరబడ్డారో విచారిస్తాము. వేంకటరత్నముపంతులువారి తెలుగులో మహాపాతకముతో సమానమైనట్టిదని శాస్త్రిలవారికి తోచిన గొప్ప దోషము ఒకటి ముందుగా వివరించి, శాస్త్రిలవారి ఆంధ్రభాషా పాండిత్య వైశిష్ట్యము ప్రకటిస్తాము.

11, ఆంధ్రప్రసన్నరాఘవము. ప్రథమాంకము 11-వ పుటలో కవిగారు 'పంపలేదయ్యెడుఁగా' అని ప్రయోగించినారు. ఈ శబ్దము తప్పనుకొని శాస్త్రిల వారు విమర్శనములో ఏమి వ్రాసినారంటే—

12. పంతులవారి నలువదియేండ్ల యాంధ్రవ్యాకరణోపాధ్యాయతా ప్రభావము. అయ్యెడున్—ఇదేమి జోస్యమా? లూట్టా? లాట్టా? 'ఆశీశ్శాప సంప్రార్థనవిధులందు లూట్టగు' బాల, క్రియా, ౬. ఈ యర్థములం దొకటియు నిటం బొసంగదు. 'తద్ధర్మాదులందు లాట్టగు' బాల, క్రియా, ౬ 'తచ్ఛీల సంభావనా సంప్రశ్నసాతత్య వర్తమాన భావ్యాశీరాదులు లాది పదగ్రాహంబులు. ఈ యర్థములందును భావివర్తకు తెలియనిదిగాదు. వర్తమానేతరములు పొసంగవు. వర్తమాన మర్థమేని, ఏఁడును ఏమి అయ్యెడున్? ఏమగుటయుంగాదు, అయ్యెడున్ అనునది వ్యతిరేకార్థమునకు అనుప్రయుక్తము అని యుత్తరమేనని ఈ సూత్రంబుం గనుండు. భూతంబున లజీలిదంతంబగు నగుధాతు వనుప్రయుక్తంబగు' బాల. క్రియా. ౧౧౪. దీన నెఱుంగుడు లిదంతమేగాని, అన్యమనుప్రయుక్తంబుగాదని. కావున నిది పాదముముగియుటకు ఏదో ఒకదున్న దీని పేరు అయ్యెదున్న.'

13. ఆ గ్రంథమందే వేంకటరత్నము పంతులువారు ప్రథమాంకము 16వ పుటలో మంజీరకుని వాక్యములో 'ఎక్కడఁబడిదయ్యెడు' అని మరి ఒకమారు అట్టిరూపము ప్రయోగముచేసినారు. శాస్త్రిలవారును మరి ఒకమారు తమ లక్షణజ్ఞత వారి లక్షణాజ్ఞత ఉద్ఘోషించి విమర్శనము వ్రాసినారు. అజ్ఞాన విజృంభితము.

14. 'భూతంబున లజీకి లిదంతంబగు నగుధాతు వనుప్రయుక్తంబగు బాల. క్రియా. ౧౧౪. వాఁడు రాఁదయ్యెను. మేము రామయితిమి—అని యుదాహరణము. ఏతత్సూత్రరీతిని వ్యతిరేకమునకు భూతమున అగుధాతువు భూతార్థము అనుప్రయుక్తమగును, గాని లాడాదికములు కానేరవు. ఎక్కడఁబడదయ్యెడునట! నలువది యేండ్ల యాంధ్రపండితుల యాంధ్రవ్యాకరణజ్ఞానము ఎట్లు రేఁగుచున్నదో యరయుఁడు. ఇది రెండవ మారు. వీరే తప్పు చేయుట. ౧౧-వ పుటలో 'లేదయ్యెడున్' అని తొలిమారయినది. వీరే క్రొత్త వ్యాకరణము చేయవలసినవారు.

15. చూచినారా! శాస్త్రులవారికి ఎంత విశ్వాసమో చిన్నయసూరి బాల వ్యాకరణ శాస్త్రమందు! పండితులు శాస్త్రదృష్టి గలవారటగదా! చర్మచక్షుస్సుకు కనబడేది నమ్మరు. శాస్త్రము అమోఘము: గనుక ప్రమాణము. చిన్నయ సూత్రరీతిని అగు ధాతువు భూతార్థమందే గాని వర్తమాన భవిష్యదర్థమునందు అనుప్రయుక్తము కాదని చెప్పిఊరకుండక, పంతులవారిని ఎట్లు దూషించినారో విమర్శకులు! అదేమో కారణము తెలియదు. గాని, పంతులవారు ఆంధ్ర వ్యాకరణము ఒకటి చేయడమునకు యత్నించినట్లు, ఆయన అట్టి పనికి తగిన వారు కానట్లు శాస్త్రులవారు తలంచి, సందు దొరికినప్పుడెల్లా ఇట్లే చెప్పినారు. విమర్శగ్రంథము 55-వ పుటలో :—

'ఏండ్ల తరబడి యాంధ్రోపాధ్యాయులట! కవితాతత్వవేత్తలట! ఆంధ్ర వ్యాకరణ పాండిత్య మిట్లున్నది! ఈ పాండిత్యముతో ఆంధ్ర భాషా సంజీవకులట! కాల మహిమ!' అనిన్ని 80 వ పుటలో 'నలువది యేండ్ల నుండి ఆంధ్ర వ్యాకరణము పాఠము చెప్పుదురట! ఏదో నూతన వ్యాకరణము చేయుదురు' అనిన్ని, 113 వ పుటలో 'తద్ధర్మార్థక విశేషమునకు హల్లు పరము గునప్పుడు నుగాగమ మెచట విహితము? క్రొత్త వ్యాకరణము త్వరగా చేసి వేయుదము, ఆజ్ఞ పుచ్చుకొని యున్నారము గదా!' అనిన్ని, 313 వ పుటలో 'ఈ కాలమున వీరు నొక—కాదు, వీరొక కాదు, వీరే ఆంధ్ర భాషా మర్యాదా వ్యవస్థాపకులు!' అనిన్ని తరచుగా దూషించినారు.

16. శాస్త్రులవారు ఈ విమర్శనము వ్రాసిన సంవత్సరము 1898. 15 సంవత్సరములు గడచిన తర్వాత శృంగారనైషధమునకు సర్వంకషవ్యాఖ్య వ్రాసినారు. నైషధము 7 వ ఆశ్వాసము 72 వ పద్యములో 'చేయ రయ్యెదరు' అనిన్ని, 8 వ ఆశ్వాసము 185 వ పద్యములో 'లేఁడయ్యెడున్' అనిన్ని శ్రీనాథుడే ప్రయోగించినాడు. వేంకటరత్నము పంతులవారిని ఇట్టి శబ్దములు వాడినందుకు అంతగా దూషించిన శాస్త్రులవారు శ్రీనాథుని ప్రయోగములను గురించి ఏమని వ్యాఖ్యానములో వ్రాసినారంటే :—

'చేయరయ్యెదరు' బాల. క్రి. 114 లో లజికి (=వ్యతిరేకార్థమునకు) అగుధాత్వను ప్రయోగమును భూతంబున మాత్రము చెప్పుట తదను ప్రయోగ వైరళ్యమును తెలుపుటకని కొందఱు మతము 'లేఁడయ్యెడున్' బాల క్రి. 114 వలన 'లేఁడయ్యెన్' అను ప్రయోగము సిద్ధించును. ఈ ప్రయోగమునకు గతిమృగ్యము. 'లేఁడయెఁజూ' అని ('లేఁడయ్యెఁబో, అని యేని) మార్చిన సరిపడును. 'చేయరయ్యెదరు' ఆ 7-72. ఇత్యాది ప్రయోగములంబట్టి

బాలవ్యా. లో 'భూతంబున.... లిదంతంబు' అనుట ప్రాయోవాదమని తలంప వలయును.'

17. 1898 వ సం. లో ఆంధ్ర ప్రసన్న రాఘవము విమర్శించినప్పుడు చూపిన అహంకారము, ఆటోపము, అప్పుడు చేసిన సింహనాదము, హాస్యము అట్టహాసము—ఇవి అన్నీ 1913 వ సం. లో శాస్త్రిలవారు నైషధమునకు వ్యాఖ్య వ్రాస్తూ ఉన్నప్పుడు అజ్ఞాన విజృంభితములని అంతఃకరణమునందు తోచి ఉండును. లేదా, చిన్నయసూరిగారి వ్యాకరణ శాస్త్రము శ్రీనాథుడు చదువుకో లేదన్న కారణముచేత, అతని శాస్త్ర మర్యాదను అతిక్రమించిన దోషమునకుగాను వేంకటరత్నము పంతుల వారిని దూషించనట్టు దూషించక కనికరించి విడిచి పెట్టి నారేమో !

18. 'లేఁడయ్యెడున్' అని శ్రీనాథుడు ప్రయోగించిన శబ్దము తాటాకు పుస్తకాలలోనూ, అచ్చుపడ్డ పుస్తకాలలోనూ, తమ కంటికి కనబడుతూ ఉండగా, 'లేఁడయ్యెఁజూ' 'లేదయ్యెఁబో' అని మార్చితే సరిపడును, అని దిద్దడానికి సాహసిస్తారు, శాస్త్రిలవారు ! ఈ రూపములు నన్నయ తిక్కన మొదలయిన పూర్వకవులు వాడినవే అని ఎరుగరు. తమ కిష్టముగాని శబ్దములు ప్రాచీన గ్రంథములలో కనబడితే, దిద్ది మరి కనబడకుండా తీసివేసి, పరిష్కరించి అచ్చు వేయించే పండితులలో ఈ శాస్త్రిలవారు అగ్రగణ్యులు. వీరు పరిష్కరించిన పద్యాలు రచించిన కవులు ఇప్పుడు చూడడము సంభవమైతే తాము రచించినవి పోల్చుకోలేనట్టు అవి మారిపోయినవి.

19. అధర్వణుడు, అహోబలుడు, అప్పకవి మొదలయిన లాక్షణికులు శ్రీనాథాదుల ప్రయోగములు తప్పులని నిరాకరించినారు కారా? ఆలాగుననే చిన్నయ సూరిగారున్ను వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారున్ను, లాక్షణికులు గనుక, 'లేఁడయ్యెడున్' వంటి ప్రయోగములు తప్పులని దూషించినారు—అని ఎవరైనా వాదిస్తే, అందుకు మా జవాబు తరుచుగా ఇదివరకే చెప్పి ఉన్నాము ; అయినా, తిరిగీ చెప్పుతున్నాము. చిన్నయసూరిగారికి పూర్వమందు ఏ లాక్షణికుడూ ఈ రూపము తప్పని చెప్పనప్పుడు, ఈయన తప్పనడానికి ప్రమాణమేమిటి ? నేటి లౌకిక భాషలో ఈ రూపములేదు గనుక గ్రామ్యమని నిరాకరించినారని చెప్ప వల్ల కాదుగదా. ఇకను ఒక్కటే వికల్పమున్నది. వీరి కీ ప్రాచీన గ్రంథములలో ఈ రూపములు కనబడలేదు అని చెప్పవలెను. తమకు కనబడని శబ్దము తప్పని చెప్పేవారు అన్ని గ్రంథములూ ఆ మూలాగ్రము జాగ్రత్తతో పరీక్షించినవారయి ఉండవలెను. అంతటి ఆంధ్ర భాషా పాండిత్యము చిన్నయసూరిగారికి గాని, వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారికి గానీ లేదని మేము ఋజువు చేయగలము. అధర్వ

ఋని కారిక ప్రమాణముగా గ్రహించి అహోబలుడు శ్రీనాథుని 'పనిగొంట' అనే ప్రయోగము తప్పని దూషించడము, ఆ యద్దరి లాక్షణికుల అవిమృశ్యకారిత్వ మని తిక్కనాది మహాకవుల ప్రయోగములు అనేకములు ఉదాహరించి సిద్ధాంతము చేసి వున్నాము (చూ. బాలకవి శరణ్యము). అట్లే, నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱనలు రచించిన భారతములోనున్న ప్రయోగములు ఉదాహరించి, చిన్నయ సూరిగారున్ను వారి శాస్త్రమును వేదవాక్యముగా విశ్వసించిన వేంకటరాయ శాస్త్రులవారున్ను భారతము లెస్సగా చదువక, భారతములో ఉన్న ప్రాచీనాంధ్ర భాషా శబ్దములే తప్పులని నిరాకరించుటకు సాహసించినారని సిద్ధాంతము చేయగలము. 'కొంట' మొదలయిన రూపములు తప్పన్న అధర్వణుని లక్షణమున్ను అహోబలుని లక్షణమున్ను పాడయినట్టే, వీరి లక్షణముకూడా పాడు లక్షణము కాక తీరదు.

20. ఇక ప్రయోగములు చూడండి : ఆది, అరణ్య, విరాట, స్త్రీ, అనుశాసనిక, అశ్వమేధ, మహాప్రస్థాన, స్వర్గారోహణ పర్వములలో నివి మాకు జ్ఞాపకమున్నవి. ఇంచుమించుగా ఇరవై ఉదాహరిస్తున్నాము. ఇంకను ఎన్నో భారతములోనే ఉన్నవి. ఇతర కవులుకూడా ఇవి వాడి ఉన్నారు.

1. చ. ....యూ లలితాంగి యందునా। హృదయము దద్దయుం దవిలె నిప్పులు
కింకను నమ్మనేరన। య్యేద ఆది IV. 29.

2. చ. అవని యరాజకంబయినయప్పుడ భూ ప్రజయంద సర్వథ। ర్మవులఁ
దొలఁగు....వృష్టిలే। దవు.... ఆది. IV. 250

3. చ....య। త్యలఘు పరాక్రమాన్వితు మహాభుజానర్జును దివ్యసాయకం।
బులువడయంగ నొక్కరున పుచ్చితిఁ దద్దయు పేర్క నెద్దియుం।
దలపన యెప్డు తద్విరహితమ్మగు కామ్యక మొప్పదయ్యేడిన్.
అర. II. 290

4. తే. సహజములు నాకు విక్కవచంబుఁగుండ
లములు నివి లేక యున్న నే సమరభూమిఁ
గడిది శత్రులచేత భంగంబు వడుదుఁ
గాన-యూఁజాలనయ్యేద వీని నేను. అర. VII. 204

5. చ. వినునొక యక్షమాత్రుఁడుగ నేమది నమ్మఁగ నేరనయ్యేదన్....
అర. VIII. 460

6. ఉ. చి త్రము మెచ్చినావలనఁ జిక్కఁగ వెండియు నాలతాంగి య
చ్చొ త్తినయట్ల నాకుఁ దనయుల్లము దెల్లము సేయకున్కి దా
న త్తరిఁ గ్రొ త్తకా న్పగుట నర్థము సొచ్చిన సిగ్గుపెంపున
న్నొ త్తలమందఁ జేయుటకునో తలపోసియెఱుంగనయ్యేదన్.
విరా. II. 84

(ఆనంద ముద్రణములో 'ఎరుంగనయ్యేదు' వ్రాత ప్రతులలో 'నయ్యేదన్' 'సాధువు'....)

7. క. ఈ నరపతి యాస్థానములో నొక్కరుఁడైన ధర్మలోప భయమునం
బూని తగువైన పెద పలుకైనను బలుకంగఁ జాలఁదయ్యేదు వకటా
విరా. II. 141.

8. క. మొగ మొప్పదు నా దెస నీ జగతీ నాథునకు నే విచారించియుమం
దగ దీనికిఁ గారణమిది యగునవి యేర్పఱుపనేర నయ్యేద నెట్లున్.
V. 306.

9. ఉ. ఇమ్మెయి బాలుఁ డొక్కరుఁడ యిందఱఁదోలి వధించెనన్న నే
నమ్మఁగ నేరనయ్యేద.... ద్రోణ. II. 86.

10. సీ. గీ....గెల్పు గెల్పుగ మదీయ,
బుద్ధి గైకొనదయ్యేదు సిద్ధముఖ్య. శాంతి. I. 6.

11. చ. .... భీతినూ,
వినమది తోఁద నమ్మమిని నెట్టన యియ్యెరిఁ ద్రెంపనయ్యేదన్.
శాంతి. III. 213.

12. తే. సారచందన హృద్య కస్తూరికాది
లేపనాలి ప్తి నుండెదు భూపవర్యు
లకట శోణిత పంకదిగ్ధాంగులగుటఁ
గనుట కోర్వ రాదయ్యేదుఁ గమలనాభ. స్త్రీ. II. 16.

13. తే. అవయవములు రూపఱఁగ గ్రవ్యాద భక్షి
తంబులై యున్కిఁ గొన్ని శవంబు లువిద
లెంత సూచియునవి గొందఱెఱుఁగఁ జాల
రయ్యేదరు సూడు తమ బంధులగుటఁ గృష్ణ. స్త్రీ. II. 23

14. వ. అది యన్యాయ్యంబవి యలుగనుఁదగవు వలుకనుఁ దేఱి చూడను రాదయ్యెడు అను శా. 311

15. చ. ....యాహవమున కొల్లనయ్యెదఁ
బ్రియంబులు గావొకొమాకుఁ బ్రాణముల్. అశ్వ IV 7.

16. చ. ....ద్రౌపది భీమసేను న,
ర్జునుఁ గవలం ద్యజించుటకు సువ్రతచాలితి చాలవయ్యెదీ,
శునకము విద్వ........ మహాప్రస్థా. 56.

17. చ. అనవిని ధర్మరాజసుతుఁ డాతవి కిట్లను నాదు తమ్ములం
గనుఁ గొనునంతకున్ సుఖముగాఁ గొననయ్యెద వి త్తెఱంగు
మహాప్రస్థా 70

18. వ. సోదర రహితస్వర్గంబునందు స్వర్గత్వబుద్ధి పుట్టదయ్యెడు స్వర్గా. 15

19. సీ. పా. విభ్రాంతిఁ జేసి వివేకింప నేరరాదయ్యెడునని స్వర్గా. 27.

21. భారతమందే, అనేక పర్వములలో కనబడుతూ ఇన్ని ప్రయోగములుండగా, 'ప్రయోగ వైరళ్య'మని ఈ శబ్దములు ఏ లాక్షణికుడైనా ఉపేక్షించునా? చిన్నయసూరికి శృంగార నైషధములోని ప్రయోగములు గాని, భారతములోని ప్రయోగములలో ఏదైనాగాని తెలిసి, జ్ఞప్తియందుండి ఉంటే, లటికి లిడంతంబగు నగు ధాతువేకాక, తదితరాంతంబగు నగు ధాతువుకూడా అను ప్రయుక్తంబగునవి లక్షణము చెప్పి ఉండును. ఆయన పరిష్కరించి అచ్చువేయించిన ఆదిపర్వములోనే ఉన్నవి ఇట్టి ప్రయోగాలు. కాబట్టి ఈ ప్రయోగము ఆయన కంటబడినా చూడలేదనిగాని, చూచినా, గురియందు ఉంచుకోలేదనిగాని, మన మూహించవలెను. అయితే. ఈ చిన్నయసూరిని ఇందుకై ఎవరున్ను నిందించగూడదు. తాను చెప్పిన విషయములు తప్పు లనక కవుల ప్రయోగములనుబట్టి తెలుసుకోవలసినదని మొట్ట మొదటనే వ్రాసినాడు. గనుక మేము వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రులవారి యందే దోషము ఆరోపిస్తున్నాము. చిన్నయసూరి నాటికి భారతమంతా అచ్చుపడలేదు. శాస్త్రులవారు అచ్చుపడ్డ భారతములోని శబ్ద రూపములు కొన్ని విమర్శించి అముద్రిత గ్రంథ చింతామణిలో వ్యాసములు వ్రాసి ఉన్నారు. తాము గుర్తు పెట్టుకొని ఉన్నవి ఏవో కొన్ని శబ్దములు తప్ప తక్కినవి తిన్నగా చూడలేదు గాబోలు. ఏది ఎట్లయినా ఆంధ్ర ప్రసన్న రాఘవము విమర్శించినప్పుడు, (12 వ, 14 వ పేరాలలో మేము

ఉదాహరించిన ఆయన వాక్యములను బట్టి) నైషధములోని ప్రయోగములుగాని భారతములోని ప్రయోగములుగాని ఆయన ఎరుగరని నిస్సంశయముగా మనము చెప్పగలము. తమకు తెలియని శబ్దము ప్రాచీనాంధ్రములో ఉండనే ఉండదను కొన్నారో! ఉండనే కూడదనుకొన్నారో ! తమకు తృప్తిగా తమ అంతఃకరణ మందు ఏమనుకొన్నా అనుకోవచ్చును గాని, తమసాటి పండితులైన వేంకట రత్నము పంతులవారు వాడిన సాధు శబ్దము తమ అజ్ఞానముచేత అసాధు శబ్దమను కొని, 'పంతులవారి నలువది యేండ్ల యాంధ్రవ్యాకరణోపాధ్యాయతా ప్రభావము! అయ్యోడిన్—ఇదేమి జోస్యమా ? లూట్టా? లాట్టా! నలువదియేండ్ల యాంధ్ర పండి తుల యాంధ్రవ్యాకరణ జ్ఞానము ఎట్లు రేఁగుచున్నదో యరయుఁడు. వీరే క్రొత్త వ్యాకరణము చేయవలసినవారు !' అని కొంకుకొసరు లేకుండా పడతిట్టినారే ! ఈలాగుని తిట్టడానికి వివేకము గలవారెవరైనా సాహసింతురా ? ఇదంతా తమ అజ్ఞాన విజృంభణమని తెలుసుకోలేకపోయిరిగదా ! 'జోస్యమా ?' అని హాస్యానికి అడుగుతారు ! 'లూట్టా ? లాట్టా ?' అని అట్టహాసాలు చేస్తారు ! దెయ్యాలను పారదోలడమునకు, పామరులను బెదరించడమునకు మాంత్రికులు చదివే మారణ మంత్రాల లాగున ఏమిటి ఈ బాలబిభీషిక లూట్, లాట్ ? హ్రాం! హ్రీం ; హ్రూం ! ఫట్ ; హూత్ ! హత్ ? ఈ శాస్త్రులవారి పాండిత్యము లోటుగాని లాటీ కాదు, లూటీ కాదు. పోటీకి వ్రాసివుంటారు. 'ప్రాయః సమాన విద్యాః, పరస్పర యశః పురోభాగాః' అని కాళిదాసు చెప్పినట్టు, వేంకట రత్నము పంతులవారిని ఈలాగు అన్యాయముగా, నిష్కారణముగా దూషించ డము ఈర్ష్యచేతనని ఊహించవచ్చును. ఈర్ష్యాంధులు ఏదో ఒక కూపములో పడడము ఆశ్చర్యముకాదు. ఇట్టివారిమాటలు వేదవాక్యాలని నమ్మి, వారి వెంట వెళ్ళినవారు 'అంధువునఁబడు నంధాను గాంధుని' వంటి వారవుదురా కారా ? ఇకనైనా ఎకసక్కెము లాడక వివేకముగలిగి తెలుసుకొందురుగాక ! "లేడయ్యో డుణ్" అనేది పరాచకముకాదు. వాగనుశాసనుని ప్రయోగమంత్రము ! కవి బ్రహ్మ ప్రయోగమంత్రము ! ప్రబంధ పరమేశ్వరుని ప్రయోగ మంత్రము ! మంత్రార్థము తెలుసుకొని యథావిధి పునశ్చరణచేస్తే, శాస్త్రిలవారిని పట్టుకొని పీడించి మతిపోగొట్టి అసంబద్ధ ప్రలాపంబు లాడించిన వైయాకరణ పిశాచము వదిలి పారిపోతుంది. తర్వాత పశ్చాత్తాపము నొంది ఆత్మదోషము నుద్ఘోషించి ప్రాయశ్చిత్తము చేసుకొంటే మిథ్యాపవాద పరిహారమవుతుంది. నిర్దుష్టమయిన శబ్దమును దుష్టమని నిందించి దిద్దిన మహాపాతకమునకు నిష్కృతి ఏలాగున కలుగుతుందో మేము చెప్పలేము. పతివ్రతను బంధకి అని ప్రకటించి దాని మనువు కూలదోసిన పాపమునకు నిష్కృతి ఉంటే దీనికీ ఉంటుంది. అది ఆలాగుండనీయండి.

22. నేరనయ్యేదను ; నేరనయితివి—ఇట్టి రూపములు ప్రాచీనాంధ్రములో కాలభేదము స్పష్టముగా బోధించదమునకు వాడినట్లు మనము తెలుసుకోగలము. త్రిలింగ లక్షణ శేషమందు క్రియా పరిచ్ఛేదమున 8వ సూత్రములో చెప్పినట్లు, వ్యతిరేక క్రియ వర్తమాన భూత భవిష్య దర్థములను మూడింటిని బోధిస్తుంది. ఆ సూత్రము క్రింద ఉదహరించిన ప్రయోగములన్నీ భారతములోనివి కావు. భూతమునకు 'నలుగాన మివ్వనంబున' అనే అరణ్య పర్వములోని ప్రయోగము ఒక్కటే ఉన్నది. ఆ భారత ప్రయోగాలు వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు మన్నించరేమో అనిన్ని, ఉదాహరించిన ప్రయోగములో నున్న 'కానము' అనేదానికి వేరే అర్థము చెప్పవచ్చు నంటారేమో అనిన్ని, భారతములోనివే సందేహమునకు ఎడమివ్వని ప్రయోగములు మూడు చూపిస్తున్నాము. ఇట్టివి అనేక మున్నవి.

1 ఉ. సంపద దక్కియుండఁగ నశక్తులనం జనుమమ్ముఁ బిల్చి పూ
జింపఁగ నంత బేలె పతి నెప్పెడు వారల బుద్ధి నాఁద
మన్నింపద యింక నేల. ఉద్యో I. 314.

2 క. వారు దెసలొత్తికొనియు ధరా రాజ్యంబిచ్చి పోయిరా పోరా తా
రా రణ్య పీడఁబడియును రారాజుం జెఱకుఁబాపరా మన మెఱుఁగన్
I. 2041.

3 క. ఇది మున్న యేను ద్రోణుఁడు విదురుండును
జెప్పిన యదియ వినవప్పుడు భీష్మ III. 79.

మొదటి పద్యములో 'మన్నింపద' అంటే మన్నించినాడుకాదు, అనిన్ని, రెండవదానిలో 'పోరా', 'పాపరా' అంటే 'పోయినారుకారా' 'పాపినారుకారా', అనిన్ని, మూడవ దానిలో 'వినవ' అంటే 'విన్నావు కావు' అనిన్ని అర్థము. అట్టి అర్థము స్పష్టముగా చెప్పవలసినప్పుడు వర్తమాన కాలమునకు 'మన్నింపఁదయ్యెడున్' 'పోరయ్యెదరు' 'పాప రయ్యెదరు', 'వినవయ్యెదవు' అనే రూపములుంటవి. వీటికి ఇప్పటి తెలుగులో 'మన్నించకుండా ఉన్నాడు', 'పోకుండా వున్నారు' 'వినకుండా ఉన్నావు' అని వుంటవి. ప్రాచీన భాషలో 'లేదయ్యెడున్' వర్తమానకాలము ; లేదయ్యెన్ భూత, లేదగున్ భవిష్యత్. ప్రాచీనాంధ్ర భాషా లక్షణము సంపూర్ణముగా ఎవరూ తెలుసుకోలేరు ; తెలుసుకొనుట అసాధ్యమే. గ్రంథాలలో కొంత వ్యత్యస్తమై ఉన్నంతమట్టుకైనా నేటివరకూ ఎవరు సంపూర్ణముగా తెలుసుకోలేదు అని శాస్త్రిలవారి విమర్శములో ప్రకటితమయిన అవిమృశ్యకారిత్వమే దాఖలా. పెద్దపేరు పెట్టుకొన్న ఆంధ్ర పండితులకే ప్రాచీనాంధ్ర భాషాజ్ఞానము చాలనప్పుడు కేవల గ్రాంథికమయి ఉన్న ప్రాచీనాంధ్రభాష

దేశభాషగా నెంచి, వాడుకలో వున్న వాస్తవమయిన నేటి దేశ భాష గ్రామ్యమని నిరాకరించడము అవివేకముకాదా? ఆంధ్రభాష గ్రాంథికమయి ఇంచుమించుగా వేయి సంవత్సరములయినా, ఆంధ్ర గ్రంథములు ఆంధ్ర పండితులు యావజ్జీవము చదువుతూ ఉన్నా, ఆశు కవిత్వము చెప్పనేర్చినా, సభలో రెండు గడియలు ఈ 'గ్రాంథికభాష'లో దేశ వ్యవహారమును గురించి ఉపన్యసించలేరే! ఇట్టి భాష సర్వజన సామాన్యమయిన దేశ భాషగా ఎన్నటికైనా కాగలదా? సర్వజన సామాన్యమైన దేశభాష వుండవద్దా? దేశహితమును కోరేవారు లెస్సగా ఆలోచింతురు గాక.

23. వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు స్వయముగా ఆంధ్ర గ్రంథాలు చదువుకొని భాషా లక్షణము తెలుసుకోక, ఇతరులు చెప్పిన లక్షణము ప్రమాణముగా గ్రహించి, సాటి పండితులను దూషించి నారనుటకు మరియొక విషయమును ఉదాహరిస్తున్నాము. వేంకటరత్నము పంతులవారి ఆంధ్ర ప్రసన్న రాఘవము నందు 5 వ పుటలో

చ. గొనబగు వాణి యెవ్వరికిఁ గోమలకన్య కలాకలాప యా
ఘనులకు డిందునే యరయఁ గర్కశ తర్కవచో విజృంభణ
న్ననువుగ గోలుఁ బడు నన్నుల చన్నుల నేరి చేతనె
న్నను మదకుంభి కుంభదళనమ్మున నమ్ములు పోవె వారిచేన్.

24. ఈ పద్యమందున్న 'చన్నులు' అనే శబ్దమును గురించి శాస్త్రులవారు విమర్శములో ఏమని వ్రాసినారో చూడండి;—

'చన్నులు—ఈ పద్యము వైద్య శాస్త్రోచితముగా నున్నది—'

సీ. మదిరాక్షి చెవులతొమ్మిది లెక్కలనరాదు। ముద్దియకనులు తమ్ములనరాదు
శుకవాణి బుగ్గలు ముకురంబు లనరాదు। చెలిపండ్లు మల్లెమొగ్గ లనరాదు
గజయానచండ్లు బంగరు గిండులనరాదు। సతిబొడ్డు సుడిని మెచ్చదనరాదు
సరసిజానన ముడ్డి సైకతం బనరాదు। హరిమధ్య కాళ్ళుగుళ్ళనఁగరాదు.

తే. క్రమత వీనికి వీనులు, కన్నుదోయి,
చెక్కులును, బలువరుసయు, నిక్కఁ జన్నుఁ
గవయుఁ, బొక్కిలి, పిరుదు, చొక్కంపుటడుగు,
లనుచు మును వాడి రవియ చేకొనగఁవలయు.

అని యప్పకవి చెప్పు హితమును వినఁదగును. చన్నులని కొందరు కవులు ప్రయోగించి యుందురని పంతులువారు ప్రయోగములు చూపుదురు

గాఁబోలు; కలవుగాని స్థలపై భవముచే వాని గ్రాహ్యతయుం గలుగునొండె. 'అనువుగ గోళ్లుంచఁబడు నన్నుల చన్నుల నేరిచేత' — ఇది యెట్లు ధ్వనించు చున్నదనఁగా—మెడికల్ కాలేజిలోని యే విద్యార్థులు స్తన స్వరూప పరీక్షార్థమై చచ్చిన యన్ను శవముల స్తనములను కోసి తెచ్చి యొక బల్లమీఁద నుంచు కొని వానిని ఉపాయముగా తమ గోళ్ళతో పట్టి పరిశోధింతురో ఆ విద్యార్థులు— అని, ఇందలి పద మహిమ యట్టిది.

25. అచ్చుపడ్డ అప్పకవీయములో మీద నుదాహరించిన సీసపద్యమందు మొదటి పాదములో 'కనులు' అని వున్నదిగాని తాటాకు పుస్తకాలలో (మేము పదహారు ప్రతులు చూచినాము) 'కండ్లు' ('కంళ్లు' 'కళ్లు') అని వున్నది. చక్కని స్త్రీని వర్ణించినప్పుడు, చెవులు, కండ్లు, బుగ్గలు, పండ్లు, చండ్లు, బొడ్డు, ముడ్డి, కాళ్ళు అనే శబ్దములు వుచితమయినవి కావనిన్ని, వాటికి బదులుగా వీనులు, కనులు, చెక్కులు, పలువరుస, చనులు, పొక్కిలి, పిఱుఁదు, అడుగులు అనేవి వాడవలె ననిన్ని ఉపదేశించి,

తే. రణమువర్ణించుచో వీరరసమునందు, యుద్ధపంచకమునఁ దిక్కయొజ్జసారెఁ
గాళ్ళటంచురచించుటగాంచి కవులు, చెప్పుకొనిరి మీఁగాళ్ళని చెలఁగికృతుల.

అని చెప్పి, సారంగధర చరిత్రలో కవి 'మీఁగాళ్ళ' అని స్త్రీ వర్ణనలో వాడినాడని ప్రయోగమిచ్చి ఊరకున్నాడు. అయితే అప్పకవి అనుశాసన మేమిటి? 'కాళ్ళు' అనే శబ్దము సాధువా? అసాధువా? అసాధువయితే, తిక్కన వాడుక తప్పా? సాధువయితే సారంగధర చరిత్రములో వాడినట్టు స్త్రీ వర్ణనలో ప్రయోగించవచ్చునా? లేక తిక్కన వాడినట్టు యుద్ధ వర్ణనలోనే వాడవలెనా? కొందరంటారు:— 'కాళ్లు' అనే శబ్ద మొక్కటేకాదు, 'అనరాదు' అని అప్పకవి చెప్పిన 'చెవులు' మొదలయిన ఎనిమిది శబ్దాలకు బహిష్కారణమయినది. ఎవ్వరూ ఎక్కడా వాడకూడదు. పురుషులనిగానీ, స్త్రీలనిగానీ అవయవములను చెప్పినపుడెల్లా గ్రాంథిక పదములే వాడవలెను" అని. మరికొంద రంటారు:— "యుద్ధ పంచకములో తిక్కన వాడినది ప్రమాదముకాదు. ప్రమాణమే" అని. మే మడుగుతున్నాము, తెలియక, "అప్పకవి 'చేకొనఁగవలయు' నన్న శబ్దాలు శవాంగములు వర్ణించినప్పుడు వాడవచ్చునా? అప్పుడు వాడితే ఔచిత్యభంగము కాదా?" అని. ఎవరిష్టము వారిది అంటే వాదములేదుగాని అప్పకవి మత మేదయి వుంటుందో స్పష్టము కాదుగదా.

26. మరి, 'చన్నులు' తప్పని ఎందుచేత వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు పంతులవారిని దూషించినారో తెలుసుకోవలెను. అప్పకవి తప్పన్న శబ్దము 'చండ్లు'గాని 'చన్నులు' కాదు. అతడు చేకొనవలయునన్నది, అక్షరాలా నిక్క-

చన్నుఁగవ పూర్వమందు 'నిక్క' పరమందు 'కవ' (అర్థానుస్వారాదేశముల తోనే) ఉంచేనేగాని, వట్టి 'చన్ను' శబ్దము వాడకూడదని అప్పకవి మతమంటారా శాస్త్రిలవారు ? అట్లయితే కన్నులకున్ను అదేగతి కావలెను. కనుదోయి, అనే వాడవలెనంటారా ? 'అడుగులు' అన్నప్పుడెల్లా 'చొక్కంపు' అని ముందు చేర్ప వలెనా ? అదేమో మాకుతెలియదు; మాకు దివ్యదృష్టి లేదు. శాస్త్రిలవారు స్పష్ట ముగా చెప్పలేదు; విమర్శనలో 68 వ పుటలో 'గొప్ప కొప్పు' 'గొప్ప చన్నులు' 'పెద్ద పిఱుఁదులు' అని "గ్రామ్యభంగిగా చెప్పుట అసహ్యముగా నున్నది" అని ఆక్షేపించినారు.

27. అప్పకవి లక్షణము పట్టుకొని వేంకటరత్నముపంతులవారిని 'పండ్లు' అని ఈ క్రింది పద్యములో ప్రయోగించినందుకు నిందించినారు.

ఆ. చెలియనీదు మొగము చెలఁగుఁజందురుఁడుగఁబండువెన్నెలనిడుఁబండ్ల దాలు.

28. అప్పకవి నిరాకరింపకపోయినా, శాస్త్రిలవారు 'చెంపలు' గ్రామ్య మన్నారు. దానికి బదులుగా 'చెక్కులు' వాడమని ఆజ్ఞాపించినారు. అప్పకవి 'బుగ్గలు' గ్రామ్యముచేస్తే, వీరు 'చెంపలు' గ్రామ్యము చేసినారు. మెడికల్ కాలేజీలో విద్యార్థులు ఏ శబ్దము వాడవలెనో విధించినారు కారు.

29. పంతులువారు తమ నాటకములో 94-వ పుటలో "మా పినతల్లి కాళ్ళకు నమస్కరణంబు నొనర్పునప్డు" అని 'కాళ్ళ' శబ్దము ప్రయోగించి వేసినారు. అప్పకవి మతమేదో మాకు స్పష్టముగా తెలియలేదని మీదనే చెప్పి వేసినాము. మాకు లోకమూ, కవులూ, మాత్రమే ప్రమాణము. శాస్త్రిలవారికి అప్పకవిమాట ప్రమాణము. వారి విమర్శనము ఇది :

'కాళ్ళకు—ఈ పదమును కవులు వాడినను వాడిరిగాని గ్రామ్యకక్ష్యవ గాహి నున్నది.'

'కాళ్ళ' అని వాడక "చొక్కంపు టడుగులు" అని అనమంటారా ?

30. ఇక అప్పకవిగారి మతమున్ను శాస్త్రిలవారి మతమున్ను ఇంచు మించుగా ఒకటే గనుక రెంటినికలిపి మేము విమర్శించ వచ్చును. అధర్వణా చార్యులవారి మాట పట్టుకొని అహోబల పండితులవారు శ్రీనాథుని భాషే కాక తిక్కన భాషకూడా నిందించినట్టే, కాకునూరి అప్పన శాస్త్రిల మాట పట్టు కొని వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు, కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులు వారి భాషే కాక, నన్నయ తిక్కనాదుల భాషకూడా గ్రామ్యమని నిరాకరిస్తారు.

ఈ ఆంధ్ర పండితులకు, లౌకికభాషా గ్రామ్యమే అయెను; కవుల గ్రాంథికభాష కూడా నిరాకరించి మూలచ్ఛేదముచేస్తే మరి ఏ భాషకు వీరు లక్షణము నిరూపిస్తారు? తమ సంకల్పము చొప్పున భాషను పుట్టించి దాని లక్షణము నిర్దుష్టముగా తమ తృప్తికై చెప్పుకొని తమ పాండిత్యము సార్థకము చేసుకొంటారా? భారతమయినా తిన్నగా చూడకుండా గ్రాంథికాంధ్ర భాషా లక్షణము చెప్పే ఈ పండితులకు గ్రాంథికాంధ్రభాషాదేవి కలలో నిజ స్వరూపము చూపించివేసినదిగాబోలు. ఇతరులవలె వారు శ్రమపడి గ్రంథాలు చదువ నక్కరలేదు కాబోలు.

31. 'చన్నులు' మొదలయిన శబ్దముల ప్రస్తావము ఈ కాలములో నాగరికుల చెవులకు యింపుగా ఉండకపోయినా, మా మట్టుకు మాకున్ను అసహ్యముగా ఉన్నా, ఇవి గ్రాంథికాంధ్రభాషాలక్షణ శాస్త్రములో మూర్ధాభిషిక్తములుగా పండితులు ఎన్నినవి గనుక, వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు ఇవి అపరిహార్యమని చెప్పి చేసిన విమర్శములో భ్రమాధీనులయి, నిష్కారణముగా వేంకటరత్నము పంతులువారిని నిందించినారని మాకు తోచినది గనుకను వీటిని మేము చర్చించవలసి వచ్చినది. ఇది కేవలము శాస్త్రీయ విషయముగా భావించి సహించవలసినది. వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు కేవలము శబ్దశాస్త్ర జీవులు, శబ్దశాస్త్రమే వారికి జీవతువు. శబ్దశాస్త్రమె కన్ను, శబ్దశాస్త్రమే చెవి, సర్వమూ శబ్దశాస్త్రమే. లోకము, లోకముతోపాటు వారున్ను, మారిపోయినా వారి శబ్దశాస్త్రము మారదు. లోకవ్యవహారము ఏలాగున్నా, శబ్దాలు శాస్త్రములో చెప్పినట్టే ఉండవలెనట! నవ్వినా, ఏడ్చినా, దీవించినా, తిట్టినా, తుమ్మినా, దగ్గినా, నిల్చున్నా, కూర్చున్నా, శాస్త్రములో విధించినట్టే కాని, దానికి అణుమాత్రమైనా విరుద్ధముగా గ్రంథాలలో వర్ణించకూడదట. లాక్షణికులు ఏ శబ్దాలు వాడమని అనుశాసించినారో ఆ శబ్దాలే — అక్షరాలా అవే — ఒక అచ్చుగాని, హల్లుగాని ఎక్కువగాని, తక్కువగాని ఉండరాదట; కత్తులమీద నాట్యమట! గ్రంథరచనకు తమవంటి పండితులు తప్ప మరి యెవరు సాహసించినా భిన్నమర్మలు కాక తప్పదట. కొక్కొండ వేంకటరత్నము పంతులవారు సాహసించి చేతకాని సాము చేసి ఒళ్ళంతా తెగకోసుకున్నారని లోకానికి వెల్లడిచేస్తే, సామాన్యులు ఇట్టిపనిలో చొరబడి ముప్పు తెచ్చుకోక నిరుపద్రవముగా జీవిస్తారని భూతదయ చేతను, శాస్త్రాభిమానముచేతను, వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు పంతులువారి ప్రమాదములు సవిస్తరముగా నిరూపించి, తమ నైపుణ్యము ప్రకటించి, లోకోపకారకులైనారు. అప్పకవి శాస్త్ర రహస్యములు తెలియకపోవడముచేత పంతులువారికి కలిగినవన్న ప్రమాదములు ఈ వ్యాసము 24–28 పేరాలలో ఉట్టంకించినాము. అవి వివరించి ఇప్పుడు ఉపన్యసిస్తున్నాము.

32. వేంకటరత్నము పంతులువారి గ్రంథమందు ఏవి 'గ్రామ్యభంగిగాను' 'గ్రామ్య కక్ష్యవగాహివిగాను' ఉన్నవని అప్పకవి శాస్త్రమును పట్టి శాస్త్రులవారు నిందించినారో, అవి ముందుగా చర్చిస్తాము :—(1) చన్నులు, (2) గొప్ప చన్నులు, గొప్ప కొప్పు, (3) పెద్ద పిఱుఁదులు, (4) బుగ్గలు, చెంపలు (5) పండ్లు, (6) కాళ్ళు, తర్వాత అప్పకవి తప్పన్న తక్కిన మూడు శబ్దములు అనగా చెవులు, కన్నులు, బొడ్డు. వీటిని గురించి తరచుగా విమర్శిస్తాము.

33. (1) చన్నులు:—23 వ పేరాలో పంతులవారు 'చన్నులు' అనే శబ్దము ఎట్లా ప్రయోగించినారో తెలియుటకు ఆ శబ్దముగల పద్య ముదాహరించి నాము : 24 వ పేరాలో శాస్త్రులవారి విమర్శమందలి వాక్యము ఎత్తి వ్రాసినాము. 'అన్నుల చన్నులు' అని వ్రాయడము తప్పో, వాటిమీద చనువుగ గోళ్లుంచుట తప్పో పంతులవారి పద్యములో ఏది తప్పో తెలియదు, స్తనశల్య పరీక్షకులైన శాస్త్రులవారి దృష్టికి పంతులవారి వర్ణన మెడికల్ కాలేజీ విద్యార్థులు శవాంగ పరీక్ష చేసినట్టున్నదట. నన్నయాది మహాకవులు ఏలాగు ఈ శబ్దము వాడిఉన్నారో చూచి విచక్షణులు ఔచిత్యము అనౌచిత్యము నిరూపించవలెను.

34. నన్నయ గిరికాదేవిని వర్ణిస్తూ 'వలుఁదచన్నుల బెడంగు' అని, తిక్కన ఉత్తరను వర్ణిస్తూ 'చరణములును నడుముఁ జన్నులుఁ గన్నులు' అనిరి. ప్రాచీనులు 'చన్నులు' అని బహువచనముగా వాడడము ప్రసిద్ధము. శ్రీనాథుడు కూడా నైషధమందు :—

క. హారపరీక్షామిషమున భూరమణుఁడు గమిచె నింతి పొంకపుఁ జన్నుల్
కూరిమి నేరిమిఁ బులకాంకురంబులు వొడమఁ జిగురు గోరుల కొనలన్.

అనే పద్యములో. దమయంతి 'చన్నులు' నలుడు 'నేరిమిన్' 'గోరుల కొనలన్' 'కమిచె' నని చెప్పినాడు. 'తరుణి చన్నులు రాజు చిత్తమును హరించె' అని ఏ విశేషణమూ పూర్వమందు పెట్టక, పరమందు 'దోయికవలు' చేర్చక, వట్టి 'చన్నులు' అని బహువచనరూపము దమయంతిని గురించి చెప్పినప్పుడే నైషధములోనే శ్రీనాథుడే వాడినాడు. ఇట్లే సింగన 'చన్నుల క్రొవ్విదంబు' 'ఇట్టి చన్నులపెంపు' అనిన్ని, నాచన సోముడు 'చంద్రికలు వోలెఁ జన్నుల ముత్యాలసరము అమర' అనిన్ని వట్టి బహువచన రూపము, పూర్వమందుగాని పరమందుగాని ఏమి చేర్చకుండానే "చన్నులు" శబ్దమే వాడినారు. కామశాస్త్రో పనిష ద్ధరహస్య వేత్తలగు పండితుల కుపాధ్యాయ యనదగిన ముద్దుపళని కూడా "ఎటులోర్వ నున్నవో యీ కన్నె చన్నులు గోపసింహుని గోటి కుమ్ముల కును" అని రాధను గురించి వ్రాసినది. సత్కావ్యములలో నన్నయ మొదలుకొని కవులందరూ ఈ "చన్నులు" శబ్దము సభ్యవర్ణనలో వాడి వున్నారని సిద్ధాంతము

చేయడమునకు ఈ ప్రయోగములు చాలవా ? చాలవంటే, చాలినన్ని ఉదాహరించ గలము, మరి, వేంకటరత్నము పంతులవారి వాక్యములో శాస్త్రిలవారి బుద్ధికి శవాంగ పరీక్ష స్ఫురింపజేసిన శబ్దదోషమేమిటి ? "అన్నుల చన్నులు" అని అన్నులు పూర్వమందుండుట దోషమన్నారంటే చూడండి పోతరాజుకూడా దశమస్కంధము పూర్వ భాగములో హేమంత ఋతు వర్ణనలో సరిగా అన్నుల చన్నుల అనే వాడినాడు.

క. అన్నుల చన్నులదండ విపన్నులు గాకెల్లవారు బ్రతికిరిగాకీ
చన్నులుమీఱిన వలి నాపన్నులు గాకుండఁ దరమె ? బ్రహ్మాదులకున్.

ఇంకను "అన్నుల చన్నులమీద అనువుగా గోరులుంచుట" శవ స్తన ములు మెడికల్ కాలేజీ విద్యార్థులు పరీక్షకోసము తీసినట్లున్నదని చెప్పి అసభ్య ముగా నెంచినా రనుకోవడమునకు శాస్త్రిలవారికి తెలియని విషయమా, పండి తుల సత్కావ్యము లన్నిటిలోనున్న "నెలవంకలు" "గోరువంకలు" "చందురు కూనలు" "వాఁడిగోళ్ళ జీరుటలు" "చెక్కుటలు" "నఖ కింశుకార్చనలు" "కుచకుంభముల మీఁద గోరంకుశంబాని కఱుకు కఱుక్కున నఱికి పట్టుటలు" ఇత్యాదులు ?

35. మరి అయితే, పంతులవారి వాక్యములో ఎక్కడ నున్నది అసభ్యత? శాస్త్రిలవారి విమర్శమువల్లనే మన మూహించి తెలుసుకోవలెను. పంతులవారి పద్యమునకు మూలమయిన జయదేవుని శ్లోకములో "కాన్తా కుచమండలే కర రుహః సానన్ద మారోపితాః" అని ఉన్నది. దానికి పంతులవారు తెలుగున "అను వుగ గోరులుంచఁబడు నన్నుల చన్నులన్" అని వ్రాసినారు. దీనిలోని దోషము శాస్త్రిలవారు ఎట్లు వివరించినారో చూడండి :— (పు. 20)

36. "అన్నులని యీ బహువచనమేల ? మూలకారుఁడు కుచమండలే యని ఏకవచనముననే తృప్తిపొందెను గదా ! పీరికి మాత్రము చన్నుల నని యీ బహువచన మేల ? 'అన్ను చనుంగవ' యన్న నింత రుచిగా నుండదు గాఁబోలు"

అప్పకవి లక్షణములో విహితమైనట్లు "నిక్క జన్నుఁగవ" అని ఏక వచనముగా ఈ శబ్దము వాడక బహువచనముగా చన్నులనడము గ్రామ్యకక్ష్యావ గాహి శాస్త్రిలవారికి తోచఁబట్టి కాబోలు ఇట్లు ఆక్షేపించి ఉంటారు. అయితే జయదేవుని శ్లోకమందు 'కాన్తా కుచమండలే' అనే వాక్యమునకు వైధర్మ్యోప న్యాస పరముగా 'మత్తకరీన్ద్ర కుంభశిఖరే' అనే వాక్యమున్నది, గనుక రెంటికి తెలుగులో 'సప్తమ్యైకవచన శబ్దమే' వాడవలె నన్నారుగాని 'చన్నులు' అనే

శబ్దము బహువచనమందు ప్రయోగించకూడదని శాస్త్రిలవారి తాత్పర్యము గాదంటే అది వేరే మరి ఒక దోషముగా గణించక, వైద్య శాస్త్రోచితముగా నున్నదని హాస్యముచేసి అప్పకవి లక్షణ ముదాహరించి 'అప్పకవి చెప్పు హితము వినఁదగు' ఈ ప్రస్తావమందు ఉపదేశించడము అతి ప్రసక్తి అవుతుంది. మూలములో ఏలాగున ఉంటే అలాగునే తూచా తప్పకుండా తెలుగు చేసినారు కారని చాలా చోట్ల పంతులవారి విమర్శకులు నిందించి ఉన్నారు. ప్రసన్న రాఘవము మొట్ట మొదటి పద్యములోదే 'చెక్కిళు లందు' అనే శబ్దము మూలమందున్న 'గండద్వయె' అనే దానికి సమముగా లేదనిన్ని, 'ఇట తత్త్యాగము అపకర్షముగా నున్న' దనిన్ని నిందించినారు. చెక్కుదోయి, చెక్కుఁగవ, చెక్కిలిదోయి, చెక్కిలిగవ--ఇట్టి శబ్దమేదైనా సంఖ్యాన స్ఫూర్తికై వాడమంటారు గాబోలు. మరి ఒకచోట మూలములోనున్న 'దిక్కాంతా కుచకుంభ కుంకుమ రసన్యాపాయ' అనే వాక్యము తెలుగులో పంతులవారు 'దిక్కరి గమనలు కుంకుమ పూతన్' అని వ్రాస్తే 'మూలలో వీరికి (దిక్కరిగమనలకు) కుచకుంభములున్నవి. కరిగమనము లేదు. సర్వకాలాశాలాధిపులకు (యూనివర్సిటీవారికి) వెరచి పంతులవారు వీరి కుచకుంభములను హరించినందున బరువు తగ్గిన పిమ్మట నింక కరిగమనమేమి? హరిణప్లుతమే।' అని శాస్త్రిలవారు ప్రత్యాఖ్యానము చేసినారు. (చూ. విమర్శము పు. 118) కుచకుంభముల యెడల శాస్త్రిలవారికి గల అభిమానముచేత యూనివర్సిటీవారిని ఈ రసికులు ఎట్లు సాకూతముగా చెనకినారో చూచినారా? వారి శాస్త్రమే వారికి ప్రమాణము. యూనివర్సిటీ వారేమంటేనేమి? లోకమేమంటేనేమి? కుచభారములో ఒక పీసమైనా తగ్గించడమునకు శాస్త్రిలవారు అంగీకరించరు।

కీర్తిశేషులైన కందుకూరి వీరేశలింగము పంతులవారు గోప్యాంగవర్ణన నిందించి సత్కావ్యములందు ఇట్టి అశ్లీలదోష ముండకూడ దని తమ గ్రంథములలో వ్రాసినారు. వీరి హితోపదేశము శాస్త్రిలవారికి గిట్టదు గదా. కీర్తిశేషులయిన సీతారామాచార్యులవారు శబ్దరత్నాకర పీఠికలో 'వీరు (కవులు) వర్ణనలు చేయ మొదలు పెట్టిరా మీరు నమ్ముదురో నమ్మరో తల్లినైని కేశాది నఖపర్యంత మొక్కయంగమైనఁ జిక్కక శవమెత్తినట్లు వర్ణింపక మానరు. అది యెట్టి పారవశ్యమో యెఱుఁగరాదు' అని గర్హించినారు. మనశాస్త్రిల వారి దృష్టికి ఆచార్యుల వారున్ను వీరేశలింగము పంతులవారివలెనే పాషండులు.

37. (2) గొప్ప కొప్పు-గొప్ప చన్నులు వేంకటరత్నము పంతులవారి గ్రంథమునందున్న (చూ. 18 వ పుట) "మా మందోదరి గొప్ప కొప్పున" అనే ఒక వాక్యము విమర్శించి శాస్త్రిలవారు "గొప్పకొప్పున, పెద్ద కొప్పున, అని యిట్లు గ్రామ్య భంగిగా 'గొప్ప చన్నులు' 'పెద్ద పిఱుఁదులు' అని చెప్పుట

అసహ్యముగా నున్నది." అని దూషించినారు. గాని ప్రమాణము చూపించినారు కారు. అప్పకవి లక్షణములో "గొప్ప కొప్పు" గానీ తప్పని చెప్పి ఉండలేదు. కుటిలత్వము కోమలత్వము కుంతలముల ముఖ్యగుణములట. అవి చెప్పక గొప్పతనము మాత్రము చెప్పినందుకట ఈ దూషణ. కుటిలత్వమున్ను కోమలత్వమున్ను కవులు కుంతలములకు చెప్పినారు, గాని కొప్పుకు ఎవరూ చెప్పలేదు. లక్షణ శాస్త్రములో ఈ విషయమును గురించి విధికనబడనప్పుడు కవులప్రయోగములే ప్రమాణము గనుక అవి ఉదహరిస్తాము. పాండురంగ మహాత్మ్యములో (చూ. iii 65) "పామర ప్రమదలకు తేలెడు కన్నుదోయి", "ముద్దు మొగంబు" "అన్నువకౌను"తో పాటు "గొప్పకొప్పు" పెట్టినట్టే, శ్రీకృష్ణునికిన్ని "గొప్ప కొప్పు" పెట్టి (చూ. IV. 77) "మానరంబైన మాయూర పింఛంబుతో నైక్యముంబొంది, చిక్కంబుచే గొప్పయై కొప్పు గన్పట్ట" అని రామకృష్ణ కవి వర్ణించినాడు. రసికాగ్రగణ్య ముద్దుపళని రాధికాస్వాంతనములో "నీ గొప్పకొప్పున కెనయౌనె శిఖికోటి ఘనులతో బహుమైత్రి గన్నయంత" అని కృష్ణుని వర్ణించినది. పామర స్త్రీలకు, పురుషులకు "గొప్ప కొప్పు" ఉచితమైనా ఉత్తమ స్త్రీలకు 'గొప్పకొప్పు' అనుచితమంటే చూడండి :— శ్రీ గోపీనాథ కవి శ్రీకృష్ణ జన్మఖండములోని వాక్యములు.

సీ. విభుఁడు రాధిక కొప్పు విచ్చిన తోడనే వల్లభు సిగవిచ్చె వనజగంధి

(అ. 2)

సీ. "కమనీయ కాంచన క్రమచేలముగట్టి మోమున కస్తూరి బొట్టుదిద్ది
కుసుమదామంబుల గొప్ప కొప్పు మరించి నవ్యమణీభూషణంబులు దాల్చి
భువనమోహన వేషయై" (2) (అని అయోనిజయైన కళావతి వర్ణన)

ఈ కవి ఆధునికుడని ఆక్షేపమయితే, ఆంధ్ర పండిత భిషక్కులకు ఆయుర్వేదము, సరస కవుల జీవాతువు, శృంగార రసార్ణవముగదా తారాశశాంక విజయము ! అందలి ప్రయోగము సిద్ధ మకరధ్వజమువలె భ్రాంతిని పోగొట్టి శాస్త్రిలవారిని హృష్టపుష్టాంగులనుగా జేయగలదని నమ్ముతున్నాము.

సీ. విప్పు కప్పగు గొప్పకొప్పున విరినల్ల గలువల దండలు చెలువుమీఱె"

'గొప్ప కొప్పు' తో పాటు "గొప్ప చన్నులు" అని చెప్పుట కూడ అసహ్యమన్నారు. చూచినారా, 35 వ పేరాలో మే మన్న మాటకు ఇది తార్కాణము కాదా ?

38. (3) "గొప్ప కొప్పు" ను నిందిస్తూ వ్రాసిన వాక్యములోనే "గొప్ప పిఱుఁదులు" కూడా గ్రామ్యమన్నారు. "పిఱుఁదు" శబ్దము కవులు వాడిన దనిన్ని

అదే "చేకొనఁగవలయు" నవిన్ని అప్పకవి అనుశాసించి ఉండగా అందుకు విరుద్ధముగా శాస్త్రులవారు "గొప్పపిఱుఁదులు" తప్పన్నారేమి? మాకు వింతగా ఉన్నది. ఐనా పంతులవారు "గొప్పపిఱుఁదులు" అని ఎక్కడ ప్రయోగించి నారో శాస్త్రులవారు చెప్పినారు కారు; "గొప్ప" అనే విశేషణము లేకుండా, బహు వచన ప్రత్యయములు వర్ణములేకుండా, "పిఱుదు" అని సీతావర్ణనలో మాకు కనబడ్డది (చూ. 75 వ పుట). ఈ వాడుక మహాకవుల వాడుక చొప్పున ఉన్నది గాని దానికి విరుద్ధముగా లేదు. పిఱుఁదు శబ్దము ఏకవచనముగానే గొప్పకవు లందరూ వాడినారు, కొందరు "గొప్ప పిఱుఁదు" అని కూడా అన్నారు. కళా పూర్ణోదయములో "గుబ్బ పాలిండ్లు లేఁగొను గొప్ప పిఱుఁదు", రాజవాహన విజయములో "గొప్ప పిఱుఁదు పెంపు". అప్పకవి గ్రామ్యమన్నది "ముడ్డి" దీని రూపాంతరము "మూడి" శబ్దరత్నాకరమందున్నది? దానికి లక్ష్యము కళా పూర్ణోదయములోని ప్రయోగమున్నది. స్త్రీవర్ణనలోనిదికాదు. మల్లయుద్ధ వర్ణనలో గణపవరపు వెంకన్న "గడ్డముక్రింద ముడ్డియాని" అని వ్రాసినాడు. నేటివాడుకలో "తుంటి" "పిర్రలు"అనే శబ్దములున్నవి; గాని శిష్టవ్యవహారము చొప్పున గ్రామ్య శబ్దములు. అంతకన్నను ఎక్కువ అసభ్యము 'ముడ్డి'. సంస్కృతము వాడుకభాషగా ఉన్నప్పుడు గాబోలు "కటి" శబ్దము గ్రామ్యమని శిష్టులు నిషేధించినారు. అయినా "కటిసూత్రము" గ్రామ్యముకాదు; కల్పములలో దేవీ పూజలో "కటిం పూజయామి" అని ఉన్నది. శ్రీనాథుఁడు నైషధములో కటిశబ్దము వాడినాడు. తటశబ్ద ఘటితమైనది గనుక శాస్త్రులవా రుపేక్షించినారు.

39. (4) బుగ్గ, చెంప—ప్రసన్నరాఘవములో (చూ. పుట 24).

సీతావర్ణనలో "ఇప్పు పూ మొగ్గవలెను బుగ్గ" అని వున్నది. అందుకు "శుకవాణి బుగ్గలు ముకురంబు లనరాదు" అప్పకవి ఇట్లుపయోగింపరాదని చెప్పి నాడు" అని శాస్త్రులవారి విమర్శము, గాని వారున్నూ ప్రయోగించినారు. (చూ. పేరా 42).

40. ప్రసన్న రాఘవము (చూ. పుట 65)

చ. "క్షితిసుతచేత పీవఁబడు కెంజిగురాకుల చల్లగాలి తత్
క్షితిపతి పుత్త్రియుగ్మకము చెంపలఁ జెమ్మటఁ బాపనోపె."

అని పంతులవారు రాజకుమారులకు "చెంపలు" పెట్టితే, శాస్త్రులవారు ఆ శబ్దము 'గ్రామ్య' మని ఆక్షేపించి, 75-వ పుటలో సీతావర్ణనలో మళ్ళా ఈ శబ్దము కనబడితే, "మరల నీ శబ్దమును ప్రయోగించుకొన్నారు. ఇది వాడుకలో కలదే యందురు. వాడుకలోని వన్నియుఁ దెచ్చిపెట్టుదురా? ఇది 'పీకుఁట' వంటిదే అని గట్టిగా బుద్ధి చెప్పినారు.

41. "పీఁకుట" వంటిదే అని చెనకడములో సూచన యేమిటంటే ప్రసన్న రాఘవములో (చూ. పు. 14, 103) రెండు మూడు చోట్ల "పీఁకుట" అనే శబ్దమున్నది. విమర్శములో—"పీరికింతకన్న శబ్దము దొరకకపోయెనా! ఏవికగున్నలు తొండముతో నెఱసింగముల జడలఁజెలఁగుచు బీఁకున్—" ఇట వక్త రాముడు, సప్తమాంకములో వక్త లక్ష్మణుఁడు. ఇట్టి యుత్తమోప నాయక ప్రతి నాయకులకు ఈ గ్రామ్యోక్తి తగదు. పంతులవారు గ్రామ్యత్వ మధమోక్తిషు అని లక్షణము నేర్చుకొనవలయును. వీరి మతమున నీచపాత్రము లకు లక్షణ విరుద్ధమయిన గ్రామ్యము పనికిరాదట! రావణ లక్ష్మణులకు ఈ గ్రామ్యము పనికివచ్చునఁట. ఏమి సరస వ్యవస్థ!" అని ఆక్షేపము. మేము ఈ వ్యాసము 5 వ పేరాలో చెప్పిన మాటకు ఇది తార్కాణము. శాస్త్రిలవారు తమ ప్రతాపరుద్రీయములో నీచపాత్రములకు "గ్రామ్య భాష వాడితే, పంతులవారు గ్రామ్యద్వేషులు గనుక నాటకములలో నీచపాత్రములే కాదు, లోకమందు ఎక్కడా ఎవ్వరూ గ్రామ్యభాష వాడనే కూడదని వాదించినారు. కాగి తముమీద గ్రామ్యభాష కనబడితే వారి కండ్లు భగ భగ మండేవి. ఈ వేంకట రత్నము పంతులువారు అట్టివారు గనుక ఈ పంతులవారు వ్రాసిన యీ నాటక ములో ఉత్తమ పాత్రములచేత గ్రామ్యభాష మాట్లాడించినట్టు చూపించి ఆక్షేపిం చడమునకు సందు వెదుకుతూ వున్న శాస్త్రిలవారికి ఈ 'పీఁకు' శబ్దము కనబడితే ఎంతో అట్టహాసము, సింహనాదము చేసి ఇట్లు వ్రాసినారు: ఎక్కడపడితే అక్కడ 'పీకుటవంటిది' అని విధి విరామము లేకుండా అయినదానికి, కానిదానికి చెనకి చెనకిచంపినారు. అయితే శాస్త్రిలవారి విమర్శములలో ఒక విశేష మున్నది. అది చూస్తే కోపమూ వస్తుంది, నవ్వూ వస్తుంది. ఇతరులను ఏ దోష ములకు గాను వీరు నిందిస్తారో, ఆ దోషములు తాము చేసినవన్నమాట మరిచి పోతారు గాబోలు. ఒకవేళ జ్ఞప్తి యందుంటే ఆ విషయము ఎవరికీ తెలియదని, ఎవరూ కనుకోక్కలేరని అనుకొంటారు గాబోలు. గడుసువారేగాని మోసపోయి నారు. ఈ వ్యాసము రెండవ భాగములో యిట్టి విశేషములు కొన్ని విమర్శిస్తాము. "పీఁకు" శబ్దము గ్రామ్యమని యింత పీకులాడిన శాస్త్రిలవారు తాము రచించిన కథా సరిత్సాగరమునందు ఈ పీఁకు శబ్దము ఏలాగున వాడినారో చూడండి "ఆ ఘోర వానరము అతనిమీద బడి బుద్ధిపూర్వకముగా అతని పాపమునకు శాస్తి చేయునదియుంబోలె ముక్కు కొఱికివేసి గోళ్ళతో చెవులు పీకివేసి పాఱిపోయెను" (చూ. పుట 101, పంక్తి 1) ఈ వాక్యము అధమ పాత్రము నోటినుండి వచ్చి నది కాదు, కథకులయిన శాస్త్రిలవారు తమ నోటను తాము పెట్టుకొన్నదే. ఇట్టి వాక్యములో 'పీకి' గ్రామ్యమైతే, ఆ శబ్దము ప్రయోగించవచ్చునా? కథా సరి త్సాగరమందు "వానరము" "సన్యాసి చెవులు" "పీకుట" గ్రామ్యము కాకపోతే, ప్రసన్నరాఘవమందు "ఏవిక గున్నలు సింగముల జడలు పీకుఁట" గ్రామ్య

మెందు కవుతుంది ? ద్వితీయ ముద్ర[illegible] ఈ పీఁకు శబ్దమట్లే ఉన్నది. అరసున్న మాత్రమే అధికముగా నున్నది. (చూ. పు. 186) ఇంకా మరికొన్ని వాక్యములలో కూడా ఈ 'పీఁకు' వున్నది యతికథలో (చూ. పు. 242 అడుగు నుండి రెండవ పంక్తి) "అభిక్షువు ఒక కంటిని పీకి చేతఁబెట్టుకొని ఇట్లనియె" అనే వాక్యమున్నది. ఇది నీచపాత్రము నోటిమాటకాదు, హాస్యోక్తికాదు. కథ కులుగాఁ శాస్త్రిలవారు స్వముఖమున వచించినవాక్యము. రెండవ ముద్రణములో "పెల్లగించి" అని దిద్దుకొన్నారు. (చూ. పు. 449 పంక్తి 15). మొదటి ముద్ర ణము 1891 సం॥ ముది; రెండవది 1911 సం॥ముది. పంతులవారి ప్రసన్న రాఘవము 1897 వ సం. లోను శాస్త్రిలవారి విమర్శము 1893 సం॥లోను అచ్చు పడ్డవి. ఇట్టి చిత్రములు ఈ వ్యాసము మూడవ భాగములో అనేకములు చూపి స్తాము–ఇపుడివి చాలును.

42. 'బుగ్గలు' గ్రామ్యమని అప్పకవి నిషేధించినది నిజమే. గాని వేంకటరాయశాస్త్రిలవారుకూడా వేంకటరత్నము పంతులవారి వలెనే తమ నాటక మందు "రేకిడుతమ్మి మొగ్గకెల రేదొరబుగ్గకు నాదు పట్టికిన్ గాకతి వంశ పీరునికిఁ గంజజుఁ దేమిగతిన్ లిఖించెనో" (అంక. III) అని ఉత్తమ పాత్ర నోటనే, ఉత్తమ పాత్రనుగురించే 'బుగ్గ' అని పలికించినారే; 'చెంపలునూ' గ్రామ్యమనుటకు శాస్త్ర ప్రమాణము శాస్త్రిలవారు చూపించలేదు. పంతులవారు 'చెక్కిలి' శబ్దము ఎరుగనివారు కారు. మొట్టమొదట పద్యముగాను ఇంకను మరికొన్ని చోట్లను (చూ. పు. 872) 'చెక్కిళులు' ప్రయోగించినారు. 'చెక్కిలి' పద్యమందు పట్టకపోతే 'చెంప' పెట్టుకొన్నారు. చెంప శబ్దము 'కపోలము' 'గండస్థలము'లకు పర్యాయపదముగా పూర్వకవులు వాడకపోయినా, 'చెంప కొప్పు' వర్ణించినారు. (చూ. భానుమతీపరిణయము; ప్రాగ్దిశ చెంపకొప్పు) 'చెంపకాయలు'కు బదులు చెక్కిలికాయలు 'చెక్కుకాయలు' అనరు. 'చెక్కులు' అనగా "బుగ్గలు" అవునో కాదో ? బుగ్గలు ఉబ్బెత్తుగా వుంటేనే అందము. చెక్కిలి కపోలమయితే, కపోలభిత్తి కపోలఫలకము అని కవులు వర్ణించినారు. చెక్కిళ్లు, చెక్కులు, చెంపలు, బుగ్గలు, కపోలము, గండస్థలము, గల్లము; ఇవి అన్నీ కవులు తమ ఇష్టానుసారముగా వాడితే తప్పు పట్టకూడదని మా మతము, నైషధములో (3, 208) శ్రీనాథుడు వాడిన గల్ల శబ్దము "గ్రామ్యతా దోషావహ మని ఆలంకారికు లాక్షేపింతురని" శాస్త్రిలవారు వ్యాఖ్యలో వ్రాసి ఊరు కొన్నారు. ఆత్మవిశ్వాసము, ఆత్మగౌరవముగల కవులు శుష్కలక్షణమునకు భయపడరు. భవభూతి గల్ల శబ్దము నిరాటంకముగా మాలతీమాధవమందు వాడి నాడు కాదా ? మనుచరిత్రలో (5. 69) పెద్దన, పాండురంగ మహాత్మ్య మందు (1. 94) రామకృష్ణుడు సభ్య వర్ణనమందే గల్ల శబ్దము ప్రయోగించినారు. వారిని

ఏమి చేయగలిగినది లక్షణశాస్త్రము? పిల్లలను భయపెట్టేటూచి! గల్ల శబ్దము సంస్కృతములోనిది కానే కాదు. ఇది ప్రాకృత శబ్దము. వాల్మీకి ప్రాకృత సూత్రములలో 1. 3. 105 గోణాద్యా:—51 "గణ్డస్థలే గల్లో" అని ఉన్నది. అందుచేతనే కాబోలు సంస్కృతము వాడుక భాషగా ఉన్న కాలమందు ప్రాకృత సాంకర్యము నిషేధించినారు. వాడుకలో లేని ప్రాచీన శబ్దములు, ఛాందసములు "ఆర్షములు అని" సాంకర్యమిష్టము లేకనే ఆ కాలములో ఇట్టివికూడా శిష్టులు నిరాకరించి ఉంటారు. ఇట్లే వాడుకలో లేని కేవల గ్రాంథిక శబ్దములున్ను పామరులు మాత్రము వాడే గ్రామ్యములున్ను శిష్టుల లౌకిక భాషలో కలియకూడదన్న నియమము, ఇంగ్లీషులో ఉన్నట్టు, పెట్టుకోవడము మంచిది.

43. (5) పండ్లు—"చెలియ నీదు మొగము చెలఁగుఁ జందురుఁడుఁగఁ బండువెన్నెల విడుఁబండ్లదాలు" అని పంతులవారు చేటిచేత సీతను వర్ణింపించినారు. (చూ. పు. 29) ఈ వాక్యమందలి "పండ్లు" అనే శబ్దమును దూషించి తమ విమర్శమందు—పండ్లట! చెలి పండ్లు మల్లె మొగ్గలనరాదు" "అని అప్పకవి" అని శాస్త్రులవారు ఉపదేశించినారు. వీరికి అప్పకవి గురువయితే వారికి గణపవరపు వెంకటకవి గురువు. చూడండి వెంకటకవి చెప్పిన లక్షణము: ప్రబంధరాజ విజయ వేంకటేశ్వర విలాసము (పు. 114)

సీ. తుఱు మహి మోము చంద్రుఁడు నుదు రఱనెల
        బొమలు విండ్లక్షు లేణములు ముక్కు
    నువుఁబువ్వ చెవులు శ్రీల్ నునుబండ్లు మొల్ల ల
        ధర మిగు ర్చెక్కు లద్దములు గవుద
    తాటిగింజ మెడ చిందము ప్రేళ్ళు పగడముల్
        కరము లబ్జములు కక్షములు దిరుగు
    దులు కేలు తూండ్లు గుబ్బలు గిరు ల్వళు లల
        రిచు వాల్ నాభి గుహ నడుము
    కటు లరులు తొడ లంట్లు మోఁకాళ్ళు బొంగ
        రములు పిక్కలు పొదులు గుల్ఫము లరడలు
    ప్రపదములు కూర్మములు నఖరము లుడుల
        దగు లెడదమ్ములు వెనుపల్క వెలఁది కొప్పు.

ఈ వెంకట కవి అప్పకవికి ఎందులో తక్కువ? ఎన్నో గ్రంథాలు వ్రాసినాడు. అతని ప్రబంధరాజ విజయ వేంకటేశ్వర విలాసమునకు కీర్తిశేషులయిన పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు వ్రాసిన పీఠిక చూడండి. "అమ్మా! ఇంతవాడా ఈయన!" అని మీరు ఆశ్చర్యపడతారు. ఇతడు గొప్ప లాక్షణికుడని,

మహా ప్రౌఢుడని శ్రీమోఘే జగన్నాథ మల్లుగారు వ్రాసినారు. గనుక పంతులవారి ప్రయోగము లక్షణ విరుద్ధము ఎంతమాత్రము కాదు. వెంకటకవి లక్షణము తప్పని ఒకరంటే, "కాదు అప్పకవి లక్షణమే తప్పు" అని ఇంకొకరంటారు మా మతము యిదివరకే చెప్పినాముగదా, ఏ లక్షణము కవిప్రయోగానురోధమూ అదే ఒప్పు. కవి ప్రయోగములలో వైవిధ్యముంటే అంగీకరించవలసినదే. కవులు యథేష్టముగా లోకమునుండిగాని గ్రంథములనుండిగాని శబ్దములు గ్రహిస్తారు. కూడదని విషేధించడానికి ఈ శాస్త్రులవారెవరు ? ఆయన కెవరిచ్చినారు ఈ యధికారము ? లేని అధికారము తెచ్చి పెట్టుకొని, ధూం ! ధాం ! హూత్ ! హత్ ! అని అంటే ఎవరు మన్నిస్తారు వారిని ?

44. నన్నయ "పండ్లు" శబ్దము వాడి ఉంటే మాకు కనబడలేదు. గాని తిక్కన గ్రంథములందు చాలచోట్ల అది చూచినాము. (స్త్రీ వర్ణనలో కాదు.) ఈ ప్రయోగము చూడండి, గ్రామ్యమో అగ్రామ్యమో మీరే విచారించండి.

చ. వినుము జరానుబంధమున వెంట్రుక తండముఁ బండ్లు వీనులుం
గనుఁగవయున్ జరంబొరయుఁగాని యొకప్పుడుఁ దృష్ణజీర్ణగా ।
దు. (అనుశా. 1. 147)

శ్రీనాథుడు కాశీఖండమందు (చూ. 3. 84) గీ. పండ్లు వేర్వేసికదలు చూపకయమున్న కాలుసేయాడు తఱియంద కదలవలయుఁ దీర్ఘసేవకు" అనిన్ని సాముద్రిక శాస్త్రము చెప్పిన పురుషుని కల్యాణ లక్షణములు వర్ణిస్తూ, సీ.గీ.... "భాగ్యనిధి ముప్పదియు రెండు పండ్లవాఁడు" (చూ. 4. 31) అనిన్ని వ్రాసినాడు పాండురంగ మహాత్మ్యమునందు (చూ. 2. 137) "భక్తివృద్ధుఁడు గాఁగ బాటించె నీ వేల్పు ప్రహ్లాదుఁ గడుఁబాల పండ్లనాఁడ" అని ఉన్నది.

45. (6) కాళ్ళు—ఈ వ్యాసము 25 వ పేరాలో, అప్పకవి 'కాళ్ళు' శబ్దము గ్రాహ్యమన్నాడో, లేక గ్రామ్యమనిన్ని ఎక్కడా వాడకూడదనిన్ని విషేధించినాడో, లేక ఒక్క స్త్రీ వర్ణనలో మాత్రమే కూడదన్నాడో స్పష్టముగా తెలియదములేదని వ్రాసినాము. గాని గుప్తార్థ ప్రకాశికయందు బ్ర. శ్రీ కల్లూరి వేంకటరామ శాస్త్రులవారు 'అప్పకవిగారి మతంబున 'హరి మధ్య కాళ్ళు గుళ్ళనఁగరాదు' అను పద్యంబుచే 'కాళ్ళు' అని ప్రయోగింపఁగూడదనియే సిద్ధాంతపఱచిరి. కాని 'కాళ్ళుమటకుఁ గవిశేఖరుల ప్రయోగంబులు భారతమునందుఁ బెక్కులు గలవు' అని చెప్పి, ఈ క్రిందను వ్రాసిన మూడు ప్రయోగములుదాహరించి 'ఇంకను బ్రయోగంబులు పెక్కులు గలవు' అన్నారు:— (1) భార, ఆది. క. కడకాళ్ళు పట్టివానిని, (2) ఆది. ఆ. 5. క. 'వీని రోయుదీఁగె కాళ్ళంఁ బెనంగె' (3) విరా. అ. 1. సీ. 'కాళ్ళ యెప్పిదమాడు కట్లనుల్వలము చేయంగ'

గుప్తార్థ ప్రకాశికాకారులు అప్పకవిమతము అంగీకరించక పోవుటకు కారణమేమిటి? అతని మతము కవి శేఖరుల ప్రయోగములకు విరుద్ధముగా ఉండటమే గదా! అప్పకవికి పూర్వులయిన ఆదికవులు నన్నయ తిక్కనలు రచించిన గ్రంథమందు పెక్కు ప్రయోగములుండగా (వాటిని చూడకగాని ఉపేక్షించిగాని నిరాకరించి గాని) వాటికి వ్యత్యస్తముగా అతడు చెప్పిన లక్షణము తప్పని సిద్ధాంతమయినది గదా. కల్లూరి వేంకటరామశాస్త్రులవారు గ్రామ్యవాదులుకారు; వారికి 'గ్రామ్య ము'లు అసహ్యములు, అయితే, వీరికిన్ని వీరివంటి పండితులకున్ను ఇతరుల 'గ్రామ్యము' ఒకప్పుడు సహ్యమున్ను అగ్రామ్యమున్ను అవుతుంది. అప్పకవి నిరాకరించినవి కొన్ని అంగీకరించినట్టే కేతన గ్రామ్యమన్నవి కొన్ని అగ్రామ్య ములని ఈ శాస్త్రులవారు సిద్ధాంతము చేసినారు. మేముకూడా ఈ పండితులవలెనే ఇతరులు చేసిన సిద్ధాంతములు అమోఘములని విశ్వసింపక, అవి లోక విరుద్ధ ములుగా తోచినప్పుడు విమర్శించి స్వయముగా యదార్థము అవునో కావో నిర్ణ యించుకొంటున్నాము. ఇతరులు అందరూ ఒప్పుకొన్నా ఒప్పుకోకపోయినా ఎవరి తృప్తికోసము వారు మాతృ భాషా విషయములో ఇట్టి మీమాంస చేయడమునకు అధికారము గలవాళ్ళే గదా. మాతృభాష ఒక్కరి సొమ్ముకాదు; పండితులు గుత్తకొన్నదిగాదు.

46. అప్పకవి బాగా భారతము చదువుకోలేదని తోస్తుంది. బాగా చదువుకొని వుంటే, "రణము వర్ణించుచో వీరరసమునందు యుద్ధ పంచకమునఁ దిక్క యొజ్జసారెఁ గాళ్ళటంచు రచించుట గాంచి కవులు చెప్పుకొనిరి మీఁగాళ్ళని చెలఁగి కృతుల" అని అతడు వ్రాయకపోవును. "కాళ్ళు" "కాలు" శబ్దములు నన్నయే వాడినాడు. గుప్తార్థ ప్రకాశికలో ఉదాహరించిన మొదటి వాక్యములో "కడకాళ్ళు" అని ఉన్నది గాని "కాళ్ళు" అని లేదు. ఆ "కడకాళ్ళ" యినా ఉత్తమ స్త్రీవికావు; ఉత్తమ పురుషునివీ కావు. రెండవ వాక్యము సామెత. వాటి కన్న మంచి ప్రయోగము లుదాహరిస్తాము. ఆది. 5. 18 లో 'కుంతి....గంగనీళ్ళఁ గాళ్ళు మొగంబుఁగడిగికొని" అన్న వాక్యమందు కుంతివంటి ఉత్తమ క్షత్రియ స్త్రీ విషయములో "కాళ్ళు" శబ్దమున్నది. ఆది. 6. 289 లో "భీమసేనుండు.... కాళ్ళు గడిగికొని యాచమనంబుసేసి" అని, భీమునివంటి ఉత్తమ క్షత్రియ వీరుని విషయములోకూడా ఈ శబ్దము నన్నయే వాడినాడు. యుద్ధ పంచకమందేకాక విరాట 1. 238 లో "కాళ్ళు యొప్పిద"మని అర్జునుని విషయములోను, విరా 2. 17 లో "కాళ్ళను జేతుల వ్రేల" అని మల్లుని విషయమందును, భీష్మ, 1. 181 లో అర్జునుడు తన అవస్థ కృష్ణునితో చెప్పుకొన్న "నిరతముగాదు గాండి వము విల్వఁగనోర్వవుగాళ్ళు" అనే వాక్యమున అర్జునుని విషయమందున్ను, తిక్కన వాడినాడు. నిర్వచనోత్తర రామాయణమందు కూడా (చూ. 6. 14)

కృపబుట్ట నన్ను కాళ్లం బడియెన్" అని వేంకటరత్నము పంతులవారన్నట్లే పరిగా ఉన్నది. వీర రసమునందు యుద్ధపంచకమున కనబడేవి తెగిన కాళ్ళు మొదలయినవి గనక అవి వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు "అన్నుల చన్నుల"ను గురించి చెప్పినట్టే మెడికల్ కాలేజీ విద్యార్థులు పరీక్షకోసము కోసిపెట్టుకొన్న శవాంగములవి అంటారు గాబోలు. అప్పకవి కూడా ఉత్సాహమునకు లక్ష్యముగా రచించిన పద్యములో (చూ. 4. 277) "కృష్ణుఁదొడిసి కాళ్ళు వట్టి పెన్ ద్రోహి చావు మనుచుఁ గురువిద్రోచెఁ గాళ్ళు మీదుగాన్" అని కాళ్లు శబ్దము యుద్ధ వర్ణనలో ఉచితముగానెంచి ప్రయోగించినారుగాబోలు. పాండురంగ మహాత్మ్యమందు (చూ. 1, 126) మృగవధాటివి శుద్ధాంత మీననయనల "నెఱికురులు" "విబ్బరంపు గుబ్బచన్నులు" "తొడల పెక్కువ"తో పాటు "కాళ్ళు" కూడా కవి వర్ణించినాడు. సత్యమో అసత్యమో కవులకే తెలియవలెను. విజయ విలాసములో "కలికి నెఱివేణిచెలువంబు కాళ్ళఁబెనఁగ" అనే ప్రయోగ ముండగా, సారంగధర చరిత్రలోని 'మీఁగాళ్ళు' ఎందుకు అప్పకవి ఉదాహరించినాడో ! ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నమందు (చూ. 2. 86) "కచ్ఛపంబులఁబోలి మీఁగాళ్లు దనరు" అని పింగళి సూరన ప్రయోగము అప్పకవి చూడలేదు గాబోలు. ఆధునిక కవులలో కూడా కాళ్ళు వాడినవారు ప్రసిద్ధులున్నారు.

బ్ర. శ్రీ. వడ్డాది సుబ్బరాయ కవిగారు విక్రమోర్వశీయము 3 అం. ఉ...."నీటుగ మేడమీఁద దిగి విచ్చేఱచేఁదన కాళ్ళు దొట్రిలన్‌బోటి పెనంగి ముందరకుఁబుచ్చఁగ నూర్వశి నన్ను డాయునా" అనిన్ని, బ్ర. శ్రీ. మండపాక పార్వతీశ్వర కవిగారు;—"తన కాంచి కాళ్ళఁబెనంగఁగా" అనిన్ని ప్రయోగించినారు. వీరు.అప్పకవీయము చదివినవారే గాని అప్పకవి అనుశాసనము నిరాకరించినారు ఇకను "మోకాళ్లు", "మీగాఁళ్లు", "గుదిగాళ్లు" మొదలయినవి తరచుగా సరస కవులు ప్రయోగించి ఉన్నారు. పింగళి సూరన ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నములో (చూ. 2. 86) "కచ్ఛపంబులఁ బోలిఁగాళ్ళు దనరు" అని నాయికనున్ను, గణపవరపు వెంకటకవి ద్వాత్రింశదవయవవర్ణనలో "మోకాళ్ళు బొంగరములు" (చూ. ప్రబంధ రాజ. పు. 115) అనిన్ని వర్ణించినారు. తారాశశాంక విజయములో—గుదిగాళ్లు వెన్నునఁ గూర్చి నొక్కి మదన శాస్త్రమెఱింగి...." అని ఏ యువివర్శిటీ వారికి భయపడకుండా, వేంకటరాయ శాస్త్రులవారివంటి రసికులు మెచ్చుకొనేటట్టు రచించిన సరస వర్ణనలో "గుదిగాళ్ళు" అని ఉన్నది. ఇంతమంది కవుల సరసరచనలలో కనబడుతూఉన్నా, వేంకటరత్నము పంతులవారు వ్రాసిన "మా పినతల్లి కాళ్ళకు నమస్కారణంబు నొనర్చునప్డు" అనే వాక్యములో ఉన్న "కాళ్ళకు" శబ్దము నిందించి, వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు "ఈ పదమును కవులు వాడినను వాడిరిగాని గ్రామ్యకక్ష్యవగాహిగా నున్నది" అన్నారు

గదా ? వారీ ప్రయోగములు ఎరుగక ఆక్షేపించినారని ఊహింతమా ? లేక, ఈ కవులందరూ తెలివితక్కువచేత గ్రామ్య శబ్దము వాడినారనిన్ని నన్నయాది మహాకవులందరి ప్రయోగములు, ప్రమాణములు కావనిన్ని నిరసించి శాస్త్రిల వారు నిరాకరించి ఉంటారని ఊహింతమా ? శాస్త్రిలవారు గొప్ప పండితులయితే అయిరిగాని, వారికన్న మా దృష్టికి ఈ కవులే ఎక్కువ గొప్పవారు, ఈ కవుల కన్న శాస్త్రిలవారి దృష్టికి అప్పకవి గొప్ప పండితుడయితే ఆయెనుగాని మాకీ కవులే పూజ్యులు. లోకములోను, సత్కావ్యములలోను ప్రచురముగాఉన్న కొన్ని శబ్దము అప్పకవి లక్షణము చొప్పున గ్రామ్యమని భ్రమపడి శాస్త్రిలవారు తాము వాడకుండా ఊరుకుంటే ఊరుకోవచ్చునుగాని, ఇతరులు వాడినప్పుడు గ్రామ్యమని నిందించడము అవివేక విలసిత మనిపించుకోదా ।

47. (7) 'చెవులు' అప్పకవి గ్రామ్యమని నిషేధించిన ఈ శబ్దము కూడా వేంకటరత్నము పంతులువారు ప్రసన్న రాఘవములోనే అనేక స్థలములలో వాడి ఉన్నారు. అదేమో శాస్త్రిలవారు ఈ నేరము ఉపేక్షించి ఊరుకొన్నారు, ఎంతగా ఉన్నది. పంతులువారిని తిట్టడమునకు అవకాశము దొరికితే వృధాపుచ్చవలసిన వారు కారు. అప్పకవి అనుశాసనమును అక్షరాలా అనుసరించవలసినదే అని శిరసావహించి శాస్త్రిలవారు "చన్నులు" మొదలయిన శబ్దములు గ్రామ్యములని ఆక్షేపించినట్లే, "చెవులు" అసభ్యమని తలంచి మరి కొందరు పండితులు ప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథములు దిద్దుతున్నారు. గనుక మే మీ శబ్దము అసభ్యము కాదని తిక్కనాది మహాకవుల ప్రయోగము లుదాహరించి సిద్ధాంతము చేస్తున్నాము. ఏ పండితుడైనా తనకు ఈ శబ్ద మిష్టము కాకుంటే తాను మానుకోవచ్చును. గాని ఇతరులు వాడితే దూషించడమునకు అధికారము గలవాడు కాడు. ఇతరుల గ్రంథములు పరిష్కరింప బూనుకొన్న పండితులు లేఖక దోషములు దిద్దవలసినదే గాని గ్రంథకర్త వాడిన శబ్దములు మార్చకూడదు. అట్లా మార్చినవాడు కూటకరణదోషము చేసినవాడే, ద్రోహి.

48. పోతన భాగవతము చదివిన వారందరికీ భాగవత మహాత్మ్యమును వర్ణించి కవి రచించిన పద్యము నాలుక కొనను ఉంటుంది. ఒక్కరీతిగానే దేశమందు అంతటా :—

క. భూషణములు చెవులకు నఘపేషణములు మృత్యుచిత్త భీషణములు హృ
త్తోషణములు కల్యాణ విశేషణములు హరి గుణోపచిత భాషణముల్.

అనే పాఠము సుప్రసిద్ధమని విన్నాము. మేము చదువుకొన్న అచ్చుపుస్తకములో ఈ పాఠమే ఉన్నది. అయితే 1904 వ సంవత్సరమందు ఆనంద ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రితమయిన పుస్తకములో ఈ పాఠము కనబడదు. మొదటి

చరణములో "చెవులకు" బదులుగా "వాణికి" అని ఉన్నది. కళ్ళు నులుపుకొని జాగ్రతగా మరీ మరీ చూచినాము. "వా-ణి-కి" అని మూడక్షరములు స్పష్టముగా ఉన్నవి. పూర్వము అచ్చుపడ్డ పుస్తకములు మళ్ళా చూచినాము. "చెవులకు" అని నాలుగు అక్షరములున్నవి. తాటాకు పుస్తకాలు చూచినాము. వాటిలో కూడా "చెవులకు" అనే ఉన్నది. ఈ మార్పును గురించి పీఠికలో ఏమయినా పరిష్కర్తలు రాయదుర్గము నరసయ్య శాస్త్రులవారు తంజనగరం తేవప్పెరుమాళ్ళయ్య వారు, వ్రాసినారేమో అని చూచినాము; గాని అందులో ఏమీ కానరాలేదు; అయితే బ్ర. శ్రీ నాగపూడి కుప్పుసామయ్య బి. ఏ. గారు వ్రాసిన పీఠికలో (చూ. పు. 12) "శబ్దాలంకార విశేషమును పోతన నానావిధ చిత్రగతుల వీనుల విందుగా రచియించి యున్నవాడు" అని "భూషణములు చెవులకు" అనే పద్యము "చెవులకు" అనే శబ్దముగల పాఠమే, ఉదాహరించినారు. కుప్పు సామయ్య గారు గ్రంథములో వున్న "భూషణములు వాణికి" అనే పాఠము చూచి, ఎత్తుకోక, "భూషణములు చెవులకు" అని తమకు సుపరిచితమై జిహ్వాగ్రమందున్న పాఠమే ఉదాహరించడము మా ఊహను బలపరుస్తున్నది; ఇంతేకాక, ఈ పద్యములో "హరిగుణోపచిత భాషణములు" వాణికి భూషణము లని చెప్పితే, తక్కిన విశేషణములు సంగతమయి పొందిక కనబడవు; * పొందినా, పరిష్కర్తలు అప్పకవి అవివేకముచేత చెప్పిన తప్పు లక్షణము ప్రమాణముగా చేసుకొని, ప్రసిద్ధమయి ఉన్న పాఠమును మార్చి, లేని పాఠము చేర్చి పోతన గ్రంథము పరిష్కరించి వుంటే, అట్టి పరిష్కృతి ఘోరమయిన దుష్కృతి అవుతుంది. దానికి మరి నిష్కృతి లేదు. తంజపురి తేవప్పెరు మాళ్ళయ్యవార్లంగారు ఏ తాటాకు పుస్తకములలో "భూషణములు వాణికి" అనే పాఠముచూచినారో, తక్కిన తాటాకు పుస్తకములో నున్న "భూషణములు చెవులకు" అనే పాఠముకన్న ఈ పాఠము మంచిదనిన్ని పోతన్న ఇట్లే వ్రాసి ఉంటాడనిన్ని ఊహించడమునకు తమకు ఏమికారణము లున్నవో, చెప్పవలసిన వారయి యున్నారు. అయ్యో పోతనామాత్యా! అయ్యో ఆంధ్ర భాగవతమా! పోతన ఒంటిమిట్టవాడా? ఓరుగంటివాడా? అని తగవులాడుతున్నారు గాని పోతన గ్రంథము తారుమారు అయితే చూడరు, చింతించరు.

అప్పకవి బోధితులైన యిప్పటి కవిపుంగవులు తప్ప నన్నయ మొదలు కొని మహాకవులందరూ 'వీనులు' 'చెవులు' అనే శబ్దములు పర్యాయపదము లుగా, పద్యములో ఏది ఇమిడితే అదే వాడుతున్నారు. 'వీనులు' అనేశబ్దమునకు ఏకవచనము లేనందున, ఒకదానిని మాత్రమే చెప్పినపుడు 'చెవి' అనక తీరదు.

---

* అథ్యాహి కథాసారం మమకర్ణరసాయనం (భాగ 1.8) అని శ్రీమద్భాగవత మాహాత్మ్యమందున్నది.

'పెదచెవుల నిడితి' (ఆర్య. 1. 21) మొదలయిన నుడికారములలో పలుకుబడి తప్పకూడదు; 'పెదవీనులు' అనరు. 'చేటచెవుల వేల్పు' అనుటకు మారుగా 'చేటవీనుల వేల్పు' అంటే అసహ్యముగా ఉంటుంది. ఆంధ్రనామ సంగ్రహము, సాంబనిఘంటువు, ఆంధ్ర భాషార్ణవము, మొదలయిన కోశములలో 'వీనులు' 'చెవులు' చేరి ఉన్నవి. "చెవులకు నుత్సవంబొందుచుండ" (అర. 1. 357) అని నన్నయ వాడినాడు. "చెవులకు నింపెసఁగ" (శాంతి III 395) 'నా చెవుల కింపారన్' (శాంతి VII. 135). "చెవులార వింటి" (ఆశ్వ II. 130) అని తిక్కన, చెవులు చల్లంజేయన్ (కృ. శా. II 39) అని పిల్లలమర్రి పినవీరన — ఇట్లు కవులందరూ ప్రయోగించినారు. అప్పకవే బంధ కవిత్వ లక్షణములో (IV. 384 సీ. పా) "కవులకుఁ జెవులపండువులు పేయ" అని వ్రాసినాడు, "కావ్యంబు సరసులైన కవుల చెవులకు నెక్కిన గాని నమ్మఁ డెందుఁ బరిణతి గలుగు కవీశ్వరుండు" (విర్వ 9) అని తిక్కన చాలా కాలము క్రిందటనే కవులకు 'చెవులు' పెట్టినాడు. "పవడంపు జొత్తుల చెవుల రూపడఁగంగ" అని అర్జునునికిన్ని చెవు లుంచినాడు (చూ. విరా. 228). కవులకున్ను ఇతర పురుషులకున్ను 'చెవులు పెట్టడము తప్పుకాదుగాని, ఉత్తమ స్త్రీలకు చెవులు, పెట్టితే గ్రామ్యతాదోషము కలుగుతుంది' అని వాదించే వారిని పట్టుకొని పీడిస్తూ ఉన్న పిశాచమును పారదోలుటకు ఈ ప్రయోగమంత్రము ఉపచరిస్తుంది. (చూ. విర్వ. VIII. 47)

చ. పొలయు సమీరణంబు విసుపుందనుపుం దగ నంపు నెమ్మనం
బుల నొకయింపుఁ బెంప రతిబోటులు విభ్రమమొప్ప వీఁగుఁజ
న్నులపయిఁగే లమర్చుచుఁ చనూలత లించుక గొంక గుంతలం
బులుమెల పొందఁగాఁ జెవుల పొందునఁ జేర్చుచుఁగూడి వేడుకన్.

ఇట్లు సీతాదేవికి, ఆవిడ చెలులకు 'చెవులు' పెట్టుటకు తిక్కన జంక లేదు. అయితే ఆతడు అప్పకవీయము చదువుకోలేదు; అప్పకవీయము చదువుకొన్న బ్ర. శ్రీ వావిలికొలను సుబ్బారావు పంతులవారు కుమారాభ్యుదయములో (1. సీ. పా.) "శ్రీ విలాసంబు విసీయమ చెవులను గమ్మల గొలుసులఁ గదఁక విలిపి" అని ప్రయోగించడము వింతకాదా? అంతకన్నా వింతకాదా ఈ సుబ్బారావు పంతులవారే తమ సులభ వ్యాకరణములో (చూ. 3-వ భాగము. పుట 25) "చెవులలోఁ గమ్మలు పెట్టుకొని" అని ఉత్తమ స్త్రీల వర్ణించుట యందు 'చెవులు' యోగ్యమయిన పదము కాదనిన్ని "వీనులఁ గమ్మలు మెఱుంగులు గ్రుమ్మరింప" అని చెప్పనగుననిన్ని బడిపిల్లల కోసము అనుశాసించడము? లాక్షణికుల అనుశాసనమునకున్ను వారి వ్యవహారమునకున్ను వైరుధ్యమున్నప్పుడు వాటిలో ఏది శిష్ట వ్యవహారానురోధముగా ఉంటే అదే

గ్రాహ్య మవుతుంది, అప్పకవిగాని వావిలికొలను సుబ్బారావు పంతులవారుగాని, వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు గాని, ఏలేశ్వరోపాధ్యాయులుగాని ఎవరు లక్షణము చెప్పినా, లోకవిరుద్ధమైతే చెల్లఁగూడదు. అప్పకవి, వేదము వేంకట రాయ శాస్త్రిలవారు, వావిలకొలను సుబ్బారావు పంతులవారు 'చెవులు' అనే శబ్దము అసభ్యమన్నా, వీరికంటే తక్కువవాడు కాడు, గణపవరపు వెంకటకవి 'చెవులు' అగ్రామ్యమని; 'చెపుల్ శ్రీల్' అని లక్షణము చెప్పినాడు. (చూ. ఈ వ్యాసము 43 వ పేరా). "శ్రీలుదా రౌట నాశ్రితపద్మకర్ణి కాకృతిఁ జెవుల్ కమల కర్ణికల మెఱయ" అనిన్ని, "శ్రీమించు చెవుల గౌజగలు మెఱయ" అనిన్ని ఆముక్తమాల్యదలో కవి 'చెవులు' ప్రయోగించడము సరస కవుల చెవులకు కటువుగా ఉన్నదా ? తియ్యగా ఉన్నదా ? ఇది గోపికాది క్షుద్ర స్త్రీవర్ణన కనుక 'చెవులు' శబ్దము కవి వాడినాడని అప్పకవి శిష్యులు సమాధాన పడుదు రేమో ! శ్రీలయిన చెవులున్ను, శ్రీలను మించిన చెవులున్ను, అసభ్యవర్ణనలో ఉచితమగునా ? పుస్తకము విప్పి పద్యాలు బాగా చదువుకొంటే తెలుస్తుంది, సభ్యమో అసభ్యమో. 'చెవులు' లేకుంటే పండితుల కుండలాలు, పేరంటాళ్ళ చెవాకులు, చెవుల పువ్వులు, ఎక్కడ పెట్టడము ? వినడానికి 'వీనులు' పుట్టినా, గుసగుస లాడడానికి 'చెవులే' కావలెను. 'చెవులు' చర్చ యింతటితో చాలును.

50. (8) కన్నులు, 'చన్నులు' 'కన్నులు' గ్రామ్యమని అప్పకవి నిరాక రించినా దనుకొనేవారు కేవలము బాలికులు, అప్పకవి నిరాకరించిన శబ్దములు 'కండ్లు' 'చండ్లు' గాని 'కన్నులు', 'చన్నులు' కావు. తాటాకు పుస్తకా లన్నిటిలోను 'కండ్లు', 'చండ్లు' అనే వ్రాసి ఉన్నది. 1859 వ సం. లో మొట్టమొదట అప్ప కవీయము పరిష్కరించి ముద్రించిన పండితుడు తెలివి తక్కువచేత దిద్దినాడు. అప్పటినుండి ఇప్పటివరకూ ఆ తప్పు అలాగే అచ్చుపడుతూ ఉన్నది. పండితు లందరూ కండ్లుమూసుకొని కూర్చున్నారు. పాండిత్య మీలాగున్నది. కన్నులు గ్రామ్యమని అప్పకవి నిషేధించినా డనుకోవడము అజ్ఞానమువల్ల నని చెప్ప వచ్చును గాని, ఆ శబ్దము గ్రామ్యమని నమ్మికొని విడిచి పెట్టడము అవివేక మనక తప్పదు. మరి, ఆ శబ్దము ఏదైనా గ్రంథములో కనబడితే, ఆ గ్రంథము వ్రాసిన వానిని నిందించడము, గ్రంథము దిద్దడము అతిసాహసము కాదా ? పండిత పరిష్కరణమువల్ల పాడుకావడము ఒక్క అప్పకవీయమే కాదు; నరస భూపాలీయము కూడాను. అచ్చు పుస్తకములో 4 వ ఆశ్వాసము 10 వ పద్యము చూడండి :—

క. పామరుల భాష గ్రామ్యము భామిని కటి గల్లములు విభాసిల్లు ననన్
గోమలి చన్నులఁగన్నులు గాముని పండువు లొనర్చెఁగడువడి ననఁగన్,

మావద్దమున్న వ్రాతప్రతిలో ఉత్తరార్థము ఇట్లాలేదు. "గోమలిచంద్లు కంద్లకు నామని పందువు లొనర్చు ననిశమునునగన్" అని ఉన్నది. (ద్లు అనే అక్షరముమీద 'దులు' అని వ్రాసి ఉన్నది.) పూర్వులు ఎవరూ 'కన్నులు' గ్రామ్యమని చెప్పనే లేదు. మహాకవులు రచించిన గ్రంథాలు బాగా చదువకుండా అప్పకవీయములాటి లక్షణము మాత్రము వల్లించుకొని తప్పొప్పులు ఏర్పరిచే తెలివిలేని లాక్షణికులు, ఇప్పటివారు కన్నులు గ్రామ్యమని బడిపిల్లలకు వ్యాకరణాలలో వ్రాసి బోధపరుస్తున్నారు. 'గ్రాంథికభాష' తెలిసినవారు వేయిమందిలో ఒకడయినా ఉండడు. కనుక పండితులేమంటే అదే సత్యమని లోకులు నమ్ముతారు. "కాననివాని నూఁతగొని కాననివాఁడు విశిష్టవస్తువుల్ గాననిభంగి" గుడ్డి పండితులను నమ్ముకొని తెలుగువారు మోసపోతున్నారు. ఈ కాలమందు మరి ఏ దేశములోనైనా దేశభాషా పాండిత్యము ఇట్టి దురవస్థలో నున్నదా? దేశభాషతో తమకేమీ సంబంధము లేనట్టు దేశభాష గుడ్డి పండితులకు గుత్తకిచ్చివేసి, తాము కళ్ళు మూసుకొని ఊరుకొన్న నాగరికులు మరి ఏ దేశమందైనా క్రీ. శ. ఇరవైయో శతాబ్దమందున్నారా? ఏమి కర్మము! ఏమి పాపము! తెలుగు భాషకు, తెలుగువారికి ఏమి ఇంత దుర్గతి పట్టినది! దేశస్థుల భాష, దేశమందున్న శిష్టుల భాష, గ్రామ్యమట! పండితులకైనా బాగారానిది గ్రాంథిక భాషట! అయ్యో! దేశభాషా! నిన్ను తృణీకరించడముచేతనే గదా నూటికి పదిమందైనా తెలుగక్షరాలు వచ్చినవాళ్ళు దేశములో లేకపోవడము, చదువు నేర్చిన వాళ్ళయినా తెలుగు పుస్తకము ముట్టుకోకపోవడము, ఇంగ్లీషు పుస్తకాలే ఎప్పుడూ చదువడము సంభవించినది! ఇకనైనా తెలుగు వారు కండ్లు విప్పి చూతురా!

51. ప్రస్తుత మనుసరింతాము. విచక్షణులు కాని లాక్షణికు లేమంటే నేమి నన్నయాది మహాకవులందరూ 'కన్నులు' శబ్దము సభ్యవర్ణనలోనే వాడి ఉన్నారు. నన్నయ గిరికాదేవిని వర్ణిస్తూ "కలికిక్రాల్గన్నుల తెలుపు" (ఆది. III 29) అనిన్ని, ఉత్తరను వర్ణిస్తూ 'చన్నులుఁ గన్నులు" (విరాట 1. 245) అనిన్ని, తెనాలి రామకృష్ణుడు భగవంతుని "వెడదకన్నులవాని వెయ్యినామముల వాని (పాండు 1. 213) అనిన్ని, జక్కన "కన్నులు గండుమీలు" అనిన్నీ, వాడి ఉన్నారు. వందలుకాదు: వేలు ప్రయోగాలు ఉదాహరింపవచ్చును. 'కన్నులు' అనవలసినప్పుడల్లా 'కనుదోయి' 'కనుఁగవ' అనవలసిన నియమము లేదు! లేదు! లేదు!

52. (9) బొద్దు—ఈ శబ్దముకూడా గ్రామ్యమట! స్త్రీలయినా పురుషులయినా ఉత్తముల 'బొద్దు' 'హొక్కిలి' అనవలెనట! గుడ్డి లక్షణము! గుడ్డి పాండిత్యము! సభా. 1.143 "ఒక్కొక్క చన్నును, జెవియును, జెక్కును, జను బొద్దు మూఁపు...." లోని మాటలు మెడికల్ కాలేజీలో వాడవలసిన 'అన్నుల

చన్నుల' వంటి వంటారు గాబోలు; పోనీండి. విజ్ఞా. అచా, "బొడ్డు క్రింది యంగములు విప్పుఁజోఁకిన నచట గడుగవలయును" దీనిలో నున్న 'బొడ్డు' శానిటరీ డిపార్టుమెంటువారి పరిభాష అంటారా? వరాహ X. 53. 'బొడ్డుబంటిగా' ఇది ఇంజనీరింగు కాలేజీ పరిభాష గాబోలు! నాసికా పుటములు, నయనముల్, శ్రోత్రముల్, బొడ్డును, వక్షంబు భుజములందు (52)—ఈ వాక్యములో అరవ యవముల పేళ్ళున్నవి, వాటిలో 'బొడ్డు' ఒక్కటే ఏమి పాపము చేసుకొన్నది? దాన్ని మంత్ర శాస్త్ర పరిభాషలో చేర్చుకొంటాముగాని, కావ్యాలలో ఉండనీయ మంటారు గాబోలు! అయితే, ఇదో? కాశీ. V. 224 "అనంతరంబు బొడ్డు విప్పరుకొంచుం బ్రాణాపాన సమానోదాన వ్యానంబులు తృప్తిబొంది నాకు నానందం బొసంగుం గాతయని యాశీర్వదించు కొనునది"—ఇది కుక్షింభరణ పరాయణుల పరిభాషే, గాని కావ్యాలలో బ్రాహ్మణ సంతర్పణము వర్ణించరా? పోనీండి. భాగ II. 240. చ. "ప్రియుఁడగు బొడ్డుఁదమ్మి తొలిబిడ్డడు వేలుపుఁబెద్ద". భాగ IX. 374. సీ. 'ఒక వేయి తలలతోనుండు జగన్నాథు బొడ్డుదమ్మిని బ్రహ్మపుట్టె మొదట'; చిత్రభార. IV. 120....'బొడ్డుఁ దామర పువ్వునఁ బొడమినట్టి ముద్దు పాపఁడు నాలుగు మోములాఁడు' — ఈ వాక్యములలో 'బొడ్డు' పురుషులది, మొగవాళ్ళకు 'బొడ్డు'న్నా ఆడవాళ్ళకు మాత్రము 'బొడ్డు' పెట్టడము గ్రామ్యము. పొక్కిలే ఉండవలెను. కాంతాసమ్మితములయిన సత్కావ్యములలో సత్కవుల సాంప్రదాయము అదే; అని వాదించే పండితుల అజ్ఞానధ్వాంతభాస్కర మనే భేషజము ఇదిగో! పింగళి సూరన రచించిన ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నములో (చూ. II. 83) ప్రభావతి సౌందర్యము వర్ణిస్తూ హంస ప్రద్యుమ్నునితో చెప్పిన వాక్యము చూస్తే తెలిసివస్తుంది.

తే. నెన్నడిమి పేరిమింట నన్నెలఁత బొడ్డు.
పొన్నవిరి నిక్కముగఁ జూచి చిన్న బోదు
రభ్రకుసుమ సౌరభ సాధనార్థహేతు,
వాశ్రయా సిద్ధమనియెడి యయ్యలెల్ల.

సూరనా సత్కవి! ప్రభావతీ ప్రద్యుమ్నమా సత్కావ్యము! ప్రభావతా ఉత్తమ నాయిక! ప్రద్యుమ్నుడా ఉత్తమ నాయకుడు! వాక్యమా వాణి యను గ్రహమున శబ్ద సంస్కార పూతమయిన ముఖముగల 'శుచిముఖి' పలికినది!

దుష్టలక్షణమువల్లను గుడ్డి పంతుల అవిమృశ్య కారిత్వము వల్లను ఆంధ్ర భాషకు, ఆంధ్ర సారస్వతమునకు, ఎంతకీడు కలుగుతున్నదో చూచినారా?

అది, ఇది: వాఁడు; వీఁడు

53. పూజ్యురాండ్లయిన ఉత్తమ స్త్రీలనుగురించి మాట్లాడేటప్పుడు 'అది', ఇది, అనే సర్వనామములు ఇప్పటి లౌకిక భాషలో శిష్టులు వాడరు. అయితే, ఇప్పటి లౌకిక భాష గ్రామ్యమని వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు నిరాకరించినారు. వారికి గ్రంథములలోని భాష మాత్రమే సాధువు, దానికి వ్యతిరిక్తమైనది, శిష్ట జన వ్యవహారమందున్నా సాధువుకాదు. ఇట్టి నియమముగల శాస్త్రులవారు నేటి భాషా మర్యాద ప్రమాణముగా చేసుకొని కాటోలు వేంకటరత్నము పంతులవారి ప్రయోగములను నిందించినారు. ఇది మాకు వింతగా నున్నది. ఆంధ్ర ప్రసన్న రాఘవములో (చూ. పుట. 26) రాముడు సీతను గూర్చి :—

"క. ఇదె నా మదియను కలువకు, ముదంబునిడు శారదమగు పున్నమరేయై
పొదలెడు వెండియుసీయెడ, నిదియె జగన్మోహిని యన నెసఁగెడునాహా.

ఈ ప్రయోగమును నిందిస్తూ శాస్త్రులవా రేమన్నారో చూడండి :—'ఇది', 'ఇదియె' యని సీతకు రాముఁడు ప్రయోగించుట కడు విరసముగా నున్నది. వృద్ధ పత్యుచితము (చూ. విమర్శము పు. 90). ప్రసన్న రాఘవ మందే (చూ. పుట 29) రామలక్ష్మణ సంభాషణములో "లక్ష్మణుఁడు :— ఆర్యా ! ఇది యగుపడుచున్నది. రాముడు — అది యెట్లు తిరిగి వచ్చెను ?" అనే వాక్యము లున్నవి. శాస్త్రులవారి విమర్శనములో (చూ. పు. 107) "ఇందు 'ఇది' యను పదము సీతాపరముగా రాముఁడు గ్రహించినట్లు ఉత్తర వాక్యము వలనం దెలియు చున్నది. లక్ష్మణునిచేత సీతను 'ఇది' యనిపించుట రాముని చేత 'అది' అని పించుట రసాభాసముగా నున్నది. వృద్ధపత్యుచితమని తెలిపియున్నాఁడ" అని రెండవమారు ఆక్షేపించినారు. మరి ఒకచోటకూడా 'ఇది' అని సీతనుగురించి రాముడన్న వాక్యములో ఉంచే 'నాగరముగా లేదు' అని మాత్ర మన్నారు. (చూ. విమర్శము పు. 251), ఇట్లు ముమ్మారు జంకులేకుండా 'ఇది' 'అది' అనే శబ్దములు ఉత్తమ స్త్రీలను గురించి భర్తలయినా వృద్ధపతులయితేనే తప్ప ప్రయోగించి వాడకూడదని శాస్త్రులవారు నిషేధించినప్పుడు తమ అభిప్రాయమందు దృఢవిశ్వాసము గలవారనే ఊహించవలెనుగదా. మరి చూడండి ప్రాచీన కవులు ఈ శబ్దములు ఉత్తమ స్త్రీలను గురించి చెప్పిన వాక్యములలో ఎట్లు వాడి ఉన్నారో.

54. మొట్టమొదట ఆదిమకవి నన్నయ రచించిన భారతములోనివే ప్రయోగాలు స్థూలదృష్టితో చూస్తే కనబడ్డ వాటిలో మూడుపదులు ఉదాహరిస్తాము.

(1) ఆది. 1. 29. సీ. "ఎవ్వరి సతియిది సెప్పుమా జాతవేద." (భృగుపత్ని).

(2) ఆది. 1-130. 'ఇది నాకుఁ దొల్లి వరియింపంబడిన భార్య'

(3) ఆది. III. 38. వ. "అదియును, యిమ్ముని శాపంబిచ్చునో యని వెఱచి యిట్లనియె" (సత్యవతి వ్యాసుని తల్లి)

(4) ఆది. 3. 40 వ......'అది గంధవతి యనియు యోజనగంధి యనియుఁ' బరగి

(5) ఆది. 4. 49

చ. ఇది మునినాథ కన్యయని యెంతయు నిస్పృహవృత్తిమన్న
హృదయము రాజపుత్రినని యక్కమలాక్షి నిజాభిజాత్య సం
పద నెఱిగించినన్ మదనబాణ పరంపర కిప్పుడుండు నా
స్పదమయి సంచలించె నళి పాత వికంపిత పంకజాకృతిన్.

ఇట్లు దుష్యంతుడు శకుంతలను వివాహము చేసుకోగోరి దానిని గురించి చెప్పిన వాక్యములో ఆరాజుచేతనే నన్నయ 'ఇది' అనిపించినాడు. దుష్యంతుడు 'వృద్ధపతి' కాడు గదా ! శకుంతల వృద్ధనారి కాదుగదా ! వేశ్య కాదుగదా !

(6) ఆది. 4. 134 వ....ప్రతీపుండు దానిం జూచి......యిట్లేల నా కురు వెక్కితివని సది యిట్లనియె (గంగాదేవి, ముసలికాదు: ఉత్తంగపయోధర ద్వితయ)

(7) ఆది. 4. 137 వ.... అదియును నట్ల చేయుదునని యదృశ్యయయ్యె ('అది' గంగాదేవి)

(8) ఆది. 4. 143 చ. కని మునికన్యయో దనుజకన్యకయో భుజగేంద్ర కన్యయో యనిమిషకన్యయో యిది వియచ్చర కన్యకయో....

ఇట్లు 'ఇది' అని గంగాదేవిని గురించి శంతనునిచేత నన్నయ అనిపించి నాడు. శంతనుడు 'వృద్ధపతి' కాడు, 'సంప్రాప్తయౌవనుడు.'

(9) ఆది. 4. 144 వ. అదియును నమ్మహీపతి రూపయౌవన సౌందర్య విలాసంబుల కోటువడి ('అది' గంగాదేవి) ....

(10) ఆది. 4.152 వ....... అదియుం దొలిచేసిన సమయంబు దలంచి ('అది' గంగాదేవి)

(11) ఆది. 4.225 వ ....దీర్ఘతముండు ప్రద్వేషిణి నడిగిన నది యిట్ల నియె ('అది' బ్రాహ్మణి)

(12) ఆది. 5. 89 సీ. గీ...దివిజ నాయకుఁదతి భీతి నెఱిఁగి వాని తపముఁ జెఱుపఁబనిచె। జలజనయనఁ దరుణి జలపది యనియెడుదాని; నదియు వచ్చె వానికడకు.

(13) ఆది. 6.217 తే... ఇది చాలనబలదీనికలుఁగఁ జనదు (హిడింబి)

(14) ఆది. 7.72 సీ. గీ. సర్వలక్షణ ప్రశస్తాంగి యిది దివ్యకన్య యగు.... ఇట్లు సంవరణుడు తపతింజూచి పలికిన వాక్యములో 'ఇది' అన్నాడు ఇతడు వృద్ధపతికాడు: 'అభినవ యౌవన విభ్రమోద్భాసితుడు'.

(15) ఆది. 7.213 క. గురువచనస్థితి మన కేగురకును నిది పత్నిగా దగుస్, ఇట్లు ధర్మరాజు తమ్ములతో ద్రౌపదిని గూర్చి చెప్పినప్పుడు 'ఇది' అన్నాడు. ద్రౌపదీ వివాహమునకు పూర్వము పాండవులు వృద్ధులుకారు గద! 'ద్రౌపది నిత్యయౌవన' అని శాస్త్రులవారికి తెలుసును. తెలియకపోయినా, పెళ్ళి నాటికి ముసలిది కాదుగదా? ఉత్తమ స్త్రీయేకదా? ఇట్టిదానినే, ధర్మరాజు చేతనే, నన్నయభట్టే 'ఇది' అనిపించినాడు.

(16) ఆది VIII 104 సీ. అబ్జజు పేర్కొని యది దేవసభకుఁ బ్రదక్షిణం బొనరింప (అది తిలోత్తమ)

(17) ఆది. VIII 108 క. ఇది నా వల్లభ యిది నా హృదయేశ్వరి యనుచు గోరి యిరువురు మదనోన్మదులయి పరిగ్రహించిరి. ('ఇది' తిలోత్తమ; పరిగ్రహించినవారు సుందోపసుందులు వృద్ధులుకారు.)

(18) ఆది. VIII 154 క...ఆతని కది యిట్లనుచుఁ జెప్పె ('అది' వంద యను నప్సరస.)

(19) అర. II 75 వ. కావున నిది మదనుజీవితయనియు నను వ్రత యనియు నన్ను విడువక నా యనుగమనంబునకు ననుమతుఁడవు గమ్ము. ('ఇది' దమయంతి).

(20) అర. II 77. వ. ఇది నన్నుంగానక తన బంధులయొద్దకుంబోయి దుఃఖంబునం బొరయకుండును ('ఇది' యని దమయంతినిగూర్చి నలుడన్నాడు).

(21) అర. II 141 వ. ఇది పతి విముక్తయై యొప్పకుండియుఁదన పతివ్రతాగుణంబున నొప్పుచున్న యది ('ఇది' యని దమయంతిని గూర్చి సుదేవుఁడను బ్రాహ్మణు డన్నాడు ; అతడు ముసలివాడు కావచ్చును : గాని దమయంతికి పతికాడు.)

(22) అర. 2. 147. వ అయ్యా యిది యెవ్వనికూఁతురు? (దమయంతిని గురించి రాజమాత సుదేవునితో అన్న వాక్యము)

(23) అర. 2. 148 మధ్యాక్కర. నలినాక్షి యిది విదర్భేషు తనయ పుణ్యశ్లోకుఁడైన నలుదేవి దమయంతి సుమ్ము (అని సుదేవుని ప్రత్యుత్తరము).

(24) అర. 2. 164 వ. అదియునుఁగూతు నభిప్రాయంబు భీమున కెఱిం గించిన (ఇక్కడ 'అది' భీమరాజు పట్టమహిషి, దమయంతి తల్లి).

(25) అర. 2. 193 వ. కేశినియును బాహుకు పలుకులు నాకారంబును దమయంతి కెఱింగించిన నది యాతని నలుంగా శంకించి, ('అది' దమయంతి)

(26) అర. 2. 203 వ. అది యప్పుడు భీము ననుమతంబున దమయంతి యొద్దకు బాహుకు రావించిన ('అది' దమంతి తల్లి),

(27) అర. 2. 332 అదియును మునివరు నభిప్రాయం బెఱింగి.... యిట్లనియె. ('అది' లోపాముద్ర: ముని అగస్త్యుడు)

(28) అర. 3. 186 వ. అది పతిచేత ననుజ్ఞాతయై చని నాకు యౌవన వరం గావింపుండని ('అది' సుకన్య. దాని పతి భార్గవచ్యవనుడు వృద్ధేగాని అశ్వినులు వానిని నవ యౌవనుని చేసినారు.)

(29) అర. II 302. క. ఈరాజపుత్రిఁ దోడ్కొని దారుణ పాషాణ దుష్పథంబులఁ జనఁగా నేర మిది నడవనోపదు, భూరిభుజా, అని ధర్మరాజు ద్రౌపదిని గురించి భీమునితో అన్నవాక్యము. ధర్మరాజు ఇప్పటికి ఇంకా 'వృద్ధపతి' కాలేదే!

(30) అర. III. 306 తే. అబల యిది భవన్మాత నిత్యాధ్వగమున ఖిన్న యైనది గజరాజ ఖేలగమన దీని నీ వెత్తికొని చనుదెమ్ము — అని భీముడు ఘటోత్కచునితో ద్రౌపదిని గూర్చి చెప్పినాడు. భీముడు వృద్ధపతి కాడు.

నన్నయవలెనే తిక్కన ఈ శబ్దములు వాడినాడు, మచ్చుకు రెండు ప్రయోగములు చూడండి : ఆయన గ్రంథము మొట్టమొదటి పర్వము మొదటి ఆశ్వాసములోనే పదిపుటలు తిప్పిచూస్తే కనపడ్డవి ఉదహరిస్తాము.

(1) విరా. 1. 103 చ. ఇది గడుముద్దరాలు పనులేమియుఁ జేయఁగ నేరదు. ఇట్లు తిక్కన ధర్మరాజుచేత ద్రౌపదిని 'ఇది' అని అనిపించినాడు, ధర్మరాజు ఇప్పుడు వృద్ధపతి అని వేంకటరాయ శాస్త్రులవా రంటారా ?

(2) విరా. 1. 151

ఆ. అకట మనము వచ్చినది గడుదవ్వు నేఁ
దప్పురంబు సౌత్రమని తలంచి
తఱిమి నడచితిమి లతాతన్వి యిది నడగొనియె
మోచి తెమ్ము కొంత దవ్వు.

ఈ వాక్యములో కూడా ధర్మరాజుచేతనే ద్రౌపతిని 'ఇది' అనిపించినాడు తిక్కన. ఇట్టి ప్రయోగములు కావలసినన్ని తిక్కన భారతములో ఉన్నవి.

భారత కవులు ముగ్గురూ ఇట్లు వ్రాసినారని చూపించడమునకు ఎఱ్ఱాప్రగ్గడ భారతములోనివి కూడా కొన్ని ప్రయోగములు ఉదహరిస్తాము.

అర. VII. 172 వ. అదియును సాళ్వపతియైన ద్యుమత్సేనుని కొడుకు సత్యవంతుడు రూపవంతుడనియును.... విని వానియందుఁ జిత్తంబు దగిలి యున్నను.... ('అది' సావిత్రి)

అర. VII. 177 వ. అనిన నదియుఁ........దండ్రికిట్లనియె, ('అది' సావిత్రి)

అర. VII. 191

తే. విగత రాజ్యులమై ఘోరవిపినములకు
వచ్చి యిమ్మెయి దపమున్నవార మేము ।
బాలసుకుమారి యిది జనపాల యడవి
నుండి మాతోడి యిడుమకు నోర్చునయ్య.

(ద్యుమత్సేనుడు తనకు కోడలు కానున్న సావిత్రినిగూర్చి 'ఇది' అనే శబ్దము ప్రయోగించినాడు.)

అర. VII. 207 వ. సత్యవంతుఁడు నీవు త్రిరాత్రోపవాసంబునం జేసి యెంతయు డస్సినదానవు రానోప వనిన నది వానికిట్లనియె. ('అది' సావిత్రి)

57. భూరిప్రయోగ మహిమచేత నిష్కళంక మనతగినవాడుక నింద్యమని వేంకటరాయశాస్త్రులవారు ఎందుచేత దూషించినారు? భారతములో నన్నయాదులు తరుచుగా ఈ శబ్దములు సత్సందర్భమందు వాడిఉన్నారని శాస్త్రులవారు ఎరుగరా? ఎరిగినవారయితే ఇవి వాడినందుకు వేంకటరత్నము పంతులువారిని ఎకసక్కెములాడి నారేమి ? సీతను 'ఇది' అనుట 'వృద్ధపత్యుచితమని' నొక్కినొక్కి చెప్పి

చెనకినారే! దుష్యంతునిచేత శకుంతలను, శంతనునిచేత గంగాదేవిని, సంవరుణుని చేత తపతిని, ధర్మరాజుచేత ద్రౌపదిని, నలునిచేత దమయంతిని ఇట్లు వృద్ధులు కాని ఉత్తమ పురుషులచేత ఉత్తమ స్త్రీలయిన భార్యలను 'ఇది' అని నన్నయ అనిపించగా ఔచిత్యభంగము లేనప్పుడు రామునిచేత సీతను 'ఇది' అని వేంకట రత్నము పంతులువారనిపించితే ఎందుకుంటుంది? శాస్త్రులవారు ఇందుకు పంతు వారిని నిందించి నన్నయాదుల నిందించినవారయినారుకారా? శాస్త్రులవారు నన్నయాదుల ప్రయోగములు ఎరిగి ఉండిన్ని పంతులువారిని ఆక్షేపించినారంటే శాస్త్రులవారియందు దౌర్జన్యమో దౌర్మనస్యమో, ఏదో దోష్యము ఆరోపించవలసి వస్తుంది. శాస్త్రులవారు ఈ ప్రయోగములు ఎరుగరు అని చెప్పితే, వారికి ఆంధ్ర భారత మయినా బాగా రాదని సిద్ధాంతమవుతుంది. ఏమి సమాధానము? పోనీ, నన్నయాదులు ఔచిత్య మెరగనివా రని అందామా? అంటే, ఆంధ్ర సారస్వ తమున కాధారమే ఉండదు!

58. అన్నట్టు చెప్పమరచినాము, శాస్త్రులవారు శ్రీనాథుని నైషధమునకు సర్వంకషవ్యాఖ్య వ్రాసినారుగదా, శ్రీనాథుడు నలునిచేత దమయంతిని 'ఇది' అనిపించినాడని ఎరిగేఉంటారు.

తే. అలకతిమిరాభి దృశ్యఫాలార్ధచంద్ర
మెలఁత యిది కృష్ణపక్షాష్టమీత్రియామ;
దీనిప్రాపున నేల సాధింపకుండు
విషమ బాణుఁడు త్రిజగతీవిజయసిద్ధి. నైష. III 160.

ఈ పద్యమునకు వ్రాసిన టీకలో 'మెలఁతయిది = ఈయువిద' అని శాస్త్రులవారే అర్థము చెప్పినారు. అయితే, 1913వ సం॥లో శాస్త్రులవారు నైషధము చదువుకొన్నారు. ఆంధ్ర ప్రసన్నరాఘవ విమర్శము 1899వ సం.లో వ్రాసినారు. అంతకు పదిహేనేన్ని పూర్వము, ఈ వ్యాసము (21వ పేరాలో) 'లేఁ దయ్యె దున్' అనే శబ్దమును గురించి శాస్త్రులవారు పంతులవారిని అనరాని మాటలనడము అజ్ఞాన విజృంభణమని ఊహించుటకు ఏకారణములు వివరించినామో, అవే ఇక్కడకూడా అనుసంధానము చేసుకోవలెను. ఆంధ్ర ప్రసన్నరాఘవము విమర్శించేనాటికి శాస్త్రులవారికి భారతముగాని, అధమపక్షము నల చరిత్రైనా కాని, నైషధముగాని బాగా రాదని ఊహించడము తప్పుకాదు. ఆంధ్ర పండితుల మని పేరు పెట్టుకొన్న శాస్త్రులవార్లుగానీ, పంతులవార్లుగానీ, మనుచరిత్రయినా చదువనివారు సాధారణముగా ఉండరుగదా: మనుచరిత్రమందు (IV. 38) క. అంత ననుఁగాంచి యది విపినాంతరమునఁ బాఱువైచి యరిగె.... అని దేవతా స్త్రీ పుంజికస్థలను 'అది' అని దాని కూతురిచేతనే ఆంధ్రకవితా పితామహుడు అనిపించినాడు. తల్లిని కూతురు 'అది' అంటే అనౌచిత్యము కాదని సమాధానము

చేసుకోవచ్చుననేవారు, మొగుడు పెండ్లాన్ని 'ఇది' అంటే, అనౌచిత్య దోషము కలుగుతుందని వాదిస్తే, చెల్లుతుందా? నన్నయాది మహాకవులకు గ్రాంథికాంధ్రము రాదని సిద్ధాంతమైతేనేకాని గ్రాంథికాంధ్రము శాస్త్రులవారికి బాగా వచ్చునని సిద్ధాంతముకాదు, ఏమంటారో శాస్త్రులవారు?

59. విచక్షణులయితే, శాస్త్రులవారు ఆలోచించుకొందురుగాక, మే ముదాహరించిన మహాకవి ప్రయోగములలో, 'అది', 'ఇది' అనే సర్వనామములకు బదులుగా వాడుటకు మరి ఏ సర్వనామములు తెలుగులో ఉన్నవి? 'ఇది ముద్దరాలు' అనే వాక్యములో 'ఇది' తీసివేసి, 'ఈ బిడ్డ', 'ఈమె', 'ఈకె', 'ఈపె', 'ఈయమ' 'ఈయమ్మ', 'ఈయవ్వ', 'ఈమెగారు' మొదలయిన శబ్దములలో ఏదైనావాడితే, అనౌచిత్య దోషము పోతుందా? 'అది' 'ఇది' వాడినట్లే ప్రాచీనకవులు ఆ శబ్దముల ద్వితీయాది విభక్తులు 'దానిని', 'దీనిని' మొదలయినవన్నీ కూడా వాడి ఉన్నారే: ప్రథమావిభక్తి తప్పైతే తక్కిన విభక్తులు కూడా తప్పులే కావలెను. ఇవన్నీ శాస్త్రులవారు విడిచిపెట్టితే మౌనము వహించి మహామునులు కావచ్చును. వారిమాట చొప్పున గ్రాంథికభాష వ్రాసేవారుకూడా వారివంటి మహామును లవుతారు. వారి గ్రంథాలుకూడా మౌనముద్ర వహించి, పూజ్యమవుతవి. అయితే, లోక వ్యవహారమునకు హాని కలుగకుండా మాత్రము లౌకికభాషలో ఉన్న 'ఇది', 'అది' 'దీని' 'దాని' మొదలయిన శబ్దములు లోకులు వాడకమానరు. శిష్ట సంప్రదాయమును అనుసరించి లోకులు అది, అవి(బి)డ, ఆమె, ఆకె, ఆపె, వారు, ఆయమ్మ, ఆయమ్మగారు మొదలయినవన్నీ ఏ సందర్భములో ఏది ఉచితమో, అదే వాడుతారు. చిన్నపిల్లలయినా తప్పుచేయరు. ప్రాచీన గ్రంథములు వెదకి ప్రమాణములు పండితులు కనుక్కొనేవరకూ వ్యవహారము ఆగదు. పండితులకు గ్రాంథిక భాషేకాని లౌకికభాష అక్కరలేదుగనుక, వారి గ్రాంథిక భాషలోని శబ్దముల ఔచిత్యానౌచిత్యములు విమర్శించవలసి వచ్చినది. గ్రాంథిక భాషలో నన్నయాదులభాష అత్యుత్తమమైనది గనుక వారి గ్రంథములలోని ప్రయోగము లనుబట్టి మా వాదము సమర్థించినాము. తప్పంటే, ఒప్పుకొని దిద్దుకుంటాము.

వాఁడు — వీఁడు

60. లౌకికభాష నింద్యమని నిరాకరించి, పరమపవిత్రమయిన భారత భాష అభ్యసించిన శాస్త్రులవారు, ఆ రెండు భాషలకూ గల వైధర్మ్యము మరచి, లౌకికభాషా లక్షణము ప్రమాణముగా చేసుకొని, భారత భాషను దూషించడము విపరీతముగా ఉన్నది: ఈ వైపరీత్యము (వీఁడు) అనే శబ్దమును గురించి వీరు ప్రకటించుకొన్న ఔచిత్యజ్ఞానమందు కనబడుతున్నది. ఆంధ్ర ప్రసన్నరాఘవములో (చూ. పుట 40) జనక విశ్వామిత్ర సంభాషణమందు రాముని చరిత్రము

ఏమీ ఎరుగని జనకుడు, రాముని గుణములు విశ్వామిత్రుడు వర్ణించగా విని, సంతోషించి, అన్నవాక్యమిట్లున్నది—"ఎట్లు వీఁడు వీరావతారుఁడు కుమారుండు?" ఈ వాక్యమునకు పూర్వము కుండలీకరణముచేసి "సహర్షంబుగ" అని పంతులవారు వ్రాసియున్నారు. దీని విమర్శములో శాస్త్రులవారి ఔచిత్య వైలక్ష్యము మరి ఒకమారు ప్రకటితమయినది. చూడండి పంతులవారికి ఎంత సరసముగా ఔచిత్యము బోధపర్చినారో శాస్త్రులవారు.

కడమ యన్ని విషయము లట్లుండ 'వీఁడు' అన్నందులకు రాముఁడు విశ్వామిత్రులవారు లేకున్న జనక రాజును ఏగతి పొందించి యుండునో? ఏమి పంతులవారి యౌచిత్య జ్ఞానము? ఇతఁడని యేని వ్రాయరాదా? మఱి యీ వాక్యమును ఇట్లు ప్రశ్నగా తగులఁబెట్టక. 'ఎట్లు వీరావతారుఁడీ కుమారుండు!' అని యాశ్చర్యపడిన నెంతబాగుగా నుండును? శివ శివా! సర్వనామములను పృథక్కరించి వీరు ఈ గ్రంథమును నెల్ల నేమి యసహ్యము చేసినారు!

(పుట. 140 విమర్శము)

61. పంతులవారు కుండలీకరణము చేసి, ('సహర్షంబుగ') అని వ్రాసిన మాట శాస్త్రులవారు చూచినన్ని, జనకుని వాక్యమందున్న 'వాఁడు' శబ్దము రాముని యెడల జనకునికి తిరస్కార భావ మున్నట్లు సూచిస్తున్న దనుకోవడమునకు కారణము, ప్రాచీన కవుల సంప్రదాయము బాగా తెలియక పోవడమున్ను, లౌకిక భాషా మర్యాదలు (గ్రామ్యమని తాము వితండ వాదము చేసినా) ఒంటికి గట్టిగా పట్టి ఉన్నందున, వాసనాబలమువల్ల వాటిని వదలకపోవడమున్ను, కాక, మరేమిటి?

62. ప్రసన్నరాఘవమందు (చూ. పుటలు 94, 95) రామరావణ యుద్ధము విద్యాధరుల సంభాషణ రూపముగా వర్ణించిన పట్టున విద్యాధరుని వాక్యములో రావణుని 'వీఁడు' అని పంతులవారు విద్యాధరునిచేత అనిపించినారు. చూడండి ఆ వాక్యము: 'విద్యా....ఈ రావణుఁడేమి సామాన్యుఁడా! ఈ రావణుఁడు దక్కవేఱెవఁ డిక్కయివడి నేచె?

శా. పోలంబల్కుడు మెట్టులీ దశముఖుం బోరన్ బడన్ వజ్రఘా
తాళుల్నవ్వెడు వాఁడు వీడహ......"

63. ఈ పద్యమందు శాస్త్రులవారు చూపించిన ఇరువై దోషములలో శబ్దదోషము ఒక్కటే, అదే మా ఉపన్యాసమునకు విషయము గనుక తక్కినవి విడిచి అది చూపిస్తున్నాము. "రావణుని 'వీఁడు' అని తిరస్కారముగా పల్కుట సరిగా లేదని శాస్త్రులవారు పంతులవారి పద్యము దిద్ది 'వీఁడు' తీసివేసినదానికి బదులు 'ఇతండ'ని వ్రాసినారు.

64. పంతులవారి గ్రంథము చదివేవారికి, జనకుని వాక్యములో రాముని ప్రశంస, విద్యాధరవాక్యములో రావణుని ప్రశంస కనబడతవిగాని తిరస్కారము ఏమీ కనబడదు. శాస్త్రులవారి బుద్ధికి, లౌకిక వ్యవహార వాసనా బలము చేత, 'వాఁడు', 'వీఁడు' 'అది' 'ఇది' అనే శబ్దములు, 'ఒరే' 'ఒసే', వలెనే 'నీచత్వ సూచకములుగా తోచినవి.' అందుచేతనే విద్యాధర వాక్యములలో 'వీఁడు'కు బదులుగా 'ఇతఁడు' వాడవలసినదని ఉపదేశించినారు.

65. ప్రాచీన మహాకవుల భాషలో 'వాఁడు' 'వీఁడు' అనే శబ్దములు తిరస్కార బోధకములు కానేకావు. 'అతఁడు' ('ఆతఁడు') 'ఇతఁడు' ('ఈతఁడు') అనే శబ్దములు 'వాఁడు' 'వీఁడు' కన్న ఎక్కువ గౌరవమును సూచించవు. పద్యాలలో ఏది ఇమిడితే అదే కవులు వాడి వున్నారు. నూరుల కొలదిగా భారతములో నుంచే ప్రయోగములు ఎత్తి ఉదాహరించవచ్చును; గాని, చదివే వారికి విసుగు పుట్టునేమో అని జంకి కొన్నిమాత్రము చూపిస్తున్నాము.

(1) ఆది. 3. 194 వ.... శర్మిష్ఠా పుత్త్రుఁ బూరుం బిలిచి యడిగిన వాఁడు దండ్రి గోరిన యట్లు చేసిన

(2) ఆది. 2. 197 క. యదుఁడగ్రతనూజుఁడు వాఁడయిన

(3) ఆది. 4. 160 వ. వీఁడు మర్త్యలోకంబునఁ బెద్ద కాలముండును (ప్రభాసుడను వసువు.)

(4) ఆది. 4. 225 వ. వాఁడును దీర్ఘతముండునాఁ బుట్టి (బ్రాహ్మణుఁడు, గొప్ప ముని)

(5) ఆది. క. వాఁడు సంతతి గావించు విచిత్ర వీర్యక క్షేత్రమునన్ (బ్రాహ్మణుడు)

(6) ఆది. 4. 253. వ. వాఁడు మాతృదోషమున నంధుండు (ధృతరాష్ట్రుండును) వాఁడును పాండు దేహుండు (పాండురాజు.)

(7) ఆది. 7. 113. వ. వాఁడు విశ్వామిత్రు నాదేశంబున కల్మాష పాదు నంతరాత్మ నావేశించి (రక్కసుడు)

(8) 7. వ. వాఁడంతః పురంబున నుండి (కల్మాషపాదుడు) వాఁడు వింత ప్రొద్దు మాంసంబు వడయనేరనవిన (బానసంబువాఁడు)

(9) ఆది. 7. 115 క. నీవు మనుష్యాదుఁడ వవుమని వాఁడిచ్చె శాప మన్నర పతికిన్ (బ్రాహ్మణుడు)

(10) ఆది. 8. 199 ఉ. వీరుఁడు వీఁడు పాండవుఁడు వృష్టికులోత్తము లైన సీరిదైత్యారు లెఱుంగకుండఁగ మహారథుఁడై తరుణిన్ సుభద్రనం, భోరుహ నేత్రఁ దోడ్కొనుచుఁ బోయెడి (నన్నయ అర్జునుని పుర రక్షకులచేత 'వీఁడు' అనిపించినాడు)

(11) ఆది. 8. 208 సీ.... వా డంత యశ్రమ సాధ్యుడె ? (అర్జునుడు)

(12) సభా. 1. 86 వ. వాఁడును బ్రాహ్మణ వచనంబునం జేసి. యెల్ల రాజు లకు నధికుండయి రాజసూయ మహాయజ్ఞ కరణంబునం జేసి దేవేంద్ర సాలో క్యంబు వడసె నట్టి హరిశ్చంద్రు మహిమాతిశయంబు .. (హరిశ్చంద్రుని 'వాఁడు' అన్నాడు నన్నయ)

(13) సభా 1. 138 వ. ఇట్లుపాస్య మానుండయి చండకౌశికుండు బృహద్రథునకు మెచ్చి నీ కిష్టంబు చెప్పు మిచ్చెదననిన........ వాఁడిట్లనియె (బృహద్రథుని 'వాడు' అన్నాడు)

(14) అర. 3. 131 వ. గాధియను రాజుకూతుఁ సత్యవతి యనుదాని భృగు పుత్త్రుండగు ఋచీకుండను మహాముని వివాహార్థియై యడిగిన నమ్మౌని వరునకు వాఁడిట్లనియె.

(15) అర. 3. 178 వ వాఁడెల్ల వారినడిగి .... చింతా పరుండై యున్నఁదండ్రి కడకు వచ్చి సుకన్య యిట్లనియె (శర్యాతి)

(16) అర. 3. 371

క. ప్రియసాహసుండు భీముఁడు
భయ విరహితుఁ డెందుఁబోయె బహురాక్షస సం
శ్రయ మిగ్గిరి గంధర్వాన
న్వయ సేవ్యం బేకచరుఁడు వాఁడెయ్యెడలన్.

66. హరిశ్చంద్రుని వంటి చక్రవర్తులను బ్రాహ్మణ మునులను. దావసము వానిని రక్కసుని అన్నట్టే, నన్నయ 'వాఁడు' అని నిర్దేశించి అర్జునుని సామాన్యు లయిన భటులచేత 'వాడు' అనిపించినాడు. చూచినారా ? నన్నయ భాషలో 'వీఁడు' 'ఇతడు' అనే శబ్దములకు ఏమీ భేదము లేదన్నందుకు ప్రయోగములు చూపిస్తున్నాము.

ఆది. 5. 244 క. అతఁడు మీకుం బ్రియ శిష్యుండట : ఈ వాక్యములో 'అతఁడు' ఏకలవ్యుఁడు : దీనికి వెనుకటి వచనము (38) లో ఏనుబాణంబు లొక్కయమ్మేసిన యట్లక్కజంబుగా వాఁడేసిన అనిన్నీ, తర్వాతి వాక్యము (247) లో 'పెనుబ్రేలు దునిమి...వాఁడిచ్చెదాని నాచార్యునకున్' అనిన్నీ ఆ ఏకలవ్యునిచే 'వాఁడు' అన్నాడు.

సభా. 1,109 క. శిశుపాలుఁడు సంతతమును నాతని కొలుఁచు. అనిన్నీ తర్వాతి వచనములో (హంసడింభకులు) వానికి వామ దక్షిణ భుజంబులుఁబోలె వర్తిల్లుదురనిన్నీ, రెండు సర్వనామములున్నూ వాడినాడు. సభా. 241 సీ. లో శిశుపాలుడు కృష్ణుని మూడవ చరణములో 'వీఁడు' అనిన్నీ గీతములో 'అతనిని' 'వాఁడు' అనిన్నీ అన్నాడు. ఏమి విశేష మున్నది ?

అర. 1. 115. ఆ. ఏను ధర్మసుతుఁడ నీతండు భీముండు వాఁడు విజ యుఁడు అని ధర్మరాజు భీముని 'ఈతడు' అనిన్నీ, అర్జునుని 'వాఁడు' అనిన్నీ అన్నప్పుడు ధర్మరాజుకు భీముని యెడల గౌరవమున్నూ, అర్జునుని యెడల అగౌరమున్నూ కలదని చెప్పవచ్చునా ? పద్యములో ఏ మాట ఎక్కడ ఇమిడి నదో ఆ మాట అక్కడ నన్నయ వాడినాడని చెప్పకతప్పదు.

అర. 1, 374. 'తరలము' శివుఁడు వీనికిఁ బ్రీతుఁడై దయసేసెఁబాశు పతాస్త్రము......యాతఁడు......దేవకార్యము దీర్పఁగా...... (376. క.).... దానవుల...... వీఁడ భేద్యుఁడై వధించున్' అని అర్జునుని ఇంద్రుడు 'వీనికి,' 'ఈతఁడు,' 'వీఁడు' అన్నాడు.

67. ఇటువంటివి ఎన్నికావలిస్తే అన్ని ప్రయోగములు నన్నయ గ్రంథము నందే ఉన్నవి. తిక్కన, ఎఱ్ఱాప్రగడ, శ్రీనాథుడు, పెద్దన మొదలయిన వారందరూ ఉత్తమ పురుషులను 'వాడు' అన్నవారే. వెంకటరత్నము పంతుల వారు జనకుని చేత రామునిన్నీ, విద్యాధరునిచే రావణునిన్నీ 'వీడు' అనిపించి నందుకు పంతులవారికి ఔచిత్య జ్ఞానము లేదని నిందించినప్పుడు శ్రీనాథుడుకూడ పంతులవారి వలెనే 'వీడు' వాడినాడని శాస్త్రులవారు ఎరుగరేమోకాని తర్వాత నైషధములో నేర్చుకొని ఉన్నారు. గమక పరామర్శనార్థము 5 వ ఆశ్వాసములో 'వీఁడు' గలవి నాలుగు పద్యము లుదాహరిస్తున్నాము.

తే. వెలఁది వీఁడేలు నుజ్జయినీపటియందు (83) (ఉజ్జయనీపతి)

క. వ్రీడాపతి యీ భూపతి గౌడనిదౌజుండు, వీఁడు కమనీయ రతి
క్రీడా రహస్య కోవిద చూడామణి తెప్ప లెత్తి చూడుము వీనిన్. (90)

క. దళ శతదృ గర్వ గర్వ
ప్రశమన హేలాధురీణ పటు వేద విరం
కుశ శైవ్య తురగ రింఖో
విశ కలిత దిగంత ధరణి పీఁడు లతాంగీ. (105. కాశీరాజు)

స్రగ్ధర. లీలంగట్టించెఁబెక్కు-ల్నెలవులఁ జెఱువుల్ పీఁడు...(కీకటాధీశ్వరుడు)

ఇట్లు శారదచేత :ధలో మహారాజులను 'పీఁడు' అని శ్రీనాథు డనిపించి నప్పుడు ఔచిత్య భంగము కలిగినదా ? ఇట్టి మహారాజులనే మరికొందరిని శారద చేతనే 'ఈతఁడు' అని ఆ కవే అనిపించినాడు చూడండి :—

క. గోవర్ధనాద్రి తటములఁ
బ్రావృట్కాలముల విపినబర్హిణనటన
ప్రావీణ్యము వీక్షింపుం
డీవును నీతండు పేర్కొలింపెసలారన్. (మధురాధిపతి)

క. పాటించి యితని పేఁడిన
చాటు కవీశ్వరుల హస్తజలజంబులకున్
హాటక దీనారములు వ
రాటక సంఘాటములు వరాటేంద్ర సుతా.

'పీఁడు' అనిపించుకొన్న రాజుల కంటె 'ఇతఁడు' అనిపించుకొన్న రాజులు ఎక్కువ వారని శ్రీనాథుని అభిప్రాయమా ? అట్లయితే ఒక్క రాజునే ఒక పద్యములో 'వాఁడు' అనిన్ని, మరొక పద్యములో 'ఇతడు' అనిన్ని ఎట్లు వర్ణించినాడు ? 90 వ పద్యములో 'పీఁడు' అన్న గౌడదిరౌజుని, 94-వ పద్యములో 'ఈతవి చరిత మద్భుత కరంబు' అని వర్ణించినాడు. ఇట్లే కాశీఖండము లోను. భీమఖండములోను శ్రీనాథుడు 'పీఁడు, ఇతఁడు శబ్దములు సమానమైన యోగ్యతకలవిగానే ఎంచినట్లు ఊహించడము తప్పుకాదు.

68. మను చరిత్రములో, పెద్దనగారు వరూథినీ వల్లభుడయిన ప్రవ రాఖ్యుని దాని సఖులచేత 'వాఁడు' అనిపించినారు చూడండి. ఉ. ఇందుని హాస్యవాఁడనఁగ నింద్రుఁడొ చంద్రుఁడొ యా యుపేంద్రుఁడో ...... ఇందులో అనౌచిత్యము దోషము ఏ పండితులూ ఇది వరకూ చెప్పలేదు: గాని, వేంకట రాయ శాస్త్రిలవారు వేంకటరత్నము పంతులవారి యందారోపించిన దోషము స్థిరపడితే, నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱాప్రగడ, శ్రీనాథుడు మొదలయినవారితోపాటు ఆంధ్ర కవితా పితామహుడున్ను పంతులవారి వలెనే ఔచిత్య జ్ఞానములేక తమ

కావ్యములను 'అసహ్యము చేసినవారు' కాక తప్పదు. అయితే ప్రాచీన భాషా మర్యాద చొప్పున విమర్శించినప్పుడు వారి ప్రయోగములు సాధువులే కాని అసాధువులు కావు. వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారి గ్రాంథికాంధ్ర భాషాజ్ఞానము ఎట్లా ఉన్నదో చూచినారా? వారికి భారతమయినా బాగా రాదుగదా!

69. ఈ కాలమందున్న శిష్టజనుల వ్యవహారము చొప్పున శబ్దముల సాధుత్వము, ఔచిత్యము ఏర్పర్చుకొంటే, 'వాఁడు' 'అతఁడు' 'అతను' 'ఆయన' 'ఆయనగారు' 'వారు' 'వారలు' మొదలయినవిన్ని; 'నీవు' 'మీరు' * 'తమరు' 'దేవర' దేవరవారు మొదలయినవిన్ని; ఎక్కడ, ఎప్పుడు, ఎవరిని గురించి ఏది ప్రయోగించవలెనో అక్కడ, అప్పుడు, వారినిగురించి అది ప్రయోగించకపోవడమువల్ల ఔచిత్య భంగము కలుగడమేకాక వ్యవహార హానికూడా సంభవిస్తుంది. రామయ్య అనే పేరుగల ఒక గొప్ప ఉద్యోగస్థుని 'మహారాజశ్రీ రామయ్య పంతులవారు' అనకుండా, కేతన తిక్కనను తిక్కఁడన్నట్లు 'రామయ్య' అనిగాని, రాముఁడని గాని అననే కూడదు. 'రామయ్యగా' రంటే తగిన గౌరవము లేదు. 'రామయ్య పంతులు' అంటే తిరస్కారము. రామయ్య పంతులు 'గారన్నా తృప్తికాదు'. రామయ్య పంతుల వారంటే బొటాబొటీగా సరిపోతుంది. ఆ పైని ఏమున్నా అధికస్య అధికం ఫలం, 'అయ్యవార్లంగారు' లోకములో సిద్ధ శబ్దము; 'అయ్య, అయ్యగారుఁ' అయ్యవారు సమానార్థకములు కావే. 'అమ్మ', 'అమ్మగారు' అమ్మవారు—పర్యాయపదములు కావే. ఇట్లే భాషలో అన్ని శబ్దములున్ను—విశేషములు, విశేష్యములు, సర్వనామములు, క్రియలు, అవ్యయములు, నిపాతములు, సుప్తిఙంతములు—వాటి అర్థములున్ను—లోక వ్యవహారము చొప్పున ఉండవలెననే నియమము పండితులు ఒప్పుకొనే వరకూ వారి తెలుగు భాషయొక్క సాధుత్వము ప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథములలోని భాషను పట్టి నిర్ణయించవలెను. పండితులకు గ్రాంథికమేగాని లౌకికము ప్రమాణముకాదు.

---

* వేంకటరాయ శాస్త్రులవారి "ప్రతాపరుద్రీయ" మనే నాటకము నందు, 'తమ' శబ్దమునకు బదులుగా 'మీ' శబ్దము వాడిన ఢిల్లీ సుల్తానుకు తెలుగుభాష బాగా రాదని రాజ కుమారుడు, చిన్నపిల్లవాడు ఆక్షేపించినట్టున్నది. ఈ తేటు నేటి తెలుగులోనిదిగాని, గ్రాంథికాంధ్రములోనిది కాదు. చూడండి. (అంక. 20)

ఢిల్లీ సుల్తాన్—చిరహోబావమ్మవారూ! మీ స్నేహితులు...;

బాలుఁడు—'మీ' అంటారేమి? భాష బాగా రాదా?

సభ్యులు—'ఛీ! ఛీ! అట్టు పుట్టుకతో రావలయుఁగాని తెచ్చుకొన్న వచ్చునా!'

సుల్తాన్—'వహవ్వా :...పొరబాటు. మన్నించండి. తమ స్నేహితులు ఢిల్లీలో ఉన్నారు.'

సిద్ధిర్లోకాత్ అనే సూత్రానికి అట్లా అర్థము చెప్పుతారట. అయితే, పాణిని, కాత్యాయనుడు, పతంజలి వైదిక లౌకిక భాష లనుశాసించినారు.

ఇచ్చి పుచ్చు మొదలయినవి

70. ఆంధ్ర ప్రసన్నరాఘవము సప్తమాంకము నందు కరాళకుని వాక్యములో "ఒకా నొకనిచేత నిచ్చి పుచ్చినది చిత్రపటము" అని ఉన్నది. (చూ. పు. 87) శాస్త్రులవారి వాక్యము విమర్శించి, ఇట్లు వచించినందుకు "వానిని ఉన్మత్త వైద్యశాలకు పంపవచ్చును" అని సిద్ధాంతము చేసినారు. (చూ. విమర్శము పుట 275.) 'ఇచ్చి పుచ్చినది' అనుటకు 'ఇయ్యవలసినది' అని మార్చిన "వాక్యములోని యనన్వితి దోషము కొంత తీఱును" అని ఉన్మత్త చికిత్స చేసినారు. వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు అపూర్వ పండిత భిషఙ్మణులు గదా. వారి చికిత్స అతి చిత్రమయినది. దుష్టాంగము చక్కబఱుచుట కోసము నిర్దుష్టమయిన అంగము ఛేదిస్తారు. కరాళకుని వాక్యములో ఉన్న అనన్వితిదోషము 'ఇచ్చిపుచ్చినది' అనే వాక్యాంగమందు వారి శాస్త్రీయ దృష్టికి కనబడ్డది: గాని మా లౌకిక దృష్టికి ఈ వాక్యాంగమందు మాత్రము ఏ దోషమున్నూ కనబడలేదు.

శాస్త్రులవారి శాస్త్రీయదృష్టిన్ని వారి సిద్ధాంతములున్ను అమోఘమైనవి కావని ఈ వ్యాసము పూర్వభాగములో రుజువు చేసినాము. 'లేఁడయ్యేడిన్' అనే శబ్దము 1898 వ సంవత్సరమువరకు అసాధువు అని వారి సిద్ధాంతమైనా, శ్రీనాథుని శృంగార నైషధము 1913 వ సంవత్సరములో వారు చదువుకొన్నప్పుడు, ఆ సిద్ధాంతము మార్చుకోవలసి వచ్చినదికదా (చూ. ఈ వ్యాసము పేరాలు 16-18). మేము ఉదాహరించిన మహాకవి ప్రయోగములచేత ఆ సిద్ధాంతము పూర్తిగా రద్దయినదని ఒప్పుకోక తప్పదు. (చూ. పేరా 21)

71. వేంకటరత్నము పంతులవారు వాడిన 'ఇచ్చిపుచ్చినది' వంటిదే 'అడిగి పుత్తేరు' అనే ప్రయోగము ఒకటి శ్రీనాథుని శృంగార నైషధములో ఉన్నది.

"తే. తెఱవ యిన్నాళ్ళు నడిగిపుత్తేఁడు విన్న" (చూ. ఆ. 3. 123); శాస్త్రులవారు ఈ రూపము తప్పనుకొని, 'అరుగఁబుత్తేరు' అని తాము ఆ గ్రంథము తిరిగి ముద్రింపించి ప్రకటించినప్పుడు దిద్దినారు. తమ పరిష్కరణ వైదగ్ధ్యము వెల్లడిచేయుటకు గ్రంథమునకు అనుబంధముగా "పూర్వము ముద్రణ దోషములకు ఇందలి సవరణలు" ప్రకటించినారు. అందులో 'అడిగి పుత్తేరు'

అనే పాఠము పూర్వము ముద్రణము లందున్నదని స్పష్టముగా ఉదాహరించినారు. అయితే 'అడుఁగబుత్తేఁడు' అనే పాఠము ఎక్కడనుంచి శాస్త్రులవారు తెచ్చి దూర్చినారో తెలియదు. గ్రంథావతారిక (పుట 17) లో రెండు వ్రాఁత ప్రతులు తనకు ఎరవు దొరికిన వనిన్నీ, అందొకటి "శ్రీ శ్రీ పిఠాపురము రాజా గారు"న్ను రెండవది నెల్లూరి జిల్లాలో శ్రీ వరగలి రంగారెడ్డిగారి యొద్దనుండి శ్రీ కోవూరి సుబ్బరామయ్యగారున్ను ఇచ్చినారనిన్నీ వ్రాసి ఉన్నది. ఇప్పుడు ఆ వ్రాఁత ప్రతులు ఎక్కడ ఉన్నవో మేము ఎరుగము. చెన్నపట్నములో ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తువారు సంగ్రహించిన వ్రాత పుస్తకములలో దీనికి రెండు వ్రాతప్రతులున్నవి. వాటి నెంబర్లు 99, 887. వీటిలోనున్న పాఠము తే 16-8-20 దీని పరిషత్తువారి పుస్తకాలయములో బ్ర. శ్రీ. పురాణపండ మల్లయ శాస్త్రుల వారి యెదుటను మేము స్వయముగా చూచినాము. పూర్వ ముద్రణములందు ఉన్నట్లే 'అడిగిపుత్తేఁడు' అని ఉన్నది. గవర్నమెంటువారి పుస్తకాలయ మందున్న రెండు వ్రాతప్రతులలోకూడా ఇట్లే పాఠమున్నది. వాటి నెంబర్లు 11-13-32, 10-21-19. మా వద్దనున్న రెండు తాటాకు పుస్తకములలోనున్న ఈ పాఠమే కనబడ్డది. ఇట్లు ఆరు వ్రాత ప్రతులలోను పూర్వముద్రణములలో నున్ను మాకు కనబడ్డ పాఠమునుబట్టి శ్రీనాథుడు 'అడిగిపుత్తేడు' అని వ్రాసి ఉంటాడుగాని, శాస్త్రులవారు దిద్దినట్లు 'అడుగఁ బుత్తేఁడు' అని వ్రాసి ఉండడు, అని మేము ఊహించినాము. నన్నయాది పూర్వకవుల ప్రయోగములుకూడా మా ఊహను బలపర్చినవి. ప్రాచీనాంధ్ర భాషా స్వరూపము తెలిసినవారు ప్రాచీన గ్రంథములో ఇట్టి మార్పులు చేయరు.

72. నైషధములో శ్రీనాథుడు వాడినట్టు పూర్వముద్రణములందు కంటికి కనబడినా, శాస్త్రులవారికి 'అడిగిపుత్తేడు' తప్పుగా తోచుటకు కారణమేమిటి? ప్రాచీనాంధ్రములో ఇట్టి రూపములున్నవని తెలియక పోవటమే. నేటి తెలుగులో ఇటువంటివి లేవు. శ్రీనాథుని పద్యమునందు తాము చేసిన సవరణనుపట్టి తమ టీకలో "తెఱప = ఓయంతీ, (ఇంద్రుఁడు), ఇన్నాళ్ళున్ = ఇంతకాలంబును, నిన్నున్ అడుగన్ పుత్తేఁడు = తన్ను వరింపుమని నిన్ను దూత ముఖమున ప్రార్థింపకయుండెను" అని వ్రాసినారు. 'అడిగి' అనే క్త్వార్థక రూపము ఇట్టి చోట్ల పొసగదనిన్నీ 'అడుగన్' (=అడుగుటకు) అనే తుమున్నాద్యర్థక రూపము నేటి తెలుగులో ఉన్నట్లు వాడుటయుక్తమనిన్నీ వారు ఊహించి యుందురు. 61 వ పేరాలో మేము చెప్పినట్టి వర్తమానాంధ్ర భాషావాసన శాస్త్రులవారి ఒంటికి దట్టముగా పట్టి ఉన్నందున, నేటి వాడుకకు విరుద్ధముగా ఉన్న రూపము ప్రాచీన భాషలో సాధువైనప్పటికిన్నీ, ఆ భాష బాగా తెలియనందున, వారికి తప్పుగా

తోచినది.* అయినా, వాదానికిమాత్రము చిన్నప్పటినుంచిన్ని ఒంటపట్టిన భాష నింద్య మనిన్ని, బాగా అలవడని ప్రాచీన భాష సాధువనిన్ని అంటారు. ఏమి చెప్పను ; ఇప్పటి వ్యవహారమునకు విరుద్ధముగా మాట్లాడనూ కూడదు వ్రాయనూ కూడదూ; అలాగున వ్రాసినా, మాట్లాడినా, వ్యవహారహాని కలుగడమేకాక, చదువుటకున్ను వినుటకున్ను అసహ్యముగా ఉంటుంది. ఈలాగున శాస్త్రులవారు సిద్ధాంతముచేస్తే మాకు సమ్మతమే; గాని, ఆ మతము స్వీకరించక దానికి విరుద్ధముగా వాదిస్తున్నారు. గనుక, వారికి ఆదర్శమైన గ్రాంథిక భాషలో 'ఇచ్చిపుచ్చి' 'అడిగిపుత్తేఁడు' మొదలయిన రూపములు అసాధువులు కావు. సాధువులే, అని సిద్ధాంతము చేయుటకు నన్నయాది మహాకవుల ప్రయోగములు ప్రమాణముగా ఉదాహరిస్తున్నాము; చిత్తగించండి.

నన్నయ వాడుక :—

(1) అష్టమ వసువు భార్య పతికిట్లనియె. మర్త్యలోకంబున నుశీనర నరపతి కూఁతురు జితవతి యను కోమలి నా ప్రియసఖి యే నెప్పుడు దానికిఁ బ్రియంబు గోరుచుండుదు. నిమ్మొదవు నమ్మొదిత కిచ్చిపుత్తము (ఆది. 4. 158) (ఈ ఆవును ఆమెకు ఇచ్చి (సేవకునిచేత) పంపింతాము అని యిప్పటి వాడుక.)

(2) భీష్ముండు....బ్రాహ్మణుల యనుమతంబున దాని (అంబను) సాల్వ రాజున కిచ్చిపుచ్చి...... (ఆది. 4.212)

(3) (పాండు విభుఁడు) వస్తువు లెల్లను ధృతరాష్ట్రున కిచ్చిపుచ్చి (ఆది. 5. 67)

---

* ఈలాగుననే ప్రాచీనాంధ్రము బాగా తెలియనివారు, 'నీవు చెలిసితేని నిక్కము సెప్పు' అంటే, తప్పనుకొంటారు. వారి చెవులకు 'నీకు తెలిసితే' అనేది సాధువుగా వినబడుతుంది. ఇట్లే 'నన్నునగెను', 'తలుపు దివ్వుమనిసఁ దివ్వండు', 'వాఁడు నన్నలిగెను', 'నేను నోసితిని', 'నన్నట్లునాకుము' మొదలయినవి నేటివారికి వింతగాను తప్పులుగాను తోచుట సాజమే. నేటి తెలుగులో 'వాడు వచ్చి నాలుగు దినములయినది', 'ఈ బియ్యము మంచివి', 'ఆ ధాన్యము మంచివి కావు', 'నే నయినా వాడయినా వస్తాము' అనే వాక్యములలో అన్వయము ఎట్లున్నదో చూడండి. ప్రతి భాషలోను ఇట్టి పలుకుబడులున్నవి; లక్షణమునకు లొంగకపోయినా ఇట్టివి తప్పులనరాదు. ప్రాచీనాంగ్లేయభాష బాగా రాక 18-వ శతాబ్దములోని ఇంగ్లీషు పండితులు ప్రాచీనాంగ్లేయ గ్రంథములు దిద్ది పాడుచేసినట్టే మన ప్రాచీనాంధ్ర గ్రంథములు ఆంధ్ర పండితులు తారుమారు చేస్తున్నారు. నాదెమైన ఆంధ్రభాషా పాండిత్యము నేడు దేశములో అరుదు.

పాండురాజు వనమందుండెను. ధృతరాష్ట్రుడు హస్తినాపురమం దుండెను గనుక అతని కిమ్మని (ఇచ్చుటకు) (ఇతరులచేత పంపినాడని ఇప్పటి తెలుగులో అర్థము.)

(4) (విదురుండు) "దుర్యోధను చేసెడు దుష్క్రియ లిమ్ముగా నెఱింగి వానికిం బ్రతికారంబు సెప్పి పుత్తెంచెద" ననియె (ఆది. 6.147)

(5) వారణావతమ్మునవారు...... కుంతీ పాండవుల పంచత్వంబు ధృతరాష్ట్రునకుం జెప్పి పుచ్చిన (" 167)

(6) ఆ. ఒలసి యెంత కాలముండిన నేను మీ
దానఁగాన యొరుల ధనము నన్ను
నెన్నఁడయిన నొరుల కిచ్చుచో నసురకు
భోజనముగ నిచ్చిపుచ్చుఁడిపుడ (....257)

(7) పాండవ ద్రుపద ధృష్టద్యుమ్న కుంతీ ద్రౌపదులకు........నుచిత భూషణావళులు వేలు వేలు యిచ్చిపుచ్చి (8. 37) (పాండవాదులు ద్రుపదుని పురమందున్నారు.)

(8) (నకులుఁడు) వాసుదేవునకు నిజాగమనం బెఱింగించి పుచ్చి (సభా. 1. 264.)

(9) ఆ. దాని నెఱిఁగి ధర్మతనయుండు ధృతరాష్ట్రి
తనయునకు సమీర తనయుచేత
దివ్యవస్త్రములును దివ్యభూషణములు
నిచ్చిపుచ్చెఁ బ్రీతి మేర్పడంగ (" 2. 87.)

తిక్కన వాడుక :—

(10) (ద్రుపదుండు) 'పిలువందగిన రాజులం బిలిచిపుచ్చ వలయు' (అనగా 'పిలుచుటకు దూతలను పంపవలెను' అని అర్థము.) ఉద్యో. 1. 37.

(11) భూపతులకును....నెఱింగించి పుచ్చుట కార్యంబు........ (ఉద్యో. 1. 37.)

(12) (సంజయుండు) నారాయణునకుందనరాక యెఱింగించిపుచ్చి (" 1. 272)

(13) అంతఃపురంబున నున్న ధృతరాష్ట్రునకుందనరాక యెఱింగించి (పుచ్చి " 2. 2.)

(14) సంజయుండు వచ్చి వాకిటనిలిచి పణిహారులవలనఁ దన్నెఱిం గించిపుచ్చి (ఉద్యో. 2. 115)

(15) ఉ. అంతలు పేసి పోనడిచి యక్కౄట సంజయుచేతఁ జెప్పి పుత్తెంతురె (3. 101)

(16) అచ్యుతుండు కరినగరంబున కరిగి మొగసాల నిలిచి యాంబికేయునకుఁ దనరాక యెఱింగించిపుచ్చి....(శల్య 2. 360)

(17) "అని నీ కొడుకునకుం జెప్పిపుత్తెంచితి" (అని భీముడు గాంధారితో ననియె) (స్త్రీ. 1. 160)

(18) ఉ...ఇత్తల కేగుదేవల వదే త్తెఱఁ బొమ్మని చెప్పిపుచ్చినన్ .... (విర్వ. 6. 147)

ఎఱ్ఱన వాడుక: (భారతకవులు ముగ్గురున్ను వాడినారన్నందుకుగాను)

(19) గంధర్వు లాక్షణంబ చిత్రసేనునకు నంతయుఁ జెప్పి పుచ్చిన (అర. 5. 388)

(20) (అయ్యాదవేశ్వరుండు)...యుగ్రసేన కళత్రంబులకు ... భూషాంబ రాదు లిచ్చి పుచ్చి (హరి. ఉ. 4. 253)

కేతన వాడుక (దశకుమార చరిత్ర విజ్ఞానేశ్వరము)

(21) తదీయవాస గృహద్వారంబున నిలిచి యెఱింగించి పుచ్చిన వాఁడును సంభ్రమంబున నెదురు వచ్చి (3. 87)

(22) ఉ. ఇత్తెఱఁ గంతయుం బతికి నేర్పడ నప్పుడె చెప్పి పుచ్చె భూపోత్తముఁడున్ రయంబున...నేఁగుదెంచి (4. 34)

(23) సింహ వర్మయు సహ్యన్మహీపతుల కెఱింగించి పంచిన (4.83)

(24) సీ. గీ. పేరుఁ బెంపును గలవాఁడు బ్రియముతోడ,
నడిగి పుత్తెంచెనేని నెయ్యంబెఱింగి,
రేపు మాపని యాసలు చూపి చూపి,
యింపు పుట్టించి తుదిఁ బిలిపింపవలయు (4. 14)

(25) గీ. లక్ష్మి కూరిమి సుతు రాజ్యలక్ష్మివోని
కామ మంజరి యను వార కాంతగలదు
దానిచేత మీ యుర్థ సౌందర్య తార
తమ్య మేర్పడు మీరలు దాని కిపుడు.

వ. రో యిచ్చిపుచ్చుండు .... (5. 49)

(26) అదియును నప్పలుకులకు మోసపోయి చర్మ భస్త్రిక వలనం ధన దానంబులు సేయు విధం బడిగి పుత్తెంచిన, లోకంబెఱుఁగను దారకుండు విన్న వించిన తెఱంగెఱుంగుదురు కదా (6. 49)

(27) ఆ. వచ్చి కోటచుట్టుముచ్చుట్టు వారంగఁ,
బన్నిబిడ్డ నడిగి పనుచుటయును
నియ్య కొనక వెడలి యేపునఁ దలపడి,
యతఁడు పట్టువడియె నతనిచేత. (6. 187)

(28) పుష్కరికచేతఁ గల్పసుందరి నా కెఱింగించి పుత్తెంచిన (8. 131)

(29) పదంపడి కనకరేఖ చేత నతనికి నా క్రమంబును......జెప్పి పుచ్చి (11.72)

(30) సింహవర్మ సమాత్యుండు చనుదెంచి వినయంబునం బ్రణమిల్లి జలకంబు పెట్టియున్నది వేంచేయుండని దేవర పరివుఁడు విన్నవించి పుత్తెంచె ననవృడు (12. 43)

(31) రాజవాహనుడు......నదీతీరంబున సైన్యంబులు విడియించి యమ్మ హీంద్రునకుం దనరాక యెఱింగించిపుచ్చి....(2. 82)

(32) క. నెయ్యమున నడిగి పుచ్చక,
యియ్యకొనక యర్థ మీక యీర్ష్యాపరుఁడై
కయ్యమున గెలిచి కన్యకఁ
గ్రయ్యంబడి చేసికొనిన రాక్షసమయ్యెన్ (విజ్ఞా. ఆచా. 100)

నన్నె చోడుని వాడుక :—

(33) విజాగమన ప్రయోజనంబు కశ్యపునకు నెఱింగించిపుచ్చి (...112)

నాచన సోముని వాడుక :—

(34) (హంసడిభకులు పంచిన దూత) ద్వారకా నగర ప్రవేశంబుచేసి, యదువల్లభు నగరివాకిట హయావతరణంబుచేసి, తనరాక యెఱింగించి పుచ్చి యద్దేవదేవుని యనుమతంబున సభా మండపంబునకుంజని (4. 139)

(35) సాత్యకి సాళ్వపురము చొచ్చి... వారికిఁ దస్ను శౌరి పుత్తెంచు టయుఁ జెప్పిపుచ్చెను. (4. 172)

మంచెన వాడుక :

(36) క. ఏనుజెప్పి పుచ్చిన యపు దెవ్వరుగాని పిలువఁగావత్తురె.........
(కేయూ 2. 51)

(37) సీ...దేవికున్నత ప్రమదముగాఁ జెప్పిపుచ్చి...("2. 77)

(38) వ....క్రమ్మరఁ గళావతిచేతఁ జెప్పిపుచ్చి....(4. 182)

(39) వ...భాగురాయణుండు కలిపి పుత్తేర.........(4. 120)

ఇంకా అనేక మహాకవులు ఈ విధమున వాడి ఉన్నారు.

73. ఈ ప్రయోగములున్ను ఇట్టివి ఇంకా అనేకములున్ను చూచి ప్రాచీనాంధ్రమందు "ఇచ్చి పుచ్చు" "అడిగిపుత్తెంచు" మొదలయిన రూపములు వాడుకలో ఉండెనని మేము నమ్ముతున్నాము. మననాటి తెలుగులో లేకబోవుటచేత, మనచెవులకు ఈ శబ్దములు తప్పులుగా తోచుట వింతకాదు. అయితే, తెలుగు పండితులు తెలుగు గ్రంథములు లెస్సగా చదివినవారే; గనుక, వారికివి వింతగా ఉండవు; ఉండకూడదు. ఎవరి చెవులకు ఇవి వింతగా ఉండి తప్పుగా తోచునో వారికి తెలుగు గ్రంథములతో పరిచయము లేనట్టే తలంచవలెను. అట్టివారు తెలుగు పండితులు కానేకారు. గ్రాంథికాంధ్రమందు నిజమయిన అనురాగమున్ను అభిమానమున్ను, ఉన్న పండితులు ముందు వెనుకలు ఆలోచించకుండా, తప్పొప్పులు తెలుసుకోకుండా, తమకు తెలియనివన్నీ తప్పులవిన్నీ, తమకు తెలిసినవే ఒప్పులవిన్నీ, నమ్మకొని ప్రాచీన గ్రంథాలు దిద్దరు. తెలుగు సారస్వతము దిక్కుమాలిన దయినది. భాషా సంప్రదాయము తెలియని పండితమ్మన్యుల చేతులలో పడి భారతాది గ్రంథములన్నీ చెడిపోయినవి. నేటి వాడుక కు ప్రాచీన గ్రంథములలోని ప్రయోగములు ప్రమాణముగా విధించుటచేత, పరిష్కర్తలు కొందరు ఉద్దేశ పూర్వకముగా గ్రంథములు దిద్దుతున్నారు. తాము అసాధువను కొన్న శబ్దములు తీసివేసి, తాము సాధువనుకొన్నవి గ్రంథములో దూర్చి సవరణలు చేయడము తమ వాదమునకు ప్రమాణము కుదుర్చుకొనుటకే. ఇప్పటి తెలుగువారి వాడుకకు ఇప్పటి పెద్దల వాడుక ప్రమాణముగా, ఇతర దేశములలో ఉన్నట్టు, అంగీకరించక, ప్రాచీనుల వాడుక ప్రమాణముగా పండితులు పెట్టుకొని ఎవరి యిష్టము వచ్చినట్టు వారు ప్రాచీనుల గ్రంథాలలోని భాష తారుమారు

చేస్తున్నారు. పండితులన్న వారందరి మతమున్ను ఒకటి కాదు. వెంకటరత్నము పంతులవారికి సాధువయినవి వేంకటరాయ శాస్త్రులవారికి సాధువులు కావుగదా: వీరిద్దరికీ ప్రమాణము ప్రాచీనుల భాషే, ఎవరికి అవకాశము దొరికితే వారు ప్రాచీనుల భాష స్వమతానురోధముగా మార్చుటకు వెనుతీయరు. శాస్త్రులవారు నైషధము పరిష్కరించక మునుపు భారతము బాగా చదువుకొనిఉంటే నిర్దుష్టమయిన శబ్దము దుష్టమని భ్రమపడి దిద్ది గ్రంథము పాడుచేయకపోదురు.* నైషధము రచించిన శ్రీనాథుడు కాశీఖండమున్ను హరవిలాసమున్ను రచించినాడుగదా: ఆ గ్రంథములయినా శాస్త్రులవారు చదువుకొని ఉంటే వాటిలో ఇట్టి శబ్దములు కనబడును.

సీ. పా. ఉఱక దివోదాసు నుచ్చాటనముచేసి
యా మేలువార్త మంథాద్రి నున్న
హరునకుఁ జెప్పి పంపిరి హరుఁడును వచ్చెఁ
గాశికానగరికిఁ గరము వేడ్కఁ. (కాశీ. 6. 139)

హరవిలాసములో IV 63 వ పద్యమందు 'అడిగి పుత్తెంచినాఁడు' అని ఉంటే, శాస్త్రులవారి వంటి పండితు లెవరో పూర్వకాలమందు పలుకుబడి తెలియనివారు 'అడుగఁబుత్తెంచినారు' అని దిద్ది వేసినారు. శృంగార శాకుంతలములో కూడా 4 వ ఆశ్వాసమందు, గీ. "పిలువ బుత్తేక తడసె" అనే పాఠము ఇట్టి పండిత పరిష్కరణముచేత సంప్రాప్త మయినది. చెన్నపట్నమందున్న ప్రతి కాగితములపై కొత్తగా వ్రాసినది తాటాకులమీద పూర్వులు వ్రాసిన గ్రంథములు ఎట్లుండునో చూడవలెను. నన్నయ అరణ్యపర్వము ద్వితీయాశ్వాసములో "దమయంతి నీకుశలం బడుగఁబుత్తెంచె" అని అచ్చు పుస్తకము లన్నిటిలోను ఉన్నది. ఒక తాటాకు పుస్తకములో "అడిగిపుత్తెంచె" అనిన్ని మరి ఒక దానిలో "అడిగి రమ్మని పుత్తెంచె" అనిన్ని ఉన్నది. ఎఱ్ఱన హరివంశము మూడో ఆశ్వాసమందు "ఆతనికి రుక్మిణి నడిగి పుత్తెంచిన" (చూ. 11) అనిన్ని, గీ. రుక్మవతి యనంగ రుచిరాంగి రుక్మికి బౌత్రియైన కన్యఁ బంకజాక్షు నాజ్ఞ నడిగిపుచ్చె.... (చూ. 221) అనిన్ని రెండు వ్రాత ప్రతులలో ఉన్నది; గాని, అచ్చులో "అడుగఁబుత్తెంచిన" "అడుగఁబుచ్చె" అని సవరణ అయినది. ఈలాటివి అట్టే చూపించి చదివేవారిని విసిగించకూడదని మానివేసినాము. ఆంధ్ర భాషలో కొన్ని శబ్దములు రూపమందు, అర్థమందు, సంబంధమందు పూర్వకాలములో ఉన్నట్టు ఇప్పుడు లేవు: మారిపోయినవి. వాటి పదికట్లు వేంకటరాయ శాస్త్రులవారివంటి పండితులకు బాగా తెలియక ఇట్లు భ్రమప్రమాదములకు లోనవు

* ఏమో చెప్పలేము. బహుశః భారతముకూడా దిద్ది పరిష్కరింతురని చెప్పవచ్చును.

తున్నారు. శాస్త్రిలవారి కథా సరిత్సాగరము చూస్తే వీరికి గ్రాంథికాంధ్ర భాషా లక్షణము బాగా బోధపడినట్టు కనబడదు. వాటిని గురించి ఈ వ్యాసము మూడో భాగములో వివరించి వ్రాస్తాము. గాని ఇప్పుడు వీరి సాహిత్య మెట్టిదో తెలియ జేయుటకు శృంగార నైషధములో వీరుచేసిన సవరణలలో నొకదాని పొంకము చదువరులకు చవి చూపి, 'ఇచ్చి పుచ్చు' విమర్శము చాలిస్తాము.

74. శృంగార నైషధములోని కడపటి పద్యము ముద్దులు మూటకట్టి నట్టున్నది. అందులో శ్రీనాథుడు చంద్రుని ఇట్లు వర్ణించినాడు.

సీ. ముక్కంటి తలపువ్వు, మున్నీటిలేఁబట్టి,
కైటభారాతి దాకన్నుఁదమ్మి,
గగనలక్ష్మికి దంతకాండ తాటంకంబు,
కలువల విందు, జక్కవల గొంగ,
వలరాజు వెల్లెల్లి వనజబాంధవునుద్ది,
శిశిరాంశు రత్నంబు, చేదుమందు
గన్నులపండువు, గ్రహసార్వభౌముండు,
సురలయాఁకటి పంట యిరులదాయ,

తే. శ్రీమహాలక్ష్మి సైదోదశేషభువన
సౌధకల ధౌతకలశంబు చందమామ,
రాజవదన కల్యాణ పరంపరాభి
వృద్ధిగావించుఁగాత యీ విశ్వమునకు.

75. ఈ పాఠము ఆరు తాటాకు పుస్తకములలో ఉన్నది: (చూ. పేరా 71) మా కండ్లతో మేము చూచినాము. వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు చూచిన వ్రాత ప్రతులలో ఎట్లున్నదో మే మెట్లు చెప్పగలము ? వారే కన్నులతో జూచినారో ఎవరెరుగుదురు ? వారిచ్చిన పాఠములో మూడవ పాదమందు "వలరాజు వెల్లెల్లి"కి బదులుగా వలరాజు వెల్లల్లి అనిన్ని, నాలుగో చరణమందు "యిరుల దాయ"కు బదులు "యిరులు దాయ" అనిన్ని, కడపటి చరణమందు "గాత యీ విశ్వమునకు" బదులు "గాతమీ విశ్వమునకు" అనిన్ని ఉన్నది. ఈ మూటిలో మొదటిదాని సారస్యము విచారించదగినది. రెండవదానిని గురించి, సీతారామాచార్యులవారు 'ఇరులు' శబ్ద మేక వచనమన్నారని సమాధానము చెప్పినారు. అయితేనేమి 'పాలు' వంటిదే. మూడవ దానిలో మకారము చిన్నయసూరిగారి 'అనుశాసనము' చొప్పున దూర్చినది. వీటికేమిగాని, "వలరాజు వెల్లల్లి" అనే పాఠమా, లేక వలరాజు "వెల్లెల్లి" అనే పాఠమా

పాధువు ? ఏది శ్రీనాథునివంటి మహాకవి వ్రాసి ఉంటాడో సాహిత్యము గలవారు విచారింతురుగాక. మన శాస్త్రిలవారు తమ వ్యాఖ్యలో "వలరాజు వెల్లల్లి" అంటే, వలరాజు చేతి తెల్లగలువ ('నెచ్చలి' యని పూర్వ ముద్రణ పాఠము, 'వెల్లల్లి' వ్రాఁతలలోని పా.)" అని వ్రాసినారు; గాని, చంద్రుడు, మన్మథుని చేతిలోనిది గానీ, చెవియందలిది గానీ, తెల్లకలువ వంటివాడు అని. సంస్కృతమందయినా తెలుగులోనయినా, పూర్వులయినా, ఆధునికులయినా, వర్ణించి ఉన్నారా ? లేదని చెప్పుటకు మా వంటివారికి అధికారము లేదు. మేము వట్టిలౌకికులము; మాకున్న కొంచెము సాహిత్యము అర్థగ్రహణమందు కొంత ఉపచరిస్తుందేమోగాని, సమయ సిద్ధమయిన సారస్య నిర్ణయమునకు చాలినది కాదు. మేమెరిగినంతమట్టుకు కవులు చంద్రుణ్ణి మన్మథుని "వెల్లల్లి" అనగా "తెల్లని గొడుగు"తో పోల్చి యున్నారు చూడండి :—

1. మనోజరాజస్యసితాపత్రం శ్రీఖండచిత్రం హరి దంగనాయాః.

2. గగనవిపినసింహః కామభూపాతపత్రం నిఖిలదిగబలానాం కందుకం క్రీడనాయా....

3. మృగాంకోఽయం ధత్తే గగన జలతః ఫేనతులానాం సితచ్ఛత్రాకారం మదన నృపతేర్విశ్వజయినః

4. యః శ్రీఖండ తమాల పత్త్రితి దిశః ప్రాచ్యాః స్మరక్ష్మాపతేః పాణ్డుచ్ఛత్రతి

5. కింఛత్రం స్మరభూపతేః కిముయశః పుంజం పురస్తాదిదం.

6. త్రిభువన జయినో మన్మథస్యాత పత్త్రం.

76. ఇట్టి ప్రయోగము లున్నవి గనుకను, వ్రాతప్రతులలో — మేము చూచిన అరింటిలో—"వలరాజు వెల్లల్లి" అనే పాఠమున్నది గనుకను, "ఆకాశ వాపీసిత పుండరీకమ్" "వ్యోమసరః సరోజమ్" మొదలయిన వాటిని పట్టి చంద్రుణ్ణి పద్మముతో పోల్చినా, కలువ పువ్వుతో కవులు పోల్చినట్లు మేము చదువుకొన్న గ్రంథాలలో కనబడుటలేదు గనుకను, శాస్త్రిలవారి సవరణ సరి యయినది కాదని నమ్ముతున్నాము. శృంగార నైషధములో వారు చేసిన సవరణలు చాలామట్టుకు వ్రాత ప్రతులలోని పాఠములకు, అనగా మంచి పాఠములకు విరుద్ధముగా ఉన్నవి. వాటి గురించి పెద్ద వ్యాసము వేరే ఒకటి వ్రాయవలెను. జయదేవ కవి వ్రాసిన సంస్కృత నాటకము తిన్నగా తెనిగించక వేంకటరత్నము

పంతులవారు జయదేవునికి అపకీర్తి తెచ్చినారని శాస్త్రులవారు మోటతిట్లు ఎన్నో తిట్టి "హా ! జయదేవా !" అని మాటి మాటికి హాహా కారము చేసినారే; శ్రీనాథుని తెలుగు గ్రంథము ఉన్నది ఉన్నట్లుగా ఉంచక కూడని మార్పులుచేసి పాడుచేసి నందుకు శాస్త్రులవారిని ఏమనవలెనో మాకు తెలియదు. అయ్యో శ్రీనాథా! ఓ కవి సార్వభౌమా ! నీయందు భక్తి తాత్పర్యములు గలవారమను కొన్నవారు, ఆంధ్ర పండిత భిషగ్ మణులు, వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రులవారుకూడా, పూర్వ పరి ష్కర్తలవలెనే భ్రమ ప్రమాద దురహంకారమునకు లోనై తప్పిబ్బులుపడి నీ గ్రంథము పాడుచేసినారు ! చిక్కని ప్రాచీన ప్రతులు సంపాదించి, నీ గ్రంథ ములు అన్నీ శ్రద్ధతో చదివి నీ భాష కట్టుబాట్లు బెస్సగా తెలుసుకొని, పాఠములు పరిష్కరించి, అచ్చొత్తించి తెలుగు సారస్వతమును ఉద్ధరించే పుణ్యాత్ములు, భాషాభిమానులు ఎప్పుడు పుట్టుదురో !

ద్రుతమునకు అచ్చుతో "సంశ్లేషము"

77. వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రులవారి దృష్టికి ఇది ఒక మహా పాతక ముగా తోచినది. వేంకటరత్నము పంతులవారు ఇట్టి మహా పాతకములు ఆంధ్ర ప్రసన్న రాఘవమునందు ముమ్మారు చేసినారట: 5వ పుటలో "విజృంభణన్ననువు" అనిన్ని, 23 వ పుటలో 'అంగములన్నిదు' అనిన్ని, 53 వ పుటలో 'వాఁడున్నొ' అనిన్ని, తమ విమర్శనము 82 వ పుటలో ఇది మహా పాతకము అని నిషేధించు టకు గల కారణము శాస్త్రులవారు వివరించినారు చూడండి :—

"లుక్సంశ్లేషౌనాచి" యను నన్నయ భట్టీయ సూత్రముచే నిది గ్రామ్యము. పంతులవారు ఈ సూత్ర నిషిద్ధములైన లుక్సంశ్లేషములలో సంశ్లేషమును తాము యథేష్టముగాచేసి తద్రక్షణార్థము ఆ సూత్రమే నన్నయాచార్యులది గాదని తొలుత వాదించి, ఆ సూత్రముగల శ్లోకమే ఆయనది గాదని ద్వితీయ వాదము వాదించి, నన్నయ భట్టీయమే నన్నయభట్టుది గాదని తృతీయ వాదము వాదించి, లుక్కు చేసిన వారి లుక్కును ఆ సూత్రమునే ప్రమాణముగాఁజూపి దూషించి, ఆత్మను దూషించుకొని యున్నారు."

శాస్త్రులవారి మతమందు 'విజృంభణన్+అనువు'అని ఉన్నప్పుడు "విజృం భణన్ననువు" అని నా కు నాముడిచ్చి ద్విత్వనకారము వ్రాయడమే గ్రామ్య సంశ్లేష దోషము గాబోలు. 'విజృంభణన్ అనువు' అని రెండవ శబ్దము మొద టను అచ్చుంచి వ్రాస్తే దోషము కాబోలు ! దోషమైతే, తమ ప్రకాప ముద్రీయ మందు ముమ్మాటికన్న ఎక్కువగా ఇట్లు ఎందుకు వారు వ్రాతురు ?

(1) ఉదా. గరడీలేగడికోటలే.........విరతిలేకే వంశపారంపరిన్ అరి కంఠాద్రి... (పుట. 25)

(2) ఉ....లీలనేగుచున్ ఓఠ.... (పుట. 60)

(3) ఉ...సిరిన్ ఆయగజాతకున్ (పు 87)

వీటిలో ఉన్నట్టే, 'విజృంభణన్ననువు'లో కూడా పాదాంతమందే ద్రుత మున్నది ఎక్కడ నుంచేనేమి ?

వ్రాతలో ఒక్క నకారపొల్లు మాత్రమే ఉన్నా అవ్యవధానముగా అచ్చు చేర్చి నోటను పలికినప్పుడు 'న్న' పలికినట్టు చెవులకు వినబడక మానదు. వాస్తవముగా నోటపలికేది, చెవికి వినబడేది భాషగాని కంటికి కనబడే గీతలుకావు. ఈ స్వరతత్త్వమును గురించి కొంచెము క్రిందను 80 పేరాలో వ్రాస్తున్నాము.

78. అయితే, ఈ నన్నయ భట్టీయ సూత్రము అమోఘము కాదు, నన్న యాది మహాకవులు చాలామంది ఇందుకు విరుద్ధముగా సంశ్లేషముచేసి ఉన్నారు. ఈ నన్నయ భట్టీయమునకు టీక వ్రాసిన వారందరున్నూ ఈ సూత్రమునకు విరుద్ధముగా కొందరు లక్షణము చెప్పి ఉన్నారని ప్రమాణీకరించే ఉన్నారు. అరవై అయిదు సంవత్సరముల క్రిందట వర్తమాన తరంగిణీ ముద్రాక్షరశాల యందు మూడవ పర్యాయ మచ్చు వేయింపబడిన "సటీకాంధ్ర శబ్ద చింతామణి యందు "కొందఱచ్చుపరంబగునపుడు ద్రుతంబునకు ద్విత్వ రూపంబగు సంశ్లే షంబు గలుగునని సేవింతు న్నచ్యుతుసని యుదాహరింతురు" అని ఉన్నది. తాటాకు పుస్తకాలనేకము మేము చూచి ఉన్నాము. వాటిలోనున్నూ ఇట్లే ఉన్నది. ఇట్లు టీకలు వ్రాసిన వారేకాక లక్షణకర్తలుకూడా కొందరు ఈ మతము అంగీకరించినారు. ప్రథమాచార్యులవారు చేసిన అనుశాసనము పిమ్మట వారు మార్చినారు.

వెంకటరాయ శాస్త్రులవారివలెనే సంశ్లేష మనగా ద్విత్వరూపమును కొని ఈ వ్యాసమందట్లే వాడినాము.

ఐతే, "సంశ్లేషము" అనే పదము పారిభాషికము, దీనికి వ్యాకరణ శాస్త్ర మందు ఏ అర్థమున్నదో మాకు స్పష్టముగా తెలియనందున బ్ర. వఝ్ఝల చిన సీతారామస్వామి శాస్త్రులవారిని అడిగినాము. వారిచ్చిన జవాబు ఏమంటే— "సంశ్లేషమున కాంధ్ర వ్యాకరణములో నెచ్చటను సరియగు పరిష్కారంకనఁ బడదు. ద్రుతమునకు హల్లు పరమగునపుడె సామాన్యముగా సంశ్లేషము విధింపఁ బడును. సంశ్లేషమనఁగా సంయోగించుట. కలసికొనుట. ద్రుతము సహజముగా

నశ్లిష్టమై యుండును; గాన(బరహల్లుతో(గలియనేరదు. కా(గా సంశ్లేష విధాన వైయర్థ్యాన్యథానుపపత్తిచే ద్రుతస్వర్లోపము సిద్ధించును, అపుడు పరహల్లుతో దానికి సంశ్లేషము ఘటస్థించును. ఈ యభిప్రాయం తోడనే యహోబలపతి "అలుకిచ సంశ్లేషస్స్యాత్" అను సూత్రవ్యాఖ్యానవసరమున "లుగభావేనస్య పరవర్ణేనసాకం సంశ్లేషశ్చభవేత్" అని వ్యాఖ్యానము చేసియున్నాడు. కాని యీ విషయము "లుక్సంశ్లేషౌనాచే" అను దానికి విరోధించున ట్లగపడును. "వచ్చెను+అతడు" అనుచో ద్రుతమునకు(బరవర్ణముతో సంశ్లేషము విరుద్ధము కానేరదుగదా. 'వచ్చెనతడు' అను రూపము సర్వసమ్మతముగదా. కాగా విచట సంశ్లేషశబ్దమునకు హల్పరకస్థలములందు సంశ్లేషసంభావ్యతాయోగ్యమగుటం జేసి సంభవింపక తీరని ద్రుతస్వరలోపమేయని గ్రహింపక తీరదు. అట్లు గ్రహించినచో ద్రుతమున కచ్చు పర మగునపుడు ద్రుతస్వరలోపము రాదని తేలుచున్నది. అన(గా 'వచ్చెన్ అత(డు' అని యుండనేరదని తాత్పర్యము. పై కారణములచే సంశ్లేషమనగా "ద్రుతము లుప్తస్వరమై పూర్వాచ్చునంటి యుండుట" అని అర్థము చేయుట లెస్సయని తో(చుచున్నది. పై యభిప్రాయమే "నోవాద్విత్వంక్వచిచ్ఛ్లిష్టం" అను నథర్వణ కారికచే ధ్వనిత మగుచున్నది. పై కారికవల్ల నకార ద్విత్వము సంశ్లేష భిన్నమని స్పష్టపడుచున్నది.

(1) ద్వితీయాచార్యుడైన, అథర్వణుని "నోవాద్విత్వంక్వచిచ్ఛ్లిష్టం" అనే కారికకు తృతీయాచార్యుడైన అహోబలుడు, 'ఏకదాచార్యస్యాపిసమ్మతం' 'ఎన్నడున్నేని మోఘముగాదు' 'ధైర్యశక్తి కిన్నరుదుగ' ఇత్యాది తత్ప్రయోగాత్' అని భాష్యము వ్రాసినాడు. గనుక వీరిద్దరికిన్ని ద్విత్వరూపము ఇష్టమే.

(2) తంజావూరి సరస్వతీ మహల్ పుస్తకాలయమందు "సకల లక్షణ సంగ్రహంబైన బాలబోధయను లక్షణము" అనే పేరుగల తాటాకుల పుస్తక మొకటి ఉన్నది. అందులో ప్రస్తుత విషయమును గురించి లక్షణము ఎట్లున్న దంటే.

క. చెన్నగు నొరపొల్లలకు న్నచ్చులతోడి సంధిగూర్ప(గ నొకటం
బన్నగ శయను(డు హరియించున్నఘములు భక్తులయినసుజనుల ననగన్.

ఇందుకు లక్ష్యములుగా ఆది పర్వము 7. 141 పద్యమందున్న 'ఎన్న(డు న్నేని' అరణ్యపర్వము 1. 321 వ పద్యమందున్న 'ధైర్యవృత్తి కిన్నరుదుగ' మొదలయినవి కొన్ని ఉదాహృతమయి ఉన్నవి. గుప్తార్థ ప్రకాశికలో కల్లూరి వేంకట్రామ శాస్త్రులవారు 'సర్వలక్షణ సారసంగ్రహమున' నున్నది అని

క. ఎన్నగనకార పొల్లులకున్నచ్చులు సంధిజేసి కూర్పగ వచ్చున్
బన్నగ పతిశయ మందోర్చున్నఘముల(బాప భక్త సులభుం డయినన్

ఉదాహరించినారు. ఈ గ్రంథము కూచిమంచి తిమ్మకవిది కాదు; తిమ్మకవి లక్షణములో ఈ పద్యము కనపడలేదు; చిత్రకవి పెద్దన్నది కాబోలు.

(3) రంగరాట్ ఛందస్సు (తాటాకులమీద వ్రాసిన ప్రతి) లో ఇట్టి సంధికి లక్షణ లక్ష్యములున్నవి. (చూ. 43 b)

క. తెల్లమిగాను నకారము పొల్లులకున్ నచ్చుసంధి పొసగు గవులకున్
కొల్లలుగ రంగ ధరణీ వల్లభు డిచ్చున్ నపార వస్తువులవిన్.

అర్థం—నకార పొల్లుల వెనుక అచ్చులయిన అకార ఇకార ఉకారాదుల కున్ను సంధి పొసంగును.

ఇందుకు లక్ష్యములు నన్నయ ప్రయోగములేకాక పారిజాతాపహరణము లోనిది (1.45) ఉదాహృతమయి ఉన్నవి.

(4) సీతారామాచార్యులవారు తమ ప్రౌఢ వ్యాకరణములో (చూ. సంధి3) "కొన్ని యెడలఁ బ్రామాణిక ప్రయోగంబుల ద్రుతంబున కచ్చుపరంబగుచో ద్విత్వంబు చూపట్టెడి" అని లక్షణము చెప్పి, ఉత్తర హరివంశములోనిది ఒక టిన్ని, భాగవతము సప్తమస్కందము లోనిది ఒకటిన్ని, కళాపూర్ణోదయము లోనిది ఒకటిన్ని ప్రయోగము లుదాహరించినారు.

(5) గుప్తార్థ ప్రకాశికలో కల్లూరి వేంకటరామ శాస్త్రిలవారు ద్విత్వవిధి అంగీకరించక ద్రుతముపైని ద్రుతము వచ్చినదని సమాధానము చెప్పి "ఎన్న డున్+ను+ఏని=ఎన్నడున్నేని" అయినదని ఉన్న రూపము తప్పనక, సాధించి నారు (చూ. పు. 39) వీరికిన్ని ఇది ఇష్టమే.

79. స్వరిత త్వము, శబ్దములు వ్యుత్పత్తి తెలియక తెలుగు పండితులు "ఎన్నడున్నేని"లోని ద్విత్వనకారము సాధించుటకు చిక్కులు పడ్డారు. భారతము పరిష్కరించిన పండితులు ఎవరికి తోచినట్టువారు ఈ ప్రయోగముగల పద్య ములు దిద్ది వేసినారు. వావిళ్ళవారి ముద్రణమందున్ను ఆనంద ముద్రణమందున్ను "ఎన్నడున్నేని మోహముగాదు దిగ్గరణీ రపేంద్రు లెఱుంగఁగాన్" (ఆది. VII. 141) అని ఉన్నది. 1833 వ సంవత్సరములో వర్తమాన తరంగిణీ ముద్రాక్షరశాల యందు అచ్చుపడ్డ దానిలోను, 1893 వ సంవత్సరములో వాక్సతి నిలయ ముద్రాక్షరశాలయందు అచ్చుబడ్డ దానిలోని "ఎన్నడౌనేని" అని ఉన్నది. కొన్ని తాటాకు పుస్తకములలో "ఎన్నడున్నేని మోహముగాదు దిగ్గరణీందు భానులెఱుంగ గాన్" అని ఉన్నది. ఏదో ఒక లక్షణము వేదవాక్యముగా నమ్మకొని, దానికి విరుద్ధముగా ఉన్న ప్రయోగము దిద్దడమునకు మన పండితులు వెనుక తీయరు

తమ కిష్టముకాని సంధి తప్పు అని ఒక సిద్ధాంతము; తమ కిష్టము కాని యతి తప్పు అని ఒక సిద్ధాంతము, భారత కర్త నన్నయే ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి వ్రాసినాడని ఒక సిద్ధాంతము. గనుక తమ కిష్టమయినదే నన్నయ వ్రాసినాడు అని రాద్ధాంతము.*

80. తత్త్వము చొప్పున 'ఉన్' అనేది సముచ్చయము. అరవములో, కన్నడములో 'ఉమ్' అని దీని రూపాంతరము ఉన్నది. తెలుగు — వేదమున్

---

* మరి ఒక విచిత్రము. 'ఏని' అనే రూపము అంగీకరించితే, సంధిదోషమో వడిదోషమో అంగీకరించవలసి వస్తుంది గదా! ఏమిదారి, దేవుడా? అని పండితులు తికమకలాడకుండా, మ. రామకృష్ణ కవిగారు చిత్రంగా చిక్కు విప్పివేసినారు. వారు పరిష్కరించి ప్రకటించిన నన్నెచోడుని కుమార సంభవము పీఠికలో ఇట్లు వ్రాసినారు: — "నన్నెచోడుఁడు, ఏనియను శబ్దమును నేనియని నకారాదిగాఁ గూడఁ బ్రయోగించెను. కాబట్టియే నన్నయభట్టు—న్నేని దిగ్గరణీ రవీందులు, ఆది-అ-ఉ అను నకారాదిగా బ్రయోగించె. ఇది తెలియక దుస్సంధియు, యతికి వైకల్పిక భావమును నన్నయభట్టున కారోపించిరి." భేష్! పండితుల కెవరికిన్ని తెలియని పరమ రహస్యము ఈ కవిగారు కనుక్కొన్నారు. 'ఏని' శబ్దమునకు 'నేని' అనే రూపాంతర మున్నదట: గ్రాంథికాంధ్ర భాషా రహస్యములు పండితులకే తెలియనప్పుడు పామరులు ఆ భాషజోలికి పోకూడదుగదా. ఏమంటే ఏమి తప్పో? మా మట్టుకు మాకు భయముగా ఉంటుంది. అందుచేతనే తత్త్వజిజ్ఞాసకు మాత్రము దానిని స్మరిస్తూ వాడుకభాషలో వ్యవహారము సాగిస్తున్నాము. సరేకాని, ద్రుతమునకు అచ్చుతో సంశ్లేషము దుస్సంధి అని నన్నెచోడుని వాడుకనుబట్టి కవిగారు సిద్ధాంతము చేసినట్టా? చూడండి, నన్నెచోడుఁడే ఏలాగున వ్రాసినాడో:— "పొన్నలుఁ గొండఁ గోఁగులును బూరువులునొ్నగిఁ — బూసెకుండఁగా" (చూ. 447 వ 'బూరువులునొ్నగి' అంటే 'బూరువులున్ + ఒగి' అని కాదా? కాకుంటే 'నొగి' అనే రూపాంతర మున్నదంటారేమో కవిగారు!) శబ్దతత్త్వము చొప్పున అజాదిగా ఉండవలసిన శబ్దములు నకారాదిగా వ్యవహారములోనికి రావడము మాకు వింతకాదు. 'నేను' 'ఏను' అనే సర్వనామములు అట్టివే. ఈలాటివి చాలా ఎరుగుదుము. ఇంగ్లీషులోని **newt, nickname** అనే శబ్దములు వాస్తవముగా అజాదులు. కొందరు బడిపిల్లలు "ఇది నుత్తమమైన పద్ధతి" అని వ్రాస్తున్నారు: పండితులుకూడా అట్లు వాడితే 'నుత్తమము' రూపాంతరమై గ్రాంథికాంధ్రమున సాధువుకాదా? గ్రాంథికాంధ్రములో వీరిణం, ఈరిణం; వతంస; అవతంస; మొదలయిన రూపాంతరములు ఎన్నో సంస్కృతమందే ఉన్నవే; ఇవి ఏలాగున సంప్రాప్తమయినవి? ప్రాచీనుల వాడుక ఏలాగున ఉన్నదో తెలుసుకోవలెనంటే; ప్రాచీన గ్రంథాలు సావకాశముగా పరీక్షించవలెను. అది ఏలాగున ఉన్నా మన వాడుకకు సాధకమూ కాదు; బాధకమూ కాదు. పూర్వుల వాడుకనుబట్టి మన వాడుక దిద్దుకోలేము; మన వాడుకనుబట్టి పూర్వుల వాడుక దిద్దగూడదు. ఆకాలములో అది, ఈకాలములో ఇది. రెండూ సాధువులే. రూపములో మార్పు కలుగడము దోషమైతే, బ్రతికి ఉన్నవన్నీ మారుతూ ఉంటవి గనుక దుష్టమయినవి అని సిద్ధాంత మవుతుందే: భాషాతత్త్వజిజ్ఞాసువులు భాషా ధర్మము, భాషా ప్రయోజనము లెస్సగా ఎరిగినవారైతేనే కాని భాషాతత్త్వము పట్టుపడదు.

పురాణమున్; అర—వేదమమ్-పురాణముమ్: కన్న—వేదవుమ్ పురాణవుమ్' తె — 'ఎప్పుడున్—అర—'ఎప్పోదుమ్' తె — 'అమ్మయున్ అన్నయున్ ; అర: అమ్మెయుమ్-అన్నెయుమ్. 'అమ్మయును' అనే దానిని అమ్మ+యు+ను అని పండితులు విడదీసి, 'యు' 'ను' సముచ్చయములని చెప్పుతారు — గాని ఆ సిద్ధాంతము తత్త్వమునకు దూరము, ఇప్పటి తెలుగు పండితులలో వావిలికొలను సుబ్బారావు పంతులుగారికి మాత్రము 'ఉన్' అనే రూపము కొంచెము పొడకట్టి నట్లున్నది; అరవముతో పరిచయము కలుగుటచేత కాబోలు. ఈ 'ఉన్' అనేది నొక్కి పలికినప్పుడు నకారము ఎక్కువకాలము పలుకక తప్పదు. ఇప్పటి తెలుగులో కూడా రెండున్+అర=రెండున్నర, ఏడున్+ఒకటి=ఏడు న్నొకటి అని వాడుతున్నాము. నన్నయ కాలమందు 'రెండు వేలున్నే నూట పదునొకండు' 'మూఁడు వేలున్నే నూట యిరువది' రెండు వేలున్నె నమన్నూట మొదలయినవి వాడుకలో వుండేవి. శ్రీనాథుడు కాశీఖండములో 'ఇరువది యొక్క వేయున్నూఱు నూఱువారంబులు' అని ప్రయోగించినాడు. 'ఒకటిన్నర' అన్నప్పుడుకూడా 'ఇన్' నొక్కిపలుకుతాము—ఒకటిన్, అరన్, నకారమే కాదు; ఏ హల్లయినా సరే పదాంతమందు పొడిగించవచ్చును, ఉదా, జగత్+ఉ జగత్తు 'సంస్కృత ములో' 'తత్'త్ అంటే తెలుగులో 'అది' అని అర్థము. "ఇంగ్లీషులో 'కమ్'మ్ అంటే, తెలుగులో 'రా' అని అర్థము. ఈ వాక్యములలో క్రిందను గీతలు గల మాటలు 'తత్తంటే' 'కమ్మంటే' అని వ్రాస్తున్నాము. సంస్కృతములోకూడా 'తస్మిన్+ఇదమ్=తస్మిన్నిదమ్; ఇంగ్లీషులో in+er = inner, big + er = bigger. కన్నడములో కణ్+ఉ=కణ్ణు: పాలీలో తమ్+ఏవ=తఞ్ఞేవ ఏకాక్షర శబ్దములలో హ్రస్వాచ్చు ఉన్నప్పుడు తెలుగులో ఇట్లు హల్లు పొడుగుగా పలుకక తప్పదు. దీర్ఘాచ్చు ఉన్నప్పుడున్ను ఎక్కువ అక్షరములున్నప్పుడున్ను, కొస నున్న వర్ణము ఏ కారణము చేతనయినా నొక్కిపలికితేనే పొడుగవుతుంది. లేకుంటే కాదు. ఉదా :—ఇంగ్లీషులో 'టైమ్' అంటే తెలుగులో 'కాలము', 'వన' మంటే, అడవి వనము, వనమ్ము—ఈ రెండు మాటలలో, మొదటి దానిలోని నకారముపై నున్న అకారము రెండవ దానిలోని నకారముపైనున్న అకారముకన్న ఎక్కువ పొడుగు; దానికి పరముగా ఉన్న మకారము రెండవ మాటలోని మకారముకన్న హ్రస్వముగా ఉంటుంది. 'వాకు'లోని అకారముకన్న 'వాక్కు'లోని అకారము కొంత హ్రస్వము; ఎక్కువ పొడుగయిన అచ్చుకు పరముగా ఉన్న హల్లుకన్న పొడుగు తక్కువైన అచ్చుకు పరముగా ఉన్న హల్లు ఎక్కువ పొడుగుగా ఉంటుంది. అచ్చులవలెనే హల్లులున్ను దీర్ఘముగా పలుకవచ్చును. హల్లు దీర్ఘము నకు వ్రాతలో ద్విత్వము గురుతు. ఇది ఎవరిమట్టుకు వారు పరిశీలించి తెలుసుకో వలసిన విషయము; తగిన యంత్రములుంటే ప్రత్యక్షమవుతుంది. ఈ స్వర

తత్వమున్ను శబ్ద తత్వమును తప్పయినా ఒప్పయినా, మన పండితులతో చేసే ప్రస్తుత వాదమునకు బాధకమూకాదు, సాధకమూకాదు; అది మా ప్రతిపక్షులకు మేము బోధపర్చలేము; వారు బోధపర్చుకోరు.

81. ప్రకృత మనుసరింతాము. ద్రుతముతో అచ్చుకు సంశ్లేషము కలుగుతుందా కలుగదా ? అనే విషయము గురించి ప్రస్తుత జిజ్ఞాస. వేంకటరత్నము పంతులవారు కలుగుతుంది అన్నారు; వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు కలుగదు అన్నారు. కొందరు లాక్షణికులు అట్టి సంశ్లేషము సాధువన్నారు; కొందరు అసాధువన్నారు. వీరి లక్షణము తప్పని వారివారున్ను, వారి లక్షణము తప్పని వీరివారున్ను తగువులాడుతున్నారు. సాధువన్నవారు లక్ష్యముగా ఇచ్చిన ప్రయోగాలు అపపాఠాలు అని అసాధువన్నవారు నిరాకరించినారు. ఇప్పుడు మనము తత్త్వమెట్లు తెలుసుకోవడము ? అచ్చువేసే యంత్రములు మన దేశములో లేనప్పుడు పుట్టిన లక్షణ గ్రంథములందు ఏ పద్యములు లక్ష్యములుగా ఉదాహృతమయి ఉన్నవో ఆ పద్యములలోని పాఠములు అపపాఠములు అంటే, కావవి ఏలాగున సాధించడము ? స్వమతాభిమానము చేతను అజ్ఞానముచేతను మునుపుకూడా పాఠాలు యథేష్టముగా దిద్ది మార్చి గ్రంథాలు తాటాకులమీద వ్రాసినారని తోచేటట్టు అప్పకవి చెప్పినాడు. అయితే మత భేదమున్నప్పుడు వ్రాత ప్రతులలో అభేదము కనబడవలెను. మనకు దొరికిన ప్రతులన్నిటిలోను పాఠము ఒక్కలాగున ఉన్నప్పుడు అవి అన్నీ ఒక్క దుష్టమూలమునుబట్టి వ్రాసిన వనవలెనా ? లేక, గ్రంథకర్తే ఆలాగున వ్రాసినాడనవలెనా? ఇదమిద్ధమని సిద్ధాంతము చేయుట బహు దుష్కరముగదా. ఇట్టి వాటిలో గ్రంథకర్తకు తప్ప మరి యెవరికిన్నీ సత్యము నిశ్చితముకాదు. గ్రంథకర్త స్వకృతమును గురించి చెప్పిన మాట యందైనా మోసమున్నదని చెప్పి విశ్వాసార్హము కాదనుటకు ఇతరులకు అవకాశము లేకపోలేదు. గనుక, వాద ప్రతివాదులకు వాద విమర్శకులకు, తత్వ జిజ్ఞాసువులకు, అందరికీ ఒక్కలాగున ప్రత్యక్షం కాని విషయములో సంభావ్యతా సంభావ్యతలు మాత్రమే విచారించ తగినవి.

82. వర్తమాన వ్యవహారమునకు ప్రవర్తకముగా సద్యోనిర్ణయము చేయవలసినప్పుడు, అప్పటికి ఏది సంభావ్యమని ఊహించవచ్చునో దానిని బట్టి నిర్ణాయకులు నిర్ణయించక తప్పదు. అన్ని దేశములలోను న్యాయస్థానములందు లోక వ్యవహారముతో సంబంధించిన వివాదములన్నీ ఇట్లే నిర్ణయిస్తున్నారు. అయితే, ప్రాచీన కాలపు వ్యవహారములను గురించిగాని, ప్రకృతి ధర్మమును గురించిగాని, ఆధ్యాత్మిక విషయములను గురించిగాని, తత్త్వ జిజ్ఞాసగలవారు ఒకరు చేసిన సిద్ధాంతమును ఒకరు ఖండిస్తూ, సావధానముగా సాక్ష్యమే కాక ప్రమాణములుకూడా మాటిమాటికి పరీక్షించి, అసంభావ్యములు తొలగించి

సంభావ్యమయినవే అంగీకరించి, పక్షపాతము లేకుండా తమ బుద్ధికి నిశ్చితమని తోచిన అభిప్రాయమును నిరూపిస్తారు. లౌకిక వ్యవహారములో సద్యః ప్రవృత్తి కోసము సద్యోనిర్ణయము అగత్యమయినా, తత్త్వజిజ్ఞాసలో అగత్యము కాదు. యథార్థము తెలిసేదాకా విమర్శ జరుగుతూనే ఉంటుంది. దీనికి కాలపరిమితి లేదు. నిజమని ఒక కాలములో అందరూ నమ్ముకొనే విషయము మరి ఒక కాలములో అబద్ధమై హాస్యాస్పదము కావచ్చును. భాషా జిజ్ఞాస కొంతమట్టుకు దేశచరిత్ర జిజ్ఞాస వంటిది. మేము ఈ వ్యాసము వ్రాస్తూ ఉన్న దినమందు మన దేశచరిత్రకు కావలసిన భోగట్టా అంతా ఏలాగున తెలుస్తుంది? ఈ కాలములో వార్తా పత్రికలున్నవి గనుక ఏవో కొన్ని వృత్తాంతములు వాటిలో ప్రకటిస్తారు గానీ దేశమందు అంతటా జరిగిన సమాచారము యావత్తూ వాటినిబట్టి తెలియదు. జరిగిన పనులలో ఏవి గొప్పవో ఏవి కొద్దివో అవి జరిగినప్పుడు బుద్ధిమంతు లయినా ఊహించలేరు. ఏది ఏలాగున పరిణమించునో ముందుగా తెలియదుగదా. మన దేశమునకు కొంచెము కాలములో సంభవించే గొప్ప మేలుకుగాని కీడుకు గాని కారణమైన పని నేటి ఉదయమే జరిగి ఉండవచ్చును; అది యెవరికిన్నీ తెలియకపోవచ్చును. మేలుగాని కీడుగాని జరిగిన తర్వాత దానికి గల నిజమయిన కారణము తెలియక ఎవరికి తోచినట్టు వారు ఊహించి, అనేక కారణములు చరిత్రకారులు కల్పించవచ్చును; వాటిలో ఒకటైనా వాస్తవము కాకపోవచ్చును. ఇట్టి దోషములు చరిత్రలో కేవల సంభావ్యమే కాకుండా, యథార్థముగా సంభవించినవని చరిత్ర బాగా చదివినవారే చెప్పినారు. అయినా చరిత్ర పఠనము నిరర్థకము కాదు. దానివల్ల బుద్ధివికాసము కలుగుతుంది. ప్రాచీన చరిత్ర సర్వ విషయములలోను మన కాలమందు ప్రవృత్తికి పరమ ప్రమాణము కాదని మాత్రము జ్ఞప్తియందు ఉంచుకోవలసినది.

83. చరిత్ర జిజ్ఞాసకు దొరికే సాధన సామగ్రివంటిదే భాషా జిజ్ఞాసకు దొరికేదిన్నీ. ఇప్పుడు మేము వ్రాస్తూ ఉన్న వ్యాసము మా అలవాటు చొప్పున మా తెలుగు భాషలో రచిస్తూ ఉన్నాము. మా ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములు కూడా ఈ భాషలోనే వ్రాస్తాము, సంభాషించినప్పుడున్ను ఈ తెలుగే వాడుతాము. అయినా అన్ని విధములయిన వ్రాతలలోను సంభాషణలలోను మా భాష ఏమీ భేదము లేకుండా, ఎల్లప్పుడూ ఒక్కలాగున ఉంటుందని ఒప్పుకోలేము. మా సన్నిహిత బంధువుల భాషకున్ను మా భాషకున్ను కొంచెము వ్యత్యాసము ఉండకపోదు. తెలుగు భాష అనేక కోటి ముఖముల ప్రవహిస్తూ ఉన్నప్పుడు తెలుగువారందరూ నేడు సరిగా ఒక్కలాటి తెలుగే వ్యవహరిస్తున్నారని చెప్పలేము. దేశమునుబట్టి, జాతినిబట్టి, వృత్తినిబట్టి, మతమునుబట్టి; విద్యనుబట్టి, వయస్సునుబట్టి, నాగర కతనుబట్టి, ఎంతో కొంత వ్యత్యాసము ఏర్పడక తప్పదు. అయినా "నేటి నాగర

కుల తెలుగు"లో సాధర్మ్యము అధికముగాను వైషమ్యము తక్కువగాను ఉన్నందున, దానిని విశేషించి, ప్రత్యేకించి సగటున, అనగా మొత్తముమీద, పరిక్షించి, ఒక్కలాటిదే అనవచ్చును. అన్ని దేశములలోను అన్ని కాలములలోను వ్యవహారిక భాషలు ఇంచుమించుగా ఇట్లే ఉంటున్నవి. మన కాలములో అచ్చు పుస్తకములు అచ్చు వార్తాపత్రికలు పోస్టు, వ్రాత మూలమయిన లౌకిక వ్యవహారము ఉన్నందున, వీటినిబట్టి "నేటి నాగరక తెలుగుభాష"కు లక్షణము చెప్పవచ్చును; గాని సంపూర్ణమయిన లక్షణము నిరూపించుట అసాధ్యమనక తప్పదు. వ్యవహారములో ఉన్నభాష యావత్తూ కాకితాలమీద కనబడదు. వ్యవహారములో ఉన్న శబ్దాలన్నీ అవశ్యమైనవే. ఒక్కటి విడిచినా వ్యవహారహాని కాక తప్పదు. పొల్లుమాటలు కోశాలలో ఉంటవిగాని వ్యవహారములో ఉండవు. వచనము, విభక్తి, పురుషము, లింగము, కాలము, మొదలయిన భేదములు, వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయ లక్షణమయిన సంస్కారములనుబట్టి తెలుసుకొని, శబ్దము గ్రహించి వ్యవహారమందు ప్రవర్తించటము శైశవము నుండిన్ని అలవాటయి, పండిత పామరులు అందరున్ను తడవుకోకుండా, అచ్చులు హల్లులు యథాశ్రుతముగా ఉచ్చరిస్తూ ఇంచుమించుగా ఒక సంఘములో ఒక్కలాగున భాషిస్తారు. అర్థమునకు బాధకముగాని వ్యత్యాసములు వ్యవహారములో ఎవ్వరి మనస్సుకును తట్టనేతట్టవు. మాట్లాడినట్టే చదవటము అలవాటయినవారు అన్ని మాటలున్ను అర్థమవుతూ ఉంటే, వ్రాతలోనయినా ఇట్టి వ్యత్యాసాలు పాటించరు. ఇంత పరిచితమయినదయినా దేశభాష బహు చంచలమయినది; అతి చపలమైనది. దాని లక్షణము విశ్లేషముగా నిరూపించుట ఆకాశముమీది చుక్కలు లెక్కపెట్టుట వంటిది. ఎన్ని సూత్రాలు పన్నినా వ్యవహారమునకు సరిపడవు. ఉత్సర్గాలకు అపవాదములు; అపవాదములకుకూడా అపవాదములు విధించినా మాటిమాటికి "బాహుళకము" "వైకల్పికము" అని, "ఆకృతిగణా"లని ప్రయోగానుసారముగా గ్రాహ్యమని లక్షణ విరుద్ధమయినను ఆర్య వ్యవహారము "గ్రాహ్య"మని లక్షణమునకు లొంగని శబ్దములకు గతి కల్పింపక తప్పదు. సాధన సామగ్రి, సమృద్ధిగాగల 'నేటి నాగరకభాష' అంతా లక్షణములో ఇముడ్చుట దుష్కరముగా ఉన్నప్పుడు: పూర్వకాలపు నాగరక భాషా లక్షణము సంపూర్ణముగా తెలుసుకొని, ఆ భాష స్వాధీనము చేసికొన్నట్టుగా ఆంధ్ర పండితులు నటిస్తే ఎట్లు నమ్మగలము ? మన కాలములో ఉన్నట్టు ఆకాలములో వార్తాపత్రికలు లేవు. వ్యవహారమంతా ఇంచుమించుగా వ్రాత అక్కరలేకుండా మూజబానీగా జరిగేది. నన్నయ మొదలుకొని తిక్కనదాకా తెలుగుభాషా స్వరూపము తెలిపే సాధనములు ఏమున్నవి ? నన్నయ వ్రాసిన గ్రంథమొక్కటేగదా, ఆ కాలపు శాసనములయినా అట్టేలేవు: ఉన్నవయినా పండితుల దృష్టికి ప్రమాణముకావు. తెలుగుదేశమందున్న తెలుగువారి అందరి భాషా నన్నయ భాషలో అంతర్భూతము

అయి ఉండదు. నన్నయ వాడుకొనే తెలుగు భాష అంతా అతడు వ్రాసిన కొంచెము గ్రంథములో చేరి ఉండదుగదా; అందులోని కథ చెప్పుటకు ఏ శబ్దములు కావలెనో అవే అతడు వాడినాడు. అతడు తన గ్రంథములో వాడని శబ్దములున్ను వాడని ప్రత్యయాదులున్ను వేనవేలు గ్రంథస్థముకాక నశించినవికావా ? నన్నయ వ్రాసిన మూడు పర్వములలోనున్న భాష అంతా కంఠపాఠము చేసినా, నేటి వ్యవహారమునకు కావలసిన వ్రాతలు నన్నయ భాషలో వ్రాయలేము. ఇట్లే తక్కిన గ్రంథాలలోని భాష. పండితులకు ప్రమాణమయిన తెనుగు గ్రంథాలు శృంగార ప్రబంధాలున్ను, పురాణములున్ను, వాటిలోనున్న భాష వ్యవహారమందున్న భాషలో అత్యల్ప భాగమయి ఉంటుంది. ఏ కాలములోనయినా దేశభాష అనేది అప్పటి లోకవ్యవహారమునకు సరిపడి, సమగ్రముగానే ఉంటుంది; గాని అందులో ఏమీ లోపముండదు. మనుష్యుల జ్ఞానమంతా వారి భాషలో ప్రతిబింబమయి ఉంటుంది. ఆ జ్ఞానములో కొంచెము మాత్రమే గ్రంథస్థమయిన విషయముతో సంబంధము కలిగి ఉంటుంది. అది వ్యక్తపరచుటకు కావలసిన శబ్దములేకాని తక్కినవి కవులు వాడరు. ప్రాచీన గ్రంథములలో ఉన్న భాష మాత్రము ఆధారముగా చేసుకొని, కావలసిన యెడల లక్షణము చెప్పవచ్చునుగాని, ఆ లక్షణము దానికి సంపూర్ణ మయినా, ప్రాచీన నాగరక భాషా లక్షణమని చెప్పవల్లకాదు. గ్రంథములలో చేరక నశించిన శబ్దములు అనేకములు తెలియరానందున, లక్షణము అసమగ్రము కాక తప్పదు. అట్టి అసమగ్రలక్షణమునుబట్టి తప్పొప్పులు నిర్ణయించకూడదు. మాటకు, గ్రంథస్థమైన ఒకధాతువునుండి పుట్టిన చేదాద్యర్థము, తుమున్నాద్యర్థకము, ప్రేరణార్థకము; కృదంతములు మొదలయిన శబ్దములన్నీ గ్రంథస్థము కానప్పుడు వాటి రూపములు ప్రాచీనకాలమందు ఎలాగున ఉండేవో తెలుసుకొనుటకు సాధన మేమిటి ? తెలుగులో ధాతుపాఠము గుణపాఠము ఏర్పడలేదు. తెలుగు భాషా లక్షణము అత్యల్పము. అకా స్తలోను వైవిధ్యము, వైరుధ్యముకూడా ఉన్నది. గనుక తెలుగులో తప్పొప్పులు లక్షణమునుబట్టి తెలుసుకోలేము; గ్రంథములే ఆధారము. అయితే, గ్రంథములలో సమగ్రముగా భాషలేదు సరేకదా, గ్రంథస్థ మయిన భాష మారుతూ వచ్చినది. ఒక్కొక్క కాలములో ఒక్కొక్క విధముగా ఉన్నది. దీనికి తోడు గ్రంథాలలోని పాఠాలు ఎవరి యిష్టము వచ్చినట్టు వారు దిద్దుతూ ఉన్నారు. లక్షణము పుట్టినప్పటినుండిన్ని పండితులే ఈ పాడు పని చేస్తున్నారు. ఇట్టి కూటకరణమువల్ల తత్త్వ నిర్ణయము దుష్కర మవుతుంది. భాషాతత్వ జిజ్ఞాస భాషా చరిత్ర జిజ్ఞాస భాషాభిమానులకు లేనందున మన భాష కున్ను మన గ్రంథములకున్ను ఇట్టి దౌర్భాగ్యము సంప్రాప్తమయినది. గ్రంథా లలో భాష శాసనాలలోని భాష ఉన్నట్టు మారకుండా ఉంటే భాషా చరిత్రకు నమ్మదగిన ఆధారముగా ఉండును. ప్రాచీనాంధ్ర కావ్యములలో ఉత్తరాంధ్ర శబ్దములున్ను, ఉత్తరాంధ్ర కావ్యములలో ప్రాచీనాంధ్ర శబ్దములున్ను, చేర్చి

భాషా సాంకర్యము చేయడముచేత భాషకు అవస్థాంతర ప్రాప్తి ఎప్పుడు ఏలాగున కలిగినదో తెలిపే జాడలు మరుగుపడినవి.

84. ఇట్టి స్థితిలో, "ద్రుతమునకు అచ్చుతో సంశ్లేషము" గ్రాంథికాంధ్రములో ఉన్నదని నమ్మేవారు తమకుగల ప్రమాణములు చూపించి ఆ ప్రమాణములు అంగీకరించదగిన వన్నందుకు హేతువులు చెప్పవలెను గదా. నన్నయ, తిక్కన, ఎఱ్ఱన, నాచన, పోతన, పింగళి సూరన, మడికి సింగన, వెన్నెలకంటి సూరన, పెద్దన, ముక్కు తిమ్మన, మొదలయిన 18 గురు కవుల ప్రయోగములు రమారమీ యాభై ఉదాహరిస్తాము. ప్రతిపక్షులు వీటిలోని పాఠములన్నీ అపపాఠములు అని రుజువుచేసేదాకా 'రెండున్నర' 'ఒకటిన్నర' అనే శబ్దములు గ్రాంథికాంధ్రమందు సాధువని నమ్ముట మౌఢ్యముకాదు: తప్పు అని రుజువుచేసే పూచీ ప్రతిపక్షులయందే ఉంటుంది. రుజువుచేసేదాకా ఆ శబ్దము అసాధువు అని వారు నిందించకూడదు. నిందించుట అవివేకము, గ్రాంథికాంధ్రమందిట్టి శబ్దములు లేనే లేవని సిద్ధాంతమయినా, నేటి వ్యవహారములో ఉన్నవి. శిష్టులు నోటను పలుకుతున్నారు చేతితో వ్రాస్తున్నారు. "ఆర్య వ్యవహారంబు దృష్టంబు గ్రాహ్యంబు!" వేంకటరాయ శాస్త్రులవారున్ను వారి పక్షమువారున్ను 'రెండునఱ' లేక 'ఒకటియు నఱ' లేక 'ఒండునఱ' అని ప్రయోగించి తత్ఫలము అనుభవింతురుగాక. రెండవ తరగతి ఆనందవాచక పుస్తకము, 20వ పాఠములో "రెండునఱ" అని గ్రంథకర్తలు వ్రాసినారు. కావి, వారిని చూచి ఇతరులు ఈ శబ్దములు త్యజించరు. త్యజించకూడదని మేము ఉపదేశిస్తున్నాము. మా మట్టుకు మేము త్యజించలేము. ఈ చర్చ చాలును; ఇకను ప్రయోగములు చూడండి.

85. నన్నయ ప్రయోగములు వ్రాత ప్రతులలో ఉన్నట్టుగానే ఉదాహరించి, అచ్చు పుస్తకములోని మార్పులు తెలియ జేస్తాము. వీటిలో 3 వది 6 వది పూర్వలాక్షణికులు ఉదాహరించినారు.

(1) క. గురుకులము నందు గురులకుఁ బరిచర్య లొనర్చు చున్న పరిమితి విష్టా (ఆది. 1. 92)

(అచ్చులో "లొనర్చి తానపరిమితా....")

(2) క. నరవరుఁడగు శంతనున కమరనది కిన్నెట్లు సంగమంబయ్యె (ఆది IV. 119) (అచ్చులో — "నదికినెట్లు")

(3) మత్తకోకిలము.........దీని నెట్టులు గ్రమ్మరింతు మదీయ భాషణమెన్నడు న్నేనిమోగముగాదు దిగ్ధరణీందుబానులెఱుంగఁగాన్ (ఆది. VII. 141) (చూ. పేరా 80)

(4) క...నీకున్ నేనపహరించి యిత్తు.... (సభా. II. 122)

(నన్నయ గ్రంథములో నేను శబ్దమునకు బదులుగా ఏను శబ్దమే తక్కిన చోట్ల కనబడు తున్నందున, ఇక్కడ ఈ ప్రయోగము ఉదాహరించవ మయినది.)

(5) క....ఇంద్రప్రస్థ పురంబున కింద్ర గురుప్రతిభుఁడరిగి యింద్ర సమానున్ వింద్రయశు ననుజ సహితు నృపేందువి ధర్మసుతుఁ గాంచెనెంతయుఁ బ్రీతిన్ ("155) (అచ్చులో 'ఇంద్రయశు'కు బదులుగా 'జంద్రయశు' అవి ఉన్నది నాలుగు పాదములలోను మొదట యింద్ర శబ్దము నన్నయ వాడినట్లు రసికులకు తోచక మానదు. వ్రాత ప్రతిలోకూడా కనబడుతున్నప్పుడు ఈ ప్రయోగము సంభావ్యమనుటకు సంశయ ముండకూడదు)

తిక్కన ప్రయోగములు :

(6) ఉ....ఎఱిగింపునావుఁ డున్,అయ్యతి ముఖ్యుఁ డన్నరవారా గ్రణికిం (విరా. 1. 190)

(అచ్చులో, ఎఱిగింఁపుడు న్నరూ, పయ్యది నావుడున్.......పాఠాంతరము లున్నవి.)

(7) చ......వడిగొని గోగణంబుఁ బొదువం బఱతెంచితి మెల్లవారము న్నొడఁబడి ("4. 200)

(అచ్చులో—బఱచితిరెల్లవారుము న్నొడఁబడి....)

(8) క....యతవి నా, ఖగములఁ బొదివెన్నె మ్మెయి (భీష్మ 2. 239)

(అచ్చులో యతవినా ఖగములఁ బొదివిననమ్మెయి, గాని వ్రాత ప్రతిలో వేరే దోషమున్నది.)

(9) క. వివిధోత్పాతంబులకు నన్నర నీపతికిఁదోఁచు కీడునకు. (శాంతి 11. 308) (అచ్చులో 'తంబులకున్న వఖలలోఁదోఁచుఁ కీడునకు' యతిలో దోష మున్న దవిన్ని సంధిలో దోషమున్నదవిన్ని భ్రమపడి కాబోలు దిద్దినారు.)

నన్నయ తిక్కనల కాలములో ఇట్టి "సంశ్లేషము" విరళముగా ఉండే దంటే అంగీకరించవచ్చును, గాని లేనేలేదంటే నమ్మలేము. పోతనగారి కాలములో తరుచుగా ఉండేవని ప్రయోగములనుబట్టి ఊహిస్తున్నాము.

ఉదా :— సంస్కృతములో "ఏవంచేత్" "నోచెత్" అవి తరుచుగా 'చేత్' అనే శబ్దము కొన్నిటికిచేర్చి వాడుతారు. తెలుగు వ్యాకరణములో 'చేదర్థక

మనేది' ఈ మాటను పట్టివచ్చినదే. అయితే ఇది ఋగ్వేదములో ముమ్మారే వాడినట్టు కనబడ్డదట. వేదములో విరళముగా ఉన్న 'చేత్' సంస్కృతములో ప్రచురముగా వాడుకకు వచ్చినది గదా? సంస్కృతములో కృత్వా, గత్వా అని త్వాంతములుగానే క్త్వార్థక రూపము లుండునుగాని, ఋగ్వేదములో కృత్వీ, గత్వీ అని త్వీ అంతమందు గలిగి ఉండునట, సౌమ్యాది ధాతువులకు మాత్రము త్వాంత క్త్వార్థకము లున్నవట; అధర్వ వేదములో-త్వీ అంతమందుగలవిలేవట. ఋగ్వేదమందు విరళముగా ఉన్న త్వీ రూపములు బ్రాహ్మణములలో అరుదయి అధర్వ వేదములో కనబడకుండా పోయినవి: తర్వాత వ్రాసిన సంస్కృత గ్రంథాలలో ఎవ్వరున్ను-త్వీ అంతమందుగల క్త్వార్థకములు వాడనేలేదు. వేదమందు విరళముగా ఉన్న త్వాంతరూపములు తరుచయి, సంస్కృతములో త్వీ – అంతములు కనబడకుండా చేసినవి. కర్తవ్య వంటి తవ్యాంత శబ్దములు ఋగ్వేదములో లేవు; అధర్వవేదములో జనితవ్య, హింసితవ్య అనే రెండు శబ్దములు మాత్రమే ఉన్నవట. బ్రాహ్మణములలో విరళముగాను, తర్వాత వ్రాసిన సంస్కృత భాషా గ్రంథములలో తరుచుగాను ఇట్టివి ఉన్నవి. అహంగతవాన్, త్వంకృతవాన్ అని అపరిమితముగా నవీన సంస్కృత గ్రంథములలో అన్ని క్రియలకు – తవన్ చేర్చి పండితులు వాడుతూ ఉన్నరూపములు ప్రాచీన సంస్కృత గ్రంథములలో విరళమట: వేదములో లేనేలేవట. ఈలాగున ఇంగ్లీషులో ఇంచుమించుగా మూడు వందల సంవత్సరములయి వాడుకలో ఉన్న it (=తెలుగులో 'అది') అనే శబ్దము పూర్వకాలములో లేనేలేదు. దీనికి బదులుగా hit అనే రూపము వుండేది. 1327 వ సంవత్సరములో వ్రాసిన ఒక గ్రంథములో రెండురూపములున్ను కనపడ్డవట. అప్పటినుండి క్రమక్రమముగా hit శబ్దము తగ్గి it శబ్దముయొక్క వాడుక ప్రచురమయి తుదకు hit భాషలో కనబడకుండా పోయినది. నేటి ఇంగ్లీషులో it అనే మాటకు బదులుగా hit వాడితే తప్పుగదా. సంస్కృతములో 'గత్వా' అనే రూపమునకు బదులుగా 'గత్వీ' అంటే తప్పుకాదా? అలాగే తెలుగులో కూడా నియమముండవలెను. భాషాతత్త్వ జిజ్ఞాస భాషాచరిత్ర జిజ్ఞాస మన ఆంధ్ర పండితులకు లేనేలేదు. లోకములోని శిష్టుల వాడుకనుబట్టి లౌకిక భాషకు అనుశాసన మేర్పడవలెనని అనేకులకు తెలియదు. గనుక మన తెలుగు భాషకు, తెలుగు గ్రంథములకు ఇట్టి దౌర్భాగ్యము పట్టినది. ఉపదేశకులు, మార్గదర్శకులు, ఆచార్యులు తత్త్వదూరు లయినప్పుడు లోకమునకు అపరిమితమయిన హాని కలుగునని మనము జ్ఞప్తియందుంచుకోవలెను. భాషా తత్త్వ మెరుగని వారు భాషా పండితులు కాజాలరు. అట్టివారు తాము మోసపోయి ఇతరులను మోసపుచ్చి లోకమునకు చాలా కీడు చేస్తున్నారు. దుర్బుద్ధిచేత కాదు అజ్ఞానముచేత.

86. గ్రాంథికభాష అనగా ఒక్క నన్నయ తిక్కనల భాష మాత్రమే కాదుగదా—ఇంకా చూడండి ప్రయోగాలు. ఎర్రాప్రగడ హరివంశము పూర్వ భాగములో మూడు పద్యాలలోనున్నూ ఉత్తర భాగములో రెండు పద్యాలలో నున్నూ ఇట్టి సంధి వ్రాత ప్రతులలో కనబడినది. జ్ఞాపకము పెట్టుకొని ఉన్నాము. ఆ ప్రయోగములు ఇక్కడ ఉదాహరిస్తాము.

1. మ. ఇన చంద్రద్యుతి కోటికిం జొరఁగ రాకెల్లప్పుడున్నాత్మ భాసన. (వ్రాతప్రతి) అచ్చు పుస్తకములో....కెల్లప్పుడాత్మావధా, వన."
(పూ. 4. పుట 99, పద్యం 192)

2. క. సకల చరాచర....వాసుదేవుం. డొకఁడున్నాధారశక్తి... (వ్రాత ప్రతి) అచ్చు పుస్తకములో...వాసుదేవుం, డొకరుఁడ యాధారశక్తి.
(పూ. 5 పుట 104. పద్యం 32)

3. క. ఈ దేవి యట్లు దుఃఖితయై దూలఁగ నూరకుండ నగునే మన కున్, ఆదిభవుండవు. అచ్చులో...దుఃఖితయై తూలఁగ...మనకీ, వాదిభవుండవు.
(పూ. 5. పు. 104)

4. మ. ప్రగుణోత్సాహులు యాదవోత్త...తొల్లియే, మగలున్నెమ్మెయిఁ బోరోనర్చిరె... (వ్రాతప్రతి) అచ్చులో... మగలున్ మెయిమి...
(ఉ. 4. పుట 151. పద్యం 143)

5. మ. (మూడవ చరణములో) నీవును న్నట్టిభా, వను పాటించి (వ్రాత ప్రతి). అచ్చు..."నీవు నన్నట్టి"......(ఉ. 7. 123) — రెండు పాఠములున్నూ సందర్భోచితముగానే ఉన్నవి.

6. శా. (3 వ చరణము) ఈ కార్యంబొనరించి యుందఱు ఋణం బెల్లం దగన్నీఁగుమ...
(ఉ. 10. పు. 283)

ఒక వ్రాత ప్రతిలో "తగన్ ఈఁగు" అని విసంధిగా ఉన్నది. శ.ర.లో 'ఈఁగు' 'ఏఁగు' యొక్క రూపాంతరమని ఉన్నది. తత్త్వము తెలిసేవరకూ ఏలాగనుకున్నాసరే 'ఏనికి' 'నేని' రూపాంతరమని రామకృష్ణ కవిగారు నన్నయను కాచినారు గదా.

పోతరాజు ప్రయోగములు :—

1. మ...దావాగ్నిన్ వెసన్నాడ్తు నే, నన....(II. 180. 3 వ చరణము)

2. మ....సూనృతే తరులునుం బాషండులు నైనన....
(II. 198. 2 వ చరణము)

3. ....తలంపన్, అరసి నను గాచుటెల్లను...... (III. 155)

4. దండకము, ఎబ్బంగి వర్తింతు మేవిల్కాడన్నుందు మీజీవలోకంబె. (III. 203)

5. ,, భోగంబులం బొందుచున్నన్న యిక్కార్య (III. 203)

6. ,, పరంజోతి వన్నన్ బ్రపంచంబవన్న న్నధిష్ఠాతవన్నన్. (III. 203)

7. మ......జరయున్నంతము నొంద, (ఆనందముద్ర: జరయున్నాశము) (III. 306)

8. ఉ...నాపుడు, న్నానయశాలి. (III. 348, 4 వ చరణము)

9. మ...పూర్వమందు జగముల్ నిర్మించునాఁడాదిన ప్పులం బుట్టించిన మీఁద నవ్వసుమతిం బుట్టించి తిన్నట్టు యు, ప్పులలో. (ఆనంద, బుట్టించి తింబుత్ర) (III. 405)

10. చ....గజవిభుఁడుద్ధతిన్ననఁటి కంబముులున్. (III. 451)

11. మ......నే, నెనయిన్ వన్యమృగంబయౌదు బలిమున్నే తెంచుపోఁటి యీ శునకశ్రేణివధింతు, (ఇట్లు పూర్వ ముద్రణము లందున్న, వ్రాత ప్రతు లందున్న: కాని, ఆనంద: బలియై యేతెంచు.) (III. 653)

12. క....బలిమి గలదేని నాతోఁ గలన న్నెదిరించి పోఁటఁగదఁగుము (ఆనంద: గలనను. 645)

13. క...తామరసాక్ష, న్నవిమిష మునియోగిజనావన దక్షున్. (III. 703)

14. మ....విభ్రాజమానాంగుడున్, అనురాగ....శోభాలోకుడునై (3. 754)

15. మ...వరింతున్నంచు నేతెంచె: (ఆనంద: వరింతున్ వేగయం బెంచె.) (3. 778)

16. మ....నీదక్షువి, న్ననువర్తించినవాడు సంసరణ కర్మారంభుఁడై విచ్చలున్ జననం బందుమఁ జచ్చుచున్ మరల నోజంబుట్టు చున్నుండెడిన్. (4. 48)

17. చ....కనకకశాజినాయసనికాయవినిర్మిత పాత్రసీమము, న్ననుపమ. (4. 81)

18. ఉ...సర్వము న్నతని దివ్యకళామయమంచు. (7. 142)

19. శా...నాల్గింట గుల్మంబులన్, ఏకాక్షంబున పారథిన్. (8. 333)

20. క...అనుచు, న్నిన్నిదినంబుల నుండియు. (8. 563)

21. శా....భూకాంతాదులున్నర్థశా, మాశన్. (8. 572)

22. మ త్త....విద్యల మూలగో, షిన్నెఱింగిన (8. 593)

23. మ...సహస్రంబు స్నఋస్రంబు. (8. 537. 2 వ చరణము)

24. క....క్రందుకొ నెన్నూరివారిఁ గావలివారిన్.
(10. పూ. 142. వ్రాతప్రతి)

25. క...యోజనమున్న రమేరథ, రాజంబులు నుగ్గులయ్యె. (10. పూ.229)

26. క...సత్సంసర్గు, న్నారాధిత భర్గున్. (10. పూ. 282)

పద్మపురాణమందు సింగన ఇట్టి సంశ్లేషము కావించినాడు. పోతనవలెనే పాదమధ్యమందు కూడాను,

1. క....కవియేన్, అతని కు త్తర మిచ్చుట. (7. 63)

2. క ...సుబాహున్. అవిఁగూల్చెను. (8. 70)

3. శా. అయా ర్థ్య......పోయెడి, న్వేయు న్నేల దశాస్యుమ స్తకము లుర్విం గూల్తు. (8. 164)

4. క....వినవలయున్నతని చరిత్ర వినుపింపుదగన్ ?

87. శ్రీమద్భాగవతములో (ఇప్పటి ఆనందముద్రణములో) పరిష్కర్తలు దిద్దక విడిచి పెట్టినవే అనేకము లిట్టి ప్రయోగములున్నవి. పోతరాజుగారి గ్రంథములో ఇట్టివి ఉండవని కొందరి భ్రమ. ఇట్టి ప్రయోగములు తప్పని భ్రమపడి పోతరాజుగారి యెడల గౌరవముచేత, ఇట్టి తప్పులు ఆయన వ్రాయవలసినవాడు కాడని అలాగున ఊహించి ఉంటారు. ఇవి తప్పులని తెలివితక్కువ వాళ్ళెవరో అంటే, ఆ మాట నిజముచేసి, విమర్శించకుండా పరిష్కర్తలు గ్రంథాలు 'దిద్ది' పాడుచేస్తున్నారు. తెలియక లోకులున్నూ నమ్ముతున్నారు; పోతన్నగారి కృతుల లోనివే ఇరవై ఆరు ప్రయోగాలు ఉదాహరించినాము. వీటిలో అయిదు ఆనంద ముద్రణములో కనబడవు. పూర్వ ముద్రణములోనున్న వాటిలో కొన్ని యిందు మాయమయినవి. వ్రాత ప్రతులలో నున్నవి. కొన్ని పూర్వ ముద్రణములలోనే పోయినవి. ఏమి లాభము కలిగినదో పరిష్కర్తలకు కొన్ని ప్రయోగములు చెరిపి

వేసినంత మాత్రాన ! తక్కిన వాటివల్ల పోతన్న ఈ రూపము వాడినట్లు ఏర్పడదా ? కొలదిగా ఉంచే ప్రయోగ వైరళ్యమని చెప్పి ఆ రూపమునకు అసాధుత్వము సాధించవచ్చునని కాటోలు ఈ పండితమ్మన్యుల తలంపు. శబ్దాను శాసనమంటే ఏమిటో తెలిసినవారైతే యిట్టి తలంపులు తలచి ఉండరు. వింతగా ఒక్క రూపము కనబడ్డా దానిని నిరాకరించి విడిచి పెట్టకూడదు. దానికికూడా అనుశాసనము చేసి తీరవలెను. నన్నయ తిక్కన ఎఱ్ఱనల కాలములో విరళముగా ఉన్నా పోతరాజు నాటికి ఈ రూపము ప్రచురముగా ఉండెనని నిశ్చయముగా చెప్పవచ్చును. వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు పోతరాజుగారికంటె గొప్ప పండితులయితే కావచ్చును: వారియందు భక్తిగలవారు వారిమాట శిరసావహించ వచ్చును. గాని పోతరాజుగారి ప్రయోగము ప్రమాణముగా చేసుకొన్న వారిని శాస్త్రులవారు తిట్టితే, పోతరాజుగారినే తిట్టిన వారవుతారు. మేమది విన సహించ లేము. శాస్త్రులవారికి తెలిసి ఉండదు. పోతరాజుగారు తరచుగా ఈ ప్రయోగము వాడినారని, శాస్త్రులవారు భారతము బాగా చదువుకోలేదని తేలినట్టే, భాగవ తముకూడా బాగా చదువుకోలేదని తేలినది. అదే రహస్యము: అది మేము బయలు పెట్టవలసివచ్చినది, తత్త్వ జిజ్ఞాసలో చేయక తప్పనిపని గనుక సాహ సించినాము. తెలుగుభాషకు, తెలుగు సారస్వతమునకు, తెలుగు వ్యవహారము నకు, తెలుగు దేశమునకు ఇట్టి పండితుల భ్రమ ప్రమాదాహంకారమువల్ల అపరి మితమయిన కీడు కలుగుతున్నదని నమ్మి, ఆ కీడు తొలగించడము లోకోప కారకమయిన పని అని ఉపదేశిస్తున్నాము: మాచేత నయినంత మట్టుకు అట్టి పని చేస్తున్నాము. గనుక మొగమోటము లేకుండా మాకు సత్యమని తోచిన సంగతులు స్పష్టముగా విశద పరుస్తున్నాము. మా ప్రతిపక్షుల ప్రాచీనాంధ్ర భాషాభిమానము కేవలము వేదబమని తెలియనందున వారు ఆదర్శముగా చూపించే భాష కృత్రిమము, అసంభావ్యము, అదృష్ట పూర్వము అయినా ప్రవాద మోహితులయి, విమర్శించి సత్యము తెలుసుకోలేక, అసత్యమునే గురి యందుంచుకొని, వాస్తవమయిన దేశభాష నింద్యమని ఉపేక్షించి, తెలుగువారు తమ దేశాభివృద్ధికి గొప్ప ఆటంకము కలుగజేసుకొన్నారు. సులభము, సుబో ధము, సర్వజన సామాన్యము అయిన దేశభాషవల్ల కలిగే మేలు ఎట్టిదో ఎరిగిన వారికి ఈ ఆటంకము మిక్కిలి దుఃఖకరముగా ఉంటుంది. అందుచేత వారు ఎంత నిందవచ్చినా, సరే: ఎవరికి కోపము వచ్చినా సరే: ఏమినష్టము కలిగినా సరే ; అని వెనుకదీయకుండా నిజము చెప్పవలసిన వారవుతున్నారు.

ఇంకా మరికొందరు మహాకవుల ప్రయోగములు చూపిస్తున్నాము :—

1. నాచన సోముడు సామాన్యుడుకాడు. అతని ఉత్తర హరివంశము వీరేశలింగం పంతులుగారున్ను, వావిళ్ళవారున్ను ముద్రించినారు. సీతారామా

చార్యులవారు ప్రౌఢవ్యాకరణములో ఉదాహరించిన సోముని ప్రయోగము ఈరెండు ముద్రణములలోను కనబడదు; పరిష్కర్తలు దిద్ది రూపుమాపినారు. తంజావూరి పుస్తకాలయమందున్న వ్రాత ప్రతిలో సీతారామాచార్యులవారు ఉదహరించినట్లు న్నది. అచ్చుపుస్తకముల రెంటిలోనూ పాఠము యెట్లున్నదంటే :— (6, 226. 2 వ, 3 వ చరణములలో)

మ......ఘనచక్రాయుధనిష్ఠురక్షతగళ ద్రక్తార్ద్రి సర్వాంగున
భ్యనుభూతాప్రతిమ ప్రగల్భ పరివాదాంత స్థితోద్విక్రమున్.

సీతారామాచార్యులవారి పాఠము :—"ఘన ....గళ ద్రక్తాస్యసర్వాంగుని, న్ననుభూ....వాదాంతర్ధితో ...."

వ్రాత ప్రతిలో "ఘన.... గళద్రక్తార్ద్రి సర్వాంగుని, ననుభూతా ప్రమథ ప్రగ.... స్థితో ...." లేఖకుని పొరబాటు స్పష్టము. 'న్నను' అని ఉండవలెను.

మేము మరిఒక ప్రయోగము చూపిస్తాము, అది అచ్చుపుస్తకములలో నున్ను వ్రాతపుస్తకములోనున్ను ఒక్కలాగే ఉన్నది. సందేహమున కేమీ అవకాశములేదు.

క. అవ్విబుధ జగతిలోపలఁ గ్రొవ్విదళిఁగి సురగణంబు క్షోభము నొందెన్
ఇవ్విధమునను త్పాతము నివ్వటిలం దొడగుటయును నిష్కరుణతతోన్,
(6. 159)

2. మనుచరిత్రము 3. 48వ పద్యము, 4 వ చరణములో "రతి పయ్యెద కున్నను పైన చేతులన్" అనే పాఠము కొందరున్ను, "రతిపయ్యెదకున్నను పైనచేతులన్" అనే పాఠము మరికొందరున్ను, అంగీకస్తారట. అచ్చుపుస్తకము టీకలో అలాగున ఉన్నది. మాపద్ద నున్న వ్రాత ప్రతిలోనున్ను మండపాక పార్వతీశ్వర శాస్త్రిలవారి వద్దనున్న వ్రాత ప్రతిలోనున్ను మొదటి పాఠమే ఉన్నది. మా దృష్టికి అదే సందర్భోచితముగా ఉన్నది. టాటాకు పుస్తకాలలో రెండవ పాఠము కనబడే వరకూ పాఠాంతర మున్నదని చెప్పకూడదు. అచ్చు పుస్తకాలలో ఇట్టి చోట్ల పండితమ్మన్యులు పాఠాలు మార్చివేసినారు గాబోలు.

3. పారిజాతాప హరణము 1. 45 వ పద్యమందు ప్రస్తుత ద్విత్వనకార మున్నట్లు చెప్పిన లక్షణమునకు లక్ష్యమున్నదని రంగరాట్ చ్ఛందస్సులో ఉదాహృతమయి ఉన్నది. అందులోని పాఠము ఇట్లున్నది.

క. వచ్చినమునిపతి కెదురుగ
వచ్చి నమస్కృతులొనర్చి వనితయుఁ దానున్
నొచ్చెంబు లేని భక్తిని
యచ్చర రిపుభేది సలిపెనాతిధ్యంబుల్.

ఇప్పటి అచ్చు పుస్తకములో మూడవ చరణము మొదటి మాట "బొచ్చెంబు" అని.

4. కళాపూర్ణోదయము 7. లోనిది. ప్రౌఢవ్యాకరణములో ఉదాహృతము. మ. తరుణీశాతకటాక్ష వీక్షలకొనర్దారొర్కొన్న చోట్లంబలె, న్నురుశోభా....

5. విష్ణుపురాణము 3. 172 లో "మూడున్నర"

6. పాంచాలీ పరిణయము ఆ 1. పు 5 "తొండమునంగొని తగన్నెగఁజిమ్మి"

7. కుచేలోపాఖ్యానము 3. 85 — "శ్రీయుతుఁడై యన్యులకున్నేయెడ"

8. శుకసప్తతి 3. పుట 131. క......వినుమింటి నంత వేపులు, తిని యెన్నిమాఱు వండి దించిన దెల్లన్, 1 పుట. 156. చ. ఒంచిన యెడన్నొకచో"

9. సానందోపాఖ్యాన 95 మత్త కోకిల... వైఖరి, బొందితి న్నేమిగావలెఁ"

10. రామరాజీయము......"సంహారులున్నైన." (?)

11. తిమ్మకవి రాజశేఖర విలాసము. 3. 109. "ఉ, వారిక యీ పురి న్నెచట."

12. రామస్తవ రాజము, 2. మ. తాపత్రయం, బెఱుఁగన్నీయదో

13. లక్ష్మణకవి లంకావిజయము 1 12. మ. వాచస్పతి న్నార్యునిన్.

14. కవిజనాశ్రయము; పు. 57. మనోహర వృత్తము 3 వ పాదము "అరంగఁ బడున్నభయార్థములన్ ?"

పుట. 61, కందములక్షణము,—వావిపాదం, బుల విడునది మూఁడు నేను మూఁడున్నేనున్.

88. అముద్రిత గ్రంథచింతామణి మయూఖము 1895 సం. మేనెల సంచికలో మన శాస్త్రిలవారు, "ద్రుతమున కచ్చుతో సంశ్లేషమును గుఱించి"

వ్రాసిన ఉపన్యాసమందు, ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి సూత్రమున్ను దానికి అప్పకవి వ్రాసిన టీకను ప్రమాణముగా, పెట్టుకొని అందుకు విరుద్ధముగా వాదించిన వారిచ్చిన రెండు ప్రయోగములు అపపాఠములని నిరాకరించినారు. గాని అవి అపపాఠములన్నందుకు హేతువులు చెప్పలేదు, ఈ రెండు ప్రయోగములలో ఒకటి పోతరాజు భాగవతము 7. 142 వ పద్యములోనిది. రెండోది నాచన సోముని ఉ. హరివంశము 6. 226 వ పద్యములోనిది; ఇవి మేము ఉదాహరించే ఉన్నాము. శాస్త్రిలవారు లక్ష్యములు తెలుసుకోకుండా, లక్షణము మాత్రము నేర్చుకొని తెలుగు పండితులయినందున, లక్షణమే—అనగా తాము చదువు కొన్నదే — పరమ ప్రమాణ మనుకొన్నారు, గాని; లక్షణము ఏలాగుపుట్టినదో ఆలోచించుకొన్నారు కారు. లక్షణము చెప్పినవారికి దివ్యదృష్టి ఉండెనని భ్రమ పడ్డారు గాబోలు. ఎట్లయినా, లక్షణమందు వైవిధ్య మున్నదని తెలియక తాము చదువుకొన్నదే లక్షణమని విశ్వసించి, దానికి విరుద్ధముగా ఇప్పటివారు వ్రాస్తే నిందించడమునకున్ను, పూర్వులు వ్రాసివుంటే అపపాఠమని దిద్దడమునకున్ను సాహసించినారు. "సర్వమున్నతని" అనే అచ్చు పుస్తకముల పాఠము దాహరించిన వారిని ఎట్లు అధిక్షేపించినారో చూడండి :—లక్షణ విరుద్ధమయిన నీ పాఠమున నింత నమ్మకమేమి ? "సర్వమావిభుని" అని యచ్చు పుస్తకములలో నున్న యెడల "సర్వమున్నతని" అని యెవరైన దిద్దుదురా ? "మావిభు" అనుటకు గాని యట్టి యవిరుద్ధమయిన మఱి యే పాఠమునకుఁగాని బదులుగా నీ పొరబాట చ్చునంబొచ్చి యుండరాదా, లేదా సర్వము+ఉన్న+అతని యనియేల విభాగము కాగూఁడదు ? ఇదియకవి హృదయమని నా అభిప్రాయము. సర్వము= ఈ విశ్వమెల్ల, ఉన్న = సత్పదార్థమయిన, అతని = ఆహరి యొక్క" యని యన్వయము శ్రుతి. "సదేవ సౌమ్యేద మగ్ర ఆసీత్" అని యుపనిషత్తులుద్ఘోషించెడు సదాత్మకమయిన బ్రహ్మమే యా విష్ణుఁడనియుఁ దన్మయమే విశ్వమనియుఁదాత్పర్యము. "ఈ వ్యాఖ్యానము ఎట్లున్నదంటే వేంకటరత్నము పంతులవారి యాంధ్రీకరణమును గురించి శాస్త్రిలవారన్నట్లే "కొండుభట్లు కమ్మవారికి కాంతాకార పురాణము చెప్పిన చొప్పున "బహుజోగుజాగా" ఉన్నది. (చూ. పుట 16) "సర్వమావిభుని" అనే పాఠము కంటికి కనబడుతూఉంటే ఎవరైనా ఎందుకు దిద్దుతారు ? ఆప్రశ్నకు అవకాశమేమిటి ? అది సాధువుకాదని ఎవరన్నారు? బతే. అది అచ్చు పుస్తకములలోలేదు ; దానిజోలేమున్నది. అచ్చుపడ్డపాఠము "సర్వమున్నతని" అనేది అసాధువన్నవారు వ్రాత ప్రతులలో ఏ పాఠమున్నదో చూచి మరి దిద్దవలెను, చెన్నపట్నమందు కావలసినన్ని ప్రతులు 1895 వ సం॥ లో ఉండెను గదా; ఎందుకు పరిశీలించలేదు ? శాస్త్రిలవారు అట్టి పరీక్ష చేయకుండా ఏలాగున "సర్వమావిభుని" అనే పాఠము పోతరాజు వ్రాసి ఉంటాడని ఊహించినారు. కర్ణపిశాచి చెప్పినదా ? యోగనిద్రలో వారున్నప్పుడు కనబడినదా ? ఈ పాఠము

కవి వ్రాసిఉంటే శ్రుతులనుబట్టి తాము తెలుసుకొన్న పరమార్థము కవి హృదయ మని సాధించడమునకు వల్లపడదు. వారు కనుగొన్న కవి హృదయము వాస్తవ మైతే, వారూహించిన పాఠము వాస్తవము కాదు. పాఠము వాస్తవమైతే, కవి హృదయము వారనుకొన్నదికాదు. వివేకములేనివారి విమర్శము, ఇట్లే ఉంటుంది. 1895 వ సం॥లో పండితులకు తెలిసిన వాటికన్న ఇప్పుడు ఎక్కువగా ఈ విమ ర్శనకు కావలసిన ప్రయోగములు దొరికినవి. వ్రాతప్రతులలో, ఓపికతో వెదక వలెను గాని, కావలసినన్ని కనబడతవి. పాదాంతమందు ద్రుతము విరిపి తర్వాత అచ్చుఉంచితే దోషముండదదన్ని, లక్షణవిరుద్ధము కాదన్ని, కొందరి భ్రమ. పాదమధ్యమందు సంశ్లేషముగల ప్రయోగములుకూడా మేముదాహరించిన వాటిలో ఉన్నవి. అట్టిదైనా తప్పనికదా అచ్చులో దిద్దినారు. ద్విత్వశ్లేషములున్నవని సిద్ధాం తము. పండితులు తమ ఇష్టముచొప్పున ప్రక్రియ చెప్పవచ్చునుగాని 'రెండున్నర' అనే శబ్దము అసాధువనకూడదు. అంటే చెల్లదు.

స భి కు లు

89. ప్రసన్నరాఘవమందు 6 వ పుటలో సూత్రధారుని వాక్యమిట్లు న్నది :—

"బావా ! నిజకవిత్వతత్వ వినోద ముదితు లీ సభికు లెట్లన్యునియొక్క కవితచేతఁ జొక్కుదురు ?"

ఇందున్న 'సభికులు' అనే శబ్దమును నిందిస్తూ వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు తమ విమర్శమందు వ్రాసినదేమంటే —

"సభికులనఁగా జూదమాడించువారు "సభికా ద్యూతకారకాః" అమరము. అట్టివానికొకనికి మదరాసులో ఈ నడుమ 250 రూపాయలు దండము విధింపఁ బడినది. అమరుఁడు ఈ యర్థము పీ శబ్దమునకు కంఠోక్తముగాఁ జెప్పుటయు, 'సభాసదస్సభాస్తారాస్సభ్యాస్సామాజికా శ్చతే' అని సభ్యపర్యాయములలో ఈ శబ్దమును చెప్పమియుఁ జూడ, దీని కిది రూఢ్యర్థ మనియు సభ్యార్థ మందు దీనిని వ్యవహరించుట లేదనియు నెఱుకవడుచున్నది. యోగముచే సభ్యార్థమును సాధించుపక్షమున, 'సభాద్యూతమాత్ర యత్వేనాస్యాస్తీతి ప్రీహ్యాదిత్వాత్ఠన్' అని రామాశ్రమీయము, 'రూఢిర్యోగ మపహరతి' అనఁగా రూఢి యోగమును హరించు నను న్యాయ మేమి చేయను ! మత్వర్థముచే సభ్యార్థమును సాధించుట క్లిష్టము, ఇన్నిటికిని విరుద్ధముగా ఎట్లో యోగాశ్రయముచే 'ఓ సభికులారా !' యని సభ్యులను సంబోధించుట (విధవ శబ్దమును గొప్ప ప్రభువని యర్థముగా దూతాది గణమందు చేర్పనెంచి) వారినే 'ఓ విధవలారా !' యనుటవలె నున్నది. సభ్యులు

సభిక శబ్దతత్వము నెఱింగినచో ఈ రెండు సంబోధనలచేతను సంబోధయితలకు తుల్యఫలమే గలుగును." (పు. 23)

90. వీరివద్ద నేర్చుకొని కాబోలు బ్ర. శ్రీ వావిలకొలను సుబ్బారావు పండితులవారు తమ సులభ వ్యాకరణమందు (మూ. పు. 16, 3 వ భాగము):

"వ్యాసలేఖకుఁడేది సంస్కృత శబ్దమయినది యేది తెలుగుమాట యైనది, యెఱింగి యుండవలయును.* ఎఱుంగకున్నఁ బెక్కుఁ దప్పులు వ్రాయవలసి వచ్చును ...... పశు సమూహమును బోధించు సమజశబ్దము సమాజపర్యాయముగను, జూదగాండ్రను బోధించు సభిక శబ్దము సభ్య పర్యాయముగను వాడుట ప్రశస్తముగాదు. సభికులారాయని దూషించునపుడు చెప్పవలయుఁగాని భూషించునపుడు చెప్పరాదు."

91. ఇట్లు 1912 వ సంవత్సరమున విద్యార్థులకు శబ్దార్థము బోధించిన పండితులవారు, 1893 వ సంవత్సరము నవంబరు 12 తేదిని తమ్ము గౌరవించుటకు సభచేసి, గజమాలతో సంభావన చేసిన నెల్లూరి పండితులకు పారితోషికముగా తాము సమర్పించిన పంచరత్నములలో నాలుగవదానియందు, వారిని తాము భూషించనుద్దేశించినవారై, "సభికులారా" అని ప్రయోగించి, దూషించినవారైనారు. చూడండి ఆ వాక్యము (అముద్రిత పు. 4)

సీ. గీ.... మీబోటి సచ్చరితులు, జగతి వెలయుట, గొదవేమి సభికులార!

బహుశా ఈ పద్యము రచించేనాటికి ఈ పంతులవారి పాండిత్యము బాగా పరిపక్వము కాలేదని తోస్తుంది. వీరున్ను వీరివంటి పండిత భిషక్కులున్ను తమ భేషజాలచేత బడిపిల్లలను మోహింపజేస్తూ ఉంటారు. వీరి భేషజతత్వము బయలుపడిన తర్వాత 'ఆహా! యొజ్జల పుచ్చకాయ వితమౌరా!' అని నవ్వుకొంటారని ఎరుగరు. ఈ భిషక్కుల భేషజాలు చాలా ఉన్నవి. అవి వేరే ఒక వ్యాసములో ప్రదర్శింపదలచి ఉన్నాము. ప్రస్తుత విషయముతో సంబంధించినది గనుక ఇదిమాత్రము ఇక్కడ ఉట్టంకించినాము. అముద్రిత గ్రంథచింతామణి పత్రికా సంపాదకులు పూండ్ల రామకృష్ణయ్యగారు ఈ పంచరత్నములు తమ పత్రికలో ముద్రించి ప్రకటించినప్పుడు, ఈ సభిక శబ్దమందు దోషమున్నదని విమర్శకులు ఎవరూ చూపించలేదు.

92. ఇట్లే 1880 సం. లో అముద్రిత గ్రంథ పత్రికాధిపతియగు వీరనాగయకవిగారు రచించిన 'శ్రీ బకింగుహామ్ సింహపురీ సందర్శనము'

* ఇందుకు సులభోపాయము అమరము కంఠపాఠము చేయుటే అని వారే బోధించినారు.

1885 సం. మందు ముద్రితమయినప్పుడు అందు రెండు పద్యములలో సభిక శబ్దము ప్రయుక్తమై ఉన్ననూ ఏల ఆక్షేపించలేదు. ఆ పద్యము లుదాహరిస్తూన్నాము.

క. ఇక్కరణి సభిక లందఱు,
ఒక్కింగాం సార్వభౌము భావంబునకున్
దెక్క తెలుంగుల మెప్పులు,
నెక్కొన ఘటియించి రాత్మ నిపుణత మెఱయన్. (29)

ఉ. ఈ సభికోత్తము ల్వసుమతీశుని యాగ మనంబెఱింగి.... (30)

93. అయితే 1897 వ సం. లో కొక్కొండ వేంకటరత్నం పంతుల వారు ప్రసన్న రాఘవములోనున్ను, కోలాచలం శ్రీనివాసరావు పంతులవారు సుభమంజరీ నాటకములోనున్ను ఈ సభిక శబ్దము సుబ్బారావు పంతులవారున్నూ వీరనాగయకవిగారున్ను వాడినట్టే సభ్యార్థమందు వాడినప్పుడు దీనినిగురించి విమర్శములు ఆరంభమయినవి. అముద్రిత గ్రంథ చింతామణి పత్రికాధిపతులయిన పూండ్ల రామకృష్ణయ్య గారున్ను వేదం వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారున్ను జట్టుగా ఉన్నట్టు తోస్తుంది. వీరు ఉభయులూ కలిసి వేంకటరత్నము పంతులవారిని శ్రీనివాసరావు పంతులవారిని ఆక్షేపించి నిందించి, దూషించి, వారు గ్రాంథి కాంధ్రము రానివారని తోచేటట్టు అనేక వ్యాసములు వ్రాసినారు. తక్కిన విషయములతో మన కిక్కడ పనిలేదు. వేంకటరత్నము పంతులవారు వాడిన సభిక శబ్దమును గురించి శాస్త్రిలవారు వ్రాసినది (89 వ పేరాలో) ఉదాహరించినాము గాదా. శ్రీనివాసరావుగారి ప్రయోగమును మొట్టమొదట రామకృష్ణయ్యగారు—'సభికులనగా జూదగాండ్రు. సభికాద్యూత కారకాః అని అమరము. గాన నిచటి సభయందు జూదగాండ్రుండుటకు కారణమేమి' అని ఆక్షేపించినారు. అందుపైని, శబ్ద రత్నాకరమందు ఈ సభిక శబ్దమునకు 'సభయందుండు ధర్మజ్ఞుఁడు' అనే అర్థమున్నదనిన్ని, కొందరు కవులు ప్రయోగించి ఉన్నారనిన్ని, శశిలేఖ పత్రికలో రావుగారు సమాధానము చెప్పినారు. రామకృష్ణయ్యగారు శబ్దరత్నాకరములోని అర్థమసంబద్ధమని, 'సంస్కృతేతర ప్రయోగముల కేమిగాని సంస్కృతమున నిట్టి ప్రయోగములున్న రావుగారు వానిఁ జూపఁ బ్రార్థితులు' అని తిరిగిఅధిక్షేపించినారు. శ్రీనివాసరావుగారు చూపించిన ప్రయోగములను అంగీకరించక శేషాద్రి వేంకటేశ్వరరావు గారు పత్రికాధిపతిగారికి ఒక జాబు వ్రాసినారు. దానిలోని వాక్యము లుదహరిస్తాము : 'అవి అన్నియు నాధునిక కవి ప్రయోగము లగుటచే వాని గురించి నేనేమియు వ్రాయనక్కరలేదు. మీ వాదము ప్రకార మీ శబ్దమునకు సభ్యుఁడను నర్థము నైఘంటికముకాదు. కాకపోయినను లోకమునఁగొందరు

సభ్యులనుటకు బదులు సభికులని వాడుచుండుట నిజము. ఇట్లే శ్రీనివాసరావు గారును పొరబడి దీనిం బ్రయోగించి, మీ వలన నాక్షేపింపబడి యెటులైన నా పద మునకు సభ్యుఁడను నర్థమును సమర్థింప యత్నించు చున్నారని తోఁచెఁడిని.... సభ్య పర్యాయములలో నమరుఁడు సభిక శబ్దము చెప్పమి యేలొకో దానికిఁ గారణ మరయవలవదా ? ఆ యర్థ మీ శబ్దమునకు రూఢి విరుద్ధ మగుటయే కారణము. రూఢ్యర్థము ద్యూతకారులు గావున నదిచెప్పఁబడినది. దాని నెఱుంగక సభ్యార్థమున నాధునికకవులు చేసిన సభిక ప్రయోగముల నెన్నింటింజూపిన నేమి ప్రయోజనము ? ఈ కోలాచలముగారి వాదము: చీఁకటితోనే తాంబూల మేమిరా ? ఉల్లిగడ్డలతో జల్దియన్నముం దింటిని. ఉల్లిగడ్డ లేలరా ? పెగపెంకటము. ఛీ ఛీ ఎక్కడ తగిలించుకొంటివి ? నాకును మా నాయనకును మా వదినె తగిలించినది. మా ఇంట నందఱికి పెగ సంకటమే' అన్న సామెతగా నున్నది. ఎంత సరస ముగా ఉన్నదో చూచినారా సభిక శబ్ద విమర్శము ?

"ఈ సభికుల్ కనుంగొనఁగ నిట్లయితిన్ వగనాకు వింతయే" అని విరాట పర్వము 2. 176 వ పద్యమందు సభ్యార్థమందు తిక్కన సభిక శబ్దము వాడినట్లు ఒకరు ఆ ప్రయోగము చూపి స్తే, ఈ వెంకటేశ్వరరావుగారు ద్రౌపదీ వాక్యమున మత్స్యరాజు నాస్థానమువారు......అందరి ప్రముఖులా సమయమున జూదమాడు చుండిరి గావున నా సభయందు ధర్మరాజుయొక్క పూర్వకృత దుర్దూత దోషముచేతఁ దనకిట్టి భంగపాటు కలిగె ననియు భావమగునట్లుగాన సభవారి నందఱిని 'సభికులు' అని వచించినది. ఈ పద్యమునకు మూలభూతమైన శ్లోక సముదాయములో సభికులను నీ మాటకు ధూర్తాపి అని ఉన్నది. "దూర్తోక్ష దేవకితవోక్ష ధూర్తోద్యూత కృత్సమాః" "సభికా ద్యూత కారకాః" అని అమ రము. ద్రౌపది కీచకపాద తాడనము పొందిన విరాట సభయందు జూదము జరుగు చుండెను. "విఘ్నంకరోషి మాత్స్యానాం దీవ్యతాం రాజసంసది = జూదమాడు చున్న మాత్స్యులకు విఘ్నముం జేయుచున్నావు" అని ధర్మరాజు ద్రౌపదితో అన్నట్లు సంస్కృత భారతమందున్నది, అని సమాధానము చెప్పినారు. వీరి వాదములో మాకు బోధపడని వింత యేమిటంటే, అమరములో సభిక శబ్దా ర్థము ద్యూత కారకాః అని ఉన్నదంటూ "సభికులనగా జూదగాండ్రు" అని రామకృష్ణయ్యగారున్ను "జూదగాండ్రను బోధించు సభిక శబ్దము సభ్య పర్యాయ ముగ వాడుట ప్రశస్తముగాదని" సుబ్బారావుగారున్ను, ద్యూతకృత్, ద్యూత కారక శబ్దములున్ను వాటి అర్థములున్ను తారుమారుచేసి తప్పిదములు పడినట్లు కపబడుతున్నది. వీరి మిత్రులు వెంకటరాయ శాస్త్రిల వారున్ను వేంకటేశ్వర రావు గారున్ను వీరి భ్రాంతి పోగొట్టక ఉపేక్షించినారేమి ? సభిక శబ్దమునకు

సంస్కృతములో ఏమి అర్థమున్నదో ప్రయోగములు చూపి ఎవరూ చెప్పరేమి? సభికులనగా ద్యూతకారకులుగాని ద్యూతకృత్తులు కారుగదా.

94. సభిక శబ్దమునకు 'ద్యూతకారకః,' అనే అర్థము అమరములో ఉన్నదన్నమాట నిజమే. అయితే, అమరుడు చేసిన నామలింగానుశాసనము సంస్కృత గ్రంథములందున్న సంస్కృత భాషా శబ్దములకే చెల్లవలెను. సంస్కృత భాష లౌకిక భాషగా వాడుకలో ఉన్నప్పుడు ఆ భాషలోని శబ్దములున్ను వాటి అర్థములున్ను ఏర్పడ్డవి. ఆ భాషయొక్క వాడుక పోయిన తర్వాత, ఆ భాషలో గ్రంథములు వ్రాసేవారు పూర్వము ఏర్పడి ఉన్న శబ్దములున్ను వాటికి ఏర్పడి ఉన్న అర్థములున్ను లెస్సగా తెలుసుకోవలసిన నియమము ఉచితమయినదే. సభా శబ్దమునకు సంస్కృత భాషలో అనేకార్థములున్నవి (1) గృహము, (2) సమాజము, (3) ద్యూతము — (సభా ద్యూతం, సభా గృహమితి రుద్రః) రాజుకొలువుకూటము 'రాజ సభా', ధర్మ నిర్ణయముచేసే సభ, 'ధర్మ సభా', మల్లయుద్ధమందు జయాపజయములు నిర్ణయించే సభ "మల్ల సభా", అట్లే జూదరుల సమాజము 'ద్యూతసభా', జూదమాడే గృహముకూడా 'ద్యూతసభా'. ఏ సభలోనైనా కూర్చున్నవారు 'సభ్యులు' సభాసదులు 'సభాస్తారులు' ఈ శబ్దము 'రాజనియుక్తులకున్ను' ఉత్తనే కూర్చుండిచూచే వారికిన్ని చెల్లును. చాణూరముష్టికులతో రామకృష్ణులు మల్లయుద్ధము చేసినప్పుడు కంసునిచేత నియుక్తులయిన మల్లసభాధి కృత్తులు మల్ల సభాసదులని సంస్కృత భాగవత మందున్నది. యాజ్ఞవల్క్య స్మృతిలోనున్ను దాని వ్యాఖ్య విజ్ఞానేశ్వరీయములోనున్ను 'ద్యూతసభా' 'ద్యూతః' 'సభికః' 'ధూర్తకితదః' 'గృహః' మొదలయిన శబ్దములకు ధర్మశాస్త్రమందు ద్యూత సమాహ్వయమనే వివాద పదనిరూపణములో పారిభాషిక పదములుగా నిర్వచనము లున్నవి. 'సభికుడు' రాజుచేత 'నియుక్తుడ'యిన 'ద్యూత సభాధికారి' 'ద్యూత సభాపతి' 'ద్యూత సభాధ్యక్షుడు' అనే పేళ్ళుకూడా ఉన్నవి. సభాపతి శబ్దము సభిక శబ్దమువలెనే 'ద్యూతగృహస్వామీ' అనే అర్థము కలిగి ఉన్నది. 'ద్యూత సభ' ప్రసిద్ధమైన స్థలమందుండవలెను. నిర్ణీతమైన 'శుల్కము' గెలిచిన జూదరులు 'సభాధికారికి' చెల్లించవలెను. 'సభికుడు' నిర్ణీతమైన సుంకము రాజుకు చెల్లించవలెను. తగవులు పరిష్కరించే అధికారము 'సభికుని' యందే ఉన్నది. అతని మాట మీరినవారిని రాజు దండించవలెను. కొన్ని తగవులు తీర్పుటకు పంచాయతీ వారిని నియమించవలెను. అందులోని 'సభ్యులు' ద్యూత సభాధికారులే: సాక్షులు జూదరులు. ఇప్పుడు అబ్కారీ ఉద్యోగస్థులు, ఇజారాదార్లు, లైసెన్సులు, డిపోలు అంగళ్ళు మొదలయినవన్నీ ఉన్నట్టే, పూర్వము ద్యూత వ్యవహారము నిర్వహించే డిపార్టుమెంటు ఒకటి సాంగముగా రాజ్యములో ఉన్నట్టు కనబడుతున్నది. దీనివల్ల రాజుకు కొంత ఆదాయము వచ్చేది. ఈ కాల

ములో పన్నులు వసూలుచేసే అధికారము కలవానికి కలెక్టరు అనే హోదా ఉన్నట్టే, ద్యూత సభాధికారికి 'సభికః' అనే హోదా ఉండేది. 'సభికులు' అన్న వారు జూదమాడేవారు కానేకారు: రాజుచే నియుక్తులైన అధికార్లు: ద్యూతక్రీడల సూపర్వైజర్లు, సూపరింటెండెంట్లు ద్యూతము వ్యసనమయినా, ద్యూతకృత్ నింద్యుడైనా, సభికత్వము నింద్యము కాదు. సురాపానము నింద్యమైనా, అబ్కారీ కంట్రాక్టరుగాని అబ్కారీ డిపార్టుమెంటువారుగాని నీచులు నింద్యులు కారు. వినోదార్థము ఇప్పుడు చదరంగము, చీట్లపేకవలెనే, పూర్వము రాజులు తమ సభా గృహములలోను, సంసార్లు తమ ఇండ్లలోను, ద్యూతమాడుకొనేవారు. అట్టిచోట్ల ద్యూత కారకులయిన 'సభికులు' అనే అధికార్లుండరు. అందుచేతనే సభా పర్వములో ద్యూతవర్ణనమందు ఎక్కడా సభిక శబ్దము ప్రయుక్తము కాలేదు. జూద మాడేవారు ద్యూతకృత్తులు, ధూర్తులు, కితవులు. విరాట సభలోకూడా ద్యూత కృత్తులేగాని ద్యూతకారులు లేరు.

94. పూర్వకాలమందున్న రాజ్య వ్యవస్థను పట్టి ఏర్పడ్డ వ్యవహారములో 'సభా' అంటే 'ద్యూత సభ' అనే అర్థముండేది. గనుక 'సభికః' 'సభ్యః' 'సభాపతిః' 'సభాధికారీ' 'సభాధ్యక్షః' పర్యాయ పదములుగా 'ద్యూత' అనే మాట ముందు లేకుండానే వాడుకలో ఉండేవి. ఇప్పుడు 'కలెక్టరు' అనే శబ్దమునకు ముందు 'రెవిన్యూ' అని చేర్చి 'రెవిన్యూ కలెక్టరు' అననక్కరలేదు. కలెక్టరు అంటే బిల్ కలెక్టరని యెవరూ అనుకోరు. ఆ ప్రకారముగానే సభిక శబ్దమునకున్ను సభాపతి శబ్దమునకున్ను ద్యూత సభతోగల సంబంధముచేత 'ద్యూత కారకాః' అనే అర్థము వచ్చినది. ఆ అర్థము సభిక శబ్దమునకు మాత్రము అమరుడు చెప్పినాడు. "సభా (ద్యూత సభా) ఆశ్రయత్వేనాస్త్య స్యేతిసభికః" అని ఒకరు, 'సభా(ద్యూతమ్) ఆశ్రయత్వేనాస్త్యస్యేతి సభికః' అని ఒకరు, 'వ్రీహ్యాదిత్వాత్ఠన్' అని ఒకరు, 'వికార సంఘేతిష్ఠికః' అని ఒకరు, 'ద్యూతంకారయతీతి ద్యూతకారకః షణ్ణాత్ స్వార్థేకః' అని ఒకరు — ఇట్లు లక్షణము చెప్పినారు. సభిక శబ్దమునకు 'సభీకః'అని శబ్ద రత్నావళిలో రూపాంతర మున్నది, 'సభ్యః' అంటే 'సభికః' అనే అర్థముకూడా ఉన్నదని జటాధరుడు చెప్పినాడు. శబ్దకల్ప ద్రుమములో 'సభాపతిః = సభికఃద్యూతగృహస్వామీ' అని ఉన్నది. ఆప్టే (Apte) గారి ఇంగ్లీషు-సంస్కృత కోశమందు 'Courtier' అంటే సభ్యః. 'సభిక' అనికూడా ఉన్నది. శబ్దరత్నాకరములో 'మెంబరు=సభికుడు' అని ఉన్నది సభ్యసభిక శబ్దములు సమానార్థకము లయినట్టే కదా.

95. సభా శబ్దమునకు ద్యూతమనిన్ని ద్యూతసభ అనిన్ని ఏ భాషలో వ్యవహారమున్నదో, ఆ సంస్కృత భాషలోనే సభిక శబ్దమునకు 'ద్యూతకారకః' అనే అర్థము రూఢమైనదని చెప్పడము యుక్తము: గాని సత్యమూజార్థమందే సభా

శబ్దవ్యవహారము గల తెలుగు భాషలో....సభా శబ్దమునుండి పుట్టిన సభిక శబ్దమునకు తత్సంబంధమువల్ల కలిగిన సభ్యార్థము నిషేధించి, తెలుగువారి వ్యవహారములో సభాశబ్దమునకు లేని అర్థము విధించుట కేవలము అయుక్తము: అందువల్ల లోక వ్యవహారమునకు విరుద్ధమయి పండితుల భాష హాస్యాస్పదమవుతుంది. 'పండితులను సభికులారా' అని ఎవరైనా సంబోధిస్తే. తమ్మును నిందించినారని వారనుకోవడము; పండితులు జూదమాడేవారిని 'సభికులారా' అని సంబోధిస్తే లోకులు నవ్వడము—ఇంతే ఫలము. తెలుగుభాష వేరు: సంస్కృతభాష వేరు. తెలుగు ఇప్పుడు ప్రజల వాడుకలో ఉన్నది. సంస్కృతము గ్రంథాలలో మాత్రమున్నది. సంస్కృత శబ్దములు తెలుగులో చేరిన తర్వాత తెలుగువారి వాడుకను పట్టే వాటి అర్థము, ప్రయోగము నిర్ణయించవలెను; గాని, సంస్కృత భాషా లక్షణములను బట్టి నిర్ణయించవల్లకాదు. యజ్ఞములు చేసే కాలములో యజమాన శబ్దమునకు 'యజ్ఞముచేస్తూ ఉన్నవాడు' అనే అర్థమేఉన్నది. ఆ శబ్దము విశేష్యము కాదు; యజ్ క్రియయొక్క శత్రర్థక రూపము. యజ్ఞాలు నామావశిష్టమయిన తర్వాత 'యజమానః' అంటే గృహపతిః అనే అర్థము వచ్చినది. తెలుగులో 'యజమానులు' అంటే గృహపతులు అనే అర్థమేకాక, సేవకులకు స్వాములు, అధికారులు మొదలుగాగల మరికొన్ని అర్థములు పుట్టినవి; బహువచన రూపము యజమానులుగా నున్నందున తెలుగుభాషా వ్యవహారవాసనచేత ఇకారాంత శబ్దమని భ్రమపడి అపండితులు 'యజమాని' అని ఏకవచన రూపము ఊహించి వాడుకలోనికి తెచ్చినారు. 'యాజమాన్యము' అనే శబ్దము ఇప్పుడు వాడుకలో ఉన్నది. 'మహమ్మదల్లీ సాయబుగారి యాజమాన్యము క్రింద నొక సభ జయప్రదముగా జరిగెను' అని పత్రికలలో వ్రాస్తున్నారు. ఇట్లే తెలుగు వారి వాడుకలో ఉన్న సంస్కృత శబ్దాలు వేనవేలు రూపమందుగాని, అర్థమందుగాని, రెంటియందును గాని ఏదో మార్పుచెంది ఉన్నవి. గ్రంథములలో కొన్ని దూరినవి, కొన్ని వ్యవహారములో మాత్రమున్నవి. పాణిన్యాదుల అనుశాసనము చొప్పున వాటి రూపము లేదని, కోశకారులు చెప్పిన అర్థములకు విరుద్ధమని, సంస్కృత భాషాపండితులు నిందించి, సంస్కృతములో ఉన్నట్టు తెలుగులో వాడమంటే చెల్లుతుందా? భాషాతత్త్వము బోధపడ్డ పండితులు ఇట్టిపని తలపెట్టుదురా? వాడుక మారుతూ ఉంటుందని తెలిసినవారు గనుక; వాడుక ఏలాగు ఉంటే అలాగే శబ్దాలకు అర్థము చెప్పుకోవలసి ఉంటుందనేగదా 'తదశిష్యం సంజ్ఞా ప్రమాణత్వాత్' (1-2-53), 'లుబ్యోగా ప్రఖ్యానాత్ (1-2-54). యోగప్రమాణేచ తదభావేఽ దర్శనంస్యాత్ (1-2-55), ప్రధాన ప్రత్యయార్థవచన స్యాన్య ప్రమాణత్వాత్ (1-2-57) కాలోపసర్జ నంచ తుల్యమ్ (1-2-57) అని చెప్పి నియమాలు చేయడము మాని వేసినారు పాణిన్యాదులు."

95. ప్రతిభాషలోనున్ను అన్య భాషా శబ్దములు ఎక్కువగానో తక్కువ గానో చేరివుంటవి. వేరువేరు భాషలు మాట్లాడే జనులు పరస్పర సంబంధము కలవారైతే, ఒక భాషలోని మాటలు మరిఒక భాషలో కలియక తప్పదు, అన్య భాషా గ్రంథములు చదువుకొన్నవారు ఆ భాషలోని శబ్దములు తమ భాషలోనికి చేర్చుకోవడమునకు అనేక కారణము లుంటవి, అట్లా చేర్చుకొన్న శబ్దములు లౌకిక భాషలో నుండక, కేవలము గ్రంథస్థమయి ఉంటే, అవి వాస్తవమైన దేశభాష (అనగా పండిత పామర సామాన్యముగా దేశస్థులు వ్యవహరించే భాష) లోనివని చెప్పకూడదు. అన్యదేశ్యములయినా, లౌకిక భాషలో చేరిన వయితే, అవి గ్రంథమందున్నా, దేశస్థులకు దేశ్యపదములవలెనే పరిచితమయి ఉంటవి. దేశభాషా పండితులు లెస్సగా విమర్శించి దేశభాషలో నున్న ప్రతి శబ్దమునకున్ను వ్యుత్పత్తి నిరూపించి, ఇది దేశ్యము. ఇది అన్యదేశ్యము, అని ఏర్పర్చగలరు. గాని, ఇతరులందరూ లోక వ్యవహారములో ఈ భేదము తెలుసు కోకుండానే, తెలిసినా, పాటించకుండానే, భావబోధకముగా ఏ మాట ఏ వేళకు స్ఫురిస్తే ఆ మాటే వాడుతారు. ఏ భాషనుండి ఏ శబ్దము తమ భాషలోనికి వచ్చి నదో, కనుక్కొని, ఆ భాషలో ఆ శబ్దము యొక్క తత్వము ఏమిటో తెలుసుకొని ఆ తత్త్వము చొప్పున ఆ శబ్దము యొక్క రూపము, అర్థము, ప్రయోగము బోధ పర్చుకొని, అన్యదేశ్యములు వాడవలెనని నియమముంటే, పండితులకైనా, నాలుక కదలదు సరేకదా, కలమయినా నడుస్తుందా ? మన తెలుగుభాషలో ఉన్న శబ్దములు తెలుగు మాటలే కాక, సంస్కృతము నుండి వచ్చిన తత్సమాలు, పాళీ మొదలయిన ప్రాకృతములనుండి వచ్చిన తద్భవాలు, అరవము కన్నడము నుండి వచ్చిన అన్య ద్రావిడములు, హిందుస్తానీ, ఇంగ్లీషు, ఫ్రెంచి, పోర్చు గీజు, మలై మొదలయిన వాటినుండి వచ్చినవన్నీ కలవుగదా: ఈ చెప్పిన భాషలన్నీ అభ్యసించడమునకు తగిన ఓపిక భాషాతత్త్వాన్వేషణమందు అభిలాష కలవారికి వుంటే వుండేవిగాని, సంసారములో ఈదులాడే అందరికీ ఉంటుందా ? అంత ఓపిక ఉన్నవారికయినా, ఈ చెప్పిన అన్ని భాషలలోనుండి వచ్చిన శబ్ద ముల తత్త్వము నిరూపించడము సాధ్యమా ? అది సాధ్యమయినా లోకవ్యవహార మందు సిద్ధమయి స్థిరపడి ఉన్న శబ్దముల రూపమున్ను అర్థమున్ను సంబంధ మున్ను ప్రయోగమున్ను తాము నేర్పిన తెలుగు శబ్దతత్త్వమునకు విరుద్ధముగా కనబడితే, దిద్ది వ్యవహారము మార్చడము సాధ్యమా ? తాము నిరూపించిన తత్త్వము తాము గాని ఇతరులుగాని పునర్విమర్శము చేసినపుడు తప్పని తెలిస్తే, తిరిగీ లోక వ్యవహారము మార్చవలసి వస్తుందే। ఈలాగున లౌకికభాష 'సంస్కరించడమునకు ఏ దేశమందున్నూ ఎవ్వరున్నూ ఎప్పుడున్నూ పూనుకో లేదు. బాగా ఆలోచించుకొంటే అది పిచ్చిపని అని బోధపడక మానదు.

96. సంస్కృత భాషా పాండిత్యముకల తెలుగు పండితులు సంస్కృత శబ్దముల లక్షణ మెరిగినవారు గనుక అవిమాత్రము ఆ లక్షణము చొప్పున వాడగలరేమోకాని, వాటివలెనే తెలుగులోనికి వచ్చిన సంస్కృతేతర భాషా శబ్దములు ఆయా భాషల లక్షణము చొప్పున వాడగలరా? అసలు అట్టి శబ్దములు యేయే భాషలనుండి తెలుగులోనికి వచ్చినవో తెలుగు పండితులు చెప్పగలరా? కోశాలలో అట్టి శబ్దముల వ్యుత్పత్తిని గురించి వ్రాసిన వ్రాతలలో చాలా తప్పులున్నవే. ప్రాకృత భాషలనుండి వచ్చిన శబ్దముల కయినా వ్యుత్పత్తి సరిగా తెలియక అన్నీ 'వైకృతము' లని చెప్పి ఊరుకుంటారే. ఐతే, సంస్కృతేతర శబ్దములన్నీ—ప్రాకృత భవములుకానీ, అన్యదేశ్యములుకానీ, దేశ్యములేకాని తెలుగుభాషలో ఏకాలమందు ఏలాగున తమ సహచరులు వాడుతారో, ఆ కాలమందు ఆలాగుననే పండితులుకూడా వాడక తప్పదు. అన్యదేశ్యములు అన్యదేశ భాషా లక్షణమునకు విరుద్ధమయినప్పుడు ఆయా భాషల లక్షణము ఎరిగినవారు తప్పు పట్టితే, తెలుగు పండితులు ఏమి సమాధానము చెప్పుతారు? 'అన్యదేశ్యాలు అనేక భాషలనుండి వచ్చినవి. ఆ భాషలన్నిటి లక్షణమున్ను మేము నేర్చుకోలేము. తెలుగులో ఆ శబ్దములు ఏ రూపమున్ను ఏ అర్థమున్ను కలిగి ప్రసిద్ధముగా వున్నవో, అట్లేగాని మరి ఒకలాగున వాడలేము; ఆలాగున వాడుట తప్పుకాదు" అనిగదా సమాధానము చెప్పవలెను. ఇట్లే ఇంగ్లిషు భాషలోనికి వచ్చిన అన్యదేశ్యాల విషయమై ఇంగ్లిషు పండితులు ఇంగ్లిషు భాషా వివరణములో స్పష్టముగా వ్రాసినారు. ఈ లోకములో ఎన్ని భాష లున్నవో ఇంచుమించుగా అన్నిటిలోని శబ్దాలున్ను ఇంగ్లిషు భాషలో చేరినవి. అవి ఇంగ్లిషువారు సాధారణముగా ఏ చొప్పున ఉచ్చరిస్తారో, ఏ అర్థమందు వాడుక చేస్తారో, అట్లే సాధువుగా నిశ్చయించు కొన్నారు. అయితే వాటి వ్యుత్పత్తి నిరూపించినప్పుడు సాధ్యమయినంత శ్రద్ధతో పరీక్షించి ఆ యా భాషలలో ఆయా శబ్దములకుగల రూపములున్ను అర్థములున్ను వ్రాస్తారు. ఆ అనుశాసనమునకు వాడుక విరుద్ధముగా ఉంటే తప్పుకాదు. సంస్కృతమునుండి తెలుగులోనికి వచ్చిన శబ్దములు తెలుగువారి వ్యవహారములో రూపమందు అర్థమందు మారితే ఆ మార్పు అంగీకరించక తప్పదు. అన్యదేశ్యములను గురించి తెలుగు పండితులు చెప్పే సమాధానమే సంస్కృత శబ్దములను గురించి సంస్కృత భాషా లక్షణము తెలియని తెలుగువారు చెప్పగలరు. "ఏ శబ్దము సంస్కృతమో, ఏ శబ్దము ప్రాకృతమో, ఏది దేశ్యమో, ఏది అన్యదేశ్యమో, ఆ చర్చ మాకెందుకు? సిద్ధాంత కౌముదిలోను అమరములోను ఎట్లుంటే మా కేమి? తెలుగున వ్యవహరించేటప్పుడు సంస్కృతము వచ్చినవారున్ను రానివారున్ను ఒక్కలాగునే మాట్లాడుతున్నారు. సంస్కృతము బాగా చదువుకొంటేనే కాని తెలుగు వ్రాయకూడదని నియమించడము అవివేకముకాదా? అట్టి నియమము చెల్లుతుందా,

సంస్కృత పండితులయినా, గ్రంథాలలోనే సంస్కృత శబ్దాలు సంస్కృత భాషా లక్షణమునకు విరుద్ధముగా వాడుతున్నారే అని మా వంటి వాళ్ళ సమాధానము చెప్పుతారు.

97. సధిక శబ్దము గురించి ఇంతమట్టుకు పీకులాడిన వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు సంస్కృతమందు బ్రహ్మాండ నాయకులట గదా! ఇంతోటి సంస్కృత పండితులు తమ కథా సరిత్సాగరములో సంస్కృత శబ్దాలు ఏలాగున వాడినారో చూడండి.

“ఒకరిమీఁద నొకరికి అనుమానము కలిగెను. (పు. 31) వివాహలగ్నము, ఇప్పుడే నిశ్చయించుటకు ఏమి అభ్యంతరము ? (పు. 272) మొదటి ప్రతిజ్ఞను జ్ఞాపక పఱిచి (226), గుట్టు బుజావు చేసెదను (276) మహాధనుఁడైన వర్తకుఁడు (84). రత్నవర్తకము (86) నంది అతనిని ఆటంక పఱిచెను (4) శివశర్మ మాత్రము నిరాటంకముగా ప్రవేశించును, (26). ఇతని సంగతి వాసవదత్త చెవికి అంది (74). ఉత్సవము అనేక దినములు జరిగి (నివర్తించినది) (189) ఆ శాపము మూడునెలలకు నివర్తించును (477), ప్రేరేపింప (445), అపదూరు (281). అపనమ్మకము, (697) కుచోద్యము.”

ఇవిన్నీ, వీటివంటివి ఇంకా ఎన్నో ఆ గ్రంథమందేకాక వీరు వ్రాసిన తక్కిన గ్రంథములందుకూడా ఉన్నవిన్నీ, తప్పులు అని సంస్కృత శబ్ద తత్వమును పట్టి వీరిలాటి సంస్కృత పండితులు కొందరు ఆక్షేపిస్తారే; ఇవి తప్పులయితే, సధిక శబ్దము అసాధువని ఆక్షేపింపడము గొంగళిలో తింటూ వెంట్రుకలు ఏరినట్లు కాదా ? అయితే, మేము మాత్రము ఈ శబ్దములలో లోక వ్యవహారాను సారముగా ఉన్నవన్నీ సాధువులనే వాదిస్తాము. మేము చెప్పే సమ్జాయిషీ చిత్తగించండి. ఇవిన్నీ ఇట్టి శబ్దములు ఎన్ని ఉంటే అన్నిన్నీ, సంస్కృతము నుండి వచ్చినా, తెలుగువారి వ్యవహారములో సిద్ధ శబ్దములయినవి. సంస్కృతములో వాటికున్న అసలు రూపమున్ను, అర్థమున్ను, ప్రయోగమున్ను సంస్కృత పండితులకయినా సంస్కృత గ్రంథములలో మాత్రమే స్ఫురించును. లోక వ్యవహారములో ఉన్న రూపము, అర్థము, ప్రయోగము మాత్రము తెలుగు భాష వాడుతున్నప్పుడు తటుక్కున మనస్సుకు తట్టుతవి. తెలుగువారిలో సంస్కృతమువచ్చినవారు ఒకరు ఉంటే, సంస్కృతము రానివారు పదివేలమంది ఉంటారు. వారూ వీరూ కలిసి మెలసి, పరస్పర సంబంధము గలవారై ఎల్లప్పుడూ ఒక్క విషయమును గూర్చి ఒక్క విధముగానే భావబోధకముగా వ్యవహరిస్తూ

ఉంటారు; గనుక, సంస్కృతము చదువుకొన్నవారి భాషకున్ను అది చదువుకోని వారి భాషకున్ను వైషమ్యము తగ్గి, సామ్యము స్థిరపడుతుంది. సంస్కృతాలు వర్ణలోప వర్ణాగమ వర్ణవ్యత్యయాది బహువిధముల మారిగదా తద్భవాలయినవి. ఈ మార్పు అపండితుల నోటనయినదనవలెను; గాని, పండితులు తెలియక చేసినదన వల్లకాదే. అపండితుల సంఖ్య ఎక్కువగా నున్నందున వారితో సహవాసము, సంభాషణము అనివార్యమయి, వారి వాడుక పండితులకు అలవాటు కాక తప్పదు. పండితులన్నవారు పుట్టేసరికే వారి పూర్వులు వ్యవహారముకోసము లౌకిక భాష తయారుచేసి ఉంచినారు. పుట్టినది మొదలుకొని వారు ప్రతి దినము, ప్రతి క్షణము అదే వాడుతున్నారు. 'అపండితులు' అంటే హీనజాతుల వారని తలచకూడదు. అగ్రవర్ణముల వారిలోనే, తగు మనుష్యులన్న వారిలోనే, శిష్టులన్న వారిలోనే, పండితుల బంధువులలోనే, వారి కుటుంబము వారిలోనే, సంస్కృత భాష బాగా అభ్యసించని వారున్నారు కారా? వారే అపండితులని మా అభిప్రాయము. ఏ భాషలోనుండి వచ్చినవయినా దేశభాషలోని మాటలన్నీ దేశములోనున్న అగ్రవర్ణముల వారి నోటనే నలిగి, వ్యవహార యోగ్యములు, సాధుత్వము పొంది, సంస్కార నిరూపణమునకు తగి ఉంటవి. లౌకిక భాషలన్నీ ఇట్లే ఏర్పడ్డవి. ఇట్టి లౌకిక భాషకే ఒక దానికి పాణిన్యాదులు శబ్దానుశాసనము చేసినారు. అదే సంస్కరణము, ఇక వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు వాడిన అనుమానాది శబ్దములు, కుండలి కరణము చేసిన 'నివర్తించినది' తప్ప, లౌకిక వ్యవహారానుసారముగా ఉన్నవి; గనుక, సాధువులు. నన్నయ మొదలుకొని కవులందరూ ఇట్టి శబ్దములు వాడుతూ ఉన్నారు. 'వృషతు పరోక్షంబున; (ఆది 4. 218) అంటే 'వృషతుడు చనిపోయిన పిమ్మట' అని అర్థము కదా. సరిగా ఇట్లు పరోక్ష శబ్దము సంస్కృత గ్రంథములందున్నదా? ఎట్టి ఘట్టములను, నెట్టి యాపదలను, నెట్టి తీరములను ముట్టఁబడిన వంతలెల్లఁ బాయు (ఆది 4. 83) అనే వాక్యములో నన్నయ వాడినట్లు ఘట్టశబ్దము సంస్కృతములో వాడుదురా? శ్రీనాథుడు భేషజమనే శబ్దము మోసమనే అర్థమందు హరవిలాసము (3, 90) లో వాడినాడుగదా; ఈ శబ్దము ఈ అర్థములో వ్యవహారిక భాషలో తెలుగువారు వాడుతున్నది, గాని సంస్కృతమందున్నదా? 'తిక్కన అనుమానము' అనే శబ్దము సందేహార్థమందు ప్రచురముగా వాడి ఉన్నాడు. (చూ. విరాట 1. 260, 2. 102, 268) అయితే సంస్కృత నిఘంటువులో అనుమానమ్--అనుమితి కరణం. అనుమితిః అనుమా; వ్యాప్తి విశిష్టపక్ష ధర్మతాజ్ఞాన జన్యజ్ఞాన మనుమితిః' అని ఉన్నది గాని సంశయము సందేహము అని లేదే. తిక్కన కాలమందు మన కాలమందున్నట్లే తెలుగువారి లౌకిక వ్యవహారములో అనుమాన శబ్దమునకు సంస్కృతమందు లేని ఈ అర్థ

మున్నందువ, ఆ శబ్దము సంస్కృత భాషలోనిదైనా, తెలుగువారి వాడుకప్రకారమే సంశయార్థమందు భారతమున ప్రయోగించి, ఆ శబ్దము నుండి తెలుగున పుట్టిన క్రియా రూపము 'అనుమానించు' (చూ. విరా 2. 34) కూడా యథేష్టముగా తన గ్రంథమున వాడి, తెలుగుభాష స్వతంత్రమైనదనిన్ని తెలుగు కవులకు లోకవ్యవహారమే ప్రమాణమనిన్ని అతడు ఉపదేశించిన వాడయినాడు. శబ్దరత్నాకరములో 'దీని నీ యర్థమునఁ గొందఱు దేశ్యమని చెప్పియున్నారు' అని వున్నది ? అంటే తాత్పర్యమేమి ? ఈ శబ్దము సంస్కృతభాషలోనిదే కాని, దానికి అర్థము ఆ భాషలో లేదు అర్థమును పట్టి శబ్దాల జాతులు ఏర్పరచవలసి వుంటే ఈ శబ్దము దేశ్యముగా వర్గీకరణము చేయవలెను, అని గదా ? సరే; ఆలాగున చేయగోరేవారు ఆలాటి శబ్దాలు దేశ్యములలో చేర్చుకోవలెనుగాని అసాధువులని నిరాకరించకూడదు. గనుకనే శబ్దరత్నాకరములో సభిక శబ్దమునకు (1) సభయందు ధర్మజ్ఞుడు; (2) జూదమాడించువాఁడు (3) న్యాయవాది; అని మూడర్థములు చెప్పినారు. రెండవ అర్థము మాత్రయే అమరములో ఈ శబ్దమున కున్నది; తక్కిన రెండర్థములు తెలుగులో ఈ శబ్దమునకు వచ్చినవి. వచ్చిన వాటినే పారదోలడము ఎవరికీ శక్యము కాదు; వాటిని ఉపేక్షిస్తే వ్యవహారహాని కలుగుతుంది. వివక్షితార్థము చెప్పడమునకు వ్యవహారములో ఉన్న శబ్దము మానుకొని వ్యవహారములో లేని శబ్దము వెదకి తెచ్చుకోడవము వృథాప్రయాసయే గాని సార్థకముకాదు. గనుక అట్టిపని అవివేక మనిపించుకొంటుంది. తెలుగు నిఘంటువునందు కావలసివుంటే, ఈ అర్థమందిదిదేశ్యము అని తెలియజేయ వచ్చును. వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారే నిఘంటునిర్మాత లయితే, సీతారామాచార్యులవారు చెప్పిన అర్థములు నిరాకరింతురు గాబోలు ! శబ్దరత్నాకరమందు ప్రయోగము లుదాహరించక పోవడము లోపమే. ప్రాచీన కావ్యములలో ప్రయోగము లుండగా అవి ఇయ్యక ఉత్తరాంధ్ర కావ్యములలోనివి ఇవ్వడముకూడా లోపమే. అనుమాన శబ్దమునకు సందేహార్థమందు కవికర్ణ రసాయనములోనిది ఒక్క ప్రయోగము మాత్రమే శబ్దరత్నాకరమందు ఉదాహృతమయి వున్నది. అందుచేతనేకాబోలు ఉత్తరాంధ్రభాష ఉపేక్షించి, ప్రాచీనాంధ్రభాష మాత్రమే వాడుతామని దీక్ష పట్టిన * శాస్త్రిలవారు తమ కథా సరిత్సాగరము మొదటి కూర్పులో అనుమాన శబ్దము లౌకిక భాషలో ఉన్నట్టుగానే సందేహార్థమందు వాడి, రెండవ కూర్పులో ఆ శబ్దముతీసివేసి దానికి బదులుగా 'సంశయ' శబ్దము దూర్చి తప్పు దిద్దుకోవడము సంభవించినది. అట్టివారు ఇంకు కళంకులేని కవిచంద్రు లనిపించుకొంటారా ?

---

* 'వలన'కు రూపాంతరమని శబ్ద రత్నాకరమందు ఆంధ్ర కవితా పితామహుని ప్రయోగ సహితముగా ఉదాహృతమయి ఉన్న 'వల్ల' వాడినందుకు వెంకటరత్నం పంతులవారిని శాస్త్రిలవారు దూషించినారు. (చూ. క్రింది పేరా 'వల్ల బెల్లము').

ఈ శబ్దము ఆ అర్థమందు వాడుకచేయడములో 'కళంకు' వున్నదని 'జంకు' పట్టక పోతే ఉత్తనే ఎందుకు సవరణచేసినారు? మాటలు సరిగా వాడడము చేతకాక పండితులు తప్పుపట్టి ఆక్షేపిస్తారేమో అని దిగులుపడుతూ "అయ్యవారేమిచేస్తున్నారు? అంటే తప్పులు దిద్దుకుంటున్నారు." అన్నట్లు మాటిమాటికి శబ్దాలు మార్చుకొనేవారు పిరికి పండితులుగాని "జంకు కళంకులేని కవిచంద్రులు" ఎన్నటికిన్ని కారు. ఈ అనుమాన శబ్దమును కవిబ్రహ్మ కాపాడుతున్నాడన్న జ్ఞానముంటే, స్వపాండిత్యమందు విశ్వాసము లేకపోయినా, శాస్త్రులవారికి జంకు పుట్టకపోవును. ఒక్క తిక్కననే కాదు, అతని తర్వాతివారు మహా కవులు చాల మంది ఈ శబ్దమిట్లువాడివున్నారు. వీరందరి గ్రంథాలలోను కనబడుతూ వున్న ఈ శబ్దము తమ గ్రంథము మొదటి కూర్పులో కనబడి రెండవ కూర్పులో అంతర్థాన మయినంతమాత్రాన, లోకములో లేకుండా పోతుందా? గ్రాంథిక భాషనుండి బహిష్కృత మవుతుందా? ఈ శబ్దము వాడిన కవులందరికన్న శాస్త్రులవారు గొప్పవారయిపోతారా? వీరి గ్రంథము మొదటి కూర్పు మాత్రమే చదివి రెండవ కూర్పు చూడని వారికి ఈ శబ్దము వీరికిష్టమయినదని తోచదా?

98. తమ కథా సరిత్సాగరము మొదటి కూర్పులో శాస్త్రుల వారికే తప్పులుగా తోచి రెండవ కూర్పులో దిద్దుకొన్న మాటల సంఖ్య 'ఎక్కం' 'దాహం', 'శతం' దాటి సహస్ర స్థానమునకు ఎక్కుతుంది. ఇవిన్ని అంతకు పూర్వము వీరు వ్రాసిన గ్రంథములలో కొన్ని తెలుగు మాటలున్ను చూస్తే ఇట్టి తెలుగు వ్రాసినవారు తెలుగు పండితులని ఎట్లా పేరు పొందినారో గదా అని ఆశ్చర్యము కలుగుతుంది. వీటిని ఈ వ్యాసము మూడవ భాగములో వివరిస్తాము గాని ఇక్కడ అనుమానము వంటి మరి ఒక శబ్దమును వాడటములో శాస్త్రులవారు పడ్డ పాట్లు చెప్పి ప్రస్తుత మనుసరిస్తాము. కథా సరిత్సాగరములో అనుమాన శబ్దము వాడినట్లే అభ్యంతర శబ్దము వాడినారు. రెండవ కూర్పులో మొదటిది దిద్దుకొన్నట్లే, రెండోదికూడా దిద్దుకొని దానికి బదులుగా ఆటంక శబ్దము వాడినారు. అభ్యంతర శబ్దము శబ్దరత్నాకరమందున్నది. దానికి చెప్పి ఉన్న అర్థములలో మూడవది 'ఆటంకము' సంస్కృతములో ఆతంక శబ్దమున్నది గాని ఆటంక శబ్దము లేదు; దానికున్న అర్థములలో శంక భయము అనేవి చేరి వున్నవి. 'నిరాతంకముగా' అంటే 'శంక లేకుండా' 'భయము లేకుండా' అని అర్థము. సరిగా ఈ అర్థములో మొదట పండితులు ఈ శబ్దమునే వాడి ఉంటే, అది అపండితుల నోటను 'నిరాటంక' మయి, 'అడ్డము లేని'దనే అర్థము పొందినది. ఆటంక శబ్దము సంస్కృతముగా పండితులు అంగీకరించక, తెలుగులో సాధువని ఒప్పుకొని కొందరు దేశ్యమని, కొందరు తద్భవమని అంటారు. శబ్దరత్నాకరములో ఆటంకశబ్దము దేశ్యమని వున్నది. ఇట్టి దేశ్యమైతే

వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు 'విరాటంకముగా' (చూ: 26, 83) అని చాలామాట్లు ప్రయోగించి; రెండవ కూర్పులో దిద్దకుండా విడిచిపెట్టినారే. సంస్కృతమందున్న కొన్ని శబ్దాలలోని తకారము రూపాంతరములలో టకారముగా నున్నది; గాని 'ఆతంకము' అట్టి శబ్దములలో చేరి ఉన్నట్టు మాకు తెలియదు. పండితులు కొందరు అసాధువనే 'విరాటంకముగా' అనేది వాడుటకు 'జంకులేని కవి చంద్రులు' అభ్యంతర శబ్దము తప్పనుకొని, జంకి దిద్దుకొన్నారుగాని, తాము మెచ్చుకొన్న ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రికలో మ. శ్రీ జయంతి రామయ్య పంతులువారు అభ్యంతరమనేకాక 'విరభ్యంతరముగా' అని కూడా విరాటంకముగా వాడుతున్నారు. (చూ. 2. పు. 97). అన్నట్టు చెప్పవచ్చి మరచిపోయినాము. కథా సరిత్సాగరము రెండవ కూర్పు అచ్చుపడ్డది గనుక అభ్యంతర శబ్దము అందులో దిద్దుకొనుటకు అవకాశము దొరికినదిగాని ఆంధ్ర ప్రసన్నరాఘవ విమర్శములోనే 318 వ పుటలో 16 వ పంక్తిలో 'వాని కవి గల్గుట కేమభ్యంతరము' అనే వాక్యములో అభ్యంతరము స్పష్టముగా కనబడుతున్నది. ఆ పుస్తకములో ఆ వాక్యము చూచిన మా వంటి వాళ్ళము ఈ శబ్దము శాస్త్రులవారి కిష్టమని తలంచుట తప్పా? వీరు బృహదాంధ్ర నిఘంటు నిర్మాతలై యుంటే ఈ శబ్దమునకీయర్థము చెప్పుదురా? శబ్ద రత్నాకరములో లేనిదీ, కేవలము వాడుకలో మాత్రమున్నదీ గదా 'కుచోద్యము' అనే శబ్దము? ఇది కన్నడ కోశములో తత్సమముగా 'మోసము'అనే అర్థము కలిగి వున్నట్టు కనబడుతున్నది. బ్రౌన్ దొరవారి నిఘంటువులో 'కుచోద్యగాడు' మొదలైన వాడుక మాటలుండుట వింతకాదు. ఈ శబ్దము కథా సరిత్సాగరములో 'నేను చేసిన కుచోద్యమెఱిఁగి నన్ను శపించెను' (చూ. 624) అనే వాక్యమందు శాస్త్రులవారు ప్రయోగించినారు. ఇది సంస్కృతమయితే, ఆప్తేగారి కోశములోగాని శబ్దకల్ప ద్రుమములోగాని చేరలేదేమి? కోశాంతరములలో ఉన్నదేమో? మేము చదివిన సంస్కృత పుస్తకములలో గాని తెలుగు పుస్తకములలో గాని ఇది వున్నట్టు మాకు జ్ఞప్తియందు లేదు. సిద్ధ శబ్దమని అభిమానముచేత వ్యాకరణ సూత్రాలు నలిపి, తెంపి, ముళ్ళు వేసి దానిని సాధువుగా సాధిస్తారా? ఇది సాధువుగా తెలుగు గ్రంథములో వాడుటకు జంకులేనివారు సభిక శబ్దము విధవ శబ్దమువంటి దనడమునకు తగిన కారణమేమో తోచకుండావున్నది. శాస్త్రులవారి బుద్ధి అలౌకికము; కేవల శాస్త్రాధీనము గనుక 'విధవా' అన్నా 'గొప్ప ప్రభువా' అని అన్నట్టే భావించగలరుగాని లోకములో మరి యెవ్వరూ అట్లా భావించరు. అందుచేత మావంటి వాళ్ళకు లోకమే ప్రమాణము. అయితే విధవ శబ్దానికి గొప్పప్రభువనే అర్థము సాధించగల శాస్త్రము లోకవిరుద్ధ మయినది; గనుక అది లోకానికి ప్రమాణము కాదు. లోకవిరుద్ధమయినా శాస్త్రమే పండితులకు ప్రమాణము గనుక వారే దానిని పట్టి అన్ని కర్మలు అనుష్ఠించ వలసినవారు. వారి కిష్టమయితే, దోషమును గుణ

ముగా సిద్ధాంతము చేయ నూగలరు; ఇష్టము కాకుంటే, లోకులందరూ గుణముగా గ్రహించినది దోషమని నిరాకరించనూ గలరు. శ్రీనాథుడు 'పణినాసత్య' శబ్దమున్ను, పెద్దన 'పణినసూను' శబ్దమున్ను, సంస్కృత భాషా లక్షణమునకు విరుద్ధముగా ప్రయోగించి ఉన్నా, శాస్త్ర రహస్యములు తెలిసినవారు గనుక మన శాస్త్రులవారు 'మహాకవి ప్రయోగములు గాన ప్రామాదికములు గావను విశ్వాసముచే స్థితగతి చింతనగా ప్రక్రియయూహ్యా' మని, నామైకదేశగ్రహణే నామమాత్ర గ్రహణమ్ అనే న్యాయము చొప్పున 'పణి+నః అంటే పణి యొక్క సిప్తా; మనుమఁడు" అని సుశబ్దములుగా సిద్ధాంత పర్చినారుకారా? 'వాచాటో బహుగర్హ్యవాక్. అని శాస్త్రాభిధాన ముండగా, శ్రీనాథుఁడు 'వాగ్మి' అనే అర్థమందు వాచాట శబ్దము ప్రయోగిస్తే సహించినారుకారా? సీతారామాచార్యులవారు గ్రామ్యమన్న అవధారు శబ్దము శ్రీనాథుని నైషధమందు కనబడినప్పుడు శాస్త్రులవారు దానికి ప్రక్రియ చెప్పినారుకారా? 'తల్లమంట' వంటి శబ్దములు అహోబలుడు తప్పని దూషిస్తే 'పెద్దనాది మహాకవులును ఇట్టి ప్రయోగములు చేసియున్నారు. కాన వీనికి గతిసరయుట యుచిత' మని సమాధానము కల్పించినారుకారా? వారణాసి అని శ్రీనాథుడు లౌకిక రూపము ప్రయోగిస్తే 'వారణసి' అని శాస్త్ర విహితమయిన శబ్దమునకు విరుద్ధముగా ఉన్నా, తద్భవముగా నొప్పునని అంగీకరించినారు కారా? ఇటువంటివి ఎన్నో ఒప్పుకొన్నవారు 'విషధేశు బచ్చుకొన్' అని నైషధములో శ్రీనాథుడే ప్రయోగిస్తే. 'జఘన్య ప్రయోగ' మని నిందించినారే; శ్రీనాథుడు నైషధములోనే 'పసుపుకు' అనిన్ని 'పిచ్చుకుంటుకు' అనిన్ని ప్రయోగించినాడు. అనేక కవులు ప్రయోగించిన రూపములు ఇట్టివి వేలకొలదిగా ఉన్నా, శాస్త్రులవారి కిష్టములేదు గనుక సీతారామాచార్యులవారు వీటికి చెప్పిన సమాధానము నిరాకరించి నిందించినారు. తమకు ఇష్టమయితే మహాకవుల ప్రయోగములు ప్రామాదికము లనకూడదు; వాటికి 'గతిసరయుట యుచితమంటారు; ఇష్టము కాకపోతే, మహాకవి ప్రయోగములు వేనవేలున్నా జఘన్యాలంటారు! ఏమి చెప్పను? వారి న్యాయము మాకు అయోమయము.

99. వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు అంగీకరించినా, అంగీకరించకపోయినా, మాకు యుక్తమని తోచినట్టు ఈ శబ్దమును గురించి మేము సిద్ధాంతము చేసుకొంటున్నాము, ఈ శబ్దము లోకములో సభ్యార్థమందే శిష్టులు వాడుతున్నారు. సభాశబ్దమునకు ద్యూతమని కాని ద్యూతశాల అని కాని తెలుగులో అర్థము లేనే లేదు గనుక, సభిక శబ్దమువలన ద్యూతముతో సంబంధించిన భావము ఏదీ స్ఫురించదు. తెలుగులో 'సభ: శబ్దమునకు శిష్టులుగల పరిషత్తే అర్థము: గనుక సభిక శబ్దముచేత దానితో సంబంధించిన సభ్యభావమే స్ఫురిస్తుంది. ఈ వాడుకను అనుసరించే నేటి పెద్దలు గ్రంథములలో ఈ శబ్దము ప్రయోగిస్తున్నారు.

విజ్ఞానేశ్వరీయ మను ధర్మశాస్త్రమునకు ఆసూరి సరస్వతీ తిరువేంకటాచార్యులవారు రచించిన "వ్యవహారకాండ తాత్పర్య బోధిని" అనే ఆంధ్ర టీకలో "బ్రాహ్మణో త్తములను ముప్వురనయినను అయిదుగుర నయినను ఏడ్వుర నయినను, తన సభ యందు సభికులనుగా నుంచుకొనవలయును ః ఈ నియు క్త సభికులు ప్రభువు న్యాయ వ్యతిరి క్తముగా తీర్పుసేయు నెడల అట్లుకాదని నిరాకరించి న్యాయప్రకారము తీర్పు సేయింపవలయుననియు అట్లు చేయనియెడల నియు క్త సభికులకు దోషము సంభవించును. ప్రాడ్వివాకుండనఁగా వాది ప్రతి వాదులను ప్రశ్న చేసిన వారు చెప్పెడి మాటలలో ఇవి విరుద్ధం బిదియ విరుద్ధంబని సభికులతోఁగూడి నానా విధములుగా విచారించువాఁడని యర్థము." ఇట్టివి అనేక ప్రయోగము లున్నవి.

ఆరేండ్ల క్రిందట యూనివర్శిటీవా రేర్పచిన కాంపోజిషన్ కమిటీలో మన శాస్త్రిలవారుకూడా సభికులలో ఒకరుగా ఉండి, నిర్దుష్టమైన ఆంధ్ర భాషకు ఆదర్శములనతగిన గ్రంథములని కొన్ని అంగీకరించి పేర్కొన్నారు. వాటిలో నుండి ఉదాహరించిన ప్రయోగములు శాస్త్రిలవారు అంగీకరించవద్దా? (1) చిలకమ ర్తి లక్ష్మీనరసింహం పంతులుగారి మహాపురుషుల జీవితములు. సభికుఁడు (చూ. పు. 8, 9, 11, 13) సభికులు (పు. 17) సభికత్వము (68); (2) లక్ష్మీకాంతరావుగారి చీనాదేశపు చరిత్ర — సభికులు (139, 206. 218, 224); (3) వారి అశోక చరిత్రము—సభికులు (6, 281); (4) లక్ష్మీనారాయణగారి అక్బరు చరిత్ర—సభికులు (9, 12, 15, 28, 48); (5) సీతారామ శాస్త్రిలవారి కథలు—సభికులు (63): (6) గురజాడ శ్రీరామమూ ర్తిగారి కవి జీవితములు—సభికులు (174, 222) ఈ శబ్దము అన్నిటిలోనూ సభ్యార్థమందే ఉన్నది. ఇట్లు గ్రంథములందే కాక, ఆంధ్ర పత్రిక, కృష్ణాపత్రిక మొదలయిన సుప్రసిద్ధ పత్రికలలో తరుచుగా ఈ శబ్దము కనబడుతున్నది. శాస్త్రిలవారు నిర్దుష్టమైన భాష గలదని మెచ్చుకొన్న ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్పత్రికలో ప్రకటితమయిన ఆంధ్ర సాహిత్య పరిషత్తు పరీధావి సంవత్సర కార్య నివేదనమందే, "పాఠశాలలో గ్రామ్య గ్రంథములు చదివింపకుండునట్లు సభికు లేకగ్రీవముగా నిశ్చయించిరి" అనే వాక్యములో సభ్యార్థమందే సభిక శబ్దము ప్రయు క్తమయి ఉన్నది. ఈ చెప్పిన సభికులలో చేరినవారే అయినా శాస్త్రిలవారు పల్లెత్తు మాటయినా, అప్పుడుకాదు ఎప్పుడయినా, అనలేదు. మ. పానుగంటి లక్ష్మీనరసింహారావు పంతులవారి 'సాక్షి' అనే గ్రంథమందు నాటకము చూడవచ్చిన వారిని ఉద్దేశించి 'సభికులు' సభ్యార్థమందు వాడినారు. (చూ. పు. 185) ఈ కవిగారి భాష నిర్దుష్టమయినదని మ. కూచి నరసింహం పంతులవారు ప్రఘూటీకరించినారు.

100. పైని ఉదాహరించిన వాక్యములు వేంకటరత్నము పంతులవారి వంటివారు ఆధునికులు వ్రాసినవి; ప్రమాణము కావంటే, పూర్వుల గ్రంథములలోనుండికూడా ప్రయోగములు ఉదాహరించగలము. ఆదికవీశ్వరుడునన్నయభట్టు ఆది. 132 సీ. గీ. లో 'భక్ష్యభోజ్యలేహ్య పానీయములమీఁద సభికులైన విప్రజనులమీఁదఁ' అని వ్రాసినట్టు కొన్ని తాటాకు పుస్తకములలో పాఠము మేము చూసినాము. వావిళ్ళవారు అచ్చువేసిన పుస్తకములలో కూడా ఉదాహృతమయి ఉన్నది. ఉన్నా అది అప్రసిద్ధమైన పాఠమంటే, తిక్కన విరాట పర్వము 2.76 లో ఉ. "ఈ సభికుల్ గనుంగొనఁగ నిట్లయితిన్ వగ నాకు వింతయే" అనే ద్రౌపదీ వాక్యములో, 'సభికులు' అనే శబ్దము సభ్యార్థమునందు ప్రయుక్తము అని మేమంటాము. కాదు, ఇక్కడ 'సభికులు' శబ్దమునకు 'ద్యూతకారకులు' అని అమరములో చెప్పిన అర్థమే అంటే అందుకు మా ఆక్షేపము— విరాటుడు; ధర్మరాజు మొదలయినవారు 'ద్యూత కృత్తులు'గాని 'ద్యూతకారకులు కారు; అమరములో 'ద్యూతకృత్' అని వేరే శబ్దమున్నది. 'సభికులు' జూదమాడేవారు కానేకారు; (ద్యూత) సభాధికారులు (ద్యూత) సభాపతులు, రాజుచేత నియుక్తులయి నిర్ణీతమైన సుంకము రాజుకు చెల్లిస్తూ, ధర్మశాస్త్రమందు విధించిన ప్రకారము ప్రసిద్ధమయిన ద్యూతశాలలో, కావలసిన సాధనములుంచి, జూదరులలో గెలిచిన వారినుండి సుంకము పుచ్చుకొంటూ, జూదముతో సంబంధించిన తగవులు తీర్చవలసిన అధికారస్థులు. ద్రౌపదీ వాక్యములోని సభిక శబ్దమునకు ఇట్టి సభాపతులు అని అర్థము చెప్పవల్లకాదు. 'ద్యూతకృత్తులు' అనే అర్థము సభిక శబ్దమునకు లేదు. మరి ఏ అర్థమైనా చెప్పవలెనుగాని ఈ అర్థము పొందదు. తిక్కన తర్వాతి కవులవాడుకనుబట్టిచూస్తే, తిక్కనకూడా అట్లే వాడుట సంభావ్యమనవచ్చును, ఇది మా సమ్మాయిషీ.

పోతరాజు భాగవతము 4. 39. క. చనుదెంచిన యాదక్షుఁడు వనజజునకు మ్రొక్కి భక్తివశులై సభికుల్, దనకిచ్చిన పూజలు గైకొని....' అని తాటాకు పుస్తకములోని పాఠము (చూ. 148) అచ్చులో 'సకుల్' అనే మాటకు బదులుగా 'సభ్యుల్' అని ఉన్నది. ఎవరు దిద్దినారో? పోనీండి, అచ్చు పుస్తకములో (ఆనంద ముద్రణములోనే) ప్రత్యక్షముగా కనబడుతూ ఉన్న ప్రయోగమొకటి మేము గుర్తుపెట్టుకున్నది ఉదాహరిస్తాము. అది విశ్వసింపక తప్పదు గదా. ఇంకా ఉంటవి: వెతికితే కనబడతవని మాకు నమ్మకమున్నది. దీనినిపట్టి పోతన నాటినుండి కవులు సభిక శబ్దము సభ్యార్థమందు వాడుతూఉన్నట్టు సిద్ధాంత మవుతుంది.

క. చూచెదరుగాని సభికులు, నీచిన్న కుమారకులకు నీ మలుఁరకున్
ఓ చెల్ల యీడుగాదని సూచింపరు పతికిఁ దనుకు శోకముగాదె.

(10. పూ. 1350 ;—)

1. ఉత్తర నైషధము 4, 217 :–

క. ఇభయాన యోత్తురత్న ప్రభలీనెదు పీఠమిడిన రాజేంద్రుఁడు ప్రా
గభిముఖముగఁ గూర్చుండెను సభికులు ప్రాసీనులైరి సముచితలీలన్.

(దమయంతి వివాహ వర్ణనలో నిది. ఈ గ్రంథము బ్రహ్మశ్రీ పురాణ పండ మల్లయ శాస్త్రులవారు పరిశోధించినదట.)

2. ఉత్తరరామా 8 పు. 152 :—

క. కొలువుండి యక్కుమారులఁ బిలిపించి సమీప భూమిఁ బ్రీతి వసింపన్
సెలవిచ్చినఁ బ్రతిబింబయుగళము న్వలెనున్న వారిఁగనుఁగొని సభికుల్.
(రాములవారి సభలో కుశలవులు రామాయణము పాడుటను గురించినది)

3. ,, 8 పు. 163 :—

క. కులగురుఁడైన వసిష్ఠుని నలఘుమతుల మంత్రివరుల నార్యుల హితులం
బిలిపించి జమునిరాక మొదలుకొని సకలంబుఁ దెలిపెఁదత్సభికులకున్.

4. ,, 8 .. :—

క. ఆ మాటలు విని సభిక స్తోమము విధిచెట్ట యనుచు దూఱఁగ....

5. కృష్ణరాయ విజయము 2. 15 :—

శా. విద్యారణ్యులనంగ నెవ్వరతఁ దేవిద్యన్ బ్రకాశించె నీ.... లెస్సగా దెల్పుఁడీ, యాద్యంతంబునటన్నఁ దత్సభికులాహ్లాదంబుతో నుండగన్

6. కాళహస్తి మహ 211 :—

తే. ఆదియుఁ దాఁ గాంచి సభికు లాహ్లాదమందఁ
దగవుఁ దలపోసి చిత్తంబు బిగియఁబట్టి
(బ్రహ్మసభలో నున్నవారు 'ఆది' సరస్వతి)

7. జైమిని భారతం 8. 185 :–

క. క్రతువులకు నెల్ల హరికర్మకరుఁడు గామి స్వర్గ ఫలమాత్ర మిపుడు సాక్షత్కరించి, శౌరియున్నాఁడు మామకాస్యమున ననుచు సభికులకు జెప్పెనన గృష్ణ సహిత ఋషులు.

8. నారాయణకవి పంచతంత్రము మిత్రభేదము, 551 ఈ పద్యములోని సభికులు 'ధర్మాధికారు'లని 548.

చ. అని పలుకంగ నా సభికుల ప్పు డెఱింగి యితండు పెట్టి నీ
యిను మొసఁగుం గుమారకుని విమ్మవి వారలు చక్కఁ బెట్టినన్
మనమున సమ్మతించి 'తమముందట నా' సభవారు తీర్చి చె
ప్పినగతి నట్ల చేసిరని పెంపెసఁగన్ గథ సెప్పి యిట్లనున్.

వాయు పురాణము రపుల చరిత్రలో ఉదాహృతము. (చూ. పు. 361)

కృతి నాయకుని కొలువుకూటము వర్ణన.

సీ. అతులిత శాస్త్రేతిహాసంబు లొకవంక
నొకవంక దండనాయకగణంబు.

(ఉత్తరార్థము)

గీ. కొలువుకూటంబునందు కలిత వచన
గౌరవము మీఱ సభికులఁ గాంచి పలికె.

9. చిత్రభారతము 5. 59 :—

గీ. అయిన నీకొక యతి రహస్యంబు గల్గఁ
దెలియఁ జెప్పంగఁ బూని యేతెంచినాఁడ
విచటి కాంతల సభికుల నెల్ల నను్పు.
మంత్ర భిన్నంబుగాకుండ మానవేంద్ర....

10. రామస్తవరాజము. 3 :—

క. వచ్చిన కాంతామణి గని
యచ్చెరుపడి సభికు లెల్ల నానందముతో
ముచ్చటకుఁ జొచ్చి తమలో....

ఈ వచ్చినది ముక్తికాంత, ఈ సభికులు రాజయోగ సామ్రాజ్యాధిపతి సభలో నున్నవారు.

11. చెన్నబసవపురాణము, వీర సంగమయ్య పెండ్లి కథలోనిది :

చ. అని వచియింపఁ దత్సభికు లందఱు సంతసమంది బాపురే ;
వననిధి మేఖలా వలయవాసి జనంబుల యందు బంధు భా
వన దిలకింప వీరి పరివారలఁ గాంచితి మే యటంచుఁ బె
క్కునుతు నొనర్చి రత్తఱి నకుంఠిత కౌతుక మావహిల్లఁగన్ (4. 85)

12. చెన్న బసవపురాణము, దక్షుని యజ్ఞశాల యందున్న వారిని గురించినది.

సీ. గీ. పాదరక్షలు వదలిన మీఁది కెగసి
యొకటి యాకట్ట హరియించె నొకటి వాని
మోముపైఁబడి బండ్లూడ మోదె సభికు
లెల్ల విస్మయ చిత్తులై తల్లడింప. (5. 318)

101. నన్నయ ప్రయోగము అచ్చు పుస్తకాలలో కనబడలేదనిన్ని, తిక్కన ప్రయోగమునకు విరుద్ధార్థము చెప్పినిన్ని, అని నిరాకరించినా, అచ్చు పుస్తకాల లోనివే మేము చూపించిన ప్రయోగాలు ప్రమాణముగా శాస్త్రిలవారు అంగీక రిస్తారా ? అంగీకరించరా ? పరమ భాగవతోత్తముడు కవిరాజు పోతన్న: భువన భానురకృతి నిర్మాత, "వాణినారాణి" అన్నవాడు పినవీరన; దిగ్గజములాటివాడు ధూర్జటిలాటివాఁడు కుమార ధూర్జటి, ప్రౌఢకవి కంకంటి పాపరాజు: లాక్షణికులకు లక్ష్యము లిచ్చినవాడు తరిగొండ ధర్మన్న; సుప్రసిద్ధుడయిన నారాయణ కవి; విష్ణుభక్తుడు మల్లన; శివభక్తుడు పాపన; వీరందరూ ప్రయోగించినట్టే వేంకట రత్నము పంతులువారు సభిక శబ్దము ప్రయోగించి ఉన్నప్పుడు అందుకు ఆయ సను దూషిస్తే, ఈ చెప్పిన కవి పుంగవులను దూషించినట్టు కాదా ? అట్టి పాపము నకు వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు సాహసిస్తే, సాహసించిరిగాక; వారికి ప్రాపకు లుగా నున్న వారును, వారి శిష్యులును, వారి అప్తులున్ను వారి సాహసము కొని యాడితే, కొనియాడిరిగాక; పామరలోకము పరమార్థము ఆలోచించక గతాను గతికమయి వారిని పొగిడితే, పొగడెనుగాక ! మేముమాత్రము సహించలేము. మేమేకాదు మావలె ఇట్టిపని గర్హించేవారు అనేకులున్నారు. సత్యము తెలిసిన తర్వాత పక్షపాతము లేకుండా మంచి చెడ్డలు ఏర్పరించేవారు లేకపోలేదు. తెలుగు వారందరూ పండితులు కారంటే ఒప్పుకొంటాముగాని అవిచక్షణులు అంటే సమ్మతించము. దురాగ్రహముచేతను, దురభిమానము చేతను, ప్రత్యక్ష ప్రమాణ మున్నా ప్రతిపక్షుల మాట విశ్వసింపక పండితులే కొందరు వివేకము విడిచి పెట్టుట అసంభవము కాదని అందరూ ఎరిగినదే.

శ్రీనాథుని ప్రయోగములే అభారత ప్రయోగములని జఘన్య ప్రయోగ ములని చెప్పి నిరసించి పండ్లిగిలించే పండితులు వ్రాసే గ్రంథాలలో వేయింట తొమ్మన్నూట తొంబైతొమ్మిది పాళ్ళు ఉత్తరాంధ్ర శబ్దాలే ఉంటవి. భారత భాష బాగాబోధపడక అది వాడినప్పుడు తబ్బిబ్బులు పడుతూనే ఉంటారు. ఉత్తరాంధ్రము వాడమని పెగ్గెలు (పగ్గెలు ?) పలికే అయ్యలు ఉత్తరాంధ్ర కవులకన్న గొప్ప వాళ్ళ మనుకొంటారు గాబోలు. కదపు శబ్దము గ్రంథాలలో వాడుకచేయుటకు వెనుక దీయని ఆంధ్ర పండితులు లౌకిక భాష గ్రామ్యమని నిందించి వరిత్య

జించి అభారత ప్రయోగములు ఒల్లమని ప్రగల్భాలు పలికితే, సామాన్యులు మోసపోతారు, గాని వివేకులు నవ్వరా? వారాకము వర్జించ మన్నాడు. ధర్మ శాస్త్రములో వంకాయ తినకూడదు; అలాబు అభక్ష్యము గనుక అనపకాయ నిషిద్ధము అని అందరికి ఉపదేశించి, ఇంటివద్ద దీక్షితులుగారు వంకాయకూర, అనపకాయ ముక్కలు ములంకాండలు వేసిన పులుసు, దేవునికి నైవేద్యము పెట్టి తింటూవుంటే ఇంట్లోవాళ్ళుకూడా నవ్వుతారా నవ్వరా? ఎందుకు వట్టివేషాలు? భేషజాలు కదవు (కదుపు) శబ్దము ప్రాచీనగ్రంథాలలో చూచినట్లు మాకు ఏమీ జ్ఞాపకము లేదు. కోశాలలోలేదు; వ్యాకరణాలలో లేదు. ఎందుకుంటుంది? 'కదలు'[1] ధాతువునకు ప్రేరణార్థకము 'కదల్చు' గాని కదపు కాదుగదా, ఇది భాషలోనికి ఎప్పుడు వచ్చినదో ఇంకా చెప్పలేముగాని నేడు దేశమందు అంతటా వాడుకలో ఉన్నది. శిష్టులుకూడా వాడుతున్నారు; లకారము పోయినదని అందరూ ఎరుగరు; ఎరిగినవారయినా ఎవరూ నొచ్చుకోరు. ఏలాగయితేనేమి, కదపు (కదుపు రూపాంతరము) భాషలో స్థిరపడ్డది. సరికొత్త తెలుగుమాట గదా ఇది! నూతన ప్రియులు కాని వా రెవరుంటారు? వృద్ధ పండితులు, పండిత భిషజమణులు, ఎప్పుడూ భాషాదేవి చేతినాడి పరీక్షిస్తూ, రోగాంకురములు పొడ చూపగానే నిదానించవలసినవారు, మన వెంకటరాయశాస్త్రులవారే తమ కథా సరిత్సాగరమందు 195వ పుటలో, 10వ పంక్తిలో 'కదపక' అని ప్రయోగించి కేవల లౌకికభాషలో ఉన్న సరికొత్త తెలుగు పదము 1891వ సంవత్సరములో తమ గ్రంథమందు చేర్చికొని, వెలితీసివేసి, గ్రాంథికము చేసివేసి, పుణ్యము కట్టుకొన్నారు; పంచములకు బ్రాహ్మణులతో సమముగా మన గవర్నమెంటువారు హక్కులు కలుగజేసినట్టే, సమముగా అంటే, లౌకిక వ్యవహార మందని మా అభిప్రాయముగాని, యజ్ఞాలలో ఋత్విజులుగాను శ్రాద్ధాలలో భోక్తలుగాను ఉండడములో సమానమనికాదు. 'కదపు' శబ్దమునకు మన శాస్త్రులవారు యోగ్యత అనుగ్రహించిన తర్వాత, బ్రహ్మశ్రీ శ్రీపాద కృష్ణమూర్తిశాస్త్రుల వారు తాము రచించుచున్న సరికొత్త భారతములో[2] ఈ సరికొత్త పదమునకు నన్నయ శబ్దములతో సమానమైన స్థానము పద్యములోనే ప్రసాదించినారు. మ. పానుగంటి లక్ష్మినరసింహారాయ కవిపుంగవులు కూడా తాము రచించిన గ్రంథములలోను, అన్నిటికి శిరోమణి అనదగిన 'సాక్షి' లోను 'కదపు' శబ్ద

---

1. కథా సరిత్సాగరమందు 'కదులు' రూపాంతరమున్నది. (చూ. పుట. 496) శ. ర. లో లేదు. ప్రాచీనుల ప్రయోగములలో ద వర్ణము యతి స్థానమందున్నది, గనుక 'కదులు' కొత్త తెలుగు.

2. చూ. వనపర్వము 4. 278, శా. 4వ పాదమందు, పూ, నిక్కంగ్గె గొంచు నొకింతయేని కదుపన్ లేక మ్మహాపుచ్ఛమున్.

మును మున్నూరు ఆదరించి, "స్థిరోభవ. వరదోభవ, సుప్రసన్నోభవ" అని ప్రతిష్ఠాపించినారు. "లౌకిక భాష పాకీ చచ్చుడిభాష"[1] అని పైకి నిందించినా, సదయహృదయులున్ను పక్షపాతము లేనివారున్ను గనుక ఇతర పంచములతో పాటు పాకీ చచ్చుడులకు లౌకిక వ్యవహారములో గవర్నమెంటువారివల్ల కలిగిన హక్కులు చెల్లక తప్పవని ఎరిగి, కదపుయొక్క 'తోబుట్టువు' 'మెదపు'ను[2] కూడా స్వీకరించి తమ ఔదార్యము ప్రకటించినారు. నేడు ఆంధ్ర గ్రంథములు వ్రాసేవారు అపరిమితముగా ఉన్నారు. 'కదపు'[3] శబ్దము వాడేవారుకూడా యించుమించుగా అందరున్నారు. ఎవరు లెక్కపెట్టగలరు? ఈలాటి 'పాకీ చచ్చుడి' మాటలు వందలు, వేలు ఉన్నవి వారి గ్రంథాలలో: అందుచేత అవి బాపన మాట లయిపోయినవి.

వల్ల బెల్ల మయినదట!

102. 'వలన'కు బదులుగా వేంకటరత్నము పంతులవారు 'వల్ల' వాడినారని శాస్త్రిలవారు నిందించి, ఆంధ్రకవితా పితామహునియందు కూడా దోషము ఆరోపించినారు: చూడండి వారి విమర్శము— 'ఏ పొరబాటుననో ఈ భాషకెల్ల ఒకమాఱు మనుచరిత్రలో పడిన వల్లను బెల్లముగా ప్రయోగించుకొన్నారు! (చూ. అనుబంధము పుట 4) పెద్దనగారే పొరబాటు పడ్డారట! ఆంధ్రభాషలో మరెక్కడా ఎవరూ, 'వల్ల' వాడలేదట. ఆంధ్ర సారస్వతమంతా గాలించి, వెదకి తాము చూచినట్లే సగర్వముగా సిద్ధాంతము చేసినారు. ఎట్టి ప్రాగల్భ్యము! ఎంత దాబు! ఈ భేషజాలకు లోకులు మోసపోతారు. 'వల్ల' ప్రయోగించిన కవులు వందలున్నారని వారెరుగరు. 106 వ పేరాలో మే ముదాహరించిన ప్రయోగములు చూచినవారికి శాస్త్రిలవారి బడాయి బట్టబయలు కాక మానదు.

---

1. చూ. పు. 3, 168. తుదకు 'రామవాక్య' మంగీకరించక తప్పినదికాదు.

2. చూ. పు. 34.

3. కల్పలతా సంపాదకులు బ్రహ్మశ్రీ ఆచంట వేంకటరాయ సాంఖ్యాయనులవారికి మేము కొనియాడుచున్న వ్యవహారికభాష యిష్టమయినది కాదని కొందరు భ్రమపడుతున్నారు. సాంఖ్యాయనులవారు వర్తమానాంధ్ర భాషా ప్రవర్తక సమాజములో చేరినవారే. వారికి అనిష్టమైనవి అపశబ్దాలున్నూ గ్రామ్యములును; అవి మాకూ అనిష్టమే. శిష్టుల నోటను అట్టివి రావు — హాస్యానకు తప్ప; హాస్యమం దవి ఉచితమే. కల్పలత మొదటి సంపుటము 2 వ, 4 వ సంచికలలో "కదుపుచు" కదుపక అని ఉన్నవి. (చూ. కట్టుపెండలము, 8 వ పుట, 2 వ వరుస 22 వ పంక్తి). సాంఖ్యాయనులవారు రచించిన రహస్య దర్పణమందు కూడా "కదవబడు" కనబడుతున్నది; (చూ. 6 వ పుట, 5 వ పంక్తి). ఇటువంటి క్రొత్త తెలుగులు అనేకముగా గ్రంథములలో వాడేవారు వ్యావహారిక భాషను నిందించేవారని మేము నమ్మలేము.

అంతేకాదు; ఈ శాస్త్రులవారి విమర్శము 'ఒజ్జల పుచ్చకాయవిద' మని స్పష్ట ముగా చూపిస్తాము. 'వల్ల' యందు యింత దోష మున్నదని శాస్త్రులవారికి ఎప్పుడు తెలిసినదో మే మెరుగముగాని, 1891 వ సంవత్సరమున వారు కథా సరిత్సాగరము రచించినప్పుడు వారికి తెలియలేదని చెప్పగలము. తెలిసి ఉంటే, తమ గ్రంథములో తామే వాడి ఉందురా ? చూడండి 524 వ పుట. మూడవ పంక్తిలో వున్నది—'అతనివల్లనుండి' అని. మరి యిరవై సంవత్సరములయిన పిమ్మట, ఈ గ్రంథము రెండవ కూర్పు ముద్రించి నప్పుడైనా, వేనవేలు సవరణలు చేసుకొన్న "కళంకులేని కవిచంద్రులు" యీ "వల్ల" వున్న దున్నట్లే వుంచినారు గాని దిద్దుకోలేదు: అది విదుష్టమని నమ్మకము లేకుంటే దిద్దక విడుతురా ? గనుక 1911 వ సంవత్సరముదాకా శాస్త్రులవారికి కూడా 'వల్ల' బెల్లమేగాని చేదుకాదని సిద్ధాంతీకరించుటకు వారి గ్రంథమే ప్రమాణము. మరి ఇంకా, 1914 వ సంవత్సరములో ప్రకటించిన యూనివర్శిటీ 'ఇంటర్మీడియెట్ కాంపోజిషన్ కమిటీవారి రిపోర్టు, 20 వ పుటలో, మన శాస్త్రుల వారు, సబ్ కమిటీ మెంబరుగా నుండి, చేసిన శబ్దానుశాసనమున్నది. అందులో 'వల్ల' 'కన్న' సంస్కారములకు వారు స్వయముగా నియమము అంగీకరించి నారు. ఈ రెండు విభక్తులున్ను తమ గ్రాంథిక భాషలో ఉన్నందున సాధువు లయినవి కాబోలు. 'వల్ల' కథా సరిత్సాగరములోనున్నది. 'కన్న' వారు రచించిన 'అలంకార సారసంగ్రహ' మందు 41 వ పుటలో ఉన్నది. అవి పూర్వులు అనే కులు వాడినవే; వీరి అనుశాసనమువల్ల వాటికి సాధుత్వము కలిగినదా ? లేక వాటివల్ల ఈయన అనుశాసనము సాధువయినదా ? వివేకులు ఆలోచింతురుగాక.

103. శాస్త్రులవారికికూడా 'వల్ల బెల్ల' మయి ఉండగా, పంతుల వారికి మాత్రమే బెల్ల మయినట్లు ఎత్తి పొడిచి, వారితోపాటు పెద్దనవారికికూడా నెత్తి మీద నొక పెట్టు పెట్టినారే ! ఇంత సాహసమునకు కారణమేమి ? 1895 వ సంవత్సరములో ప్రసన్న రాఘవము విమర్శించినప్పుడు మన శాస్త్రుల వారి కున్న ఆంధ్ర భాషా పాండిత్యమంతా అల్ప లక్షణమును పట్టి సంపాదించినది: గాని, లక్షణమునకు ఆధారమయిన కావ్యములు చదివి నేర్చుకొన్నది కాదు. చింతా మణి మంత్రము జపించినా, సిద్ధ సారస్వత సంసిద్ధి అయినట్టు కనబడదు. వారు చూచిన లక్షణ గ్రంథములు ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి, అప్పకవీయము, చిన్నయ సూరి బాలవ్యాకరణము మాత్రమే అయి ఉండును. ఈ వ్యాకరణాలలో ఇమిడ్చి ఆంధ్రభాష అంతా ఎవరూ అనుశాసించి ఉండలేదు. వీటిలో 'వల్ల' పంచమీ విభక్తి ప్రత్యయముగా సంస్కార నియమము కాలేదు. వ్యాకరణాలకు విరుద్ధ మైనదే కాక, వ్యాకరణాలలో చెప్పనిదికూడా అసాధువే అని శాస్త్రులవారు భ్రమ పడి ఉందురు. చిన్నయసూరి తాను రచించిన 'మిత్రలాభము' నందు, 5వ పేజాలో

'లోభమువల్ల' అనిన్ని 6వ పేరాలో 'యీ మాటలవల్ల' అనిన్ని రెండుమాట్లు వాడి ఉండిన్ని, తాను రచించిన వ్యాకరణములో దానికి అనుశాసనము చేయకుండా మరచి పోయినాడు. చిన్నయసూరి చెప్ప మరచిన లక్షణము చెప్పడానికి సంకల్పము చేసుకొని, సీతారామాచార్యులవారు 'త్రిలింగ లక్షణ శేషము' అనే 'ప్రౌఢవ్యాకరణము' రచించినా, అందులో 'వల్ల'కు అనుశాసనము చేయలేదు; అయితే ఆ వ్యాకరణమునందే కొట్టకొసను ముక్తలక్షణ వివేచనము, 2వ సూత్రమందున్న వాక్యములో 'వలను'కు బదులు 'వల్ల' ప్రయోగించినారు; ఇంతేకాక, వారి శబ్దరత్నాకరములో 'వల్ల' చేరి ఉన్నది: అందుకు ప్రమాణముగా పెద్దనగారి ప్రయోగమున్ను ఉన్నది, 'వలను'కూడా 'వల్లగా' మారినందుకు 'సూచన లేమియు వల్లగావు' అని పారిజాతాపహరణమునుండి ప్రయోగ ముదాహృతము. గనుక ఆచార్యులవారి మతమందు 'వల్ల' సాధువే కాని అసాధువు కాదుగదా. వీరికి పూర్వమే చాలా కాలము క్రిందట పుట్టిన ఆంధ్ర వ్యాకరణములు సంస్కృతమున రచించినవి రెండు మేము చూచి ఉన్నాము. ఒకటి ఆంధ్ర కౌముది; ఇది నాగరాక్షరముల ముద్రితమైనది. ఇంకొకటి అముద్రితముగా ఉన్న అథర్వణ వ్యాకరణము; మ. కొమర్రాజు వేంకట లక్ష్మణరావుగారు గవర్నమెంటువారి పుస్తకాలయ మందున్న ప్రతినిబట్టి వ్రాయించినది. ఆంధ్ర కౌముదిలోని 117వ సూత్రము 'సుసునుల చేతకొరకు వల్లక్వందుప్—సుపఏతేస్యుః' అనిన్ని, 126వ సూత్రము 'ఉంచి, కన్న, పట్టి, కంటె, నుండి, వల్ల, వలన వంకోంద్యోః జసినః' అనిన్ని, మొదటి దానిలో సామాన్యముగా ఏడు విభక్తులను ప్రత్యయములచేత తెలియ జేసినప్పుడు పంచమీ విభక్తిని 'వల్ల' చేత నిరూపించి, రెండవ దానిలో పంచమీ విభక్తి ప్రత్యయములు వివరించి, తక్కిన వాటితోపాటు వల్ల తిరిగి చెప్పినట్లు ఉన్నది; అథర్వణ వ్యాకరణము చతుర్థ కాండములో శ్లోకరూపముగా 'ఉంచి కుండావల్ల వలన వంకయుండితీ పంచమీ నిర్ధారణే కన్న కంటే దేశ్యేపాసు డిరిష్యతే' అని సూత్రమున్నది. (చూ. అథర్వణుఁడు ఆంధ్ర విజ్ఞాన సర్వస్వము) గణపవరపు వేంకటకవి రచించిన ద్విరూపకోశమందు 'వలన'కు 'వల్ల' రూపాంతరమని ఉన్నది:-

క. కశ్నెలు కశ్నెములన న, వళ్ళున గళ్ళునఁగ వలన వల్లన యనఁగా (11)
నొల్లము వల్లము నాఁగను. కుళ్ళాయ కుళాయునాఁగఁ గొఱలును పేంద్రా.

1834 వ సంవత్సరములో ముద్రితమైన రావిపాటి గురుమూర్తి శాస్త్రుల వారి వ్యాకరణములోను ఆ పిమ్మట పుట్టిన వ్యాకరణాలలోను తరుచుగా 'వల్ల'కు అనుశాసన మేర్పడి ఉన్నది.

104. ఇవి ఏవిన్నీ మన శాస్త్రులవారెరిగి ఉండరనుకొంటాము. వారు చదువుకొన్న కొంచెము లక్షణమే వారికి పరమ ప్రమాణమయినది. అందుచేతనే కాటోలు. 1910—వ సంవత్సరమందు వారు పరిష్కరించిన సారంగధర చరిత్రలో దిద్దుటకు వల్లపడినచోట్ల 'వల్ల' 'వలన'గా మార్చినారు; అయితే వల్ల పడనప్పుడు, పద్యమంతా మార్చితే పాడవుతుందని అట్టే పెట్టినారు. ఉదా; 261 పూర్వ ముద్రణమున 'నుడువుల వల్లనే' అని ఉండి వీరి పరిష్కరణముచేత 'నుడువుల వలననే' అయినది: ii 278. iii 95, iii 155, వీటిలో 'వల్ల' నిలిచి ఉన్నది. మను చరిత్ర—పూర్వ పరిష్కర్తలు కొన్ని చోట్ల పాడుచేయక పోలేదు—మన శాస్త్రులవారే మొదట పరిష్కరించి ఉంటే, ఒక్క పద్యములో మాత్ర మున్నది గనుక అందున్న ఒక్క 'వల్ల' వేళ్ళతో పీకి పారవేసి, పెద్దన్నగారికి 'వల్ల' ప్రయోగించిన దోషము లేకుండా చేసి, పుణ్యము మూట కట్టుకొందురు. 'అల్పోపిదోషః ప్రమాదే నాప్యనుపేక్షవ్యః' అని గదా పండితుల భాషా శౌచవిధి. ఇట్టివారు వ్రాసిన కథాసరిత్సాగరము రెండు కూర్పులలోను 'వల్ల' యెందుకు వున్నది? అంటే, మాకు తోచిన సమాధానము చెప్పుతున్నాము. ఈ గ్రంథమంతా ఉత్తరాంధ్రమందే మొదట వ్రాసి, ప్రాచీనాంధ్రములోనికి యథాశక్తి పరివర్తనము చేసి ఉంటారు. వేనవేలు కేవలము ఉత్తరాంధ్ర ప్రయోగము లనదగినవి రెండవ కూర్పులో మారినవి. ఈ 'పల్ల' మార్చడము మరచి పోయినారో, లేక, అప్పటికి 'వల్ల' అసాధువు కాదని తెలుసుకొన్నారో. తాము వ్రాసినవే యితరులు వ్రాస్తే, తప్పుపట్టి దూషించడమునకు యీ శాస్త్రుల వారు జంకేవారు కారని మేము రుజువు చేసివున్నాము. ఈ వల్లను గురించి పంతులవారిని ఆక్షేపించడము యింకొక దృష్టాంతము గదా. తాము అసాధు వన్నది తాము వాడనట్టే నటించగలరు. ఈ కుచోద్యము వీరికి సాజముగా మొదటినుండి ఉన్నది. ఖలః సర్షపమాత్రాణి పరచ్ఛిద్రాణి పశ్యతి, ఆత్మనో బిల్వ మాత్రాణి పశ్యన్నపి నపశ్యతి.

105. భారతాది ప్రాచీన గ్రంథములలో 'వల్ల' లేదు. ప్రాచీన భాషలో 'వలను' విశేష్యము, ఉదా: "కలహంస పలికిన పలుకులు గణియించు; వడి దానిపోయిన వలన చూచు" దీనికి బహువచన రూపము 'వలంకులు'. ఇది ఔపవిభక్తికము గనుక 'వలనన్' 'వలనికి' మొదలయిన ప్రథమేతర రూపము లున్నవి. 'వలనన్' హేత్వర్థకముగా వాడుటచేత క్రమక్రముగా పంచమీ విభక్తి ప్రత్యయమైనది. ఉత్తరాంధ్రములో పెద్దన, పోతన, మొదలయిన వారి కాల మ్ముందు 'వలన' 'వల్న' గాను, 'వల్న' 'వల్ల'గాను వాడుకలోనికి వచ్చి వుండును. తమ పూర్వులు వాడిన శబ్దములేకాని వాటికి భిన్నముగా వున్నా తమ కాలమందు వాడుకలోనున్న శబ్దము ప్రయోగించకూడదన్న పిచ్చి నియమాలు

ఆ కాలములో లేవు గనుక, పెద్దన, పోతనలు 'వల్ల' వాడినారు. పోతన 'వలదు'కు బదులుగా 'వల్దు' అని తరుచుగా వ్రాసినాడు. నన్నయ తిక్కనలు ఇది వాడినట్టు మే మెరుగము.[1] అనేక శబ్దములలో మధ్యాక్షర మందున్న అచ్చు—ఉకార, ఇకారములే కాక అకారముకూడా.... లోపించినది. 'వలచు' 'వల్చు' అని నన్నయ కాలములోనే అయినది; మరికొన్నిటిలోని మార్పు తిక్కన కాలముతో అయినది. ఇట్లే ఏకాలముబట్టి రూపములు వ్యవహారములో ఉంటే అట్టి రూపములు కవులు యథేష్టముగా వాడేవారు. అదే సత్సంప్రదాయము. వలన—వల్న—వల్ల: ఈ మూడు రూపములున్ను వ్రాత ప్రతులలో కండ్లారా చూచి ఉన్నాము. లకార నకారములు కలిసిపోయి 'వల్లఁ' అని కొంతకాల ముచ్చారణ ఉండినట్టు స్వరతత్వమును పట్టి ఊహించవలెను. నేటి తెలుగులో 'నెలనాళ్ళు' 'నెల్లాళ్ళు' అని అందరూ అంటారు. కొందరు 'నెల్లాంళ్ళు' అని ఉచ్చరిస్తారు; ఇదే మధ్యకాలములోనిది. సల్లాపము 'సంలాపము' నుండి పుట్టినది. సంస్కృతమందు అముష్మిన్+లోకే=అముష్మిల్లోఁకే అని నకార లకారములు సంయుక్త మయినప్పుడు న్+ల్=ల్లఁ అని ఉచ్చారణ ఉంటుంది. 'దానిలో' 'మనలో' అని తొందరగా పలికినప్పుడు 'దాన్లో' 'మన్లో'—'దాంల్లో' 'మంల్లో' అని వినబడును. తెలుగు భాషాధర్మము చొప్పున లకారనకారములకు వర్ణవ్యత్యయము సంస్కారముగా కొన్నిటిలో నున్నది. మన భాషపేరు 'తెలుఁగు', 'తెనుఁగు' అని ఉండడమే తార్కాణము. మొట్టమొదట ఈ పేరులోనికి లకారమో నకారమో విశ్వాసముగా చెప్పలేము. ఉత్తరాంధ్రములో మాత్రము లకారము నకారము కావడము భాషా ధర్మమే.[2] మధ్యాక్షరములోని అచ్చుపోయి పరమందున్న హల్లుతో సంయుక్తమయినప్పుడు, కొన్ని మాటలలో ద్విత్వము వినబడుతుంది ఉ. మరపు=మప్పు, సంయుక్తవర్ణములలో రెండవది మొదటి దానితో కలిపినందుకు ఉదా. అగ్ని=అగ్గి; యజ్ఞన్న=యగ్గెన్న.

---

1. మ. త్రిపురాన వేం. సూర్యప్రసాదరావు కవిగారు ద్రోణ, 5. 324 వ పద్యములో తిక్కన 'వల్దు' వాడినట్టు పూర్వముద్రణములం దున్నదని చెప్పినారు. ఆనంద ముద్రణము లోనే తర్వాత పాఠము మార్చి పుట అడుగున మార్పు సూచితమయి ఉన్నది.

2. కొలను—కొల్ను—కొల్లు అని 'పాలకొలను' అనే గ్రామ నామము 'పాలకొల్లు' అయినదట; ములుకోల=ముసు (సి) కోల 'మలనాడు' మల్లాడయినదని కిటెల్ కన్నడ నిఘంటువులో ఉన్నది. ఇట్లే 'కలను' 'కల్లు' అయినదేమో. 'వల్లు'కు మారుగా కొందరు 'వమ్న' అంటారు. వెలుతురు పల్లి=వెణుతురు పల్లి, పిలుగు=పిసుగు, గొలుగు=గొణుగు, ములుగు=మునుగు (అని కొంద రుచ్చరిస్తారు) (పనస) తొల=తొన; లాంగల=నాఁగలి; లింబ=నిమ్మ.

108. ఈ చర్చ మా ప్రతిపక్షులకు ఇష్టమైనా కాకున్నా, 'వల్ల' యొక్క సాధుత్వము సాధించుటకు పండితులకు ప్రయోగములే ప్రమాణము; గనుక, కొన్ని ఈ దిగువను ఉదహరిస్తున్నాము. ఇవి ఏ గ్రంథములనుండి ఎత్తి వ్రాసినామో అవి అప్పకవ్యాది లాక్షణికులు ప్రమాణముగా అంగీకరించినవే. పండితులు 'వల్ల'ను పరిత్యజించినా, అదిమాత్రము వారిని పరిత్యజించదు. కంఠము పట్టుకొని ఉంటుంది; లోకమంతా అల్లుకొనివున్నది; లోకమును పరిత్యజిస్తేనే కాని ఎవరున్ను దానిని పరిత్యజించలేరు. ఇది దేశభాషాతత్త్వము. శిష్టులవాడుకచేత 'వల్ల' వలెనే అన్ని శబ్దములున్ను సాధువులనక తప్పదు. తప్పదు. తప్పదు.

1. ఆముక్తమాల్యద.
   చ.... మబ్బులనిలముంచు నీలఘన పుంజమువల్ల బలాకమాలికల్. (4.120)
2. ఉ. రామా.
   సీ. పా. ఝళిపించు విచ్చుకత్తులవల్ల దుళకించు (పు 326)
3. కువల.
   సీ. గీ. అదియు నావలఁ దెలిసి యియ్యాదిపవర్య (4.164)
4. చంపూ. రామా.
   సీ. గీ. యామినీచరవల్లభుఁ డనుచు నల్ల
   గంధవహాత్మజుని వల్లఁగరము తలఁకె (7.54)
5. చెన్న బ
   ఉ. చేడియ వల్ల వింటుక ప్రసిద్ధి వహించెనుగాని నిల్పిమా (1.84)
6. విర్వ. విచి. రా.
   ఉ.... తప్పునా వల్లను గల్గెనంచు జనవల్లభు దేవి నొసంగనై తిమీ
   కల్ల... (6. పు. 218)
7. పట్టాభి.
   ఉ. కోపమువల్ల మీ తపము గ్రుంగదెయోచనసేయరైతిరే. (6 పు 166)
8. బహులా.
   క. అల్లేమచనుహారాహళి,
   వల్లనె కాదల్ల పళివివాదావళిరా
   నల్లవళావళిగలయా
   కల్లోలము లెసఁగ హల్లకల్లోలముగన్ (2. 6)5

9. విల్హా.

సీ. ఈ కళావిధివల్లనే కదా దిక్కు దిక్కుల వారలెల్లను దెలివిగనుట;
యీ వసుభువి వల్లనే కదా విబుధులు కోరికల్ దిరంగఁ గుడుపుగనుట;
యీ మహావిభు వల్లనే కదా సభ్యులెన్నఁగ నిశాచరులెల్ల దిగులు గనుట
యీ సత్ప్రభుని వల్లనే కదా మోదించి కువలయం బెచ్చుగాఁగూర్మి
గనుట (2. 55)

10. భాగవతము.

ఆ.... ఎలమిఁ బుణ్యపాపముల శేషములవల్లఁ
బుట్టుచుందు రవనిఁబుణ్యచరిత. (5. 161)

11. సీ. గుణమువికారంబుఁ గోరికయును లేని
నీవల్ల జగములు నెఱజనించు. (13) 0.1.24

12. మధువిల.

సీ. పా. బహుళావధానముల్ పఱపి నాలుగునగల్
తేజి నందిత మల్లధీరువల్ల (ఆ. కవుల చరిత్ర 493)

13. మనుచరిత్రము.

చ. చలిమల వల్లనుల్ల సిలు చల్లఁదనంబును నూనకుండినన్. (2.10)

14. రామరాజీయము. వల్లను ప్రాసస్థానమందుల్ల' 267.

15. .... వల్లను........(94)

పుస్తకము పోయినందున పద్య ముదాహరించలేదు.

16. రంగనాథరామాయణము.

నేరము నావల్ల నెమకిన లేదు (కిష్కి)

17. రామాయణము.

తే. అధిపుఁడు కరంబుచాఁచి నూగారువల్లఁ, బాముఁబట్టంగ (4.163)

18. వెంకమా.

సీ. పా. నీవు చెప్పినమీఁద నావల్లనే తప్పు గందవి తోఁచె
విష్కర్ష (6. పు. 183)

19. శశిరేఖా పరిణయము.

సీ. గీ. బలుఁడ నీవల్ల మాకింత బాధగలిగె. (పు. 72)

20. శివరహస్యము.

ఉ....నీ, వల్లను సంభవించుమణి వ్యష్టిని నీవళిలంబు (1. పు.15)

21. సీ. గీ. అందువల్లను భయమంది యనుదినంబు (1. పు. 18)

22. ఉ. ఎవ్వనివల్లఁ బుట్టి జగమెల్లను సంతతముం బ్రవర్ధనం
బెవ్వనివల్ల లీనమగు నెవ్వని యందు ధ్రువం బనుగ్రహం
బెవ్వనివల్లఁ సర్వమిది యెవ్వనివల్ల దిరోహితంబునౌ (2. పు. 31)

23. సమీర.

తే... కలిగె నావల్ల నేవల్లఁ బలుకు దాన (2. 115)

24. సారంగ. గీ....కల్ల నావల్లఁ గోరంత గలిగెనేని (2. 279)

25. ,, గీ. చెల్లఁటో నీకు సాధ్వీమతల్లి పైన
తల్లి కీగతి యొదవెగాదన్నఁగమట
వల్ల నీవల్ల ధారుణి వల్లభాజ్ఞ
మీఱి యీ రీతి వచ్చుట మేరఁటమ్మ (2. 59)

26. ,, గీ....ఈరమణివల్ల సంశయం బెఱుకపరక. (3. 155)

27. సురాభా.

చ....మై. దొఱఁగుట యంతకంటె బలుదోషము గ్రక్కున నీవి వల్లనే (పు. 19)

గ ం ధ ము

107. ఆంధ్ర ప్రసన్నరాఘవమునందు 'గందపుఁజెట్టు' (పుట. 9). 'గందపుఁ బూఁత (10). 'గందము' (70) అని చాలాచోట్ల దకారము వర్గతృతీయ వర్ణము గానే ఒత్తులేకుండా కనబడిన శబ్దములు ఉపేక్షించి, 79 వ పుటలో కనబడిన 'గంధపుఁజెట్టు' ఎత్తుకొని శాస్త్రిలవారు సంస్కృతమయిన గంధశబ్దమునే వీరు చందన పరముగా ప్రయోగించినా" రని అధిక్షేపించినారు. ఇందుదోష మేము న్నదో ! లోకములో చందన పరముగా గంధశబ్దము ప్రసిద్ధమై ఉన్నది. * కాపులు

* స్మార్త బ్రాహ్మణులు నుదుటను 'గంధాక్షింతలు' ధరిస్తున్నారు కారా కొందరు పెట్టుకొనే అక్షితలు (అక్షింతలు) ఏకవచనము: నల్లగా ఉంటుంది ! చిత్రము !

మొదలయినవారు కొందరు 'గంధము' అని వాడుతారు, గాని చదువుకొన్నవారం దరూ గంధ మంటారు. ఇప్పటి కాపుల వాడుకే గ్రాంథి కాంధ్రమని శాస్త్రిలవారు కథాసరిత్సాగరము లో తరుచుగా 'గందము' (చూ. పు. 320), మంచి గందము కలయంపి (368), గందపు మ్రాను (367), ఎఱ్ఱ గందము (677) - అని వ్రాసినారు. సరేకాని ఒత్తు ఉన్నప్పుడు లేని అర్థము ఒత్తుపోగానే వచ్చునా ? తెలుగులో 'అబద్ధము' అంటే 'అసత్య' మని లోకములో వాడుక వున్నది. గాని ఆంధ్రకావ్యములలో మాకు కనబడలేదు; శబ్దరత్నాకరమునందు దానికి అనర్థకము అని అర్థమున్నది. 'విబద్ధి' వంటి వైకృతమున్నట్టే 'అబద్ధము' అని అర్థము ఉన్నదేమో మే మెరుగము. శాస్త్రిలవారు కథాసరిత్సాగరమందు 'అబద్ధము' అసత్యార్థమందు 712 వ పుటలో వాడినారు. ఈ వ్యాసము రెండవ భాగములో ఇట్టి శబ్దములను గురించి వివరముగా వ్రాయదలచినాము ; గనుక ఇప్పుడు ఈ చర్చ పెంచము.

కర్మార్థక ప్రయోగము

108. "ఎక్కుడఁబడదయ్యెడు" అని ప్రసన్నరాఘవమునందు 16 వ పుటలో కర్మార్థక ప్రయోగము పంతులవారు వాడినారని మన శాస్త్రిలవారు తప్పుపట్టి, ఆంధ్రభాషా స్వభావాననుగుణము," అని దాని దోషము నిరూపించినారు. తమ విమర్శ, 139 వ పుటలో "కర్మార్థకము బెల్లమేని కావింపబడియె"నని వ్రాయమని చెనకినారు. ఆంధ్రభాషా స్వభావాననుగుణముగా శాస్త్రిలవారు వ్రాసిన వాక్యాలు ఎన్నివందలు కావలిస్తే అన్ని ఉదాహరించవచ్చును (ఈ వ్యాసము మూడవ భాగములో చూతురుగాని). "ఆంధ్ర భాషా స్వభావము" అన్నప్పుడు ఏ ఆంధ్ర భాషయొక్క స్వభావమో ? ఇప్పటి ఆంధ్రభాష వారికి గ్రామ్యమే అయెను ; ఇక ప్రాచీనాంధ్ర భాషయొక్క స్వభావము కావ్యములలో కొంత కనబడినా, అంతా కనబడదాయెను: ఆ కనబడినంతమట్టుకైనా శాస్త్రిలవారి వంటి కేవల లక్షణ పరాయణులకు పట్టుబడదాయెను; యోగ సమాధిలో కనబడేది కాదాయెను ; తర్కముచేత సాధించ శక్యముకానిదాయెను; మరియెట్లు "ఆంధ్ర భాషా స్వభావానుగుణముగా" వ్రాయడము ? కర్మార్థక ప్రయోగము పంతులవారికి బెల్లమని వెక్కిరించిన శాస్త్రిలవారికి ఈ ప్రయోగము అమృత ప్రాయమయినట్లు మాకు కనబడుతున్నది. చూడండి, మచ్చుకు రెండుమూడు వాక్యాలు కథాసరిత్సాగరములోవివి. "ఆ మూఢుఁడు.... క్రోధవర్మ భార్యతో సంగమించి అతనిచేత చూడఁబడి సముద్రములో వేయఁబడి చచ్చెను." (3.8). "మనము...యాలోఁతునుడిలో.... జలముచేత విసరిపారవేయఁబడినారము" (21) ; "ఇదిగో ఆసన మలంకరింపఁ బడునుగాక" (405) ; "ఈ సరస్సులో వేయఁబడిన వెదుళ్ళు" (4. 8). ఏదో దేవినో అందముగాలేదని వెక్కిరించినదని సామెత చెప్పుకొంటారు.

అలాగున ఉన్నది, శాస్త్రిలవారు పంతులవారిని కర్మార్థక ప్రయోగము కోసము వెక్కిరించడము.

109. యీ కర్మార్థక ప్రయోగమునుగురించి శాస్త్రిలవారు చేసే వాదములో ఒక వైచిత్ర్యమున్నది. మావంటి వర్తమానాంధ్ర భాషాభిమానులు కొన్నాళ్ళ క్రిందట యీ కర్మార్థక ప్రయోగము ఆంధ్రభాషా స్వభావానుగుణము కాదని వాదించినప్పుడు మన శాస్త్రిలవారు తాము రచించిన గ్రామ్యాదేశ నిరసనములో (చూ. పుట 20) ఆ వాదమును ఖండిస్తూ, కర్మార్థక ప్రయోగవాదము ఎలాగున సిద్ధాంతీకరించినారో చూడండి :—

"ఇప్పటి గ్రామ్య వ్యవహారమందు కర్మార్థకరూపములు అరుదగుట వాస్తవమే. తొల్లియు ఇవి విరళమే అయెనేని, యీ భాషను మంచి దశకుం దెచ్చిన యీ సంస్కృత విద్వాంసులు దీనియందలి లోపముం దీర్చుటకై 'పొందుట' యర్థమగు 'పడు' ధాతువును అనుబంధముగా కల్పించి పొందెడి వానింజెప్పెడి యీ ప్రయోగమును సాధించుట కడుంబొందికయై యీ భాషాభివర్ధనుల మహిమాతిశయంబును తద్వ్యవహార వైరళ్యము వ్యవహర్తల యజ్ఞానంబును సూచించుచున్నవి."

ఇట్లు కర్మార్థక ప్రయోగమును కొనియాడి, దానిని వాడిన వారిని స్తుతించి వాడని వారియందు అజ్ఞానము ఆరోపించిన వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారు, వేంకటరత్నము పంతులవారిని కర్మార్థక ప్రయోగములు వాడినందుకు నిందించిన వేదము వేంకటరాయ శాస్త్రిలవారే సుమండీ ! అయితే, వారి మతములో ఇట్టి వైషమ్యము ఎందుకు కలిగినది ? అంటే, ఒకటే సమాధానము కనబడుతున్నది. శాస్త్రిలవారికి తత్త్వజిజ్ఞాస లేదు; వివాద ప్రియులు. ప్రతివాదులు కాదన్నది అవుననిన్ని, అవునన్నది కాదనిన్ని సిద్ధాంతము చేయడమే వారికి కావలసినది. 'జంకు కళంకులేని' వారమని వారేగదా చెప్పుకొన్నారు. వారు గొప్ప పండితులని వారి శిష్య బృందమునకు పరమ విశ్వాసమున్నది. వారేమన్నా 'బలాబలి' అనే వారున్నారని వారికి బాగా తెలుసును. మరి జంకేల ; కళంకుంటే నేమి ? కవి చంద్రులు గదా శాస్త్రిలవారు; వారియందు కళంకు వారి శోభను వృద్ధి చేస్తుందనే వారికిన్ని వారి శిష్యులకున్ను సమ్మతము. ఏమదృష్టము !

అణవ తెలుఁగు

110. వెంకటరత్నము పంతులవారి తెలుగు 'అణవ తెలుఁ'గని (పుట 227) 'మదరాసు తెలుఁ'గని (80) 'చెన్నపట్టణపు తెలుఁ'గని (89) 'గుజరాతీ పేట తెలుఁ'గని మాటిమాటికి ఎత్తి పొడిచినారు. వాస్తవముగా శాస్త్రిలవారివంటి

అఱవ తెనుగు పండితులవల్లనే మన తెలుగు భాషకు ఇప్పటి దురవస్థ సంభ వించినది. చెన్నపట్టణములో తెలుగు గ్రంథములు అచ్చుపడడము, అక్కడున్న అఱవ తెలుగు పండితులు గ్రంథములు పరిష్కరించడము, ఆంధ్ర గ్రంథాలు పాడు కావడమునకు ముఖ్యకారణము, ఎందునా పొందని నేటి అధ్వాన్నపు తెలుగు పరవస్తు చిన్నయసూరిగారి మూలముగా దాపరించినది. ఆయన కాల ములో వచనాలు వాడుక భాషలోనే అందరూ వ్రాసేవారు. ఆయన మాత్రము వింత తెలుగు వ్రాసేవారు. ఇప్పుడు తెలుగు వచనము వ్రాసే వారందరికిన్ని వారు మూలపురుషులట! వారి వచనములో బీజరూపమున మాత్రము ఉన్న రచనా దోషములన్నీ శిష్య పరంపరా ప్రాప్తములయి నేటి వారియందు పరి ణామము పొందినట్టున్నది. అది అట్లుండనీయండి; వేరే వ్యాసములో వివరించి నిరూపించవలసిన విషయము. వారి నీతి చంద్రికలోని తెలుగు నిర్దుష్టము కాదు.

111. గ్రాంథికాంధ్ర భాష లెస్సగా తెలియక నిర్దుష్టమయిన శబ్దము లనే కము దుష్టమని మన శాస్త్రిలవారు పంతులవారిని నిష్కారణముగా నిందించినా రని దృష్టాంతములు చూపించే ఉన్నాము. అఱవ తెనుగని శాస్త్రిలవారు నిందిం చిన శబ్దము గ్రాంథికమయిన సుశబ్దమని రుజావు చేస్తాము; చూడండి ప్రసన్న రాఘవము 71—వ పుటలోని ఉత్పలమాల మూడవ చరణమందున్న 'రఘు వంశ పక్షమే' అనే శబ్దమును ఎత్తుకొని తమ విమర్శము 226 వ పుటలో ఇట్లు చెప్పినారు.

'పక్షపాతమునకు పక్షమనుట అఱవములో వాడుక. చెన్నపురి యఱవ తెనుగులోఁగూడ నీ వాడుక గలదు. ఆ ఫలమిట నీ రాఘవములో ప్రసన్న మైనది. కవితా తత్త్వములో విట్లశిష్ట వ్యవహారానుగుణముగా ప్రయోగములు చేయవలసినదని యున్నది. కావున నౌత్తరాహులారా! ఆక్షేపింపకుఁడు.'

112. మేము ఔత్తరాహులమే; అఱవ తెలుగు మాకు అనిష్టమయినదే, అయితే, పంతులవారి గ్రంథాలలోగానీ, శాస్త్రిలవారి గ్రంథాలలోగానీ మూల పురుషులయిన చిన్నయసూరిగారి గ్రంథాలలోగాని, వారిని అనుకరించిన ఇతరుల గ్రంథాలలోగానీ, 'పండిత విరచితము', 'పండిత సంస్కృతము' అని పుస్తకము మీద కనబడగానే, ఏ అచ్చు పుస్తకమయినాసరే, అందున్న భాషలో తప్పు లెన్నుటకు సామాన్యులు సాహసించగలరా? వాడుకలో లేని అపూర్వ శబ్దము లుంటే, ఏవో గ్రంథాలలో ఉన్నవి గాబోలు అనుకొంటారు. వాడుకలోనివే వాడు కకు విరుద్ధముగా కనబడితే, వాడుక భాష గ్రామ్యము గనుక దానికి విరుద్ధముగా ఉన్నవే తప్పకుండా గ్రాంథికములు అనుకొంటారు. బడులలోను, కాలేజీలలోను విద్యార్థులు చదువుకొనే తెలుగు పుస్తకాలు అన్నీ తప్పుల కుప్పలు, పరిశీలన

చేసే దిక్కులేదు. ఔత్తరాహులైతేనేమి? దాక్షిణాత్యులైతేనేమి? దేశభాషా స్వభావమునకు అనుగుణముగా గ్రంథాలలోని భాష ఉండవలసినదని విధి లేనప్పుడు, ప్రాచీన గ్రంథాలలోని భాష ఇప్పుడు వాడుకలో లేక అపరిచిత మైనప్పుడు, పండితులయినా పామరులవలెనే తప్పొప్పులు కనుక్కోలేక, గుక్కు మిక్కుమనకుండా ఊరుకోవలసినదే. తప్పు లున్నవని తెలిసినవారయినా ఊరు కుంటారు గాని ఏమీ చేయరు. పాపము! ఏమి చేయగలరు? వారి ఏడుపు ఎవరు వింటారు? అరణ్యరోదనము! దిక్కులేక గ్రాంథికాంధ్రము రెంటికి చెడ్డ రేవడి లాగున్నది. ఆదరణలేక దేశభాష గ్రామ్యమన్న పేరు పొందినది. ఎట్టి పండితు లైనా, ఎట్టి తగు మనుష్యులైనా, ఎట్టి నాగరకులైనా తెలుగువారు గ్రామ్యమే మాటాడుతారుగాని సభ్యభాషలో సంభాషించలేరన్న అపకీర్తి అందరికిన్ని వచ్చి నది. ఇందుకు ఎవరూ దుఃఖించరు. ఎందుకు ఈ సోదె? భాషాభి మానముగాని, స్వాభిమానముగాని లేనివారితో చెప్పుకొంటే లాభములేదు. ఎవరైనా ఎప్పుడైనా వినరా? అని మొఱపెట్టుతున్నాము. ఇకను ప్రకృత మనుసరిస్తాము;

113. 'పక్షము' అనే శబ్దము ఈ పద్యమందు పంతులవారు 'పక్ష పాతము' అనే అర్థమందు వాడి ఉంటే శాస్త్రులవారు అన్నట్టు తప్పేనా? వారి శిష్యులు తప్పే అంటారు. వారి పేరు వినగానే జోహారు చేసేవారున్ను తప్పే అని తలకాయ ఎగరవేస్తారు. శ్రమపడ నక్కరలేకుండా విమర్శించేవారు శబ్ద రత్నాకరము చూచి, అందులో 'పక్షము'కు 'పక్షపాతము' అర్థము చెప్పి ఉండ నందున పంతులవారు పొరబడ్డారనే సిద్ధాంతము చేస్తారు. అయితే ప్రాచీన గ్రంథా లలో ఈ శబ్దము ఈ అర్థమందు వాడి ఉన్నారేమో వెదకి వెదకి చూడవలెను. ఎవరైనా వాడి ఉంటే, అది గ్రాంథికమని రుజువవుతుంది. వెదకిన వారికి కనబడ నంత మాత్రాన అది గ్రాంథికము కాదని సిద్ధాంతముకాదు; ఏమో? వారు చూడని గ్రంథమం దెక్కడైనా ఉన్నదేమో? ఏ శబ్దమయినా ప్రాచీన భాషలో లేదని రుజువు చేయడము కేవలము అసాధ్యము. ఇప్పుడున్న గ్రంథములలో దేనిలోనూ లేదని రుజువు చేయడము చాలా దుష్కరము. ఏదయినా ఉన్నదన్నందుకు సాక్ష్యము తేగలముగాని లేదన్నందుకు సాక్ష్యము తేలేము. 'పక్షము' అంటే, 'పక్షపాతము' అనే అర్థము చెప్పక తప్పనట్లు ఎఱ్ఱన హరివంశములో రెండు చోట్ల ఆ శబ్దము వాడినాడని మేము జ్ఞాపక ముంచుకొన్నాము. గనుక, శాస్త్రుల వారే పొరబాటుపడి నిష్కారణముగా పంతులవారిని తిట్టినారని చెప్పుటకు సాహ సించినాము, చూడండి ఆ రెండు ప్రయోగములు :—

(1) హరివంశములో, కృతిపతి వేమారెడ్డి కవినిగూర్చి చెప్పిన వాక్య మిట్లున్నది.

తే. సకలభాషా కవిత్వ విశారదుఁడవు
సాధుసమ్మతుఁడవు, నిత్య సౌమ్యమతివి
భవ్యుఁడవు గాన నీ మీఁదఁ బక్షమేను
గలిగి యుండుదు నెప్డునెట్లు నార్య. (పూ. 1. 38)

(9) అందే, యముడు సూర్యునితో ఛాయాదేవి కోపించి యిచ్చిన శాపమును గురించి చెప్పిన వాక్యము అచ్చులోనే ఇట్లున్నది.

ఉ. ఎందఱు గల్గినం బ్రజల కేకవిధంబగు లాలనంబుఁ జే
యందగరే పవిత్రలు మదంబమునన్ ముగురన్ సహింప దే
చందమొ పిన్నవారలకు జాలఁగఁ బక్షము పేయు దీనికిన్
డెందములోనఁ దాలిమి ఘటింపకయే నిటు తప్పుచేసితిన్.

(పూ. 1. 183.)

వ్రాతప్రతులలో కొంచెము పాఠభేదము లున్నను, ఈ రెండు పద్యములలో 'పక్షము గలిగియుందదు' 'పక్షముపేయు' అనే వాక్యములు అచ్చులో నున్నట్టే ఉన్నది; సందేహము లేదు. విమర్శించకుండా శాస్త్రిలవారన్నమాట, వేదవాక్యముగా నమ్మి, పంతులవారిని లోకమంతా ఈ విషయములో దూషించినా మేము మాత్రము శాస్త్రిలవారి మాట తప్పనక వల్లగాదు. ఎట్టిన ప్రయోగము చూచిన తర్వాతకూడా శాస్త్రిలవారి మాట చొప్పున పంతులవారిని దూషిస్తే ఎట్టినను దూషించినవార మవుతాము.

114. పంతులవారి తెలుగులో శాస్త్రిలవారు చూపించిన 'అఱవ తెలుగు' కన్న శాస్త్రిలవారి తెలుగులో మా కంటబడిన 'అఱవ తెలుగు' ఔత్తరాహుల మైన మా చెవులకు ఎక్కువ వింతగా వుంటుంది. మచ్చుకు రెండు మూడు ప్రయోగములు చూడండి. 'చెప్పికాఁగానే' (పుట 4) 'చెప్పుకొనియైనతర్వాత' (10) 'బయటవచ్చి, (72) 'పారణచేసికాఁగానే' (141) 'మూకుడు నడమి తొక్కి' (158) 'పసులసాలమేడ' (253) 'ఈ కొయ్యలు (కఱ్ఱలు) నుండును' వెవ్వేలు (=వేలువేలు) (252) బాణములచేత యుద్ధము చేసెను (83) ఆ కొండ యదివారమున దివ్యమైన తోట వేయించెను (244). వీటిలో 'వెవ్వేలు', 'అదివారము, శబ్దరత్నాకరమందు లేదు; మే మెరిగినంతమట్టుకు తెలుగు దేశమందు పుట్టిన తెలుగు గ్రంథాలలో మాకు కనబడలేదు. అఱవ తెలుగు మాట్లాడే మన శాస్త్రిలవారి వంటివారు వ్రాసిన తెలుగులో మాత్రము చూచినాము. అదివారము

కేవలము అరవము, 'మలై యడివారమ్' కొండ అడుగు భాగము సింహాచలము వద్దనున్న గ్రామమునకు అరవ వైష్ణవులు పెట్టిన పేరు. ఇప్పుడు 'అడివ్వరమ్' అని వాడుకలో ఉన్నది. 'అడవిలో నున్న ఊరు' అని యిప్పటివారు వ్యుత్పత్తి చెప్పుతారు గాబోలు.

భావింపుచున్వాఁడు

115. ప్రసన్నరాఘవము 17వ పుటలో భావింపుచున్నావు అని ఉన్నది. ఇది తప్పట, ఎందుచేతనో ? చిన్నయసూరి చెప్పలేదని కాబోలు, వ్రాత ప్రతు లన్నిటిలోను ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణికి టీక వ్రాసిన బాలసరస్వతి 'రక్షింపు చున్నాడు' అనే రూపము అనుశాసించినట్లున్నది. భారతాది ప్రాచీన గ్రంథముల వ్రాతప్రతులలో మేము చూచినవాటిలో 'పుచున్నాడు' అనే రూపమే ఉన్నది. 'చుచున్నాడు' అరుదు. భాషాతత్త్వము చొప్పున 'చుచున్న' సాధుభాషగా కనబడదు. తత్త్వము మాటకేమి ? పోనీండి: ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి క్రియా పరిచ్ఛేదము 15వ సూత్రమునకు టీక ఇట్లున్నది.

'అనుబంధ ప్రార్థన యోరిత్యాది సూత్రముచేతఁ బత్వము, పోషింపుచున్న, వ్యతిరేకార్థేల్పటిలటీత్యాది సూత్రముచేత దువర్ణకము, పోషింపుచున్నాడు వర్ణా గమో విశేషః అను సూత్రముచేత దీర్ఘము పోషింపుచున్నాఁడు. ఇట్లు నుతింపు చున్నాఁడు, జయింపుచున్నాఁడు, అనుభవింపుచున్నాఁడు, భరింపుచున్నాఁడు, వసింపుచున్నాఁడు ఇత్యాదులు.'

ఈ ప్రమాణము చొప్పున పంతులవారి వ్రాత ముమ్మాటికీ సాధువే.

ఇ త్వ సం ధి

నన్నయకాలమునుండి ఇత్వసంధి ఉన్నది. చూ. రాతిరెల్ల (ఆది. 6-160) చెఱొక్క (ఉద్యో 1.219), తిత్తొల్చి (నైష 7.81). పూర్వము విరళమయినా అంతకంతకు ప్రచురమయినది. శాస్త్రులవారి కిది బోధపడక, తాను పట్టిన కుందే టికి మూడేకాళ్ళని వాదిస్తారు. నైషధము 3. 202 'దీనంబ్రులు' అని ఉంటే దిద్ది నారు. సరసభూపాలీయములోని 'వానన్న' దుష్ట సంధి అన్నారు; జైమిని భారత ములో 'వానరదము' అని ఉన్నది. (చూ. శ. ర. ఆవతిచ్చు) అనేకులు యీ సంధి అంగీకరించినారు. బాలకవి శరణ్యములో ఈ విషయము చర్చిస్తాము : ఇక్కడింతే చాలును.

క్త్వార్థ కేకార సంధి

117. శాస్త్రిలవారి దృష్టికి యిది మహా పాతకము. బాలకవి శరణ్యములో కావలసినన్ని ప్రయోగాలు ఉదాహరిస్తాము. ఒక్క చిన్నయసూరి తప్ప తక్కిన లాక్షణికులు యిది అంగీకరించినారు. ప్రాచీనాంధ్రములో విరళమన్న మాట వాస్తవము. భాషాతత్త్వమునుబట్టి అట్లుకాక తీరదు; గాని ఉత్తరాంధ్రములో పదాంతమందున్న అచ్చుల ఉచ్చారణ మారుటచేత సంధి అవుతున్నది గనుక ఈ సంస్కారము ఒప్పుకోక తప్పదు.

ముందుకు ; ఎందుకు

118. వేంకటరత్నము పంతులవారు తమ గ్రంథము 55 వ పుటలో 'ముందుకు జరిగి' అవిన్ని, 80 వ పుటలో 'ఎందుకు' అవిన్ని వ్రాసినారని మన శాస్త్రిలవారు నిందించినారు. ఈ రెండు శబ్దములు వారు అసాధువు లనడము వింతకాదు. ఎందుచేతనంటే, అభారత ప్రయోగములు వారు అంగీకరించరట. ఇవి భారతములో లేవు. ఆభారత ప్రయోగములు వారు అంగీకరించ మనడము వారి గ్రంథములలోని భాషను గురించి కాదుసుమండీ, యితరుల గ్రంథములు విమర్శించినప్పుడే. వారు వ్రాసేభాష, ఇంచుమించుగా అంతా అభారత భాషే. ఇది వింతకాదు ; 'ముందుకు', 'ఎందుకు' అసాధువు లనుటకు వారు చెప్పిన కారణము వింతగా ఉన్నది. వింతేకాదు; ఆ కారణము చూచి విభ్రాంతపోయి నాము. ఎంత పుచ్చిన మిరియాలైనా జొన్నలపాటి చేయవా? అనుకొనేవాళ్ళము. శాస్త్రిలవారి ఆంధ్ర పాండిత్యములో యిదివరకు ఎన్నిలోట్లు కనబడ్డా వెరసు మాట చెప్పవలసి వచ్చినప్పుడు, సగటుకు తీసిపోదు అనుకొన్నాము. 'ముందుకు' తప్పన్నందుకు వారు చెప్పిన కారణము చూచిన తర్వాత మాత్రము—నిజము చెప్పక తీరదు—పీరియందు ఏమో ఆధిక్యమున్నట్టు ఒప్పుకోవడమునకు మా మనస్సు ఒప్పకుండా ఉన్నది. నగాగమము లేనందున 'ముందుకు', 'ఎందుకు, అసాధులట! ఓహోహో! గ్రాంథికాంధ్రభాషా పాండిత్య పరమావధి 'ముందుకు' అంటే తప్పట! 'ముందునకు' అంటే సాధువట! చదువుకోక మునుపు కాకరకాయ; చదువుకొన్న తర్వాత కీకరకాయ అన్నట్టున్నది. కుప్రత్యయమునకు పూర్వము నగామము తప్పకుండా వుండవలెనట! ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణిలో 'నఃకౌ' అనే సూత్రము యిక్కడ పట్టించవలెను. పాండిత్యము ముదిరిపోయి, పండిపోయి, చివికి, ప్రిదిలి రసము కారిపోతున్నట్టు ఉన్నది. 'ఇట్టి పండితుని రసికుఁడని అంకెకుఁ జేర్చికొంటివవే! సీసీ ఆంధ్రీ' అని బ్రహ్మదేవుడు నాలుగు చేతుల తర్జనులున్ను నాలుగు ముక్కులమీద పెట్టుకొని

ఉండదా ? ఆంధ్రవాణి సిగ్గుచే తలవంచుకొని ఉండదా ! బ్రహ్మసభలో మన్న నన్నయాది మహాకవు లందరున్ను మొగాలు వ్రేలవేసుకొని ఉండరా ? అని అను కొంటున్నాము.

119. 'ముందుకు,, 'ఎందుకు' అనేవి లోకములో యిప్పుడు సుప్రసిద్ధము లయిన శబ్దములు. శబ్దరత్నాకరమందు 'ఏల'కు 'ఎందుకు' అని అర్థమున్నది. ప్రాచీనాంధ్రములో యివి లేవన్నమాట నిజమే: గాని, ప్రాచీనాంధ్రములో 'ముందునకు' 'ఎందునకు' లేనేలేవే ! 'ముందఱికి', 'ముందటికి' అనేవి మాత్రము ఉన్నవి. ఇవి నేదు కూడా మనము వాడుతున్నాము. యీ రెంటికీ అర్థములో కొంత భేదము నేటి వ్యవహారములో ఏర్పడ్డది. ఆ భేదము పూర్వము లేదు. 'ఎందుకు'కు బదులుగా పూర్వులు 'ఎందులకు' వాడేవారు. గాని 'ఎందు లకు' అంటే 'ఎక్కడికి' అని ప్రాచీనుల భాషలో అర్థము ? 'అందులకు' అంటే 'అక్కడికి', ఇందులకు అంటే 'ఇక్కడికి', నేడుకూడా 'అందులకు' అనే శబ్దము మనము వాడుతున్నాము. ఉదా : "మీకు తెలియగలందులకు వ్రాసినాను". ఇట్టి సందర్భమందు నన్నయాదులు 'అందులకు' వాడలేదు. నేడు 'అందులకు' వాడుకలో వున్నా, 'ఇందులకు', 'ఎందులకు' లేవు. అందుకు, ఇందుకు, ఎందుకు —ఇవి నాలుగయిదు వందల సంవత్సరములయి కవులు స్వేచ్ఛగా వాడుకుంటు న్నారు. భోజరాజీయము, కేయూరబాహుచరిత్ర, మల్లన వరాహ పురాణము, వసుచరిత్ర, చంద్రికా పరిణయము, రుక్మాంగద చరిత్ర, ప్రభావతీ ప్రద్యు మ్నము—ఇటువంటి వాటిలోనే వున్నవి. ఇక ఇలాదేవీయము, కువల యాశ్వ చరిత్ర, కృష్ణరాయ విజయము, చిత్రభారతము, దశావతారచరిత్ర, బిల్హణీయము, మిత్రవిందాపరిణయము, రాధామాధవ సంవాదము, రామరాజీయము, రామ స్తవ రాజము, విజయ విలాసము, వేంకటేశ్వర మాహాత్మ్యము, శశాంక విజయము, సారంగధర చరిత్ర మొదలైన అనేక కావ్యములలో 'అందుకు' 'ఇందుకు' 'ఎందుకు' ప్రయుక్తమై ఉన్నవి. వీటిలోని ప్రయోగములన్నీ బాలకవి శరణ్యములో 'రాజుకు' అనే శబ్దమును గురించి మేము ప్రకటించే ప్రసంగములో ఉదాహ రిస్తాము. ఇక్కడ నాలుగు ప్రయోగములు మాత్రము మచ్చుకు చూపిస్తాము :—

మల్లన వరాహ.

మ. అశుభధ్వంసక మిందుకుం దగునుపాఖ్యానంబు (9. 8)

,, క.... సిద్ధించు విందుకుం దగ (9. 86)

వసుచరిత్ర మ... పంచమశబ్ద మిందుకు సుదృగ్జాలంబు రాఁజేఁల్లునే (3. 141)

చంద్రికా. పరిణ. సీ. గీ.... అందుకోర్వం జాల.... (4. 162)

వందలు వందలుగా తెలుగు కావ్యములలో ఇట్టి ప్రయోగము లున్నవే. ఇవి శాస్త్రిలవారికి తెలియనే తెలియవని ఊహించవలెనా ? తెలిసిన్నీ పంతుల వారియందు దోషము ఆరోపించినా రనవలెనా ? "ఎందుకు" తప్పనిన్ని, "ఎందునకు" ఒప్పనిన్ని బడిపిల్లలకు బోధిస్తున్నారే ! ఎంత అవివేకము ! తెలియవంటే శాస్త్రిలవారు ఆంధ్ర సారస్వతము పొలిమేరయినా ఎరుగరని చెప్పవలసివస్తుంది. తెలుసునంటే, యీచెప్పిన కవులందరి భాష అసాధువనిన్ని వారికంటె వారు సాధుతరమైన తెలుగు వ్రాయగలవారనిన్ని చెప్పవలెను. లేదా, కేవలము యీర్ష్యచేత పంతులవారిని నిందించినారని అయినా చెప్పవలెను. ఏది సంభావ్యము ?

120. 'ముందుకు' అని నేటి వ్యవహారములో సిద్ధ శబ్దము, వేంకటరత్నము పంతులవారి ప్రయోగము భాషాస్వభావానుగుణముగానే ఉన్నది: తప్పు కాదు. శాస్త్రులవారు సాధువని విధించిన 'ముందునకు' కేవలము లోక విరుద్ధము. నేడు ఎక్కడా లోకములో వినబడదు. పూర్వకాలపు గ్రంథములలో మాకు ఎక్కడా కనబడలేదు. నన్నయ తిక్కనాది కవుల కావ్యములనే కాక ఉత్తరాంధ్ర కవుల కావ్యములలోకూడా తరుచుగా ముందటికి, 'ముందటికి' కనపడ్డవి. ఇవి నేడున్ను లోకమందున్నవి. కొన్ని ప్రయోగము లుదాహరిస్తాము : చూడండి—

ద్రోణ. 1. 204. పాండవయోధులు.... యుధిష్ఠిరు ముందటికి వచ్చి.

,, 4. 822. క. పటురథముల మీఁదికి దా
పటికిన్ వలపటికి నపర భాగమునకు ముం
దటికిఁ జదలనడపె సము
త్కట రయమున శరముఁ గందుక క్రీడగతిన్.

శాంతి 3. 557. క.... పినినేల నా ముందటికిం, గొనివచ్చితివి.

పాండురంగ 4. 224. చ...... । చిల్కలుదగఁ దొట్టి ముందటికి లాగక

మల్లన వరాహ 3. 23. గీ......ముందటికి వచ్చి.

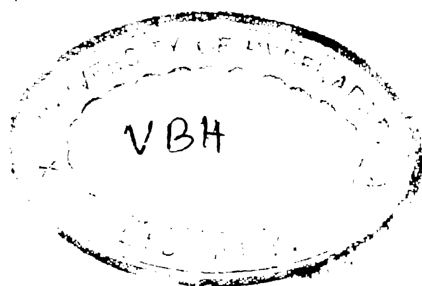
ప్రభావతి. 2. 41. సీ. అంత నిశ్చల ప్రసారిత పతితంబులై, డిగుచుఁ గాముని ముందటికిని గొంత.

నీలాసుంద 3. 64. క. అటువలె ముం, దటికినిఁ జని,

'ముందర' వాస్తవముగా వేరే శబ్దముకాదు. 'మీదు' 'కింద' శబ్దములనుండి, 'మీఁదటికి,' అనే రూపములు వచ్చినట్టే. 'ముందు' శబ్దమునుండి

'ముందటికి', 'క్రిందు' నుండి క్రిందటికి వచ్చినవి: 'అయితే', 'మీఁదికి' 'క్రిందికి' అనేవికూడా వాటినుండి వచ్చినవి గావి, దీనినుండి 'ముందికి' రాలేదు ఉత్తరాంధ్రమందు 'అందుకు' 'ఇందుకు', 'ఎందుకు' వలెనే 'ముందుకు' వచ్చినది.

121. ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణిలోని 'నఃకొ' అనే సూత్రమున్ను, బాల వ్యాకరణ మందున్న 'కువర్ణకంబు పరంబగునపుడు డుకారంబుకారంబులకు నగాగమంబగు' అనే సూత్రమున్ను అయినదానికీ కానిదానికీ పట్టించి లోకవిరుద్ధమయిన శబ్దములు పుట్టించే వారికి వ్యాకరణమంటే ఏమిటో తెలియదని చెప్పవలెను. ఆగమశాస్త్రము నిత్యముకాదు. ఉత్సర్గము కంటే అపవాదము బలీయము. అపవాదములున్నప్పుడు వాటిని చెప్పకుంటే, శాస్త్ర మప్రమాణము గాని శబ్దము తప్పుకాదు. వ్యాకరణ శాస్త్రముయొక్క పడికట్లు తెలియని పండిత బ్రువులు లోకములో ప్రసిద్ధమైన శబ్దములు శాస్త్ర విరుద్ధములని దూషించి లోకవిరుద్ధమయినవి శాస్త్రముచేత సాధింప నెంచి స్వభావసిద్ధమయిన రూపములు మార్చి 'దిద్దుతున్నారు.' తమ బొల్లి భాష బడిపిల్లలకు నేర్పుతున్నారు. 'ఆనంద వాచక పుస్తకముల'లో కూడా 'ముందునకున్ను', అట్టివే ఇంకా అనేక అపశబ్దములున్ను ఉన్నవి. మన శాస్త్రులవారు, వాడినవే ఇట్టి అపశబ్దాంశములు యీ వ్యాసము మూడవ భాగములో ఉదాహరిస్తాము.

VBH